

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Zemědělská fakulta

Katedra krajinného managementu

DISERTAČNÍ PRÁCE

**Hlavní příčiny změn ve využívání krajiny v rozdílných
zemědělských výrobních oblastech Jihočeského kraje**

Ing. Jiří Pečenka

2017

Školitel: doc. Ing. Pavel Ondr, CSc.
Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Zemědělská fakulta

Prohlašuji, že jsem disertační práci vypracoval samostatně na základě vlastních
zjištění a za pomoci uvedené literatury.

.....
V Českých Budějovicích dne 31. 3. 2017

Poděkování

Na tomto místě bych velice rád poděkoval doc. Ing. Pavlu Ondrovi, CSc. za podporu při tvorbě disertační práce, jak z pozice mého školitele, tak z pozice vedoucího katedry krajinného managementu. Děkuji za odborné vedení, cenné rady a připomínky udávající směr vývoje této disertační práce. Rovněž bych rád poděkoval prof. Ing. Tomáši Kvítkovi, CSc. za podporu a vedení v prvních letech mého doktorandského studia. V neposlední řadě bych rád poděkoval kolektivu katedry krajinného managementu, především za dlouholetou spolupráci.

Dále patří mé poděkování Ing. Petře Juráskové, referentce pro studenty DSP, za vstřícné a milé jednání.

Zároveň bych rád poděkoval svým blízkým, především rodičům, za podporu a vytvoření vhodných podmínek k práci.

Obsah

1. Úvod.....	10
2. Literární rešerše.....	12
2.1 VYMEZENÍ POJMŮ.....	12
2.2 KRAJINA A KRAJINNÉ PLÁNOVÁNÍ	14
2.3 HISTORICKÝ VÝVOJ KRAJINY.....	15
2.3.1 <i>Vývoj využití území</i>	18
2.3.1.1 Vývoj využití území v Čechách před rokem 1848.....	21
2.3.1.2 Vývoj využití území v Čechách mezi lety 1848 a 1948.....	22
2.3.1.3 Vývoj využití území v Čechách mezi lety 1948 a 1990.....	24
2.3.1.4 Vývoj využití území v Čechách po roce 1990	25
2.3.2 <i>Formování výzkumu krajiny</i>	26
2.3.3 <i>Historický vývoj zkoumání využití půdy</i>	27
2.4 HNACÍ SÍLY ZMĚN VYUŽITÍ ÚZEMÍ	29
2.4.1 <i>Vliv přírodních podmínek na využití území</i>	30
2.4.2 <i>Vliv produkčních oblastí na využití území</i>	32
2.4.3 <i>Demografické faktory změny využití území</i>	33
2.4.4 <i>Právní vztahy k zemědělským pozemkům</i>	35
2.4.4.1 Vlastnické a uživatelské vztahy k pozemkům	35
2.4.4.2 Pozemkové reformy ve střední a východní Evropě	38
2.4.4.3 Restituice nemovitého majetku	43
2.4.5 <i>Krajinné plánování</i>	46
2.4.6 <i>Dotační tituly jako hybná síla změn využití území</i>	50
2.4.6.1 Dotační tituly před vstupem do Evropské unie	52
2.4.6.2 Dotační tituly po vstupu do Evropské unie	53
3. Cíl práce	59
4. Metodika	60
4.1 MATERIÁL.....	60
4.1.1 <i>Geomorfologie</i>	60
4.1.2 <i>Geologie</i>	61
4.1.3 <i>Klima</i>	62
4.1.4 <i>Pedologie</i>	62
4.1.5 <i>Hydrologie</i>	62
4.1.6 <i>Vegetace</i>	63

4.1.7 Ochrana území	64
4.1.8 Hospodářství	64
4.2 METODY	67
4.2.1 Výběr katastrálních území.....	67
4.2.2 Výběr časových období.....	69
4.2.3 Datové zdroje	72
4.2.3.1 Data využití půdy	72
4.2.3.1.1 Data reálného využívání.....	73
4.2.3.1.2 Data katastrální evidence	74
4.2.3.2 Data vysvětlující.....	75
4.2.3.2.1 Faktory popisující přírodní poměry.....	76
4.2.3.2.2 Výrobní faktory	76
4.2.3.2.3 Demografické faktory	77
4.2.3.2.4 Právní faktory	82
4.2.3.2.5 Faktory krajinného plánování.....	82
4.2.3.2.6 Faktory dotační.....	83
4.2.4 Analýza a vyhodnocení dat.....	87
4.2.5 Statistická analýza.....	93
5. Výsledky.....	96
5.1 POPISNÁ ANALÝZA	96
5.1.1 Hodnocení využití půdy	96
5.1.1.1 Vyhodnocení zastoupení jednotlivých kategorií využití půdy	96
5.1.1.2 Porovnání vývoje využití půdy podle použitého zdroje dat	109
5.1.1.3 Posouzení využití půdy podle koeficientu ekologické stability	112
5.1.2 Hodnocení struktury obyvatelstva.....	115
5.1.3 Hodnocení struktury katastrálních území	124
5.1.4 Hodnocení rozvoje katastrálních území	128
5.1.5 Hodnocení socioekonomických podmínek katastrálních území	130
5.1.6 Hodnocení dotačních titulů v katastrálních území	133
5.2 STATISTICKÁ ANALÝZA	141
5.3 POROVNÁNÍ VÝSLEDKŮ STATISTICKÉ ANALÝZY PODLE POUŽITÉHO ZDROJE DAT	162
5.4 SOUHRN NEJDŮLEŽITĚJŠÍCH VÝSLEDKŮ.....	165
5.4.1 Změny ve využívání území	165
5.4.2 Posouzení vývoje struktury obyvatelstva a katastrálních území	165

<i>5.4.3 Vývoj hybných sil změn využití půdy</i>	<i>166</i>
<i>5.4.4 Porovnání změn využití půdy podle druhu dat pro analýzu, včetně porovnání jejich jednotlivých hnacích sil</i>	<i>167</i>
6. Diskuze.....	169
<i>6.1 ZMĚNY VYUŽITÍ ÚZEMÍ V LETECH 1848 – 1948</i>	<i>169</i>
<i>6.2 ZMĚNY VYUŽITÍ ÚZEMÍ V LETECH 1948 – 1990</i>	<i>171</i>
<i>6.3 ZMĚNY VYUŽITÍ ÚZEMÍ V LETECH 1990 – 2016</i>	<i>173</i>
<i>6.4 HNACÍ SÍLY ZMĚN VYUŽITÍ ÚZEMÍ V LETECH 1848 – 1948.....</i>	<i>175</i>
<i>6.5 HNACÍ SÍLY ZMĚN VYUŽITÍ ÚZEMÍ V LETECH 1948 – 1990.....</i>	<i>176</i>
<i>6.6 HNACÍ SÍLY ZMĚN VYUŽITÍ ÚZEMÍ V LETECH 1990 – 2016.....</i>	<i>178</i>
7. Závěr	181
8. Souhrny	183
<i>8.1 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....</i>	<i>183</i>
<i>8.2 SEZNAM TABULEK.....</i>	<i>217</i>
<i>8.3 SEZNAM GRAFŮ</i>	<i>218</i>
<i>8.4 SEZNAM OBRÁZKŮ</i>	<i>221</i>
<i>8.5 SEZNAM ZKRATEK</i>	<i>225</i>
9. Přílohy	228
<i>9.1 CHARAKTERISTIKA KLIMATICKÝCH OBLASTÍ (QUITT, 1971)</i>	<i>228</i>
<i>9.2 CHARAKTERISTIKA VYBRANÝCH KATASTRÁLNÍCH ÚZEMÍ K 31. 12. 2016</i>	<i>229</i>
<i>9.3 ROKY POŘÍZENÍ JEDNOTLIVÝCH PODKLADOVÝCH DAT</i>	<i>289</i>
<i>9.4 ZMĚNY VE VYUŽÍVÁNÍ JEDNOTLIVÝCH KATASTRÁLNÍCH ÚZEMÍ MEZI ROKY 1948 A 2016.....</i>	<i>291</i>
<i>9.5 SEZNAM POVOLÁNÍ V ROCE 1848</i>	<i>321</i>
10. Abstrakt.....	323
11. Summary	324
12. Seznam publikovaných prací	325

1. ÚVOD

Od počátku vzniku zemědělské krajiny v neolitu byl pozorován přírodní potenciál pro rozšíření zemědělské činnosti. Tato snaha se vždy projevovala rychlým odlesňováním a zoráním nejúrodnějších půd, při současném zachování vyššího poměru lesů, pastvin a nevyužité půdy na méně úrodných půdách. Struktura krajiny, tvořená užíváním pozemků, se v průběhu dějin změnila mnohokrát v závislosti na politických, ekonomických, technologických a demografických změnách. Většina evropských kulturních krajin je výsledkem dlouhodobé historie využívání půdy, různé fáze jsou překryty, přetvořeny nebo vyměněny mezi sebou. V současné době můžeme v mnoha oblastech pozorovat komplexní mozaiku využití půdy a vícevrstvé historické složení. Stejně jako v minulosti, i v naší době, neexistuje jednotný směr vývoje krajiny. Charakteristické jsou rychlé změny ve výrobě a informačních technologiích, stejně jako požadavky společnosti, která mění ekonomickou základnu domácností. Využití půdy a zisky v jedné oblasti se rozšiřují stejně efektně jako se stejně okázale zmenšují v jiných regionech.

Člověk byl odedávna nucen porozumět přírodě a krajině, aby přežil. Původní evropská, převážně lesnatá krajina, byla postupným osídlením a kultivací přeměněna na krajinu převážně urbanizovanou. Následkem toho vznikla celá řada různých typů krajiny podle míry využití člověkem, a to od krajiny zcela přírodní, až po krajину zcela přeměněnou člověkem. Intenzita lidského vlivu byla dána historickým vývojem konkrétního území a do značné míry omezena právě jeho přírodními podmínkami.

Hlavním důvodem pro zkoumání historického vývoje krajiny je skutečnost, že porozuměním minulosti můžeme lépe rozumět budoucímu vývoji. Samotné téma využití území a krajinné struktury představuje extrémně široké, stejně jako velmi důležité a aktuální téma ve všech vědeckých disciplínách týkajících se krajiny. Za poslední léta došlo k dramatickým změnám pokryvu Země a další změny jsou v budoucnu ještě očekávané. Potřeba změny chování a ochrana krajiny je v současnosti nezbytná. Změny ve využívání zemědělské krajiny přinesly koncem 20. století transformaci společné zemědělské politiky EU. Správci území mohou využít finanční podpory na realizaci opatření zvyšující stabilitu zemědělské krajiny.

Změna struktury a využívání krajiny v České republice odráží především jednotlivé fáze historického a socio-ekonomického vývoje území a také politického uspořádání státu, stejně jak tomu je i v dalších Evropských státech. Od poloviny 19. století se jednalo především o změny vyvolané válečnými konflikty, jejich přímými a nepřímými důsledky, změnami ve státním zřízení, a s tím spojenými politickými akty. Změny, ke kterým došlo po roce 1989, znamenaly takřka ve všech atributech krajiny i socioekonomických podmínek obrat k lepšímu. Změny ve struktuře a využívání krajiny byly určeny především častým převodem orné půdy na louky a pastviny vlivem dotační politiky státu a později Evropské unie. Socioekonomické podmínky se zlepšovaly především díky uvolnění tržních poměrů, obnově možností samostatně podnikat a obecně návratem k tradičním hodnotám pojmu vlastnictví.

Tyto zmíněné podmínky v průběhu celého období historického vývoje na území našeho státu směřovaly k zásadním a často nevracitným změnám ve využívání pozemků s přesahem do veškerých dějů a činností přírody, krajiny i celé společnosti.

2. LITERÁRNÍ REŠERŠE

2.1 Vymezení pojmu

Výchozími pojmy, vzájemně podmíněnými a pevně svázanými, jsou krajinný pokryv (land cover) a způsob využívání půdy na dané ploše (land use).

Základním pojmem, který je tedy nutno definovat, je využití území neboli „land use“. Tento termín zahrnuje v sobě jak část přírodní, tak i socioekonomickou. Je to jev proměnlivý v čase podobně jako krajina. Volný překlad tohoto termínu je využití země, půdy či krajiny. Tento překlad však nevystihuje zcela to, co pojed „land use“ znamená (Sádlo, Karlík, 2002). Žigrai (1983) ho definuje jako konkrétní projev lidské aktivity v prostoru a čase, který v sobě zahrnuje historický, hospodářský, sociální a kulturní potenciál. Představuje průnik mezi přírodními podmínkami území, technickými možnostmi a poznatky člověka. Jiný pohled na využití půdy má Vink (1983), jenž jej považuje za výraz člověkem cíleného ovlivňování ekosystémů za účelem uspokojení některých jeho potřeb.

Poprvé byl pojem „land use“ použit Stamp (1931, 1940) pro funkční členění území. V mezinárodním měřítku je pojem „land use“ definován jako využití ploch spojené s výsledky tohoto využívání a lidskými aktivitami s tím spojenými (Food and Agriculture Organization of the United Nations, 2005). Obdobně definují „land use“ i De Bie, Leeuwen a Zuidema (1995), kteří rovněž spojují využití území s lidskými aktivitami. Pro území České republiky definovalo land use větší množství autorů, jako např. Bičík, Jeleček a Štěpánek (2001), Lipský (1995, 1996) nebo Sklenička (2003).

Oproti tomu pojem „land cover“ je v mezinárodním hledisku definován jako pozorovaný biofyzikální pokryv zemského povrchu (Food and Agriculture Organization of the United Nations, 2005). Vhodný je rovněž český překlad tohoto pojmu, a to krajinný kryt nebo pokryv (Sklenička, Charvátová, 2003). Sklenička (1999) definuje „land cover“ jako aktuální kombinaci „land use“ a vegetace, která daný povrch pokrývá. Využitelnost spatřuje většinou v detailní analýze konkrétního území.

Využívání krajiny souvisí úzce také se snahami rozdělit území na základě přirozené produkční schopnosti. Tato snaha je zahrnuta v četných pokusech o zatřídění částí

území České republiky do jednotlivých produkčních oblastí. Zmíněná rajonizace zemědělské výroby je snaha o co nejvyšší využití produkční síly v zemědělství tak, aby tento rozvoj byl v souladu s využitím přírodních podmínek a jakostí produkce, což je při velké rozmanitosti České republiky značně problematické (Kozák, Němeček, 2009; Němec, 2001; Němec, 2009). Z historického pohledu byla produkční schopnost členěna zejména na základě kvality půd. Tato klasifikace byla značně závislá na stavu poznání půdních vlastností a celého komplexu dalších faktorů. První vědecké pokusy o kategorizaci území spadají do období první republiky, kdy krátce po roce 1918 byla celá tehdejší Československá republika rozdělena do čtyř základních výrobních oblastí, a to oblasti řepařské, obilnářské, obilnářsko-bramborářské a pícninářské. Vymezení těchto oblastí proběhlo na základě známých podmínek půdních, klimatických, výrobních hospodářských vlastností, složení kultur a spektra pěstovaných plodin a odrůd. Zároveň byly zohledněny i průměrné výnosy jednotlivých typů plodin. Toto členění vedlo k vytvoření podoblastí v podobě tzv. přirozených zemědělských krajin. Takto bylo území Čech, Slovenska a Podkarpatské Rusi rozděleno na 48 relativně homogenních jednotek (Novák, 1925).

Díky rozvoji poznání, a především zpřesnění informací o kvalitě zemědělských půd byla v roce 1960 vytvořena nová klasifikace, na základě které vznikly čtyři základní produkční typy, a to tři typy pro zemědělskou produkci (produkční typ kukuřičný, řepařský a bramborářský) a jeden typ pro horské podmínky (výrobní typ horských hospodářství) (Hamerník, 1960; 1963). Tyto výrobní typy se členily na dalších dvanáct podtypů pro půdy zemědělské a dva podtypy pro horské podmínky (pro mělké a hluboké půdy). Na základě této typologie byly následně výrobní oblasti zakotveny i v legislativě, a to prostřednictvím vyhlášky Ministerstva zemědělství č. 213/1959 Sb., o zařazení obcí do výrobních oblastí pro účely vyměření zemědělské daně. V této vyhlášce bylo ustanovenno pět výrobních oblastí (kukuřičná, řepařská, bramborářská, bramborářsko-ovesná a horská) s jedenácti podoblastmi.

Toto členění bylo revidováno až v roce 1996, a to na základě výsledků bonitace zemědělských půd České republiky, tj. bonitovaných půdně ekologických jednotek (BPEJ), a jejich ocenění z hlediska přirozené produkční schopnosti. Výsledkem bylo vymezení nových zemědělských výrobních oblastí (5) a podoblastí (21). Soustava zahrnuje výrobní oblast kukuřičnou (typ kukuřično-řepařsko-obilnářský), oblast řepařskou (typ řepařsko-obilnářský), oblast obilnářskou (typ obilnářsko-krmivářský),

oblast bramborářskou (typ bramborářsko-obilnářský) a oblast pícninářskou (typ pícninářský se zaměřením na chov skotu) (Němec, 2001).

K poslední revizi výrobních oblastí došlo v roce 2003, kdy byl počet výrobních oblastí redukován na čtyři, a to oblast kukuřičnou se třemi podoblastmi, řepařskou se třemi podoblastmi, bramborářskou rovněž se třemi podoblastmi a horskou oblast rozčleněnou do dvou podoblastí (Perlín, Kučerová, Kučera, 2010).

2.2 Krajina a krajinné plánování

Základní definici krajiny nalezneme v zákoně č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů, který krajinu definuje jako část zemského povrchu s charakteristickým reliéfem, tvořenou souborem funkčně propojených ekosystémů a civilizačními prvky. Dle Evropské úmluvy o krajině (CETS No. 176 European Landscape Convention) je krajina definována jako část území, jejíž charakter je výsledkem činnosti a vzájemného působení přírodních a/nebo lidských faktorů. Jedná se o jednu z nejkomplexnějších a nejvíce užívaných definic.

Samotných definic krajiny lze v současnosti nalézt poměrně velké množství, což je bezpochyby dokladem její velmi složité podstaty a dokladem řady problémů, které se v krajině vyskytují (Sklenička, 2003).

Jednou z nejznámějších definic krajiny je definice Forman a Godron (1986), kteří krajinu chápou jako heterogenní část zemského povrchu, skládající se ze souboru vzájemně se ovlivňujících ekosystémů, který se v dané části povrchu v podobných formách opakuje. Kender (2000) krajinu vidí jako ucelený soubor ekosystémů, které mezi sebou vzájemně energeticky komunikují, předávají si informace a vzájemně se ovlivňují. Odum (1991) uvádí, že je krajina tvořena společně skupinami ekosystémů a uměle vytvořenými strukturami, na straně druhé popisuje krajinu jako součást vyšších regionálních jednotek, takzvaných biomů. Fanta (2011) krajinu popisuje jako reálnou část zemského povrchu se specifickou prostorovou skladbou a strukturou, a zároveň jako dynamický systém, ve kterém vztahy a procesy probíhají na různých hierarchických úrovních. Jedná se o primární sféru, jež je tvořena spolupůsobením, jak přírodních procesů, tak lidských zásahů (Burgi, Hersperger, Schneeberger, 2004; Termorshuizen, Opdam, 2009).

Jako krajina může být zkoumána libovolná prostorová jednotka, jejíž složky, vzájemné vazby, toky energií, látek a informací jsou definovány tak, aby chování této jednotky bylo možné prognózovat a řídit (Míchal, 1992).

Krajinná ekologie obecně je studium různých dějů na zemském povrchu. Zaměřuje se na krajинu z hlediska hydrologie, pedologie, vegetace, geomorfologie, geografie, zoologie atd. (Tjallingii, 2000). Výzkum v oblasti krajiny zahrnuje i historické, současné a budoucí role člověka v přírodě (Bastian, 2001). Výzkum využití krajiny probíhal jak v minulosti, tak v současné době. Výzkumné aktivity jsou diferencovány podle toho, jakého typu krajiny se týkají, jak je tato část území využívána a jak se vyvíjí (Forman, 1995; Sklenička, Lhota, 2002).

Každý jednotlivý ekosystém nebo krajinnou složku lze v měřítku krajiny charakterizovat, na základě definice Forman a Godron (1986), jako plošku (enklávu), úzký koridor nebo krajinnou matrici. Složky se mohou lišit velikostí, tvarem, počtem, typem a utvářením. Zjištění tohoto prostorového rozdělení je nutné pro pochopení struktury krajiny (Forman, 2004). Krajiny jsou různorodé a strukturálně se liší v distribuci druhů, tocích energie a látek mezi ploškami, koridory a krajinnou matricí. Struktura krajiny je závislá na uspořádání jednotlivých krajinných složek (Forman, Godron, 1981). Duvigneaud (1988) strukturu krajiny charakterizuje jako jeden z nejvýznamnějších faktorů ovlivňujících biodiverzitu, jako základní ukazatel ekologické hodnoty krajiny. Termínem krajinná struktura se označuje určité uspořádání prvků a složek v krajině a vazeb mezi nimi, které vytvářejí z krajiny komplex (celek) (Franklin, Forman, 1987). Struktura krajiny je tak podmíněna vzájemným působením abiotických, biotických a socioekonomických prvků a složek mezi sebou (Chuman, Romportl, 2006). Struktura krajiny je rovněž důležitá i z pohledu zachování poměru mezi narozením a úmrtím jedinců jednotlivých populací a tím zachováním životnosti populací v území (Lovett, et al., 2005). Struktura krajiny se následně rozděluje na krajinnou matrici (Ingegnoli, 2002), enklávy (Saura, Pascual-Hortal, 2007; Selman, 1993) a koridory (Forman, 1983; Rosenberg, Noon, Meslow, 1997; Turner, 1989).

2.3 Historický vývoj krajiny

Evropa má za sebou dlouhou historii ve využívání krajiny, která sahá již do pravěku. Přírodní prehistorické krajiny se v Evropě vyskytovaly od paleolitu do období

antického Řecka. Příroda byla v této dějinné epoše využívána člověkem zejména pro lov, sběr či těžbu dřeva, a to bez velkých změn po tisíce let. Od 6 000 let př. n. l. se začaly vyvíjet v Evropě první kultury hospodařící na zorané půdě a postupně se začaly uplatňovat jednoduché osevní systémy (Vos, Meekes, 1999). Většina kulturních krajin Evropy je výsledkem dlouhotrvajícího využívání půdy. V současné době můžeme pozorovat komplexní překrývající se mozaiku využití půdy z různých historických období. Obecně můžeme identifikovat několik různých historických fází (Plieninger, Pulido, Konold, 2003).

- **Prehistorická (přírodní) krajina** (od paleolitu až po starověké Řecko)

Jak již bylo výše popsáno, krajina byla po mnoho statisíciletí pouze prostor pro lov, sběr plodů a dřeva. Tyto aktivity jsou prokázány pouze ve formě nálezů pohřebišť nebo jeskynních maleb. Cílené využívání krajiny je doloženo ve formě pastevního chovu zvířat a zorněných ploch až od 6 000 př. n. l. (Sklenička, 2003; Vos, Austad, Pinto-Correia, 1993).

- **Antická krajina** (od starověkého Řecka až po ranný středověk)

Antická krajina se v Evropě datuje od antického Řecka do začátku středověku. Působení člověka na krajinu se začalo ve velkém objevovat v době neolitu (cca 3 000 – 1 100 př. n. l.). Člověk začal přetvářet krajinu k obrazu svému, přičemž přestal na krajinu pohlížet pouze jako na zdroj potravy a stavebního materiálu, ale začal dbát i na estetickou stránku svého okolí, ve kterém žil (Gojda, 2000). Důkazem cíleného obhospodařování krajiny v této etapě jsou kromě terénních úprav (terasy, meze, ...) také kultury některých rostlin (olivovníky, vinná réva, ...) pěstované od starověkých dob až do dneška. Hospodaření se však omezovalo pouze na úrodné plochy v nižších nadmořských výškách. Horské a podhorské polohy byly k zemědělství využívány pouze ojediněle, a to pouze v případech, že nebyla jiná možnost. V tomto případě bylo využívání vždy méně intenzivní (Van Der Ploeg, Long, 1994).

- **Středověká krajina** (od raného středověku až do renesance)

Se zvyšující se lidskou populací docházelo ke stále vyšším záborům lesní půdy a přetváření přirozených společenstev na produkční zemědělskou půdu (Gojda, 2000). Postupné rozšiřování zemědělské půdy bylo po dlouhá staletí jediným způsobem, jak dodat dostatek potravin pro rostoucí Evropskou populaci. Na začátku středověku

více než 80 % populace pracovalo v zemědělství. Snažili se využít půdu co nejlepším možným způsobem, a to i přes fakt, že neměli k dispozici pracovní stroje, které by zvýšily produktivitu (Vos, Meekes, 1999). Kolem roku 1400 zasáhla Evropu ničivá pandemie moru a populace obyvatelstva klesla o 30 %, což vedlo k poklesu obdělávání půdy. Tento pokles trval pouze krátkou chvíli a následné nové období expanze pokračovalo až do 17. století. V důsledku používání lepších metod se zvýšila produkční schopnost zemědělské půdy (Rabbinge, Van Deipen, 2000). V tomto feudálním období bylo dokončeno plánovité uspořádání evropské krajiny. Krajina začala být více využívána samostatnými zemědělci, ale obhospodařované pozemky byly stále ve vlastnictví nebo v nájemním poměru šlechty či duchovenstva. Rovněž vzniklo několik modelů tradičního využívání půdy (Van Eetvelde, Antrop, 2005).

- **Tradiční zemědělská krajina** (od renesance do poloviny 19. století)

Krajina se stala multifunkčně řízenou zemědělci. Vyvíjí se zejména do podoby smíšených zemědělských systémů zahrnujících také lesy, pastviny s rozptýlenou vegetací, extenzivně využívané části země (např. vřesoviště) a vodní systémy (např. závlahy) (Gergel, 1989; Gergel, Bureš, 2004; Aalen, Whelan, Stout, 1997). Takto organizované využívání půdy se stalo základem většiny charakteristických evropských kulturních krajin. Integrované zemědělsko-lesnické systémy byly regionálně diferencovány podle jejich místních klimatických a geografických podmínek (Hoskins, 1969; Pechar, 1995). Nepříznivé lokální podmínky byly řešeny za pomocí místních originálních postupů, které mnohdy daly krajině zcela nový rozdíl (např. Holandské poldry). Tyto typy krajin většinou zůstaly zachované až do dnešní doby a jsou stále využívány tradičním způsobem (Vos, Austad, Pinto-Correia, 1993).

- **Průmyslová krajina** (od poloviny 19. století do poloviny 20. století)

Poslední typ krajiny, kterou lze označit jako krajину průmyslovou, začal v Evropě vznikat od poloviny 19. století a uchoval se přibližně do poloviny 20. století, na mnoha místech Evropy dodnes (Gojda, 2000). V této době byla zemědělská část země postupně jednostranně zaměřovaná na masivní produkci plodin, zejména na prodej do měst. Důvodem byla především maximalizace zisku majitelů pozemků a investorů. Krajina byla naprostě pod kontrolou lidí – na ohrožené lokality byly vysazovány lesní monokultury na ochranu proti erozi (Podhrázská et al., 2015a; Konečná, Podhrázská,

2014), byly upravovány vodní toky apod. (Langhammer, 2007; Vos, Meekes, 1999). Usnadnění veškerých aktivit přinášel především rozvoj nových technologií. Rozvoj průmyslu s sebou přinesl další zábory půdy, a to nejen zemědělské, ale i lesní (Gojda, 2000). Půda se tím čím dál více odcizovala lidem, kteří na ní tradičně pracovali.

V polovině 20. století vlády v mnoha zemích připravily až tisíce hektarů zemědělské půdy pro potenciální nové průmyslové využití, aby stimulovaly ekonomický rozvoj. Tyto snahy byly účinně regulovány nově přijatými normami a předpisy o ochraně životního prostředí, které přinesly stabilizaci a zlepšení podmínek v krajině (Grant, 1997).

- **Postmoderní krajina** (od poloviny 20. století do současnosti)

Stejně jako kdykoliv před tím v minulosti, tak i v tomto období, není vývoj krajiny ve všech částech jednotný. Společným rysem zůstává rozvoj produkce plodin, informačních technologií, ale také nároků společnosti, ekonomiky i domácností. Problémem je značné odcizení většiny společnosti od produktivních částí krajiny. Krajina se začíná stávat pestrou mozaikou různých krajinných typů s odlišnou intenzitou zapojení člověka a jeho kontrolou nad přírodními prvky (Vos, Austad, Pinto-Correia, 1993). Z tohoto pohledu je možné rozlišit nejvíce ovlivněnou a kontrolovanou průmyslovou produkční krajinu (krajina jako průmysl), přetíženou multifunkční krajinu (krajina jako supermarket), archaickou tradiční krajinu (krajina jako historický skanzen), marginalizovanou zanikající krajinu (krajina jako zřícenina) a člověkem nejméně ovlivněnou přírodní reliktovou krajinu (krajina jako divočina) (Vos, Meekes, 1999).

2.3.1 Vývoj využití území

Sklenička (2003) uvádí, že krajina je po staletí ovlivňována zemědělským využíváním a stává se vedle svých základních ekologických funkcí důležitým poskytovatelem nejen produkce potravin, ale také hodnot, které nejsou předmětem produkce a obchodu. Využití půdy a struktura půdního fondu je důležitým ukazatelem ekonomického a ekologického potenciálu daného území (Jeleček, Burda, Chromý, 1999).

Zákon č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu, ve znění pozdějších právních předpisů, definuje zemědělský půdní fond jako základní přírodní bohatství,

nenahraditelný výrobní prostředek. Půda je jednou ze základních složek životního prostředí. Je intenzivně využívána zejména v zemědělství a lesním hospodářství (Bičík, et al., 2015). Pro člověka je nejdůležitější vlastností půdy její úrodnost, tedy schopnost zabezpečovat nezbytnými podmínkami (vodou, živinami) existenci a reprodukci rostlin (Tomášek, 2000). Půdní fond České republiky je naším největším přírodním bohatstvím, které je nejen zdrojem obživy obyvatelstva, ale i podmínkou jeho samotné existence. Využívání zemědělského půdního fondu se má dít tak, aby tento fond nebyl ani zmenšován, ani zhoršován (Kuráž, 2011). Hrabáneková (1997) uvádí jako ideální stav rozvoje území harmonické soužití zemědělského a nezemědělského obyvatelstva. Struktura půdního fondu a jeho změny jsou výsledkem vzájemného působení přírody a společnosti. Intenzita těchto změn závisí zejména na poloze a atraktivitě území, stupni vyspělosti nebo rozvoje společnosti, urbanizaci a nárůstu obyvatelstva (Banzhaf, Kindler, 2005).

Hospodaření na zemědělském půdním fondu je forma managementu krajiny s největším plošným dosahem. Vedle produkční funkce jsou zvýrazňovány i funkce mimoprodukční. Mimoprodukční funkce zemědělství se uplatňovaly i v minulosti, ale pouze v malém rozsahu a byly spíše na okraji zájmu. V nadcházejícím období by ale měla hrát v krajině stále významnější roli (Váchal, Moudrý, 2002).

Využívání krajiny a její vývoj je často diskutované téma. Téma změn v území se obvykle rozděluje na dvě samostatné části: změnu „land use“ a změnu „land cover“ (Meyer, Turner, 1994). Tyto dvě části se rozdělují již od nepaměti. Termín „land use“ předznamenává v podstatě lidskou aktivitu v území. Zahrnuje v sobě osidlování, kultivaci, orbu, pastvu, lesnictví nebo rekreační využití atd. Změna „land use“ v určitém místě znamená bud' změnu a posun k jinému systému využití nebo intenzifikaci či extenzifikaci současného způsobu využití. „Land use“ byl primárně zájmem sociálních věd: ekonomů, geografů, antropologů nebo plánovačů (Turner, Meyer, 1991).

Oproti tomu pojemu „land cover“ se týká principiálně přírodních věd a předznamenává fyzický stav území. Zahrnuje v sobě například množství a typ vegetačního krytu, vodní komponentu nebo horniny a půdu (Serra, Pons, Saurí, 2008). Změna „land cover“ se dělí na dvě alternativní varianty: přechod z jedné formy na druhou (např. převod z travních ploch na ornou půdu), nebo pozměnění „land cover“ v rámci jedné kategorie

(např. zmenšení hustoty lesního porostu nebo změna jeho struktury) (Garcia-Ruiz, et al., 2010).

Jeden typ „land use“ může odpovídat jednomu typu „land cover“, např. pastevní využití travních porostů. Na druhou stranu jedna třída „land cover“ může zahrnovat více typů „land use“ (např. les využívaný pro lesní hospodářství, pro lov, pro sběr dřeva, pro ochranu území atd.) (Hampicke, Roth, 2000). Změna „land use“ může, ale také nemusí, způsobit změnu „land cover“. Nicméně „land cover“ se může změnit, i když „land use“ zůstává nezměněn (Sklenička, 2002).

Sféra „land use“ a „land cover“ je propojená bezprostředním zdrojem změny lidských činností, které přímo ovlivňují fyzické prostředí. Je jasné, že cílové využití půdy vede ke změně fyzikálních vlastností krajinného pokryvu. Příkladem takových zdrojů změn je spalování biomasy, aplikace hnojiv, orba, zavlažování, odvodňování, pastva zvířat nebo zlepšování vlastností pastvin (Skaloš, et al., 2011; Váňová, Langhammer, 2011). Tyto zdroje představují průsečík mezi klíčovými zájmy přírodních a společenských věd, mezi fyzikálními procesy a lidskými aktivitami. Na přírodní straně dochází v bezprostřední blízkosti zdroje ke změně pokryvu nebo změně ve vlastnostech povrchu půdy. Tyto změny mohou mít podobu buď konverze, nebo modifikace, a mohou vést také k sekundárním dopadům na životní prostředí (Carsjens, Van Lier, 2002). Na straně lidských aktivit, se snahy člověka v bezprostřední blízkosti zdroje odráží ve využívání půdy a v jeho změnách, které řídí změnu krajinného pokryvu, v rozsahu a podobě sociálních, ekonomických, politických a kulturních atributů (Krausmann, Haberl, 2002).

Využívání území je historicky velmi proměnlivé a dynamické, což se projevuje ve vzhledu kulturní krajiny a krajinného rázu (Antrop, 2005). Ovlivňuje také krajinnou strukturu, ekologickou stabilitu, biodiverzitu a průběh biotických a abiotických procesů (Bažík, Muchová, Petrovič, 2014). Změnami v krajinné struktuře, jako například rozoráním travních porostů nebo výrazným zvětšením pozemků, je ovlivněn nejen pohyb organismů v krajině (Kubeš, 1996), ale rovněž i průběh erozních procesů nebo vodní režim krajiny (Lipský, 2000). Využití území je podle Miklós, Izákovičová a Drdoš (1997) charakteristické úpravami a aktivitami vykonávanými na určitém typu krajinného pokryvu. Je zde silná vazba mezi činností lidí a krajinným pokryvem („land cover“). Příčiny a souvislosti změn využití území závisí na společenském, geografickém a historickém kontextu. Využití krajiny vyplývá z poznání charakteru

a projevu krajinného pokryvu a jeho funkce. V geosystémovém pojetí je spojené se sekundární strukturou krajiny (Löw, Míchal, 2003).

2.3.1.1 Vývoj využití území v Čechách před rokem 1848

Bičík, Jeleček a Štěpánek (2001) uvádí, že se na změnách struktury a využívání krajiny v Čechách odráží především jednotlivé fáze socio-ekonomického vývoje území a také politické uspořádání státu, stejně jak tomu je i v dalších Evropských zemích, jak dokládá např. Dijk (2003) pro území střední Evropy nebo Noort (1987) pro území západoevropských států. Doležal et al. (2010) uvádí, že při prostorové a funkční optimalizaci trvalých druhů pozemků v krajině jde především o stanovení optimální funkce ekosystému.

Historicky se využití území Čech vyvíjelo nejprve odlišně v různých geografických polohách. V níže položených úrodných oblastech došlo k dokončení odlesňování a kultivaci již ve 12. století, a to především pod vlivem slovanské kolonizace a počínající kolonizace vnější. V této době činil podíl zemědělské půdy na našem území přibližně 15 % (Gojda, 2000). Od konce 12. století se setkáváme s prvním plánovitým organizováním půdního fondu a osídlení i méně příznivých zemědělských oblastí v horských podmínkách, především pod tlakem kolonizátorů ze západních států, a to především z Německa (Howe, Wolfe, 2002). Ke konci velké kolonizace, v průběhu 15. století, již podíl zemědělské půdy dosáhl až 30 %. Tato zemědělská půda byla rozdělena na ornou půdu a travní porosty, a to podle výškového gradientu v konkrétní lokalitě. Zvláštním typem pozemků byla půda ležící ladem tzv. úhor. Toto období rozkvětu bylo násilně ukončeno dobou husitských válek v první polovině 15. století (Sklenička, et al., 2009b). Po mírné stabilizaci a návratu k původnímu směřování zemědělských aktivit došlo k značným změnám v průběhu třicetileté války v první polovině 17. století, která zasáhla naše území z pohledu zemědělského využívání značnou devastující silou. Hlavním problémem byla redukce populace a rozvrat hospodářského sektoru, který vedl k navýšení lesních ploch na úkor zemědělských pozemků. Rozsáhlé změny pokračovaly i v období druhé poloviny 17. století a v průběhu 18. století zejména pod tlakem šlechty a církví na vyšší produktivitu území (Mácel, 1955). Tyto změny přinesly na počátku zakládání rozsáhlých rybničních soustav na úkor mokřadů a následně také splavňování vodních toků. Důvodem byla rovněž poptávka po palivovém a stavebním dřevu. Tento fakt, současně s nevhodnou intenzivní pastvou a průmyslovými aktivitami v horských

podmínkách, vedl nejprve k dramatickému úbytku zalesněných ploch a následně k počátku pěstování výnosných smrkových a borových monokultur na rozsáhlých plochách po celém území našeho státu. Jednou z dalších změn bylo i intenzivnější využívání zemědělské půdy na úkor dočasně ladem ponechávaných úhorů, a to v důsledku zavedení pícnin, jetelovin a okopanin do osevních postupů (Vaněček, 1964).

Nejvýznamnější změnou, která zasáhla naše území z pohledu půdní držby a využití pozemků, byla reforma přijatá Říšským konstitučním sněmem v roce 1848 pod názvem Císařský patent ze 7. září 1848, který se týká zrušení nevolnických svazků a zrušení robotní povinnosti (Kaiserliches Patent Betreffend Die Aufhebung Des Untertänigkeitsverbandes Und Die Entlastung Des Bäuerlichen Besitzes Vom 7. September 1848). Díky tomuto právnímu aktu došlo postupně v následujících letech k uvolnění majetkových poměrů a převodu práv na drobné zemědělce, a to za úplatu třetinové hodnoty pozemků ve dvacetiletém splátkovém období (Dobeš, Hledíková, Janák, 2005).

2.3.1.2 Vývoj využití území v Čechách mezi lety 1848 a 1948

Období těsně následující po uplatnění reformy rušící nevolnictví bylo na území Čech poznamenáno celou řadou významných dějinných událostí. Jednalo se v první řadě o dovršení průmyslové revoluce a s tím spojeným průmyslovým a dopravním rozmachem státu, jako byla například výstavba železnic. V druhé řadě to byly především dvě světové války a na ně navázané pozemkové reformy (Bičík, Jeleček, Štěpánek, 2001).

I přes velký počet významných změn jak politických, tak legislativních, je toto období poznamenáno nejmenšími změnami ve využívání území. Tento fakt je dán především tím, že lidé na počátku století nebyli ochotni výrazněji měnit své zvyklosti a tradiční způsoby hospodaření (Sklenička, Lhota, 2002). Na území současné České republiky byl v tomto období rozvoj a využívání území stejný ve všech oblastech, včetně horských a podhorských lokalit. Důvodem byla touha tamních obyvatel po samostatnosti a samozásobování potravinami. Na tomto faktu nic nezměnila ani první pozemková reforma po první světové válce, naopak spíše tento trend podpořila (Novotná, 2005). Stalo se tak kvůli přesunu zemědělských aktivit od velkovýrobců, kteří měli možnost dodávat produkty na národní i mezinárodní trh, k malovýrobě,

jejímž úkolem bylo pouze zabezpečit výše zmíněnou potravinovou soběstačnost. Závěr období, poznamenaný především poválečnými dekrety prezidenta republiky, které budou detailněji popsány dále, a následným odsunem velkého množství obyvatelstva zejména z příhraničních lokalit, předznamenal změny ve využití území pro další etapu (Bičík, 1998).

V bližším pohledu je počátek období přibližně do konce 19. století ve znamení zvětšování rozlohy orné půdy. Na konci století tak byla zaznamenána historicky nejvyšší rozloha zorněných ploch – zorněno bylo více jak 50 % území republiky. Na orné půdě se nově pěstovaly především technické plodiny, jako byla cukrová řepa nebo brambory. Nové plochy orné půdy byly získány v první řadě na úkor pastvin a luk, ale také nově na úkor vodních ploch, které byly vysoušeny a zorávány. Jedním z důvodů pro neustálé hledání nových ploch pro pěstování plodin byla nízká efektivita a intenzita zemědělské výroby (Bičík, et al., 2010; Moravcová, et al., 2016).

Přibližně od začátku 20. století dochází k aplikaci výsledků průmyslové a technické revoluce. Tím se mění i struktura a využití zemědělské půdy. Do hospodaření promlouvá zapojení chemie a mechanizace. Díky tomu bylo možné omezit rozlohu orné půdy a převod takto vzniklých ploch do jiných kategorií (Sklenička, 2002). Zároveň došlo i k mírnému snížení rozlohy pastvin. Důvodem je hlavně nižší potřeba hospodářských zvířat, která byla nahrazena zapojením síly strojů. Pozitivní na celé změně je především zvýšení cenných ploch lesů a luk. Nelze také zapomínat na zvýšenou urbanizaci v tomto období a také výstavbu železničních tratí. Společně s náhlým hospodářským rozvojem známým jako Gründerský boom vedly tyto změny k výraznému nárůstu zastavěných ploch (Kuskova, Gingrich, Krausmann, 2008).

Konec tohoto období přinesl především výrazné změny ve společnosti díky poválečným opatřením, které vedly k vysídlení velké části tradičního obyvatelstva v příhraničních regionech. Tato situace byla zastíněna následnými reformami zemědělství a politickými změnami na území státu v rámci revize první pozemkové reformy a následné druhé pozemkové reformy z roku 1948. Hlavním impulzem pro změny ve využití území byl vznik jednotných zemědělských družstev a s tím spojená kolektivizace zemědělské výroby (Blažek, Kubálek, 2008).

2.3.1.3 Vývoj využití území v Čechách mezi lety 1948 a 1990

Toto období bylo na počátku poznamenáno ještě doznívajícím vysídlováním německého a dalšího nepřátelského obyvatelstva a přídělovými řízeními probíhajícími souběžně se snahami o kolektivizaci zemědělských oblastí a zvětšování rozloh zemědělské produkční půdy. Vedle toho zejména v příhraničních oblastech přistoupil vliv budování tzv. železné opony a s tím spojené restrikce (Sklenička, 2003).

V celostátním hledisku je pro tuto etapu typický další úbytek ploch zemědělského půdního fondu. Důvodem jsou zmíněné politické změny, ale také změny v zemědělském hospodaření samotném (Bičík, et al., 2010).

V první řadě bylo opuštěno velké množství zemědělských pozemků v příhraničních oblastech. Nejvýznamnější důvody pro tento fakt jsou dvojí:

1. Pozemky v blízkosti státních hranic se staly nepřístupnými, respektive přístupnými pouze na povolení. Z tohoto důvodu zde nebylo možné nadále hospodařit, a to ani extenzivně (Bičík, et al., 1996). Pozemky tak byly ponechány samovolné sukcesi nebo rovnou plánovitě převedeny na lesní komplexy.
2. Pozemky konfiskované na základě dekretu prezidenta republiky č. 12/1945 Sb., o konfiskaci a urychleném rozdelení zemědělského majetku Němců, Maďarů, jakož i zrádců a nepřátel českého a slovenského národa, byly následně osídleny na základě dekretu prezidenta republiky č. 28/1945 Sb., o osídlení zemědělské půdy Němců, Maďarů a jiných nepřátel státu českými, slovenskými a jinými slovanskými zemědělci, často obyvateli, kteří pocházeli z odlišných hospodářských a geografických podmínek. Tito obyvatelé zde hospodařili velmi často jen krátkou dobu a odcházeli zpět do původních domovů. Tyto pozemky následně zůstávaly opuštěné, protože bylo prakticky nemožné provést jejich opětovné přidělení jinému hospodáři (Novotná, 2005).

Příhraniční oblasti i mimo toto pásmo však trpely dalšími problémy. Hlavním nedostatkem byla velká sklonitost pozemků, poměrně velká roztríštěnost půdní držby a také nevhodné pedologické a vláhové podmínky pro intenzivní zemědělskou produkci. Kvůli těmto nedostatkům zde nebylo možné bez významnějších zásahů aplikovat moderní technologie a mechanizaci (Kabrda, Bičík, Šefrna, 2006). Pozemky proto byly často opuštěny, ponechány ladem nebo převedeny na jiné kategorie využití jako například louky, pastviny nebo lesy. Mnoho pozemků bylo převedeno

do kategorie ostatní plocha, což vlastně předznamenalo jejich ponechání ladem (Sklenička, et al., 2009a).

Změny v hospodaření a v postupech zemědělské výroby přinesly ještě jednu významnou změnu ve využití území. Touto změnou byla rozsáhlá výstavba zemědělských objektů na rozmezí intravilánu a extravilánu nebo přímo ve volné krajině. Jedná se o výstavbu různých skladovacích nebo manipulačních prostor, a především o vybudování zcela nových velkovýrobních komplexů pro živočišnou výrobu, jako jsou kravíny, vepříny a velkokapacitní drůbežárny (Jeleček, Burda, Chromý, 1999).

V tomto období dochází také k významným změnám nesouvisejícím se zemědělskou prrovýrobou. Neznamená to ale, že by se tyto změny netýkaly tradičních zemědělských lokalit, ba právě naopak. Tyto změny souvisí s rozvojem industrializace země, především směrem k těžkému průmyslu. Pro tyto účely byly prováděny rozsáhlé zábory zemědělských půd, a to hlavně v nížinných oblastech v okolí velkých řek. Zabrané plochy byly následně zastavěny průmyslovými areály (Bičík, et al., 2008).

V souvislosti s výstavbou nelze zapomínat ani na velké zábory zemědělského půdního fondu pro výstavbu nových ploch rezidenčních částí měst. Jednalo se ve velké míře o výstavbu sídlišť na okrajích aglomerací (Pacione, 2001).

2.3.1.4 Vývoj využití území v Čechách po roce 1990

Po roce 1990 nastává období transformace od centrálně řízené ekonomiky k tržní ekonomice státu. Jak bude dále popsáno, je toto období poznamenáno významnými přesuny ve vlastnictví zemědělských i nezemědělských pozemků v rámci restitučních reforem (Sklenička, 2002).

Důvodem změn ve využití území je rozpad zemědělských družstev, převod části půdy soukromým zemědělcům, ale především snižování celoplošné státní podpory zemědělské produkce a částečné nahrazení této podpory dotováním nezemědělských aktivit v krajině. Pod tlakem těchto faktů a také pod tlakem okolních států, podmínek, které musely být splněny před vstupem do Evropské unie a následně i společnou zemědělskou politikou a legislativou Evropské unie, došlo k některým dílčím změnám ve využívání území (Bičík, 1998). Tyto změny se projevily především v pokračujícím snižování procenta zornění v rámci území státu. Podíl orné půdy se snižoval a snižuje nadále hlavně v marginálních oblastech, tedy v horských a podhorských lokalitách.

V současné době je tento trend podpořen také nastavením dotační politiky státu a Evropské unie (Kouřilová, Pšenčík, Kopta, 2009). Změny na trhu se zemědělskými komoditami také přinesly snížení stavu hospodářských zvířat, především skotu chovaného pro produkci mléka. Tyto chovy byly buď bez náhrad zrušeny nebo se zemědělci přeorientovali na méně intenzivní chovy skotu bez tržní produkce mléka, které probíhají pastevním způsobem. Právě proto neustále dochází ke zvyšování výměry pastvin na úkor dalších kategorií zemědělského půdního fondu (Csaki, Lerman, 1997).

Stejně jako v předcházejících obdobích i nyní dochází k záborům zemědělských pozemků pro stavební účely. S tímto jevem je spojen především pojem suburbanizace, tedy rozširování zastavěné plochy v okolí aglomerací velkých měst pro rezidenční a komerční účely (Lipský, Kalinová, 2001). Jedná se v podstatě o výstavbu satelitních městeček, překladních terminálů, skladových prostor a obchodních center takzvaně na zelené louce. Paradoxně především po politických a ekonomických změnách po roce 1990 se v naší krajině objevuje velké množství ploch označených jako tzv. brownfieldy (Brito, Costa, Vendas, 2007; Kuráž, 2011). Jedná se o lokality, které byly využívány buď pro zemědělství, průmysl nebo armádu, a které následně zůstaly opuštěné a nevyužívány. Bohužel tyto zastavěné plochy jsou ve většině případů ponechány chátrání a místo jejich využití dochází stále k záboru nových ploch zemědělské půdy (Sýkora, Ourednek, 2007).

2.3.2 Formování výzkumu krajiny

Poprvé vyjádřil potřebu diferencovaného výzkumu krajiny ve své teorii centrálních míst Christaller (1933). Po druhé světové válce provědili snahu řešit regionální disparity nejprve ekonomové např. Hirschman (1959), Myrdal a Sitohang (1957) nebo Perroux (1955), kteří v rámci teorií regionálního rozvoje (ekonomických lokalizačních teorií) řešili např. problematiku kumulativních příčin a nerovnoměrného rozvoje ekonomik, respektive území (Blažek, Uhlíř, 2002).

První oblastí, kterou se výzkum využívání území obvykle zabývá, jsou oblasti, kde dochází k intenzifikaci využití a tržní orientaci území. Všechny výrobní části území jsou řízeny ve prospěch výroby, půda se tedy používá jako funkční výrobní prostor. Jakákoliv forma přírodní krajiny je nezamýšlený vedlejší produkt. Příkladem výzkumu spojeného s problémy v těchto zájmových lokalitách je Lapka a Cudlínová

(2009) v České republice, Kristensen (1999) v Dánsku, nebo Firmino (1999) v Portugalsku.

Druhou oblastí výzkumu jsou lokality v okolí velkých aglomerací zatížené především rostoucí populací. Tyto plochy jsou typické širokým spektrem využití krajiny pro výrobu potravin, průmysl, rekreaci, bydlení, ochranu přírody atd. Výzkum a projekty k řešení těchto problémů probíhají v mnoha evropských zemích. Příkladem mohou být Herrmann a Osinski (1999) v Německu, Hietala-Koivu (1999) ve Finsku, nebo Smeding a Joenje (1999) v Nizozemí.

Výzkum v marginálních (periferních) venkovských oblastech, které jsou většinou méně vhodné pro zemědělskou produkci, se často zaměřuje na rekonstrukci charakteristických rysů krajiny z minulých období. Jedná se o zaměření na specifické socio-ekonomické, kulturní a přírodní podmínky nebo vlastnictví půdy. Výzkum lze rozdělit do dvou kategorií: základní výzkum, který se zabývá faktory a mechanismy, které mají vliv na rozmanitost v krajině, a aplikovaný výzkum, který se zabývá hodnocením jednotlivých krajinných prvků a jejich vazby na plánování krajiny. Příklady takovýchto výzkumných témat jsou především příspěvky Poudevigne et al. (2002), Poudevigne a Alard (1997), Buhler-Natour a Herzog (1999), Pinto-Correia a Mascarenhas (1999), Primdahl (1999), nebo Sepp et al. (1999).

Cílem výzkumu v odlehlých venkovských oblastech je především dvojí vývoj využití území ve stejně lokalitě, a to intenzifikace zemědělství na nejvhodnějších plochách a extenzifikace nebo úplné opuštění zemědělské činnosti na méně výhodných místech. Zájem vědců také přitahuje okrajové části evropské krajiny, kde díky výše zmíněným postupům mizí staré tradiční kulturní rysy území. Důležitými příspěvky v této oblasti zájmu jsou například Rossi a Vos (1993), Vos a Stortelder (1992), Kristensen (1999), nebo Lapka a Cudlínová (2007).

2.3.3 Historický vývoj zkoumání využití půdy

„Land use“ jako pojem vnesl do odborné terminologie výzkumu ve 30. letech 20. století Sir Laurence Dudley Stamp, zabývající se mapováním půdního fondu ve Velké Británii kvůli potravinovým zdrojům. Stamp (1931) vytvořil mapu využití půdy, která zachycovala v různé míře podrobnosti základní kategorie využití půdy a byla do určité míry odrazem interakce společnosti a přírody v konkrétním území a daném časovém okamžiku. Vyvrcholením pracovních a výzkumných aktivit bylo

založení Mezinárodní komise pro land use (Mezinárodní geografická unie) a tvorba map využití půdy malých měřítek pro celý svět. Výsledkem bylo, že se studium využití ploch stalo jednou ze základních metod geografického výzkumu.

Samotný rozvoj studia problematiky využití území se datuje do období po roce 1945, kdy je spojen s rozpracováním metodiky detailního mapování využívání pozemků především v Polsku. Polští geografové tvořili detailní mapy velkých měřítek obsahující zemědělské využití ploch. Výzkum využití území zde zcela logicky souvisel s výzkumy v oblasti geografie zemědělství (Kostrowicki, 1970). V tehdejším Československu lze jako průkopníky této problematiky uvést Ivanička, Žigraie a Häuflera, přičemž Häufler (1960) jako první upozornil na význam map a statistických záznamů historického stabilního katastru.

V 60. a 70. letech 20. století následně začaly vznikat podrobné mapy využívání půdy na národních úrovních, byly zpracovávány série map využití území v měřítku 1 : 1.000.000 až 1 : 5.000.000 pro World Atlas of Agriculture a série map v měřítku 1 : 400.000 až 1 : 1.000.000 přímo pro národní atlasy (International Association of Agricultural Economists, Comitee for the World Atlas of Agriculture, Instituto Geografico de Agostini, 1969). V České republice byla první přesná mapa využití půd pro území celého Československa v měřítku 1 : 1.000.000 zařazena do národního atlasu z roku 1966 – Atlas Československé socialistické republiky (Götz, 1966). Je třeba ovšem podotknout, že již dříve existovala méně podrobná a přesná mapa půdního fondu, zemědělství, vegetace a přírodních podmínek, která byla poprvé zařazena již do Atlasu republiky Československé v roce 1934 (Pantoflíček, Láska, 1935).

Metodika mapování využití území, za použití kartografického způsobu zachycení jednotlivých kategorií ploch, jejich rozlohy a rozmístění v území k určitému časovému okamžiku, se v 80. letech 20. století postupně začala dostávat na okraj zájmu a byla postupně vytlačována novými poznatky metod dálkového průzkumu Země (DPZ). Od počátku 90. let 20. století až do současnosti, pod vlivem rozvoje DPZ, geografických informačních systémů (GIS) a nutnosti kombinovat různá zdrojová data včetně hledání archivních materiálů, začal prožívat výzkum změn horizontální struktury krajiny nebývalý rozvoj. Staré mapy využití území, vytvořené pro různé časové horizonty, jsou dnes cenným zdrojem informací o vývoji interakce společnosti

a přírody v konkrétním území a času. Stejně tak lze hovořit o sledování historického využití území na základě statistických katastrálních dat (Geist, 2006).

Od poloviny 90. let 20. století začal výzkum využití území v celém světě směřovat k tématu problémových území (Andreoli, et al., 1989). V České republice se jednalo zejména o výzkum pohraničí a periferních území. V popředí tohoto výzkumu dlouhodobě stojí především práce Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy v Praze a Ústavu geoniky Akademie věd České republiky v Brně (Havlíček, et al., 2005). Kromě samotného výzkumu periferních oblastí byla preciznímu monitoringu podrobena i problematika venkovského prostoru jako celku (Chromý, Jančák, Winklerová, 2003), osídlení (Bernard, 2011), migrace (Čermák, 1996), environmentálních souvislostí a dalších příbuzných témat, jako je sociologie a kultura rurálního prostoru (Novotná, 2005).

2.4 Hnací síly změn využití území

Hnací síly (*driving forces*) jsou zdrojem následných tlaků na krajину. Za tlaky (*pressures*) na krajину považujeme konkrétní činnosti člověka odehrávající se v daném prostoru (Antrop, 1997). Reid et al. (2005) rozděluje hnací síly na přímé a nepřímé. Mezi nepřímé hnací síly zařazuje podmínky demografické (velikost populace, územní distribuce a struktura věku a pohlaví), ekonomické (globalizace, trh, obchod a politický rámec), sociálně politické (vláda, institucionální a legislativní rámec), vědu a technologii, kulturu a náboženství (např. možnost volby co a kolik spotřebovat). Přímé hnací síly jsou zejména změny lokálního využívání půdy a půdního pokryvu, introdukce a mizení biologických druhů, adaptace a využívání technologií, vnější vstupy (např. používání umělých hnojiv, pesticidů, zavlažování), čerpání a spotřeba zdrojů, klimatická změna nebo neovlivnitelné přirozené fyzické a biologické hnací síly (sopěčná činnost, evoluce). Smeets a Weterings (1999) uvádějí jako hnací síly pro hodnocení environmentální udržitelnosti společenské, demografické a ekonomické pohyby ve společnosti. Jiný pohled na dělení hnacích sil představují Burgi, Hersperger a Schneeberger (2004), kteří je dělí do pěti základních kategorií – socioekonomicke, politické, technologické, přírodní a kulturní. Mezi socioekonomicke hlavní hnací síly řadí trh, globalizaci, Světovou obchodní organizaci (WTO) a také obchodní dohody. Socioekonomicke a politické hnací síly se významně propojují. Jejich příkladem jsou politické programy, ale i politika samotná,

ve které se socioekonomické potřeby promítají. Technologické hnací síly reprezentuje například dostupnost, urbanizace a další. Do budoucna bude pravděpodobně narůstat právě význam informačních technologií jakožto hnacích sil krajinných změn. Přírodní hnací síly jsou reprezentovány místními faktory jako je klima, půdní podmínky, topografie atd., které mohou mít pomalý nebo rychlý průběh (Krausmann, et al., 2003).

Jednotlivé hnací síly změn využití území shrnul Meyer a Turner (1994) do čtyř základních tematických okruhů, a to do kategorie hnacích sil politických, ekonomických, demografických a environmentálních.

Analýza příčin změn krajiny v minulých stoletích ukazuje na tři hlavní hnací síly, které působily současně v různých vzájemných interakcích. Jsou to přístupnost, urbanizace a globalizace. Stranou určitě nestojí ani čtvrtá kategorie, nepředvídatelné síly, a to katastrofy (Antrop, 2005). Globalizace, jako jedna ze zmíněných hnacích sil, dnes však působí jako dominantní prvek ovlivňující a urychlující změny ve využívání území (Dostál, Hampl, 2000).

Jak je patrné z výše uvedených informací, dělení hnacích sil je nejednotné a je závislé na jednotlivých autorech. Pro účely této práce bylo použito upravené členění vycházející z práce Bičík et al. (2015). Parametry byly roztríděny do kategorie faktorů přírodních, výrobních, demografických, právních, plánovacích a dotačních.

2.4.1 Vliv přírodních podmínek na využití území

V obecné rovině jsou primárním prvkem, který určuje možnosti využití území a jeho změn, přírodní podmínky. Soubor přírodních podmínek je nazván jako krajině-ekologický komplex. Tento komplex v sobě zahrnuje faktory jako je geologické podloží, substrát, reliéf, sklonitost, půda, vodní režim, klima a potenciální vegetace (Bičík, Jeleček, Štěpánek, 2001; Fu, et al., 2011; Langhammer, Vilímek, 2008; Ondr et al., 2016).

V období před nástupem intenzifikace hospodaření na orné půdě byly limitními faktory především tyto přírodní vlastnosti dané lokality. Do dnešní doby se jejich vliv projevuje například při rozhodování o umístění speciálních kultur jako jsou ovocné sady, vinice nebo chmelnice (Bičík, et al., 2015; Skaloš, Kukla, 2008).

Přírodní poměry jsou pro využití území v České republice značně limitujícím faktorem. Nejvýznamnějším limitem je svažitost, která má na využívání území

dominantní vliv (Bičík, et al., 2010). V současné době se za limitní sklonitost pro rozdelení zemědělských a nezemědělských pozemků považuje $17\text{--}25^\circ$. Tento limit je považován za hranici pro případné zalesňování. Zároveň je limitován sklon i pro rozdelení jednotlivých kategorií zemědělských pozemků, konkrétně orné půdy a trvalých travních porostů. Pro tyto dvě kategorie je za mezník považován sklon v rozmezí $10\text{--}13^\circ$ (Doležal, et al., 2010). V minulosti, kdy nebyla v takové míře používána mechanizace, byl tento limit pouze vedlejší (Bičík, et al., 2010; Bičík, Jeleček, Štěpánek, 2001).

Důležitým přírodním faktorem ovlivňujícím rozložení jednotlivých kultur je také expozice pozemků. Tento parametr se projevuje především při pěstování speciálních kultur jako jsou například vinice, kde je preferována především jižní expozice. Zde je expozice faktorem, který bude rozhodovat o kvalitě výsledné produkce na těchto pozemcích (Sklenička, 1999; Veldkamp, Lambin, 2001).

Výrazný vliv na rozdelení druhů pozemků má tradičně také pedologie a související vlhkostní podmínky (Fu, et al., 2000). Půdní podmínky a jejich přirozená produkční schopnost v kombinaci s povrchovým zamokřením a hladinou podzemní vody od nepaměti určovaly využívání jednotlivých pozemků. Od poloviny minulého století tento parametr přestal hrát důležitou roli ve využívání ploch (Bičík, 1998). S rozvojem velkovýrobních technologií a kolektivizací zemědělských pozemků došlo také k celoplošnému odvodňování zamokřených lokalit. Přirozená produkční schopnost půdy jako parametr určující využití pozemků byla upozaděna za cenu vysokých vkladů do zemědělského sektoru v podobě především umělých hnojiv a dalších chemických láttek (Bičík, et al., 2010). Po roce 1989, zejména v souvislosti s nastavením dotační politiky státu a později Evropské unie, získávají přírodní faktory opět důležitou pozici v souvislosti se změnami ve využití půdy (Kabrda, Bičík, Šefrna, 2006).

Přírodní danost, s výjimkou hydrologických vlastností, je poměrně obtížné změnit. Možnosti je snad pouze těžba surovin nebo nějaká nepředvídatelná katastrofa (Bičík, 1988; Sklenička, Charvátová, 2003; Sklenička, et al., 2009b). Změny v hydrologických vlastnostech pozemků byly od nepaměti pozměňovány prostřednictvím odvodňovacích staveb, případně závlah (Němec, 2006). Tento trend nabyl vrcholu v druhé polovině minulého století. V současnosti především odvodňovací stavby končí svoji životnost a jejich opravy již nejsou prioritní záležitostí. Z tohoto důvodu se i hydrologické vlastnosti pozemků vrací do popředí

jako určující hnací síla ve změnách využití půdy těchto lokalit (Doležal, et al., 2001; Doučha, Holas, 2011).

2.4.2 Vliv produkčních oblastí na využití území

Pokud rozdělíme území České republiky z pohledu zemědělské výroby na příznivé a méně příznivé lokality, bude zaznamenán zcela odlišný vývoj ve využití těchto ploch (Bičík, et al., 2010).

Před druhou světovou válkou docházelo k největším změnám ve využití území především v oblastech tradiční intenzivní zemědělské produkce, tedy zejména v oblasti nížin. V rámci zemědělské výroby se jednalo především o převod trvalých travních porostů na ornou půdu a intenzifikaci jejího využití. V nezemědělské sféře byl v těchto lokalitách hlavně zaznamenán nárůst zastavěných ploch. V ostatních produkčních oblastech žádné významné změny zaznamenány nebyly, s výjimkou nejméně příznivých horských oblastí, kde na počátku druhé světové války a v jejím průběhu započal proces extenzifikace výroby (Bičík, et al., 1996).

Po skončení druhé světové války nastal ve vývoji využití ploch výrazný zlom. V oblastech s horší zemědělskou produktivitou pokračoval nastolený trend snižování produkce, především z důvodu odsunu obyvatelstva a také kvůli většímu zapojení zemědělské techniky (Kabrda, Bičík, Šefrna, 2006). Z tohoto důvodu docházelo ke zrušení značné výměry orné půdy a k jejímu převodu na trvalé travní porosty tam, kde byl předpoklad alespoň živočišné výroby. Tam, kde ani tento druh zemědělské produkce neexistoval, byly zorněné plochy převedeny na lesy (Jeleček, 1995). Často se setkáváme také s administrativním převedením do kategorie ostatní půda. Tento fakt však není zaznamenán pouze na našem území, i když zde je zvýrazněn tehdejší politickou situací, ale i v jiných částech Evropy, kde rovněž došlo k marginalizaci horských oblastí pod tlakem větší mechanizace zemědělské výroby (Mottet et al., 2006). Tento fakt lze dokumentovat na příkladu Itálie (Andreoli, et al., 1989), Slovinska (Gabrovec, et al., 2001), Rakouska (Krausmann, et al., 2003) a dalších Alpských zemí (Macdonald, et al., 2000). Ani v tradičních vysoce produkčních oblastech nížin nebyla v této době situace pro zemědělství příznivá. Důvodem byl především rozvoj průmyslových aktivit, a s tím spojená výstavba nových průmyslových a obytných objektů. Pro tyto činnosti byly prováděny značné zábory zemědělské půdy, a to i těch nejkvalitnějších a nejcennějších bonit (Jeřábek, 1999).

Tento trend zahájený v době po roce 1948 však nebyl po revoluci v roce 1989 ukončen a stále přetrvává. Plochy v horských a podhorských oblastech jsou stále častěji převáděny

na travní porosty a lesní plochy. Nížinné lokality především v okolí velkých měst se staly zájmem investorů a jsou často využívány pro další výstavbu rezidenčních i komerčních objektů (Sklenička, 2003).

Obecně lze konstatovat, že v dlouhodobém horizontu je zemědělská půda převáděna na nezemědělské pozemky více v oblastech méně produkčních než v oblastech tradiční zemědělské výroby, a to až o 10 % (Novotná, 2005). K nejvýraznějším změnám v těchto oblastech došlo v období komunismu, kdy úbytek zemědělské půdy především v horských oblastech činil až 35 %. Tento úbytek lze přičíst snížení zornění a převodu orné půdy na jiné neprodukční kategorie. Zajímavostí jsou změny ve výměrách trvalých travních porostů, které se do roku 1989 v rámci celé republiky významně snižovaly (Bičík, Jeleček, 2005). Po roce 1990 však dochází k jejich opětovnému nárůstu. Zvětšování výměry trvalých travních porostů se neprojevuje v celé republice rovnoměrně. Nárůst je výraznější v méně příznivých oblastech (více jak 20 %), pravděpodobně rovněž pod současným tlakem dotační politiky, zatímco v nížinných oblastech je nárůst pouze v řádu jednotek procent (Novotná, 2005). Obdobný trend je potom zaznamenán i v dalších částech Evropy (Acs, et al., 2010; Dax, 2009; Rounsevell, et al., 2005).

2.4.3 Demografické faktory změny využití území

Demografické faktory jsou často zmiňovanou hnací silou pro změny ve využívání území po celém světě, jak konstatují např. Bruns, Ipsen a Bohnet (2000), Plieninger (2006) nebo Verburg et al. (2006). Nejvýznamnějším z demografických faktorů je počet obyvatel. Bičík et al. (2008) spatřuje nejvýraznější rozdíl v umístění území z pohledu marginality, tedy polohy území vůči urbánním centrům. Marginalita oblastí se projevuje také zhoršenou dostupností těchto lokalit prostředky veřejné dopravy. Odlehlost těchto částí území je potom často dávána do souvislosti s vyšším zastoupením stabilních kultur, jako jsou lesy, vodní plochy a trvalé travní porosty (Reger, Otte, Waldhardt, 2007; Sklenička, 2002).

Ve středoevropském regionu je největší populační změna doložena v souvislosti s vývojem po válečných konfliktech v první polovině 20. století. Souvislost spatřuje

Perlín, Kučerová a Kučera (2010) a Spilková a Perlín (2010) i ve změnách národnostního složení a jeho vlivu na využívání území. Tato změna se projevuje především z důvodu odtržení tradičního obyvatelstva od historického zemědělského majetku. V okolí větších obcí je otázka národnostního složení spojena také často v historickém období s otázkou náboženství. Role tohoto fenoménu je v období po druhé světové válce značně oslabena pod tlakem socializace venkova a obecně celé společnosti (Swinnen, 1999).

Opačný trend v počtu obyvatel, tedy růst obcí a jejich okolí v souvislosti s tzv. suburbanizací, byl zaznamenán v období po roce 1948. Tento trend se projevoval pouze v okolí významných průmyslových center a větších obcí, venkovský prostor se naopak dále vylidňoval. Tento trend je především v periferních oblastech spojen s nárůstem méně intenzivně využívaných ploch a také s administrativním převodem velkých výměr zemědělské půdy do kategorie ostatní plocha (Sklenička, et al., 2009a). Projevem suburbanizace, a to i v periferních oblastech, je také nárůst zastavěné plochy. Mimo suburbánní obce se staví málo bytů. Rozdíly mezi menšími obcemi a periferními obcemi, ani mezi většinou periferních oblastí, nejsou velké. Výjimkou jsou turisticky a rekreačně atraktivní lokality, kde se staví rodinné a rekreační domy a byty určené pro cizí zájemce (Čermák, 1996; Pečenka, Ondr, Moravcová, 2014).

Změny v počtu obyvatel jsou také spojeny se změnami ve věkové struktuře obyvatelstva v jednotlivých obcích. Okrajové periferní obce, které trpí vylidňováním, trpí rovněž fenoménem stárnutí populace (Temelová, et al., 2011). Naopak venkovské lokality v blízkosti urbánních center bývají cílem mladých rodin, které se sem stěhují především z důvodu lepší kvality životního prostředí. Oba extrémy jsou spojeny s úbytkem ploch pro tradiční zemědělství, a to buď kvůli vysokému podílu seniorů nebo kvůli zaměstnání mladého obyvatelstva v jiném sektoru, než je zemědělství a lesnictví. Důvodem pro snižování rozloh orné půdy je také vyšší důraz na mimoprodukční, zejména rekreační, funkce krajinného zázemí obcí (Novák, Netrdová, 2011).

Jedním z demografických faktorů je také míra nezaměstnanosti. Vyšší míra nezaměstnanosti je tradičně vykazována v marginálních periferních oblastech. Příčinu lze spatřovat v sezónním charakteru prací v těchto geografických podmírkách (zvýšená míra letní rekreace oproti zimní) a rovněž v malém podílu zemědělského a lesnického sektoru na pracovních příležitostech pro obyvatelstvo (Hubacek,

Vazquez, 2002). Důvodem je malá rozloha orné půdy, která jako jediná společně s chovem mléčného skotu vyžaduje výraznější zapojení personálu, na úkor extenzivních travních ploch v podobě pastvin a lesních ploch. Druhým důvodem je větší mechanizace a automatizace výrobních procesů v primárním sektoru. Zvláštním důvodem pro vyšší míru nezaměstnanosti zejména v příhraničních lokalitách je také fakt, že mnoho obyvatel přijímá lépe placenou nárazovou práci v sousedních zemích a v domovské obci je takový člověk veden jako nezaměstnaný (Kubeš, Kraft, 2011).

2.4.4 Právní vztahy k zemědělským pozemkům

Další významnou hnací silou změn ve využití území byly politické a legislativní změny. Tato hybná síla byla pro území současné České republiky popsána v předchozích kapitolách, a ještě bude dále rozebrána. Zahrnuje v sobě problematiku pozemkových reforem od první republiky až po restituční řízení po roce 1989, a taktéž politické změny, které souvisí se změnou jednotlivých forem státu od Rakousko-Uherské monarchie, Československé republiky, přes období Protektorátu Čechy a Morava, Československou socialistickou republiku až po vznik samostatných států České a Slovenské republiky v roce 1993 (Sklenička, 2006; Pečenka et al., 2016a).

2.4.4.1 Vlastnické a uživatelské vztahy k pozemkům

Velmi častým jevem ve světě i v České republice je nevhodný způsob rozdělení pozemků mezi vlastníky a potenciální uživatele (Sklenička, Šálek, 2008). Následkem toho jsou investice a tržní pobídky s cílem zvýšit produktivitu zemědělské výroby značně oslabeny. Ve světovém měřítku je důsledkem také fakt, že mnoho chudých venkovských domácností není schopno získat dostatečný (nebo alespoň nějaký) přístup k půdě, která by mohla vést ke zlepšení jejich postavení (Adhikari, 2005).

Pozemky jsou často současnými uživateli nevhodně využívané, což vede k ohrožení udržitelnosti. S celosvětovým růstem počtu obyvatel jsou tyto problémy stále naléhavější. Výsledkem je, že rostoucí tlak na nápravu takové situace vedl mnohé země k rozhodnutí, aby znova otevřely otázku vlastnictví půdy a pozemkových reforem (Barraclough, 1999).

Vlastnické právo k pozemkům je většinou zabezpečeno jednou z následujících variant: převodem v rámci rodiny jako je dědictví nebo rozdělení pozemků mezi potomky, zapojení se do zemědělských společností hospodařících kolektivně na zemědělské

půdě, nákup a prodej pozemků nebo specifické nenásilné politické intervence (De Janvry, Sadoulet, Wolford, 2001).

Celosvětově zásadní význam v rámci hospodaření na zemědělské půdě má získávání práv k pozemkům v rámci rodinných převodů. Faktem je, že jejich význam narůstá v oblastech, kde nedošlo a ani v současné době nedochází k významnějšímu přerozdělování půdy v rámci reformních programů nebo kde je málo rozvinutý trh se zemědělskou půdou. Příkladem takových oblastí je především Afrika a Latinská Amerika (Lastarria-Cornhiel, Melmed-Sanjak, Phillips, 1999).

V současné době je celosvětově běžná praxe převodu práv k pozemkům z rodičů na potomky na základě stejných podílů. Tento způsob však z historického pohledu nebyl příliš obvyklý. Důvody dřívějšího dělení na nestejně velké části (nebo úplného opominutí některých členů rodiny) byly většinou ryze praktické, a to zajištění dostatečně velkých ploch pro zajištění obživy rodiny (Skoufias, 1995). Tyto snahy byly často kompenzovány prostřednictvím převodů jiných aktivit pro znevýhodněné potomky nebo vyššími náklady na vzdělání těch, kteří obdrží nebo obdrželi menší podíl půdy (Sklenička, et al., 2009b). Dnes je tato praxe dodržována většinou pouze na Africkém kontinentu, kde je ale důvodem tradiční rozdělení rolí v rodině a opomíjení některých členů, jako jsou ženy, sirotci nebo nemanželské děti (Toulmin, Quan, 2000). Z tohoto důvodu je snahou, aby pozemky tradičně vydávané pouze mužské hlavě rodiny, byly nově převáděny do spoluúvlastnictví celým manželským párem. Nejen, že dědické právo je pečlivě kontrolováno, ale mnohem více pozornosti je také věnováno usnadnění spravedlivých převodů pozemků. V případě, že pozemky nelze spravedlivě rozdělit mezi dědice, bud' proto, že podíly jsou příliš malé nebo je překážkou právní omezení jako např. hypotéka, musí ten, kdo pozemek zdědil, kompenzovat dalším oprávněným újmu (Schneider, 1968).

Celosvětově důležitým institutem zůstává přístup k zemědělským pozemkům prostřednictvím společného vlastnictví například v rámci družstev (Newton, 2007). Důležité je, aby byl vstup do společenství omezen na jasně definované skupiny uživatelů a vlastníků a aby byla přesně definována pravidla řízení společného vlastnictví zdrojů (Adhikari, 2005). Společné hospodaření získává celosvětově v poslední době velkou oblibu, a to především z důvodu strukturálních změn v jednotlivých státech. Jedná se především o změny ve správě a vlastnictví zařízení jako jsou např. zavlažovací nebo odvodňovací systémy apod. (Ostrom, Hess, 2007).

Výhodou tohoto způsobu hospodaření je především vyšší ekonomická efektivita a také lepší přístup k cizímu kapitálu. Jednoznačnou nevýhodou je částečná ztráta zodpovědnosti jednotlivce za vlastní pozemky a ztráta sounáležitosti s půdou (Van Dijk, Beunen, 2009).

Pod tlakem rostoucího počtu obyvatelstva a rostoucí integrace trhu ustupuje předávání půdy přes rodové linie a členství v komunitě individualizaci vlastnických práv a přístupu k půdě přes prodej a nájem pozemků na volném trhu (Sadoulet, Murgai, De Janvry, 2001). Tím, jak se zdokonalují pravidla na trhu se zemědělskou půdou, se prodej pozemků stává celosvětově hlavním mechanismem převodu pozemků mezi jednotlivými vlastníky a uživateli (De Janvry, et al., 2001). Oproti tomu pronájem pozemků se ve světovém měřítku nevyužívá stejnou měrou a ke stejným aktivitám. Tento způsob získávání zemědělských ploch je rozšířen zejména v Evropě a severní Americe (De Janvry, Sadoulet, Wolford, 2001). Zde slouží pronájmy a pachty především ke konsolidaci vlastnických jednotek do větších provozních celků a ke korekci rozptýleného vlastnictví půdy v důsledku přidělování pozemků v minulosti (Hirschman, 1959).

V současnosti je v rámci našeho státu evidováno celkem 4,3 milionů ha zemědělských pozemků. Ty jsou rozdeleny do bezmála 9 milionů parcel o průměrné výměře asi půl hektaru. V České republice je v současné době nejčastěji právo k pozemkům dosaženo pronájmem, respektive pachtem (zákon č. 256/2013 Sb., o katastru nemovitostí; zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník; Sklenička, 2003). Nájemní nebo pachtovní smlouvy jsou sjednány na více jak 84 % obdělávané půdy. Toto procento odpovídá druhému místu v rámci celé Evropské unie. Větší zemědělská družstva a farmy hospodařící na více než 100 ha mají v osobním vlastnictví průměrně 11 % výměry, kterou obdělávají. Menší, většinou rodinné farmy s výměrou půdy do 20 ha většinou obdělávají ornou půdu, kterou sami vlastní, a to průměrně v 73 %. Celostátní průměr potom pro všechny zemědělské subjekty odpovídá hospodaření na vlastním pozemku pouze v 16 %. Toto procento ale postupně narůstá vzhledem k tomu, že zemědělské subjekty v současnosti často investují do nákupu orné půdy i travních porostů pro účely svého hospodaření (Batysta, et al., 2015).

2.4.4.2 Pozemkové reformy ve střední a východní Evropě

Historicky je státem řízená pozemková reforma nejsnazší cestou k získání pozemků, a to v podobě kolonizace, kolektivizace a decentralizace nebo za pomocí jiných typů pozemkových reforem. Otázka pozemkových reforem a přerozdělení pozemkového vlastnictví se na našem území objevuje již od devatenáctého století. Tyto snahy nabývaly na síle především před vypuknutím první světové války (Sklenička, et al., 2009a). Jednalo se o přímý následek nedokončené revoluce z roku 1848, po které stále většina půdy zůstala v rukách šlechty a církve v podobě tzv. latifundií spojených s fideikomisem. Fideikomis bránil tomu, aby půda velkých vlastníků byla dále prodávána. Spočíval v podstatě v převádění majetků na potomky v ustáleném pořadí, například na nejstaršího syna (Schelle, Schelleová, 2010).

Po skončení první světové války zdědila nově vzniklá republika nevyrovnanou půdní držbu, kdy více jak čtvrtina půdy byla v rukou velkých vlastníků s výměrami přes 2.000 ha. Oproti tomu 40 % výměry zemědělské půdy bylo rozděleno mezi velké množství drobných vlastníků s výměrami do 20 ha. Největším vlastníkem půdy byla stále církev (Bičík, 1998). Toto rozdělení půdní držby vedlo nově vzniklou republiku na konci roku 1918 k zahájení pozemkové reformy. Reforma byla zahájena zákonem č. 32/1918 Sb. ze dne 9. listopadu 1918, o obstavení velkostatků, který donutil velké majitele půdy k povinnému schválení jakýchkoliv majetkových převodů úřady. Tato takzvaná první pozemková reforma tak představovala jeden z největších zásahů do struktury vlastnictví zemědělské půdy (Doležal, et al., 2010).

Vzhledem k tomu, že většina půdy byla obhospodařována v rámci pachtu, byla pozemková reforma zaměřena i na tento způsob půdní držby. Díky zákonu č. 318/1919 Sb., o zajištění půdy drobným pachtyřům, bylo umožněno těmto hospodářům odkoupit propachtované pozemky za drobnou náhradu. Výměra půdy na jednoho vlastníka ale nesměla přesáhnout 8 ha (Bičík, Jeleček, Štěpánek, 2001).

Důležitou součástí pozemkové reformy byl tzv. přídělový zákon (zákon č. 81/1920 Sb., ze dne 30. 1. 1920, kterým se vydávají po rozumu §10 zákona ze dne 16. dubna 1919, č. 215 Sb. zákonů a nařízení, ustanovení o přídělu zabrané půdy a upravuje se právní poměr ku přidělené půdě). Součástí tohoto zákona je soupis možných skupin nových vlastníků, podmínky, za kterých jim bude půda přerozdělena, a jakému účelu pozemky mohou sloužit. Pozemky byly prioritně přerozdělovány

tzv. malým zemědělcům a bezzemkům, legionářům a příslušníkům armády, válečným invalidům, případně pozůstalým po vojácích, zemědělským sdružením, obcím a právnickým osobám a ústavům, které sloužily obecně prospěšným účelům (Sklenička, 2003).

Další významný zásah do vlastnictví zemědělské půdy znamenala druhá světová válka a okupace Československa. V tomto období byla výrazná snaha o germanizaci českého obyvatelstva. Podporou poněmcování mělo být také vyvlastňování půdy českých hospodářů. Tato možnost byla nastolena především zneužitím zákona č. 65/1935 Sb., ze dne 29. března 1935, o vyvlastnění k účelům obrany státu a uvalením nucené správy podle vládního nařízení č. 87/1939 Sb., ze dne 21. 3. 1939, o správě hospodářských podniků a o dozoru nad nimi. V roce 1941 byl zpracován soupis pozemků vlastněných českými zemědělci, které měly být rozděleny německému obyvatelstvu. Soupis obsahoval na 150.000 ha zemědělské a 200.000 ha lesní půdy s příslušnými více jak 16.000 usedlostmi. Na tyto pozemky byla pod různými záminkami uvalena nucená správa spojená s německou kolonizací (Vojáček, Schelle, Knoll, 2008). Původní vlastníci byli postaveni do role dělníků nebo byli úplně vysídleni (Doležal, et al., 2010). Zvláštním případem bylo rovněž vysídlení oblastí zahrnutých do nově zřízených nebo upravených stávajících vojenských cvičišť na ploše 80.000 ha v celkem 247 obcích (Zeman, 2013).

Po skončení druhé světové války byla ve většině států zahájena nová vlna pozemkových reforem. Zatímco v okolních státech probíhala reforma obvykle jednorázově, na našem území byla provedena ve třech postupných krocích. Všechny tři fáze znamenaly výrazný zásah do vlastnictví půdy a ovlivnily životy lidí, kteří se živili zemědělstvím. Reformy zasáhly více jak 1/3 území tehdejšího státu (Sklenička, 2002). Tyto tři fáze zahrnují v první řadě níže popsané dekrety prezidenta Edvarda Beneše, druhá fáze je spojena s revizí první pozemkové reformy a třetí fáze zahrnuje Druhou pozemkovou reformu a následný proces kolektivizace. Výsledkem reforem bylo odstranění vlastnictví pozemků cizinci, zjednodušení struktury venkova a změna ekonomických podmínek v zemědělském sektoru.

První období, tedy vydávání dekretů prezidentem republiky – tzv. dekretální období – bylo omezeno na dobu války a po válce jen do doby vzniku Prozatímního národního shromáždění. Nejprve byly dekretem zrušeny majetkové převody a konfiskace z válečného období s cílem obnovy původních majetkoprávních vztahů.

Tento dekret, který měl zajistit obnovu hospodářských a majetkových poměrů, byl vydán ještě v průběhu válečného období pod názvem dekret prezidenta republiky č. 2/1945 Úředního věstníku Československého, ze dne 1. února 1945, o mimořádných opatřeních pro zajištění hospodářského života na osvobozeném území. Byly v něm obsaženy zásady pro restituci majetku, který byl převeden v období po 28. 9. 1938, pod tlakem rasové, politické a národní perzekuce a dále zásady pro zajištění veškerého soukromého i veřejného nepřátelského majetku a majetku tzv. státně nespolehlivých osob na území Československa (Bičík, et al., 2010).

Prvním typicky poválečným dekretem prezidenta republiky – dekretem prezidenta republiky č. 5/1945 Sb., ze dne 19. 5. 1945, o neplatnosti některých majetkově-právních jednání z doby nesvobody a o národní správě majetkových hodnot Němců, Maďarů, zrádců a kolaborantů a některých organizací a ústavů, byly řešeny dva okruhy problémů. Tento dekret se zabýval v první řadě neplatností některých majetkových převodů a následně také stanovením podmínek pro budoucí vyvlastnění majetku nespolehlivých osob. Dekretem prezidenta republiky č. 12/1945 Sb., ze dne 21. 6. 1945, o konfiskaci a urychleném rozdělení zemědělského majetku Němců, Maďarů, jakož i zrádců a nepřátele českého a slovenského národa, byla fakticky provedena konfiskace předem určeného majetku. Tento dekret byl rozdělen na dvě části. První část obsahovala konfiskaci zemědělského majetku a druhá část se zabývala přidělováním zemědělské půdy. V tomto dekretnu byl bez náhrady konfiskován zemědělský majetek, který byl ve vlastnictví všech osob německé a maďarské národnosti, bez ohledu na státní příslušnost, stejně jako majetek zrádců a nepřátele republiky bez ohledu na státní příslušnost i národnost. Konfiskován byl rovněž majetek akciových a jiných společností a korporací, pokud jejich správa úmyslně a záměrně sloužila německému vedení války nebo nacistickým účelům. Dále dekret specifikoval osoby maďarské a německé národnosti, jakož i zrádce a nepřátele československé republiky. Pro jasné definování obsahu dekretu byl v § 4 definován konfiskovaný zemědělský majetek. Jednalo se o zemědělskou a lesní půdu, budovy a zařízení, které k půdě patří, závody zemědělského průmyslu, živý i mrtvý inventář a zároveň i všechna práva, která souvisela s držbou konfiskovaného majetku. V této části dekretu byl zřízen Národní pozemkový fond při ministerstvu zemědělství, který zemědělský majetek měl spravovat tak dlouho, dokud nebude přidělen novým majitelům. Druhá část dekretu řešila přidělování již zkonzufiskované půdy. Dekret

stanovil několik okruhů oprávněných osob, které se mohly ucházet o příděl. Oprávněnými osobami pro příděly byly zejména deputátníci a zemědělští dělníci. Ti mohli získat příděl až do výše 8 ha orné nebo až 12 ha zemědělské půdy. Dále mohli být přidělenci malozemědělci nebo mnohočlenné zemědělské rodiny. Pokud šlo o veřejný účel, oprávněnými osobami mohly být rovněž obce a okresy, stavební, zemědělská a jiná družstva složená z oprávněných uchazečů. Výše zmíněný dekret byl později doplněn dekretem presidenta republiky č. 28/1945 Sb., ze dne 20. 7. 1945, o osídlení zemědělské půdy Němců, Maďarů a jiných nepřátel státu českými, slovenskými a jinými slovanskými zemědělci, který stanovil, že pro získání přídělu není podmínkou státní občanství, ale jednak příslušnost k českému, slovenskému nebo jinému slovanskému národu a dále státní a národní spolehlivost. Přednostní právo na příděl půdy bylo přisouzeno osobám, které se zasloužili o národně osvobozenecky boj (tj. vojáci, partyzáni, političtí vězňové, jejich rodinní příslušníci a zákonné dědicové, rolníci poškození válkou a reemigranti). Osídlenci dostávali pozemky za poplatky ve výši jedné až dvou ročních úrod, splatných ve lhůtě 15 let (Swinnen, 1999).

Na majetek, který nebyl restituován, dosud zkonzervován nebo se na něj nevztahovalo znárodnění, dopadal dekret presidenta republiky č. 108/1945 Sb. ze dne 25. října 1945, o konfiskaci nepřátelského majetku a Fonduch národní obnovy. V první části dekretu byl vymezen zkonzervovaný majetek, druhá část pojednávala o Fonduch národní obnovy a část třetí obsahovala rozdělení zkonzervovaného majetku.

Po ukončení této první fáze byl v roce 1947 proveden druhý krok pozemkové reformy v podobě revize pozemkové reformy z období první republiky. Právní předpoklady byly vytvořeny již v letech 1919 a 1920. Revize byla nutná z důvodu nedokončení pozemkové reformy v předválečném období. V červenci 1947 přijalo Národní shromáždění zákon č. 142/1947 Sb., o revizi pozemkové reformy. Revizi byl podroben pozemkový majetek, který byl ze záboru v první pozemkové reformě vyloučen, majetek, který již byl zabrán, ale nebylo o něm rozhodnuto a pozemkový majetek ve formě tzv. zbytkových statků ve výměře větší než 50 ha. Konečným výsledkem revize měly být pozemky přidělované za úplatu. Výjimky, které byly z revize připuštěny, se týkaly zejména majetku, který byl již ve vlastnictví státu, obcí, okresů, výrobních a hospodářských družstev, na základě konfiskace Němcům, Maďarům, případně kolaborantům.

Tato fáze byla ukončena třetí a poslední fází reforem, a to tzv. druhou pozemkovou reformou v letech 1948 a 1949. Komunistický režim se snažil navázat na pozemkovou reformu v první republice a na její následnou revizi. Důvodem byla snaha o konfiskaci další zemědělské i nezemědělské půdy případně omezení jejího vlastnictví. Reforma byla prosazena sérií zákonů vydaných 21. 3. 1948. V první řadě se jednalo se o zákon č. 44/1948 Sb., ze dne 21. března 1948, kterým se mění a doplňuje zákon o revizi první pozemkové reformy, kterým byly zřízeny tzv. rolnické komise. Tyto komise spolurozhodovaly o dělení pozemků velkostatků i o jejich dalších přidělech. Zároveň tak stát převzal kontrolu nad tzv. zbytkovými statky s výměrou i pod 50 hektarů. Státu tak bylo přiděleno dalších více jak 800.000 ha zemědělské půdy. Dalším přijatým zákonem byl zákon č. 45/1948 Sb., ze dne 21. března 1948, kterým se mění a doplňuje zákon ze dne 3. července 1947, č. 139/1947 Sb., o rozdelení pozůstalostí se zemědělskými podniky a o zamezení drobení zemědělské půdy, kterým byla fakticky omezena možnost manipulovat se zemědělskými pozemky mimo kontrolu státu. Konečnou fází druhé pozemkové reformy byl zákon č. 46/1948 Sb., o nové pozemkové reformě (trvalé úpravě vlastnictví k zemědělské a lesní půdě). Tímto zákonem byla stanovena maximální míra vlastnictví půdy na 50 hektarů. Vlastníkem zároveň mohl být pouze pracující zemědělec. Nadbytečná půda byla tzv. nuceně vykoupena. Hospodaření na získaných pozemcích bylo upraveno posledním ze série zákonů, a to tzv. scelovacím zákonem, zákonem č. 47/1948 Sb., o některých technicko-hospodářských úpravách pozemků. Tento zákon umožnil spojit roztríštěnou půdní držbu, vyrovnat hranice pozemků, a to včetně odstranění pozemků jiných vlastníků uvnitř takto vytvořených bloků. Důvodem bylo zefektivnění využívání půdy pod vedením tzv. scelovacích družstev.

Od počátku roku 1949 byly zahájeny akce, které měly zdůraznit výhody kolektivního hospodaření. V lednu 1949 byl vydán zákon č. 69/1949 Sb. o jednotných zemědělských družstvech, který měl tyto snahy podpořit. Jednotná zemědělská družstva byla postupně zakládána ve čtyřech základních typech. Nejprve vznikla družstva prvního typu, kde byla úkolem realizace společného projektu, jako je například výstavba zemědělských objektů. Pozemky v tomto typu družstev měly stále stejně hranice a byly ve vlastnictví původních majitelů (Blažek, Kubálek, 2008). Pokud bylo úspěšně splněno založení tohoto typu družstva, byla následně převedena na druhý typ. V této fázi byly rušeny hranice jednotlivých pozemků a spojené plochy

byly spravovány jednotně v rámci obce. Stále bylo zachováno soukromé vlastnictví a zaznamenané původní výměry sloužily pro výpočet podílů na sklizni. Každý člen tohoto typu družstva mohl chovat svá vlastní zvířata. U následujícího třetího typu jednotných zemědělských družstev bylo již zavedeno centrální řízení, půda sice zůstala majetkem členů, ale tito se vzdali všech svých práv k těmto plochám. Vlastníci odevzdali i veškerá zvířata a inventář statků. Všechny užitky z hospodaření byly vlastnictvím družstva, nikoliv jednotlivých členů. Poslední čtvrtý typ družstev potom představoval sovětský model hospodaření, kde vlastnictví půdy již nebylo vůbec bráno v potaz (Zeman, 2013). Vedle těchto forem hospodaření byly k 1. lednu 1949 zřízeny zákonem č. 312/1948 Sb., o organizaci státních lesů a statků, tzv. státní statky. Státní statky se měly stát ukázkou výhod kolektivního hospodaření. Jejich základní pozemky pocházely z bývalých velkostatků, zbytkových a církevních statků, horských pastevních družstev, zemských národních výborů atd. a postupně na tuto formu byla převedena i nerentabilní jednotná zemědělská družstva, především v horských a podhorských oblastech (Jech, 2001).

2.4.4.3 Restituce nemovitého majetku

Po roce 1989 bylo v souvislosti s přechodem na tržní hospodářství nutné převést státní vlastnictví do soukromých rukou. Ve všech zemích střední a východní Evropy byly pozemkové reformy klíčovou součástí celkové agrární reformy. Pro všechny reformní zákony je typické, že vytváří nárok bývalým majitelům buď na restituici pozemků v historických hranicích, pokud to bylo možné, nebo v opačném případě na vlastnická práva k pozemku srovnatelné velikosti a kvality. Každá země potom přistoupila k reformám individuálním způsobem (Abrahams, 1996). Různé země volily mezi různými reformními postupy a vždy byl vybrán nejfektivnější a nejúčinnější z nich (Brooks, et al., 1991). Mezi země, které prošly nějakou formou pozemkové reformy, řadíme devět "středo a východoevropských zemí" (Albánie, Bulharsko, Česká republika, Maďarsko, východní Německo, Polsko, Rumunsko, Slovensko a Slovinsko) a pět "zemí bývalého Sovětského svazu" (Lotyšsko, Litva, Estonsko, Rusko a Ukrajina).

Albánie rozdělila kolektivně obhospodařovanou zemědělskou půdu mezi členy venkovských domácností (Cungu, et al., 1997). Důvodem pro toto rovné rozdělení je původní nevyrovnaná půdní držba, kdy zemědělské pozemky byly v rukou několika málo vlastníků. Obnova tohoto stavu by zemi vrátila v podstatě do feudálního systému

(Cungu, Swinnen, 1999). Oproti tomu v Bulharsku byla v rámci reformy zemědělská půda vrácena vlastníkům jen částečně. Avšak spíše než k návratu na vlastní ztracenou půdu, došlo k zisku alternativních, "rovnocenných" ploch. Jako v jedné z mála postkomunistických zemí zde vstoupil v platnost v roce 1991 nový zákon o družstvech, který umožňoval současným velkým zemědělským družtvům transformaci do nové podoby, která se však odlišovala pouze dobrovolností vstupu a vyplácením podílu na zisku (Swain, 2007). Podobně proběhla restituční řízení i v Maďarsku, kde byla navrácena pouze jedna třetina kolektivní zemědělské půdy; další třetina byla vydražena pro kompenzační dluhopisy a poslední třetina byla rozdělena mezi pracovníky v zemědělství (Mathijs, Swinnen, 1997; Mathijs, Swinnen, 1998). Oproti tomu ve východním Německu byla znárodněná půda pouze pronajata právnickým osobám a původním majitelům, kteří přišli o vlastnická práva (Swinnen, 1999). V pobaltských státech (Litva, Lotyšsko a Estonsko) probíhaly reformy velmi podobným způsobem, a to rozdelením pozemků mezi původní majitele. Jedinou odlišností mezi jednotlivými státy je pouze to, jak byly původně pozemky rozděleny mezi vlastníky, tedy vyrovnanost půdní držby (Rabinowicz, Swinnen, 1997). Zvláštní přístup k pozemkovým restitucím zaujmulo Polsko. Důvodem je fakt, že většina zemědělské produkce zůstala v soukromých rukách, a to i v průběhu komunistické éry (Csaki, Lerman, 2002). Reforma proběhla pouze formou odstátnění a zrušení centrálního řízení trhu a následné privatizace nemnohých státních farem. Porevoluční zemědělství se tedy v Polsku, jako v jediném státě, vyznačuje výbornou kontinuitou (Swain, 2007). V Rumunsku byla půda v držení bývalých kolchozů přerozdělena nejprve těm, kteří do společného vlastnictví vložili pozemky během kolektivizace, a následně těm, kteří pracovali na kolchozu, ale pozemky původně nevlastnili. Jedná se tedy o kombinaci reformy provedené v Albánii s klasickou pozemkovou reformou prováděnou ve střední Evropě (Brooks, Meurs, 1994). Naprosto netypickým způsobem byla reforma provedena ve Slovinsku, kde půda byla v podstatě privatizována jednotlivými drobnými hospodáři (Bojneč, et al., 1997).

Zvláštní přístup byl zaveden rovněž v Rusku a na Ukrajině, kde byla restituce provedena dvojím způsobem (Brooks, Lerman, 1995; Lerman, Brooks, Csaki, 1995). Největší část kolektivních forem hospodaření se rovnoměrně rozdělila mezi jednotlivé členy zemědělských a hospodářských družstev ve formě papírových akcií nebo certifikátů. Nečlenové, kteří neměli nárok na tyto akcie, získali pro soukromé

hospodaření půdu ze speciální státní rezervy, zřízené za tímto účelem (Brooks, Lerman, 1993; Lerman, Csaki, Feder, 2002).

V České republice a na Slovensku byl legislativní rámec restituice stanoven sérií zákonů z let 1990–2012. Prvním právním předpisem, který řešil restituci majetku, byl zákon č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd, který se vztahoval na majetkové křivdy způsobené fyzickým a soukromým právnickým osobám odnětím vlastnického práva k nemovitým, popřípadě movitým, věcem na základě konkrétních právních předpisů z let 1948–1959. Druhým zákonem řešícím zmírnění majetkových a jiných křivd vzniklých z občanskoprávních, pracovněprávních a správních úkonů byl zákon č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích. Finálním zákonem řešícím většinu restitučních nároků byl potom zákon č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku (zákon o půdě), který si kladl za cíl dořešit restituci pozemků a okrajově i movitých věcí. Předmětem zákona byly kromě obytných a hospodářských budov a jiných staveb, především pozemky zemědělské a lesní, které byly zcizeny v rozhodném období od 25. února 1948 až 1. ledna 1990.

Zásadní roli při restitucích zastával Pozemkový fond ČR, který poskytoval náhradní pozemky v případě, že restituované pozemky nebylo možné vydat z důvodu existence zákonné překážky. V případě, že pozemek již nebylo možné vrátit (např. z důvodu zástavby) byl dotčené osobě nabídnut náhradní pozemek, případně finanční náhrada. Zákon o půdě také obsahoval tzv. blokační ustanovení (§ 29) vztahující se na majetek spadající do jeho působnosti, jehož původním vlastníkem byly církve, náboženské řády a kongregace. Takový nebylo možné převádět do vlastnictví jiných osob, a to do okamžiku přijetí zákonů o tomto majetku (Doležal, et al., 2010).

Jako dodatek zákona o půdě byl vydán v roce 1992 zákon České národní rady č. 243/1992 Sb., kterým se upravují některé otázky související se zákonem č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění zákona č. 93/1992 Sb. Tímto zákonem bylo možné provést restituci majetku, který byl osobě odňat již na základě dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb. o konfiskaci a urychleném rozdělení zemědělského majetku Němců, Maďarů, jakož i zrádců a nepřátele českého a slovenského národa a dekretem presidenta republiky č. 108/1945 Sb., o konfiskaci nepřátele majetku a Fondu národní obnovy, přičemž oprávněná osoba se neprovinila proti československému státu

a posléze nabyla zpět československé státní občanství a jejíž takto zabavený majetek přešel na stát.

Kromě navracení majetků fyzickým osobám byly zákonem upraveny i majetkové poměry osob právnických. Restituace byly pro tuto skupinu osob řešeny zákonem České národní rady č. 172/1991 Sb., o přechodu některých věcí z majetku České republiky do vlastnictví obcí. Ve stejné době byly částečně řešeny i základní majetková vyrovnaní s církvemi, a to prostřednictvím zákona č. 298/1990 Sb., o úpravě některých majetkových vztahů řeholních řádů a kongregací a arcibiskupství olomouckého. Tento zákon postihoval jen nepatrný podíl zkoništěných církevních nemovitých věcí.

Posledním zákonem, který řešil naprávu starých majetkových křivd, byl zákon, který se vztahoval na výše zmíněný majetek církví a náboženských kongregací. Tento zákon byl přijat v roce 2012 jako zákon č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnaní s církvemi a náboženskými společnostmi a o změně některých zákonů (zákon o majetkovém vyrovnaní s církvemi a náboženskými společnostmi). Na základě tohoto zákona již byl, a v budoucnosti bude, církví a náboženským společnostem vrácen naturální majetek v přibližné hodnotě 75 miliard Kč, přičemž toto fyzické vrácení pozemků odpovídá přibližně 56 % pozemků zabavených církví a náboženským řádům po roce 1948. Zbývající část pozemků již z výše uvedených důvodů navrátit fyzicky nejde a tento majetek bude v postupných splátkách církví a náboženským řádům vyplacen (Ministerstvo zemědělství České republiky, 2015).

2.4.5 Krajinné plánování

Mezi legislativní a politické hnací síly patří bezesporu také přítomnost koncepčních dokumentů typu územních plánů (zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu, ve znění pozdějších předpisů) a pozemkových úprav (zákon č. 139/2002 Sb. o pozemkových úpravách a pozemkových úřadech a o změně zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku ve znění pozdějších předpisů), případně jejich absence v zájmovém území (Sklenička, 2003).

Počátky formování krajinného plánování na území bývalého Československa spadají do období mezi první a druhou světovou válkou (Muchová et al., 2015; Nepomucký, Salašová, 1996). Jeden z prvních nástrojů krajinného plánování vzniknul

v poválečném období po roce 1945 na základě výzkumu Ústavu pro stavbu měst, a to v podobě návrhu metodiky plánování a návrhu zákona o organizaci krajinného (prostorového) a urbanistického (místního) plánování (Petrik, 1987). Následným nastolením totalitního režimu zaměřeného na rozvoj industrializace se však veškeré filozofie biologického plánování začaly odsunovat do pozadí (Růžička, 2000). K postupnému zlepšení dochází v 70. letech, kdy vznikla nová metodika krajinné syntézy zaměřená na zkoumání prvků krajinné struktury (Mazúr, 1980) či metodika LANDEP, jejímž výsledkem byl návrh na ekologicky optimální strukturu, která umožňovala vzájemné porovnání směrných územních plánů (návrh urbanistické struktury) a souhrnných projektů pozemkových úprav (návrh zemědělské struktury) s ekologickými podmínkami daného území (Muchová, Petrovič, 2010; Růžička, 2000). Výrazné změny týkající se především legislativních norem u nás nastaly po roce 1989, který byl z pohledu vývoje krajinného plánování zcela zásadním. Dochází k formování metodik a vypracovávání návrhů tzv. strategie trvale udržitelného rozvoje vybraných území (Muchová, Petrovič, 2014; Nepomucký, Salašová, 1996).

Přes všechny tyto snahy není v rámci právního řádu České republiky krajinné plánování nijak definováno a díky tomu si jednotliví autoři mohou vykládat tento pojem různým způsobem (Sklenička, 2003). V legislativních předpisech najdeme definované pouze některé formy krajinného plánování a další formy jsou potom přizpůsobovány potřebám konkrétního místa, času a situace (Sklenička, Lhota, 2002).

Krajinné plánování je obecně definováno jako racionální činnost, která převážně formou preventivní vyhotovené dokumentace reguluje činnost člověka v krajině (Bastian, 2001; Maier, 2001). Cílem krajinného plánování je uvést do souladu trendy rozvoje lidské společnosti s principy ochrany přírody a krajiny (Hui, Xubo, Qinfang, 2001). V České republice je cíl krajinného plánování definován Löw (1995) jako vyvážený socio-ekonomický rozvoj regionů, zlepšování životních podmínek obyvatel, zodpovědné zacházení s přírodními zdroji a racionální využívání území. Podle Míchal (1992) souvisí cíl krajinného plánování velmi úzce s pojmem trvale udržitelného rozvoje, a to v rámci ekologické, sociální a ekonomické udržitelnosti.

Sklenička (2003) rozděluje formy, kterými se krajinné plánování v České republice projevuje, na obligatorní (povinné) a fakultativní (podmíněné). Mezi povinné formy patří především institut územního plánování (zákon č. 183/2006 Sb., o územním

plánování a stavebním řádu, ve znění pozdějších předpisů), pozemkových úprav (zákon č. 139/2002 Sb., o pozemkových úpravách a pozemkových úřadech a o změně zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku ve znění pozdějších předpisů), hospodářské úpravy lesů a lesní hospodářské plány (zákon č. 289/1995 Sb., o lesích a změně doplnění některých zákonů), rekultivace (zákon č. 185/2001 Sb., o odpadech), plány péče o zvláště chráněná území (zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů), a také územní systémy ekologické stability (zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů). Mezi podmíněné formy krajinného plánování Sklenička (2003) řadí například revitalizace (Vrána et al., 2004), program rozvoje venkova nebo sadovnické a krajinářské úpravy (zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů; zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů; Ministerstvo zemědělství, 2006).

Územní plánování ve veřejném zájmu chrání a rozvíjí přírodní, kulturní a civilizační hodnoty území, včetně urbanistického, architektonického a archeologického dědictví. Přitom chrání krajинu jako podstatnou složku prostředí života obyvatel a základ jejich totožnosti. S ohledem na to určuje podmínky pro hospodárné využívání zastavěného území a zajišťuje ochranu nezastavěného území a nezastavitelných pozemků (zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu, ve znění pozdějších předpisů). Z analýzy krajiny, která byla provedena Forman a Collinge (1997) vyplývá důležitost územního plánování v oblasti ochrany přírody, a to především územních celků, kde byla odstraněna přirozená vegetace z krajiny a kde by mělo postupně dojít k jejímu návratu. Na druhou stranu územní plánování rovněž znamená v mnoha případech také rozšiřování zastavěných ploch na úkor zemědělské půdy, tedy tzv. suburbanizaci (Sýkora, 2003). Změny ve využití území v důsledku zvýšené urbanizace se projevují zejména v okolí větších měst. Závislost mezi zvyšováním podílu zastavěných ploch a blízkostí měst prokázala i studie Lipský a Kalinová (2001), Lipský, Kopecký a Kvapil (1999), Pacione (2001), Sýkora a Ourednek (2007) nebo Timár a Váradí (2001).

Další možnou formou plánování krajiny jsou pozemkové úpravy (Dumbrovský, Mezera, Stejskalová, 2000). Těmi se ve veřejném zájmu prostorově a funkčně uspořádávají pozemky, scelují se nebo dělí a zabezpečuje se jimi přístupnost a využití pozemků a vyrovnání jejich hranic tak, aby se vytvořily podmínky pro racionální

hospodaření vlastníků půdy (Doležal, et al., 2010; Moravcová et al., 2017). V těchto souvislostech se k pozemkům uspořádávají vlastnická práva a s nimi související věcná břemena. Současně se zajišťují podmínky pro zlepšení životního prostředí, ochranu a zúrodnění půdního fondu, vodní hospodářství a zvýšení ekologické stability krajiny (Dumbrovský et al., 2015; Pavlík et al., 2012). Výsledky pozemkových úprav slouží pro obnovu katastrálního operátu a jako nezbytný podklad pro územní plánování. K tomuto účelu se váže řada dalších činností prováděných v průběhu zpracování (zákon č. 139/2002 Sb., o pozemkových úpravách a pozemkových úřadech a o změně zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů). Návrh druhů pozemků a jejich případné změny při komplexních pozemkových úpravách se opírá o hodnocení z hlediska optimalizace, prostorové a funkční skladby druhů pozemků v daném území a z návrhu společných zařízení (Dumbrovský, Korsuň, 2009; Dumbrovský, Korsuň, 2012; Váchalová et al., 2010; Váchalová et al., 2011). Dle Sklenička (2003) jsou pozemkové úpravy jedním z nejúčinnějších prostředků postupného zvyšování rozmanitosti struktury krajiny, čímž mimo jiné přispívají i k zvyšování její ekologické stability (Tlapáková et al., 2013). Doležal et al. (2010) však na druhé straně upozorňuje, že většina navrhovaných opatření k ozdravení krajiny zůstává pouze v rovině návrhu (Pavlík a Dumbrovský, 2014; Pražan a Dumbrovský, 2014). Mnohá selhání v rozvoji nejsou selháním produkce nebo technologií, ale selháním institucionálním.

Další forma krajinného plánování je zaměřena na rozdíl od předchozí varianty výhradně na pozemky plnící funkci lesa. Lesní hospodářství je v podstatě trvalou snahou získávat užitky z lesních pozemků, aniž by tyto pozemky byly zbytečně devastovány (Míchal, 1992). Touto problematikou se zabývají hospodářské úpravy lesa a jedním z vhodných nástrojů, který dokáže zabezpečit rovnoměrné výnosy z lesů, je lesní hospodářský plán (zákon č. 289/1995 Sb., o lesích a změně doplnění některých zákonů, ve znění pozdějších právních předpisů). Jedná se v podstatě o inventurní záznam stavu lesa a stanovení závazných ustanovení pro jeho využití. Vyjadřuje, co se v lese nachází a co lze s porostem dělat (Löw, Míchal, 2003; Schmidtmajerová, 1993).

Poslední dvě v legislativě zakotvené varianty krajinného plánování úzce souvisí s ochrannou přírody a krajiny. Jedná se o plán péče o zvláště chráněná území a také o územní systémy ekologické stability, jak je definuje zákon č. 114/1992 Sb.,

o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů. Plán péče o zvláště chráněná území a jejich ochranná pásmo je odborný a koncepční dokument ochrany přírody, který na základě údajů o dosavadním vývoji a současném stavu zvláště chráněného území navrhuje opatření na zachování nebo zlepšení stavu předmětu ochrany ve zvláště chráněném území a na zabezpečení zvláště chráněného území před nepříznivými vlivy okolí v jeho ochranném pásmu (Sklenička, 2003). Plán péče slouží jako podklad pro jiné druhy plánovacích dokumentů a pro rozhodování orgánů ochrany přírody (zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů). Územní systém ekologické stability řeší problém zachování a obnovy ekologicky stabilních prvků krajiny ve formě biocenter, biokoridorů a interakčních prvků (Löw, 1986). Vymezuje v krajině ekologicky hodnotná a významná území, která by měla být z důvodů zabezpečení lepší výměny genetických informací propojena systémem biokoridorů do sítě, která bude z hlediska ekologie stabilizovat krajinný systém (Löw, 1995). Tato metodika vznikla jako výsledek snahy o obnovení ekologické rovnováhy především zemědělské krajiny, silně poznamenané socialistickou zemědělskou velkovýrobou. V současné době je územní systém ekologické stability zakotven v zákoně č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů. Samotná metodika ÚSES v současnosti zejména z hlediska územního plánování představuje jeden z limitů využití území, který je třeba při řešení územního plánu respektovat, protože je to jeden z předpokladů, jak zabezpečit trvalý soulad všech přírodních, civilizačních a kulturních hodnot v území (zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu, ve znění pozdějších předpisů).

2.4.6 Dotační tituly jako hybná síla změn využití území

Kouřilová, Pšenčík a Kopta (2009) uvádí jako jeden z nejvýznamnějších faktorů ovlivňující využití území dotační možnosti pro jednotlivé subjekty v daném území, a to zejména z řad obcí a zemědělské prrovýroby. Veškeré podniky, včetně těch zemědělských, musí obstát ve své funkci výrobní, ekonomické, ekologické, sociální, politické, případně estetické (Březinová, Vrchota, 2016; Vrchota, 2013). Do jaké míry budou úspěšné, závisí nejen na jejich samotné aktivitě, ale i na mnoha okolnostech a vnější míře podpory. Nástrojem k dosažení stanovených cílů jsou v první řadě dotace. Dotace naplňující cíle a strategii strukturální politiky jsou výrazněji orientovány na posílení podpory hospodaření v méně příznivých podmínkách

a podpory environmentálních přínosů zemědělství (Droběnová, 2009). Dotace se stávají rozhodujícím faktorem pro rozvoj a udržení šetrného způsobu zemědělského hospodaření. Význam dotací se od konce minulého století neustále zvětšuje, neboť zemědělské podniky by bez přijatých podpor hospodařily se ztrátou a zároveň by jejich produkce byla nekonkurenčeschopná v rámci sjednoceného evropského zemědělského trhu (Kouřilová, Pšenčík, Kopta, 2009). Na druhou stranu orientace pouze na získávání dotačních prostředků je dlouhodobě neudržitelná, a to z důvodu snižování příslušné financí z Evropské unie. Společná zemědělská politika EU bude v současné podobě fungovat až do roku 2020, do kdy mají čeští zemědělci zajištěné dotační prostředky v podobě přímých plateb a investičních zdrojů z Programu rozvoje venkova. Hlavní otázkou zemědělské politiky v České republice po roce 2020 bude diferenciace národních plateb podle velikosti farem, což doposavad není nijak řešeno (Bičík, Jančák, 2005).

Z historického pohledu byly první dotace směřované do zemědělství již v 80. letech minulého století. Důvodem byl především tlak na intenzivní produkci i v oblastech, které jsou pro hospodaření nevhodné a rentabilita takové produkce je velmi nízká (velké vstupy a nízké výnosy). Z tohoto důvodu byla ekonomická vyrovnanost udržována uměle prostřednictvím dotačních titulů založených na regionálních rozdílech ve kvalitě přírodních předpokladů území pro zemědělské hospodaření. Podle tohoto zařazení platily jednotlivé zemědělské podniky v oblastech s vysokou přirozenou produkční schopností až do roku 1991 pozemkovou daň nebo naopak v případě hospodaření v nepříznivých podmírkách dostávaly tzv. diferenciální příplatky. Užívaný systém dotování zemědělské výroby působil negativně nejen z ekonomického hlediska, ale i z hlediska ekologického, a proto byl po roce 1991 opuštěn (Jančák, Götz, 1997).

Systém zemědělských dotačních titulů po roce 1991 je založen na zcela jiném přístupu. Podporovány jsou především mimoprodukční funkce zemědělství a v oblastech s nižší produkční schopností zemědělské půdy byl a je podporován útlum intenzivního zemědělského hospodaření. V rámci České republiky byly a dodneška jsou dotace zemědělským podnikům vypláceny v rámci národních dotačních titulů a od roku 1992 také v rámci dotačních titulů Evropské unie (Vošta, 2010), a to at' už formou předvступních dotačních titulů, tak po roce 2004 i v rámci dotačních titulů pro členské státy Evropské unie.

2.4.6.1 Dotační tituly před vstupem do Evropské unie

Základními pilíři v předvstupním období, které využívaly prostředky z fondů EU, byly programy PHARE a SAPARD. Další dotační možnosti byly také tzv. Horizontální programy neinvestiční povahy a agroenvironmentální programy. Tyto fondy budou dále popsány v následující kapitole.

Program PHARE byl nejprve určen především na restrukturalizaci a rozvoj podnikatelských aktivit. Jeho zaměření se ale v průběhu dalších let změnilo, a to na budování infrastruktury nutné pro přistoupení k Evropské unii. V době čerpání tohoto projektu, tj. mezi roky 1992–2002, bylo prostřednictvím Ministerstva zemědělství vyčerpáno na projekty celkem přibližně 37 milionů EUR z celkových alokovaných 800 milionů EUR (Ministerstvo zemědělství České republiky, 2012).

Program SAPARD neboli Speciální předvstupní program pro zemědělství a rozvoj venkova (Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development) mohla Česká republika využívat mezi roky 2000–2006, a to maximálně do data vstupu do Evropské unie. Úkolem tohoto programu byla předvstupní pomoc při zavádění práva Evropského společenství v oblasti společné zemědělské politiky, řešení důležitých specifických problémů ve vazbě na trvale udržitelný rozvoj a změny v sektoru zemědělství a ve venkovských oblastech (Ministerstvo zemědělství České republiky, 2001). Výsledkem dotací, které Česká republika získala v rámci programu SAPARD byly především rekonstrukce a modernizace provozů živočišné výroby, modernizace skladovacích technologií, plnění hygienických a veterinárních standardů, obnova vlastnických vztahů a protierozní ochrana v rámci pozemkových úprav, rozvoj agroturistiky na venkově, pomoc při zachování kulturního dědictví na českém venkově. Celkem bylo pro Českou republiku pro období 2002–2006 v rámci programu SAPARD alokováno přibližně 160 milionů EUR. Poslední dotace z programu SAPARD byly přiděleny v roce 2003, tedy před přistoupením České republiky do Evropské unie. Celkově bylo na projekty v programu SAPARD vyčerpáno 8,4 miliardy Kč (Státní zemědělský intervenční fond, 2001).

Velmi důležitým nástrojem v národní české dotační politice v období před vstupem Česka do Evropské unie byl tzv. PGRLF – Podpůrný garanční rolnický a lesnický fond, a. s., který vlastní stát. Hlavní činnost fondu je poskytnutí podpory v podobě dotací úroků z komerčních úvěrů, pojištění, poskytování záruk, půjček a úvěrů,

případně poskytování finančních prostředků ke snížení jistiny úvěrů. Další významnou rolí PGRLF je podpora pojištění hospodářských zvířat a plodin, pojištění produkce školek s produkcí sadebního materiálu lesních dřevin a pojištění lesních porostů (Státní zemědělský intervenční fond, 2014b).

2.4.6.2 Dotační tituly po vstupu do Evropské unie

Vstupem do EU došlo ke změnám v dotační politice a ve způsobech ovlivňování a financování rozvoje zemědělství a venkova vůbec (Kouřilová, Pšenčík a Kopta, 2009; Lipský, 2007; Ministerstvo zemědělství České republiky, 2012).

Nejdůležitější součástí dotačních možností jsou tzv. přímé platby v podobě Jednotné platby na plochu (SAPS – Single Area Payment Scheme). Tento dotační titul si klade za cíl podpořit zemědělské subjekty obhospodařující alespoň 1 hektar zemědělské půdy s kulturou orná půda, úhor, trvalý travní porost, vinice, chmelnice, ovocný sad, školka dřevin, plantáže rychle rostoucích dřevin nebo jiná trvalá kultura (Státní zemědělský intervenční fond, 2015a). Od roku 2008 je možné získat dotace SAPS i na plochu obhospodařovanou jako zalesněná půda. Jednotná platba na plochu je dotace poskytovaná čistě z rozpočtu Evropské unie představující přibližně 55 % částky určené pro přímé platby a je tak nejvýznamnější částí přímých plateb zajišťující stabilní příjem zemědělských subjektů (Ministerstvo zemědělství České republiky, 2009a). Mezi základní podmínky pro poskytnutí této platby je již výše zmíněná minimální výměra jednoho ha a užívací vztah k danému pozemku evidovaný na žadatele v registru půdních bloků LPIS minimálně do 31. srpna kalendářního roku, ve kterém je dotace požadována (Státní zemědělský intervenční fond, 2015c). Dalšími podmínkami poskytnutí dotace je především dodržování podmínek dobrého zemědělského a environmentálního stavu a povinných požadavků na hospodaření, souhrnně označených jako tzv. Cross-Compliance (Ministerstvo zemědělství České republiky, 2009b).

Jak již bylo výše zmíněno, byl jedním z dotačních titulů již před vstupem do Evropské unie tzv. Horizontální program neinvestiční povahy a také agroenvironmentální programy. Tyto dva programy byly po vstupu do EU nahrazeny Horizontálním plánem rozvoje venkova (HRDP) (Konvalina, Moudry, Kalinova, 2007).

Programový dokument Horizontální plán rozvoje venkova ČR na období 2004 – 2006 (Ministerstvo zemědělství České republiky, 2004) měl jako cíl především ochranu

přírodních hodnot a udržitelnost zemědělství dodržujícího environmentální požadavky, zachování a podporu zemědělských systémů s nízkými vstupními náklady, ochranu a zlepšování přirozeného prostředí, hygienických podmínek a podmínek spokojené existence zvířat, zachování a posílení životaschopné sociální struktury ve venkovských oblastech. Jako prostředek pro dosažení vytčených cílů bylo vytvořeno šest opatření:

- Předčasné ukončení zemědělské činnosti
- Méně příznivé oblasti a oblasti s environmentálními omezeními
- Agroenvironmentální opatření
- Lesnictví
- Zakládání skupin výrobců
- Technická pomoc

Velmi důležitý předvступní dotační program SAPARD (Státní zemědělský intervenční fond, 2001; Ministerstvo zemědělství České republiky, 2001) umožňující dotace investičního charakteru, byl po přistoupení do Evropské unie nahrazen Operačním programem Zemědělství. Tento operační program s plným názvem Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství byl programový dokument, který specifikoval opatření spolufinancovaná z orientační sekce Evropského zemědělského podpůrného a záručního fondu (EAGGF) a opatření spolufinancované z Finančního nástroje pro podporu rybolovu (FIFG). Jeho cílem bylo zajištění trvale udržitelného rozvoje venkova, podpora zemědělské průvýroby a zpracování zemědělských produktů. Kromě těchto cílů, které byly již dříve obsaženy v programu SAPARD, byla doplněna podpora lesního a vodního hospodářství. Dotace podporovaly především zemědělskou průvýrobu a zpracování zemědělských produktů, a podporu lesního a vodního hospodářství v souladu s trvale udržitelným rozvojem venkova. Mimo jiné byl program zaměřen i na růst kvality života obyvatel venkovského prostoru, zajištění zaměstnanosti a rozvoje lidských zdrojů, snižování rozdílů v sociálních podmínkách, zachování kulturní krajiny a ochranu a zlepšování životního prostředí (Tvrdoň, 2000). Poskytování finanční pomoci z tohoto operačního programu bylo ukončeno k 31. 12. 2008.

Dne 23. května 2007 byl Výborem pro rozvoj venkova Evropské Komise schválen návazný Program rozvoje venkova (PRV) na roky 2007 až 2013 (Pělucha, 2006).

Tento nástroj umožňuje získání podpory poskytované Evropskou unií z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova (EAFRD) (Státní zemědělský intervenční fond, 2007f; Ministerstvo zemědělství České republiky, 2006). Základní struktura je tvořena celkem čtyřmi osami:

- Osa I byla zaměřena na zlepšení konkurenceschopnosti zemědělství, potravinářství a lesnictví. Finanční alokace pro tyto projekty činí 22,39 % celkových prostředků, přičemž tyto prostředky nebyly primárně určeny pro zvýšení objemu zemědělské pruvovýroby. Naopak prioritou byla modernizace stávajících zemědělských podniků, pozemkové úpravy a přidávání hodnoty zemědělským produktům (Státní zemědělský intervenční fond, 2007b; Ministerstvo zemědělství České republiky, 2007c).
- Osa II měla jako cíl zvýšení biologickou rozmanitost, chránit vodu a půdu a zmírnit klimatické změny. V obecné rovině byly tyto finance určeny na zlepšení životního prostředí a krajiny a udržitelné využívání zemědělské a lesní půdy v rámci méně příznivých oblastí (LFA), agroenvironmentální opatření (AEO) a platby v rámci oblastí Natura 2000 na zemědělské půdě (Ministerstvo zemědělství České republiky, 2007d). Dalšími prioritními oblastmi byla obnova lesů po kalamitách a podpora společenských funkcí lesů, zvýšení biologické rozmanitosti, zachování a rozvoj zemědělských a lesnických systémů s vysokou přidanou hodnotou a podpora tradičních zemědělských krajin. Další dotační možností byla potom podpora ochrany vody a půdy (Státní zemědělský intervenční fond, 2007c; Ministerstvo zemědělství České republiky, 2007a).
- Osa III si kladla za cíl zkvalitnění života ve venkovských oblastech a diverzifikaci hospodaření na venkově, včetně diverzifikace ekonomických aktivit. Tento cíl byl stanoven na základě problémů venkovských oblastí v oblasti nových pracovních příležitostí a úrovně a dostupnosti místních služeb a kvality života obecně. Výsledkem mělo být řešení tradičních problémů se snižováním populace ve venkovských obcích, tvorba nových pracovních příležitostí, podpora využívání obnovitelných zdrojů energie, zlepšení podmínek kvality života ve venkovských oblastech, včetně vzdělávání a informování hospodářských subjektů a také ochrana kulturních

památek (Státní zemědělský intervenční fond, 2007d; Ministerstvo zemědělství České republiky, 2007e).

- Osa IV měla být směřována na pomoc obyvatelům místních venkovských mikroregionů s cílem vytvořit strategii rozvoje území, ve kterém žijí a podpořit projekty pro jeho rozvoj tzv. metodu LEADER prostřednictvím místních akčních skupin (Státní zemědělský intervenční fond, 2007e; Ministerstvo zemědělství České republiky, 2007f).

Paralelně s Programem rozvoje venkova byl pro toto programové období schválen i Operační program Rybářství 2007–2013, na základě kterého bylo možné čerpat podporu pro oblast rybářství z Evropského rybářského fondu (EFF). Cílem tohoto programu bylo posílení domácí poptávky po sladkovodních druzích ryb a výrobcích z nich, modernizovat a rozšířit zpracovatelské kapacity s cílem zvýšit přidanou hodnotu výrobků a zefektivnit výrobu. V operačním programu bylo možné rovněž žádat kompenzace pro produkční rybáře, kteří budou dodržovat šetrný způsob hospodaření v souladu s ochranou přírody (Státní zemědělský intervenční fond, 2007a; Ministerstvo zemědělství České republiky, 2007b).

Dne 26. 5. 2014 Evropská komise schválila finální znění základního programového dokumentu Programu rozvoje venkova České republiky pro současné období 2014–2020. Díky tomuto programu je možné pro celé toto období žádat až 3,5 miliardy EUR, z čehož přibližně 2/3 budou vypláceny z Evropské unie a zbylá 1/3 financí bude čerpána z českého rozpočtu. Hlavním cílem programu je pro toto období obnova, zachování a zlepšení ekosystémů závislých na zemědělství prostřednictvím zejména agroenvironmentálních opatření, investice pro konkurenceschopnost a inovace zemědělských podniků, podpora vstupu mladých lidí do zemědělství a krajinná infrastruktura. V rámci dosažení vytčených cílů bylo stanoveno šest priorit (Státní zemědělský intervenční fond, 2014c).

- podpora předávání znalostí a inovací v zemědělství, lesnictví a ve venkovských oblastech
- zvýšení životaschopnosti zemědělských podniků a konkurenceschopnosti všech druhů zemědělské činnosti ve všech regionech a podpora inovativních zemědělských technologií a udržitelného obhospodařování lesů

- podpora organizace potravinového řetězce, včetně zpracovávání zemědělských produktů a jejich uvádění na trh, dobrých životních podmínek zvířat a řízení rizik v zemědělství
- obnova, zachování a zlepšení ekosystémů souvisejících se zemědělstvím a lesnictvím
- podpora účinného využívání zdrojů a podpora přechodu na nízkouhlíkovou ekonomiku v odvětvích zemědělství, potravinářství a lesnictví, která je odolná vůči klimatu
- podpora sociálního začleňování, snižování chudoby a hospodářského rozvoje ve venkovských oblastech (Ministerstvo zemědělství České republiky, 2014b)

Dne 2. 6. 2014 Evropská komise schválila pro nové programové období rovněž Operační program Rybářství 2014–2020. Cílem tohoto programu je udržitelná a konkurenceschopná akvakultura založená na inovacích, konkurenceschopnosti a účinnějším využití zdrojů včetně zajištění rovnoměrných dodávek sladkovodních ryb během roku na domácí trh v požadovaném sortimentu a podpory forem hospodaření přispívající k zachování či zlepšování stavu životního prostředí a biologické rozmanitosti (Státní zemědělský intervenční fond, 2014a; Ministerstvo zemědělství České republiky, 2014a).

Vedle těchto možností dotací čerpaných úplně nebo částečně ze zdrojů Evropské unie jsou i po vstupu České republiky do Evropské unie vypláceny dotace z národních zdrojů.

V první řadě se jedná o Národní doplňkové platby (Top-Up). Jedná se o doplatky k přímým podporám SAPS na základě nařízení vlády č. 112/2008 Sb. (Nařízení vlády č. 112/2008 Sb. o stanovení některých podmínek poskytování národních doplňkových plateb k přímým podporám). Tyto tzv. Přechodné vnitrostátní podpory slouží k dorovnání vybraných komodit, které byly zjednodušením plateb v systému jednotné platby na plochu zemědělské půdy (SAPS) znevýhodněny oproti plnému systému přímých podpor v původních, tzv. starých zemích EU. Žadatel musí být shodný s žadatelem o platbu SAPS a musí splňovat i stejné podmínky jako pro poskytnutí přímé platby SAPS. V rámci tohoto dotačního titulu lze požádat o platbu na zemědělskou půdu, chov krav bez tržní produkce mléka, chov ovcí či koz. Historicky (stav k 31. 3. 2007) se také dále jednalo o platby na chmel, brambory

pro výrobu škrobu a na přezvýkavce (Ministerstvo zemědělství České republiky, 2009a; Ministerstvo zemědělství České republiky, 2009c).

Výhradně z národních zdrojů podporuje Česká republika také řadu potřebných aktivit, a to prostřednictvím cílených programů. Těmito dotačními programy přispívá k udržování výrobního potenciálu zemědělství a jeho podílu na rozvoji venkovského prostoru. V současnosti dochází, v návaznosti na předchozí roky, ke stabilizaci spektra podpůrných programů. Velký důraz se klade na prvky agroenvironmentálního charakteru (např. biologická a fyzikální ochrana jako náhrada chemické ochrany rostlin, budování kapkové závlahy v ovocných sadech, chmelnicích, vinicích a ve školkách), ale také na programy na podporu ozdravování polních a speciálních plodin (podpora prostorových a technických izolátů množitelského materiálu) nebo na programy zaměřené proti rozšiřování nebezpečných nákaz hospodářských zvířat (např. Nákazový fond). Jedná se ale i o programy, jejichž existence je nezbytná pro vybrané národní priority, jako je např. podpora včelařství, anebo udržování a zlepšování genetického potenciálu vyjmenovaných hospodářských zvířat (Státní zemědělský intervenční fond, 2015b; Ministerstvo zemědělství České republiky, 2005).

I v současné době hraje významnou roli Podpůrný a garanční rolnický a lesnický fond (PGRLF). Hlavní činností PGRLF po vstupu do Evropské unie je poskytování podpor formou dotací úroků z komerčních úvěrů, finanční podpora pojištění, poskytování záruk, půjček a úvěrů, či poskytování finančních prostředků ke snížení jistiny úvěrů. V současné době zahrnují tyto dotační možnosti třináct programů určených pro zemědělské pravovýrobce, zpracovatele zemědělské produkce a podnikatele v oblasti zpracování dřeva a lesního hospodářství. Podpora se poskytuje pouze na investice, které nejsou možné v rámci Programu rozvoje venkova z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova. V rámci tohoto dotačního titulu je momentálně možné financování dvou programů, a to programu Zemědělec a programu Půda.

- Cílem Programu Zemědělec je vytvořit předpoklady pro rozvoj zemědělských subjektů, včetně investic do strojního zařízení a vybavení, které povede ke snížení výrobních nákladů, modernizaci nebo zlepšení jakosti.
- Cílem Programu Půda je podpora nákupu nestátní zemědělské půdy pro účely hospodaření (Státní zemědělský intervenční fond, 2014b).

3. CÍL PRÁCE

Cílem této disertační práce bylo zjistit hlavní příčiny změn ve využívání krajiny v rozdílných zemědělských výrobních oblastech Jihočeského kraje. Základem práce byla analýza využití půdy v Jihočeském kraji v různých časových obdobích od roku 1848 až po současnost (2016). Podkladem pro zpracování analýzy byly z hlediska reálného využití půdy historické mapy, letecké a družicové snímky; z hlediska stavu evidovaného písemné podklady vedené v jednotlivých katastrálních evidencích. Základní jednotkou pro zjišťování hnacích sil změn ve využívání krajiny bylo území současného Jihočeského kraje. Území Jihočeského kraje bylo následně z důvodu historické porovnatelnosti dat rozděleno dle Němec (2001) na tři základní výrobní oblasti, tj. oblast bramborářskou, obilnářskou a pícninářskou. Hlavní příčiny změn ve využívání krajiny (hnací síly využití půdy) byly pro naplnění cíle práce následně analyzovány na základě demografických a socioekonomických údajů z Českého statistického úřadu a dalších informací o území, převzatých z databází Krajského úřadu pro Jihočeský kraj, příslušných ministerstev a jednotlivých městských nebo obecních úřadů.

4. METODIKA

4.1 Materiál

Pro řešení tématu disertační práce bylo za zájmovou lokalitu zvoleno území Jihočeského kraje.

Rozloha Jihočeského kraje činí 10.056 km², což tvoří 12,8 % rozlohy České republiky. V Jihočeském kraji žije 637.460 obyvatel. Hustota zalidnění je nejnižší z celé České republiky s 63,4 obyvateli na km². V Jihočeském kraji se nachází 623 obcí, z toho 53 měst. Administrativně je území rozděleno do 7 okresů: České Budějovice, Český Krumlov, Jindřichův Hradec, Písek, Prachatice, Strakonice a Tábor. Údaje jsou převzaty k 31. 12. 2016 z databáze Českého statistického úřadu.

4.1.1 Geomorfologie

Jihočeský kraj spadá z geomorfologického hlediska do Hercynského systému, provincie Česká vysočina. Tato provincie je rozdělena na území Jihočeského kraje na dvě hlavní soustavy – Šumavskou a Českomoravskou. Šumavská soustava je tvořena pouze podsoustavou Šumavská hornatina, zatímco v rámci Českomoravské soustavy se dále nachází tři podsoustavy, a to Středočeská pahorkatina, Českomoravská vrchovina a Jihočeské pánev.

Jižní část kraje při hranicích s Rakouskem tvoří Šumavská hornatina s čtyřmi celky: na západní straně Šumava a Šumavské podhůří, na východní straně Novohradské hory a Novohradské podhůří. Celek Šumava je pásemné pohoří podél jižní hranice České republiky ohraničené Vyšebrodským a Všerubským průsmykem. Nejvyšším vrcholem pohoří je 1.457 m n. m. vysoký Velký Javor (Gross Arber), který leží na německé straně Šumavy nedaleko Železné Rudy. Nejvyšším vrcholem na české straně je Plechý s nadmořskou výškou 1.378 m n. m. Směrem k severu přechází Šumava zvolna v poměrně členité Šumavské podhůří, nejvyšší výšky dosahuje nedaleko Chvalšin vrcholem Velký Plešný (1.066 m n. m.). Novohradské hory jsou hornatina, při státní hranici České republiky s Rakouskem, mezi Novými Hrady, Dolním Dvořištěm a Benešovem nad Černou. Novohradské hory přecházejí směrem na sever do Novohradského podhůří, tvořeného na našem území převážně členitou vrchovinou. Nejvyšším vrcholem pohoří je vrchol Viehberg s nadmořskou výškou 1.112 m n. m.,

který leží na rakouské straně. Nejvyšším bodem celku na české straně je hora Kamenec s nadmořskou výškou 1.072 m n. m.

Střední část Jihočeského kraje zaujímají dvě části podsoustavy Jihočeské pánve, a to celky Českobudějovická a Třeboňská pánev. Českobudějovická pánev se rozprostírá směrem od Českých Buděovic k Písku a Strakonicím. Průměrná nadmořská výška se zde pohybuje okolo 400 m n. m. Třeboňská pánev se rozprostírá v okolí Třeboně a její území zasahuje na jihovýchodě až k hranici s Rakouskem, severně zasahuje k Soběslavi a Bechyni. Na východě je hranice tvořena tokem Lužnice a na západě ji od Českobudějovické pánve odděluje Lišovský práh. Zde se nachází také nejvyšší bod celé podsoustavy Jihočeské pánve vrchol Baba s nadmořskou výškou 583 m n. m.

Sever a severozápad Jihočeského kraje náleží do podsoustavy Středočeská pahorkatina. Tato podsoustava zahrnuje na území kraje čtyři celky, a to Benešovskou pahorkatinu, Vlašimskou pahorkatinu, Táborskou pahorkatinu a Blatenskou pahorkatinu. Jedná se o mírně zvlněnou krajinu s nepříliš velkými výškovými rozdíly s nadmořskou výškou v průměru mezi 250 a 729 m n. m. a průměrná výšková členitost činí asi 50-150 m. Nejvyšším vrcholem na území Jihočeského kraje je topograficky izolovaný vrchol Drkolná s nadmořskou výškou 729 m n. m.

Poslední podsoustavou na území Jihočeského kraje je Českomoravská vrchovina, která zaujímá východní část regionu. Je typická mírně zvlněným reliéfem. Nadmořská výška v rámci Jihočeského kraje se pohybuje v průměru mezi 500–600 m n. m. Českomoravská vrchovina je na území Jihočeského kraje členěna na celky Křemešnickou vrchovinu a Javořickou vrchovinu. Nejvyšším bodem na území kraje je masiv Javořice s nadmořskou výškou 836 m n. m.

Veškeré údaje byly převzaty z geomorfologického členění Bína a Demek (2012) a Demek (1965).

4.1.2 Geologie

Skalní podklad jihočeské oblasti tvoří z největší části krystalinikum moldanubika. Charakteristická je především jeho poměrně složitá stavba a velká rozmanitost. Nejčastější druhy hornin jsou pararuly, migmatity, granulty a ortoruly. V rámci Jihočeských pánví se potom nachází především kvartérní sedimenty. V Jihočeském kraji se nalézají také důležité nerostné suroviny, a to stavební kámen, štěrkopísky a cihlářské suroviny. V menším rozsahu jsou zde zastoupeny i netypické suroviny jako

žáruvzdorné a ostatní jíly, uhlí, lignit, dekorační kameny (vltavíny, granáty, ...) a grafit. Veškeré údaje byly převzaty z publikace Svoboda a Beneš (1964).

4.1.3 Klima

Jihočeský kraj spadá do podnebí přechodného středoevropského typu se střídavým vlivem oceánu na západě a pevniny na východě. Významnou roli při vytváření klimatu mají místní poměry. Důležitou roli má expozice terénu vůči převládajícímu proudění vzduchu. Podle klimatické klasifikace patří většina území kraje do mírně teplé a mírně vlhké nebo vlhké oblasti, která v nadmořských výškách kolem 750 m n. m. přechází v mírně chladnou oblast. Charakteristiky jednotlivých klimatických oblastí jsou uvedeny v tabulce v příloze 9.1. Veškeré údaje byly převzaty z Quitt (1971).

4.1.4 Pedologie

Z hlediska půd jsou jižní Čechy velmi pestré. Nachází se zde zástupci téměř všech půdních typů. Převažujícím půdním typem v níže položených oblastech jsou různé varianty kambizemě. V horských a podhorských oblastech potom převažují gleje, pseudogleje a podzoly. V údolních nivách řek se nachází různé druhy fluvizemí. Údaje byly převzaty z publikací Kozák a Němeček (2009), Němec (2001) a Němec (2009).

4.1.5 Hydrologie

Hydrologicky nejdůležitější v Jihočeském kraji je řeka Vltava, která zde pramení a protéká územím kraje od jihu na sever. Kromě malých potoků jsou nejdůležitějšími přítoky na území kraje z pravé strany Malše, pramenící v Novohradských horách, a Lužnice, přitékající z Rakouska. Z levé strany je nejvýznamnějším přítokem Otava zahrnující dílčí povodí Volyňky a Blanice. Tato přirozená kostra je doplněna umělými stavbami vodních kanálů a stok. Na Třeboňsku se jedná o dvě nejznámější vodní cesty, Zlatou stoku a Novou řeku, jejichž hlavní účel je napájení soustavy velkých rybníků v Třeboňské pánvi a odvádění přebytečné vody z Lužnice do Nežárky. Druhým typem umělých kanálů je stavba v horském terénu Šumavy, sloužící pro plavení dřeva tzv. Schwarzenberský plavební kanál. Jedná se o umělou vodoteč s celkovou délkou 44 km, propojující severní svah Třístoličníku s řekou Grosse Mühl a dále s Dunajem. V roce 1887 byl přistaven tzv. Želnavský smyk, který propojuje tento kanál s řekou Vltavou.

Na území Jihočeského kraje se nachází velké množství vodních nádrží, z nichž pouze jedna nádrž je přirozená, ostatní jsou dílem člověka. Jedinou přírodní vodní nádrží je Plešné jezero, ledovcového původu s rozlohou 7,48 ha. Jezero se nachází v nadmořské výšce 1.090 m n. m. v severovýchodním svahu hory Plechý na Šumavě. Voda z Plešného jezera je dále odváděna Jezerním potokem do Vltavy.

Mezi umělé vodní nádrže patří především několik velkoplošných přehradních nádrží na Vltavě, ale i na menších vodních tocích. Mezi největší lze zařadit část Vltavské kaskády, skládající se z vodního díla Lipno I a Lipno II, Hněvkovice, Kořensko a Orlík. Na území Jihočeského kraje se nachází ještě důležité vodárenské nádrže Římov na řece Malši a Husinec regulující tok Blanice.

Typickým rysem Jihočeského kraje jsou rozsáhlé plochy umělých vodních nádrží rybničního typu. Rybníky jsou uspořádány do několika nezávislých soustav, a to Třeboňské (393 rybníků nad 1 ha), Jindřichohradecké (437 rybníků nad 1 ha), Hlubocké (264 rybníků nad 1 ha), Novohradské (141 rybníků nad 1 ha), Blatenské (375 rybníků nad 1 ha) a Táborské (316 rybníků nad 1 ha). Mezi největší rybníky dle výměry patří v Jihočeském kraji Rožmberk (489 ha), Horusický rybník (416 ha), Bezdrev (394 ha), Dvořiště (337 ha), Velký Tisý (317 ha), Záblatský rybník (305 ha), Dehtář (246 ha), Staňkovský rybník (241 ha), Velká Holná (230 ha) a Svět (201,5 ha).

Údaje byly převzaty z publikace Němec (2006).

4.1.6 Vegetace

Horské části Jihočeského kraje s mělkými málo úživnými půdami a drsnějším rázem klimatu patří do oblasti poměrně chudé hercynské květeny. Značnou plochu tohoto území pokrývají lesy, které byly původně bukojedlové a jen v nejvyšších polohách nad 800 metrů smrkové. Tento přirozený typ porostů byl z větší části nahrazen smrkovými monokulturami. Zbytky původních lesních společenstev se nachází na Šumavě a v Novohradských horách. Pro horské polohy jsou rovněž typická vrchovištní rašeliniště s typickou květenou, zatímco pro nižší polohy v oblastech Jihočeských pánví jsou charakteristická rašeliniště (blata), mokřady a louky, lemujející břehy rybníků. Na blata často navazují sušší borové lesy s borůvkou a vřesem v podrostu. Lesy v jihočeských pánvích byly přirozeně dubové a jedlové, dnes jsou však ve velké míře rovněž nahrazeny monokulturami smrku a borovice. Lesní porosty

obecně pokrývají v současné době téměř 40 % celkové plochy Jihočeského kraje. Údaje byly převzaty z publikace Culek (1996).

4.1.7 Ochrana území

Na území kraje jsou vymezeny prakticky všechny typy zvláště chráněných území podle zákona 114/1991 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů, a to včetně lokalit NATURA 2000. Nejdůležitějším zvláště chráněným územím je na území Jihočeského kraje Národní park Šumava, který je zde vymezen od roku 1991. Jedná se o největší národní park v České republice, s rozlohou na území kraje 34.294 ha (celková rozloha 68.064 ha), který tvoří cca 3,41 % území Jihočeského kraje. V zájmovém území jsou dále vyhlášeny tři chráněné krajinné oblasti (16,36 % území kraje, 164.543 ha), a to Chráněná krajinná oblast Šumava (největší na území Jihočeského kraje), Chráněná krajinná oblast Třeboňsko a Chráněná krajinná oblast Blanský les. Na území Jihočeského kraje je rovněž vymezeno 12 národních přírodních rezervací (0,36 % území kraje, 3.625 ha), 11 národních přírodních památek (0,07 % území kraje, 682 ha), 100 přírodních rezervací (0,48 % území kraje, 4.829 ha) a 180 přírodních památek (0,51 % území kraje, 5.139 ha). V souvislosti s přístupem České republiky do Evropské unie byla vymezena soustava chráněných území NATURA 2000. Na území Jihočeského kraje je zaznamenáno 69 evropsky významných lokalit (16,08 % území kraje, 161.677 ha) a 7 ptačích oblastí (14,78 % území kraje, 148.665 ha).

Údaje byly převzaty ze studie Vorel (2009) a z údajů Ministerstva životního prostředí České republiky ke dni 31. 12. 2016.

4.1.8 Hospodářství

Významnou roli hraje zemědělská pravovýroba, kde je zaměstnáno téměř 9 % ekonomicky aktivního obyvatelstva kraje (druhé největší procento v rámci České republiky). Zemědělství se tradičně orientuje na rostlinnou výrobu v podobě pěstování obilovin (např. pšenice, ječmen), olejin (řepka olejka) a ovoce (např. třešně, jablka, rybíz). Z živočišné produkce je významný chov skotu (v současné době převážně masných plemen), drůbeže a prasat. Dlouholehou tradici má v Jihočeském kraji rybníkářství. Produkce ryb pokrývá více jak polovinu všech ryb vyprodukovaných ročně v rámci celé České republiky.

Z pohledu začlenění do výrobních oblastí se území Jihočeského kraje podle Němec (2001) zařazovalo až do roku 2003 do výrobních oblastí pícninářské, bramborářské a obilnářské. V současné době (po roce 2003) spadá jižní část území do výrobní oblasti horské a severní část kraje do výrobní oblasti bramborářské (Perlín, Kučerová, Kučera, 2010).

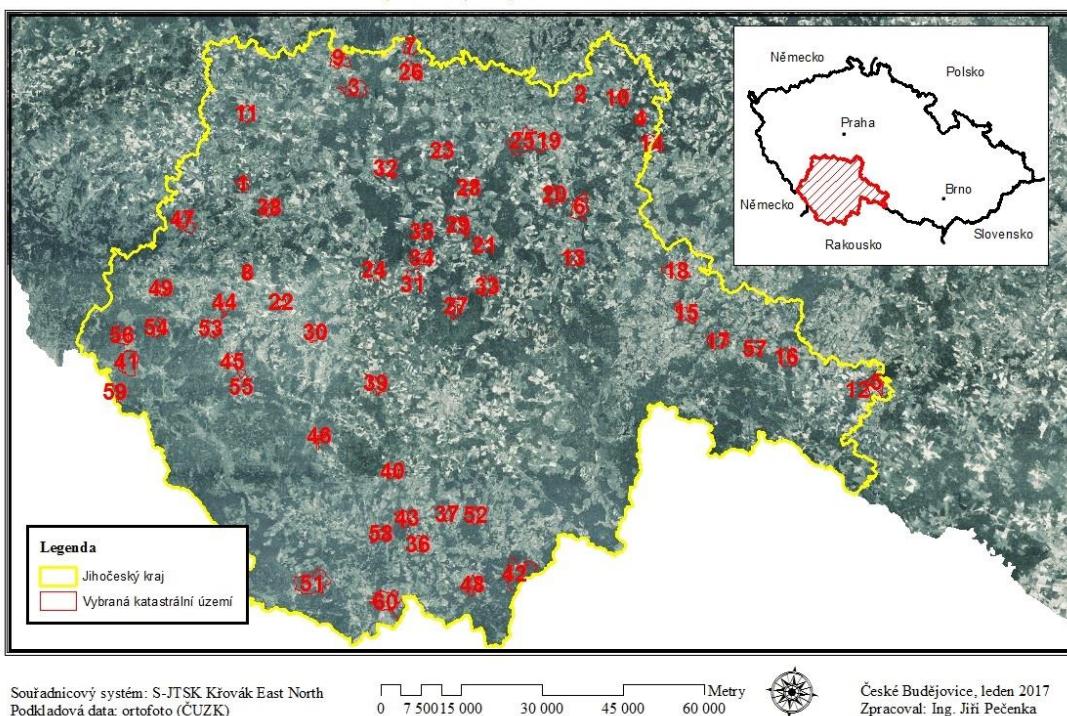
Z těžby převažuje v jižních Čechách těžba štěrkopísků, stavebního kamene, cihlářských hlín, v omezené míře keramických jílů, vápence a dříve také grafitu. Z průmyslu jsou tradičním odvětvím lesnictví a dřevozpracující průmysl včetně papírenského. Vzhledem k bohatým nalezištím křemenného písku bylo tradičním průmyslovým odvětvím sklářství, které je však dnes na ústupu.

V poválečném období došlo k výstavbě velkého množství průmyslových areálů se zaměřením na strojírenství (Motor České Budějovice, ČZ Strakonice...), zpracování dřeva (Jitona Soběslav...), výrobu textilu (Jitex Písek, Otavan Třeboň...) a potravinářství (Budějovický Budvar, Jihočeské mlékárny...). V současné době hraje významnou roli umístění kraje v blízkosti významných ekonomicky silných států Rakouska a Německa. Průmyslová výroba se soustředí do okolí největších měst – České Budějovice, Tábor a Strakonice. Převažuje výroba strojů, zařízení a elektrotechniky, potravin a textilu. Důležitým objektem je Jaderná elektrárna Temelín.

Údaje byly převzaty z databáze Českého statistického úřadu a informací poskytnutých na webových stránkách Ministerstva zemědělství České republiky, respektive Ministerstva průmyslu a obchodu České republiky.

Podrobné charakteristiky jednotlivých vybraných katastrálních území jsou uvedeny v příloze 9.2 (seřazeno abecedně) a přehledová mapa je znázorněna na následujícím obrázku 1.

Vymezení vybraných katastrálních území

Obr. 1. Přehledová mapa lokalizace jednotlivých zájmových katastrálních území

4.2 Metody

4.2.1 Výběr katastrálních území

Pro analýzu změn využití území byla zvolena jako modelová lokalita plocha Jihočeského kraje. Na základě změn v jednotlivých výrobních oblastech Jihočeského kraje, z důvodu historické porovnatelnosti vymezených podle Němec (2001), byl vybrán reprezentativní soubor celkem 60 katastrálních území. Tato území jsou rovnoměrně zastoupena v celé ploše sledovaného kraje, kdy v každé ze tří výrobních oblastí Jihočeského kraje podle Němec (2001) (bramborářské, obilnářské a pícninářské) bylo vybráno 20 zájmových lokalit. Lokality byly vybírány podle kritérií průměrné změny za celé sledované období let 1848–2016. Z takto vytvořené databáze byla stanovena hodnota indexu změny (Bičík, 1995). Jedná se o index popisující celkovou změnu využití území bez ohledu na druh změny, a to na základě dat z příslušných katastrálních evidencí.

$$IZ_{A-B} = 100 \times \frac{\sum_{i=1}^n |R_{IB} - R_{IA}|}{2R_C}$$

IZ_{A-B} index změny mezi obdobím A a B

n počet kategorií využití území

R_{IA} rozloha kategorie na počátku sledování [ha]

R_{IB} rozloha kategorie na konci sledování [ha]

R_C celková rozloha území [ha]

Takto zjištěné hodnoty byly přiřazeny v softwaru ArcGIS 10.1 k mapové vrstvě katastrálních území v rámci Jihočeského kraje. V každé výrobní oblasti odděleně bylo následně provedeno utřídění hodnot podle jejich velikosti a rozdelení do dvaceti stejně velkých intervalů (každý interval zahrnuje 5 % z celkového počtu katastrálních území). Z každého takto vzniklého intervalu bylo do následné analýzy zahrnuto jedno katastrální území, která reprezentuje střední hodnotu intervalu. Takto byl vytvořen soubor 60 katastrálních území, která byla následně analyzována. Přehled vybraných katastrálních území je uveden v tabulce 1. Katastrální území jsou rozdělena do jednotlivých výrobních oblastí podle Němec (2001) a v každé skupině jsou seřazena vzestupně podle hodnoty indexu změny.

Výrobní oblast					
Bramborářská		Obilnářská		Pícninářská	
1.	Droužetice	21.	Záhoří u Bechyně	41.	Zahrádky u Borových Lad
2.	Dědice u Nemyšle	22.	Dubská Lhota	42.	Staré Hutě u Horní Stropnice
3.	Nevězice	23.	Jestřebice	43.	Věžovatá Pláně
4.	Horní Světlá u Bradáčova	24.	Záboří u Protivína	44.	Libotyně
5.	Horní Slatina	25.	Dražice u Tábora	45.	Záblatí u Prachatic
6.	Košice u Soběslavi	26.	Kovářov	46.	Střemily
7.	Předbořice u Zahořan	27.	Kostelec nad Vltavou	47.	Zvotoky
8.	Marčovice	28.	Haškovcova Lhota	48.	Radčice u Malont
9.	Lety	29.	Nuzice	49.	Račov
10.	Krchova Lomná	30.	Obora u Hracholusk	50.	Hodějov
11.	Mačkov	31.	Temelinec	51.	Lipno nad Vltavou
12.	Vesce u Dačic	32.	Jamný	52.	Dobrkovská Lhotka
13.	Přehořov u Soběslavi	33.	Bzí u Dolního Bukovska	53.	Šumavské Hoštice
14.	Malešín u Vodice	34.	Bohunice nad Vltavou	54.	Lipka u Vimperka
15.	Rodvínov	35.	Pašovice	55.	Albrechtovice
16.	Radlice u Volfířova	36.	Stradov u Kaplice	56.	Svinná Lada
17.	Střížovice u Kunžaku	37.	Malče	57.	Suchdol u Kunžaku
18.	Okrouhlá Radouň	38.	Modlešovice	58.	Lověšice
19.	Klokoty	39.	Čakov u Českých Budějovic	59.	Dolní Světlé Hory
20.	Ústrašice	40.	Rájov	60.	Jenín

Tab. 1. Vybraná katastrální území podle zařazení do výrobních oblastí vymezených podle (Němec, 2001) – seřazeny vzestupně podle hodnoty indexu změny

4.2.2 Výběr časových období

Výběr časových období byl do značné míry předurčen mírou dostupnosti datových podkladů. Evidence využití území je sice pro území současné České republiky prováděna dlouhodobě – prakticky již od prvních soupisů veškeré půdy v revizi Tereziánského katastru z roku 1757, první relevantní využitelné údaje o využívání půdy ale pochází až z doby po vzniku Stabilního katastru z roku 1817. Pro zájmové území současného Jihočeského kraje probíhal tento soupis půd mezi lety 1826–1843. Jako počáteční stav pro sledování vývoje využívání půd byl zvolen rok 1848, kdy jsou již dostupné veškeré datové zdroje, jak v písemné, tak i v grafické podobě. Koncem intervalu byl zvolen rok 2016, tedy současný stav využití území Jihočeského kraje.

Vzhledem k délce sledovaného intervalu (cca 160 let) byly v jeho rámci zvoleny dílčí mezníky, které vždy vymezují zásadní politické, společenské a hospodářské změny v území.

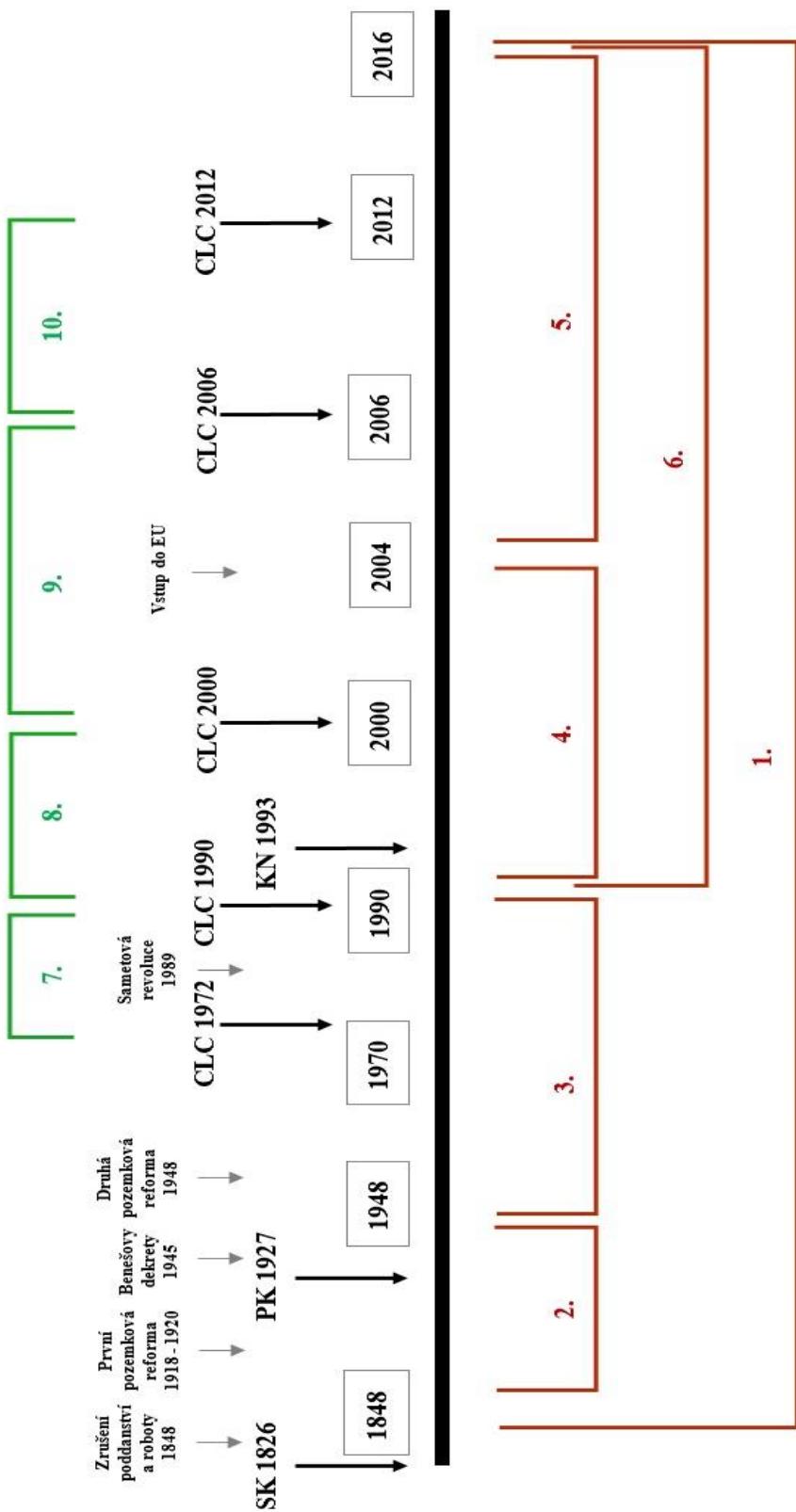
Za první mezník byl zvolen rok 1948. Takto vymezené období (1848–1948) bylo poznamenáno dvěma válečnými konflikty a s nimi svázanými pozemkovými reformami. Ve využívání pozemků došlo ke značným změnám zejména díky změnám v demografických podmínkách (vysoká úmrtnost mužů ve válečných konfliktech, konfiskace velkého šlechtického majetku po ustavení republiky, vysídlení některých národnostních skupin v průběhu a po druhé světové válce, deportace židovského obyvatelstva apod.).

Druhým mezníkem byl zvolen rok 1990. Tento rok znamená přechod od socialistického pojetí společnosti a hospodářství ke svobodné tržní ekonomice. Celé období do roku 1990 je ve znamení změn od maloplošných zemědělských technologií k velkoplošnému a velkokapacitnímu centrálně řízenému hospodářství. Výrazným činitelem je potom druhá pozemková reforma, jejž důsledky se projevily na počátku tohoto období.

Třetím mezníkem byl zvolen rok 2004. Tento rok rozděluje období před vstupem do Evropské unie a období, kdy se Česká republika dne 1. 5. 2004 stala plnohodnotným členem Evropské unie. Tento mezník byl zvolen s ohledem na změny jednak k přístupu k dotačním titulům a také s ohledem na demografické a socioekonomicke změny díky umožnění volného pohybu obyvatel, kapitálu a pracovní síly po přistoupení ke společenství Evropské unie.

Napříč těmito obdobími byla analýza změn ve využívání území doplněna ještě o analýzu dat z databáze CORINE land cover (CoORDination of INformation on the Environment). Vzhledem k datům a intervalu pořizování těchto dat byly jako dílčí mezníky pouze pro tuto analýzu zvoleny roky 1972, 1990, 2000, 2006 a 2012.

Znázornění jednotlivých časových období je uvedeno v časové ose na obrázku 2. Čísla značící jednotlivá analyzovaná období jsou následně popsána v tabulce 6, kde jsou popsány i faktory zahrnuté do těchto analýz.

Obr. 2. Znázornění jednotlivých analyzovaných časových období (čísla 1–10 označují jednotlivé analyzované etapy – jejich popis včetně použitých parametrů je uveden v tabulce 6)

4.2.3 Datové zdroje

Data pro zpracování této disertační práce byla převzata především z digitálních databází, ale také z archivních materiálů Českého úřadu zeměměřického a katastrálního, Českého statistického úřadu a Státního oblastního archivu.

4.2.3.1 Data využití půdy

Využívání půdy v území bylo v práci hodnoceno ze tří různých pohledů v několika časových rovinách. Řešení dlouhodobého vývoje využití půdy pokrývá celé časové období od roku 1848 až po současnost (rok 2016).

Jednou z metod, která byla využita pro hodnocení využití půdy, byl výpočet koeficientu ekologické stability (dále jen „KES“). Jedná se o poměrové číslo vyjadřující zastoupení plochy stabilních kultur k plochám nestabilním v zájmovém území (Míchal, 1992).

$$KES = \frac{\sum \text{výměra stabilních ploch}}{\sum \text{výměra nestabilních ploch}} = \frac{TTP + les + vodní plocha + sad}{orná půda + zástavba}$$

Na základě výsledků hodnocení koeficientu ekologické stability lze krajinu zatřídit do následujících krajinných typů:

Krajinný typ A	$KES \leq 0,3$	Krajina nadprůměrně využívaná, zcela přeměněná člověkem
Krajinný typ A/B	$0,4 \leq KES \leq 0,8$	Intenzivně využívaná krajina s výrazným uplatněním (agro)industriálních prvků
Krajinný typ B	$0,9 \leq KES \leq 2,9$	Běžná kulturní krajina
Krajinný typ B/C	$3,0 \leq KES \leq 6,1$	Krajina s roztroušenými technickými objekty na malých plochách s převahou relativně přírodních prvků
Krajinný typ C	$6,2 \leq KES$	Krajina relativně přírodní

Z hlediska datových sad, které byly využity pro následné analýzy, lze zjišťovaná data rozdělit do dvou skupin, na data katastrální evidence a na data reálného využívání, kam patří data z leteckého snímkování a data získaná z dálkového průzkumu Země.

4.2.3.1.1 Data reálného využívání

- Data z leteckého snímkování

Pro analýzu změn reálného využívání území byly jako nejstarší letecké snímky použity volně dostupné výsledky snímkování z rozmezí let 1947–1953 (pro analýzy označeny rokem 1948). Z této doby pochází série černobílých leteckých snímků. Nejedná se sice o nejstarší prováděné snímkování, ale předcházející údaje z roku 1935 nejsou dostupné v odpovídající kvalitě ani nepokrývají celé sledované území. Z tohoto důvodu je nebylo možné využít pro celoplošné analýzy. Následné období bylo z důvodu komparace dat zvoleno období po roce 1990. Z této doby byly použity nejprve snímky v černobílé škále s horším rozlišením a následně od roku 2000 již v lepším rozlišení a v barevné škále, a to ve tříletém obnovovacím intervalu (využita pro analýzu roku 2004 a 2016). Data z leteckého snímkování jsou volně dostupná prostřednictvím WMS služby Českého úřadu zeměměřického a katastrálního.

Vzhledem k relativně krátkému období, které je pokryto daty z leteckého snímkování v porovnání s délkou období zachyceného v katastrálních evidencích, je velmi často jako srovnávací historická báze využita některá z historických map, která věrně zachycuje využití řešeného území (Bičík, et al., 2014; Boltižiar, et al., 2007), v případě této práce byla jako srovnávací rovina využita mapa již výše zmíněného Stabilního katastru z let 1826 – 1843 (označená v analýzách pro zjednodušení rokem evidovaného stavu 1848), která zachycuje využití území v relativně vysoké podrobnosti. Data stabilního katastru byla převzata z webového serveru archivnimapy.cuzk.cz. Přesné roky pořízení snímků jsou pro jednotlivá katastrální území uvedena v příloze 9.3.

- Multispektrální satelitní snímkování

Multispektrální satelitní snímky je možné využít od období 70. let 20. století, a to díky datům z družice LANDSAT. První data jsou dostupná z roku 1972. Tato data jsou celoevropsky interpretována prostřednictvím databáze CORINE Land cover (CoORDination of INformation on the Environment). Pro účely této práce byla využita data vyhodnocená pro rok 1972, 1990, 2000, 2006 a 2012 s obvyklou velikostí pixelu 30 x 30 m. Z důvodu této velmi malé podrobnosti byla data z databáze Corine Land Cover využita pouze jako doplňková informace o vývoji využití půdy v rámci studovaného katastrálního území. Veškeré údaje z databáze Corine Land Cover byly převzaty z Agentury ochrany přírody a krajiny. Výhodou těchto dat je jejich primární

digitální podoba. Přesné roky pořízení snímků jsou pro jednotlivá katastrální území uvedena v příloze 9.3.

4.2.3.1.2 Data katastrální evidence

Data katastrální evidence jsou nejčastěji využívanou základnou pro zkoumání dlouhodobých změn ve využívání půdy. Důvodem jsou značné výhody v podobě dlouholeté nepřerušené evidence využívání jednotlivých pozemků, které lze rozdělit na kratší časové úseky, a dále porovnatelnost dat za celé toto období na přibližně stejném místě a v přibližně stejné kvalitě.

Základem pro tuto práci byly písemné operáty tzv. Stabilního katastru. Tato katastrální evidence pokrývá celé území České republiky a byla vytvořena mezi lety 1826–1843 (v analýzách označeno jako rok 1848). Jako druhé období, které postihuje vývoj v první polovině 20. století, s ohledem na dva válečné konflikty a řadu politických reforem, je období roku 1948, ze kterého byly převzata data z katastrálního operátu tzv. Pozemkového katastru. Jedná se o katastrální evidenci, která vznikla v roce 1927, tedy krátce po vzniku samostatné Československé republiky. Tato historická data byla převzata z písemných operátorů Českého úřadu zeměměřického a katastrálního a z jejich webového serveru archivnimapy.cuzk.cz, a to k roku 1948. Další období, které bylo v disertační práci zachyceno, je vývoj po roce 1990. Vzhledem ke komplikovanému vývoji katastrální evidence, zejména v období po druhé světové válce, kdy přestala přesná evidence nemovitého majetku být prioritní a důležitou, nebylo možné období mezi lety 1948 a 1990 v práci z pohledu katastrální evidence řešit podrobněji. Období po roce 1990 zachycuje stav, kdy došlo k obnovení evidence majetkových poměrů. Data pro analýzu využití území v období po roce 1990 byla poskytnuta v podobě celostátní databáze Českým úřadem zeměměřickým a katastrálním. Databáze obsahuje informace o využití pozemků pro každé katastrální území v rámci České republiky, s výjimkou oblastí začleněných ve Vojenských újezdech Boletice, Brdy, Březina, Hradiště a Libavá. Výměry jednotlivých pozemků vždy reprezentují stav katastrální evidence k 1. lednu daného roku (pro analýzy využit stav k 1. lednu 1990, 2004 a 2016).

4.2.3.2 Data vysvětlující

Vysvětlující data pro následnou analýzu zahrnují informace o takzvaných hnacích silách změn ve využití území. Jak již bylo popsáno v rámci literární rešerše, je možné hnací síly roztrídit do několika ucelených skupin, a to na hnací síly popisující přírodní poměry, demografické faktory, výrobní faktory, právní faktory, faktory krajinného plánování a dotační faktory. Pro analýzu bylo zjištováno celkem 31 popisných faktorů, které v jednotlivých zkoumaných etapách mohly ovlivňovat vývoj využití zájmového území. Celkový výčet zahrnutých faktorů rozdelených do jednotlivých skupin je uveden v tabulce 2.

Přírodní poměry	Výrobní faktory	Demografické faktory	Právní faktory	Faktory krajinného plánování	Dotační faktory
SKLON	OBL	OB	REF	PU	D_PAST
LFA	SUBJ	VĚK	HRAN	INV	D_MLEK
OCH	ZAM	DOMY			D_KRAJ
		M/Ž			D_LES
		HUST			D_PLOD
		NEZ			D_RYB
		VZD			D_SAPS
		HDI			D_AEO
		NAR			D_LFA
		NAB			D_OBCE
		Č_OB			
		Č_OK			

Tab. 2. Rozdelení využitých vysvětlujících proměnných

Charakteristické minimální a maximální hodnoty jednotlivých faktorů jsou uvedeny v tabulce 4. Pro každé analyzované období byla z celkového počtu vybrána odpovídající sada faktorů, které jsou uvedeny v tabulce 6.

4.2.3.2.1 Faktory popisující přírodní poměry

SKLON – Tento faktor popisuje průměrnou sklonitost jednotlivých vybraných katastrálních území ve stupních sklonu. Hodnoty sklonitosti pro jednotlivé katastry byly určeny z vrstevnicového plánu a z digitálního modelu terénu. Do analýzy byla použita vždy konkrétní zjištěná hodnota sklonu. Data pro vytvoření digitálního modelu terénu a následné určení sklonu v prostředí ArcGIS byla převzata z mapových serverů Českého úřadu zeměměřického a katastrálního. Tento údaj je považován za neměnný v průběhu sledovaného období.

LFA – Jedná se o faktor vyjadřující přítomnost či nepřítomnost méně příznivých (LFA) lokalit ve vybraném katastrálním území. Pokud katastrální území náleží do jakéhokoliv typu LFA lokality, nabývá faktor hodnoty 1, v opačném případě hodnoty 0. Informace o přítomnosti LFA lokality byly získány z evidence půdních bloků (LPIS) a byly převzaty z databáze Státního zemědělského intervenčního fondu a Ministerstva zemědělství České republiky. Tento údaj je rovněž v průběhu sledovaného období neměnný. Pro statistickou analýzu byl tento údaj využit až po roce 1948.

OCH – Jedná se o faktor, který vyjadřuje přítomnost nebo nepřítomnost jakéhokoliv typu územní ochrany. V první řadě se jedná o ochranu podle zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů, v podobě maloplošných i velkoplošných chráněných území, a dále také ochranu podle zákona č. 254/2001 Sb., zákon o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon), ve znění pozdějších právních předpisů, v podobě ochranných pásem vodních zdrojů. Data byla převzata z databází Agentury ochrany přírody a krajiny a Povodí Vltavy, s. p. Do analýzy byla použita hodnota 1 pro tento faktor, a to v případě, že se v území vyskytuje jakýkoliv typ plošné ochrany lokality, a hodnota 0 v případě opačného. Hodnoty se mění podle toho, jak byla jednotlivá chráněná území vymezována v průběhu času, a to jak podle výše popsaných zákonů, tak zákonů jim předcházejícím.

4.2.3.2.2 Výrobní faktory

OBL – Tento parametr popisuje příslušnost jednotlivých katastrálních území k výrobním oblastem. Pro zařazení do výrobních oblastí bylo využito členění Němec (2001) popsané v literární rešerši v kapitole 2.1. Jak již bylo ve zmíněné kapitole popsáno, nejedná se o aktuální členění, nicméně toto členění je nejpodobnější

dřívějším členěním výrobních oblastí. Z důvodu historické porovnatelnosti dat bylo přikročeno k tomuto vymezení výrobních oblastí v rámci zkoumaného Jihočeského kraje. Území kraje tak bylo rozděleno na výrobní oblast bramborářskou, obilnářskou a pícninářskou, z nichž každá je v analýze zastoupena stejným počtem 20 katastrálních území, celkem tedy 60 katastrálních území. Tento výčet zůstává pro celou dobu sledování změn katastrálních území neměnný.

SUBJ – Tento faktor popisuje počet podnikatelských subjektů (podniků), evidovaných v rámci příslušného katastrálního území, respektive změnu v počtech subjektů mezi konečným a počátečním rokem sledovaného období, a to bez ohledu na zaměření jejich činnosti a velikost subjektu. Tyto údaje byly převzaty z evidence Českého statistického úřadu a evidence Ministerstva průmyslu a obchodu. V případě historických dat bylo využito informací ze sčítání lidu z roku 1869 a 1950 a rovněž dat ze Statistického lexikonu obcí ČSSR 1965 (Ústřední komise lidové kontroly a statistky, Ministerstvo Vnitra, 1966), a to podle správního rozdělení 1. ledna 1965, kde za podnikatelský subjekt byly považovány nezávislé samostatné činnosti uváděné ve sčítáních arších jednotlivými respondenty. Tento parametr byl využit pro statistické analýzy pouze v případě jeho relevantnosti, tedy po roce 1990.

ZAM – Tento faktor popisuje procento ekonomicky aktivního obyvatelstva zaměstnaného v rámci primárního sektoru (zemědělská výroba), respektive jeho změnu v rámci sledovaného období. Údaje byly převzaty z výsledků sčítání lidu a z údajů Českého statistického úřadu pro jednotlivá sledovaná období. V případě historických dat bylo využito informací ze sčítání lidu z roku 1869 a 1950 a rovněž dat ze Statistického lexikonu obcí ČSSR 1965 (Ústřední komise lidové kontroly a statistky, Ministerstvo Vnitra, 1966), a to podle správního rozdělení 1. ledna 1965. Údaje byly popsány podle dat uváděných ve sčítáních arších jednotlivými respondenty. Tento parametr byl využit pro statistické analýzy pouze v případě jeho relevantnosti, tedy pro hodnocení celého období 1848–2016.

4.2.3.2.3 Demografické faktory

OB – Faktor popisující celkový počet trvale žijících obyvatel v jednotlivých vybraných katastrálních územích. Hodnota byla převzata z Českého statistického úřadu, případně ze Státního oblastního archivu, a to vždy ke dni provedení sčítání lidu v letech 1869, 1950, 1970, 1991, 2001 a 2011. Historická data byla převzata rovněž

ze Statistického lexikonu obcí ČSSR 1965 (Ústřední komise lidové kontroly a statistky, Ministerstvo Vnitra, 1966), a to podle správního rozdělení 1. ledna 1965, sčítání lidu, domů a bytů 1. března 1961. Do analýzy byl použit vždy konkrétní zjištěný počet obyvatel, respektive změna v rámci sledovaných období.

VĚK – Faktor popisuje průměrný věk obyvatel žijících v příslušném katastrálním území, a to bez ohledu na pohlaví obyvatel. Hodnota byla určena ze stejných zdrojů jako v případě faktoru počtu obyvatel (OB). Do analýzy byla použita absolutní hodnota průměrného věku, respektive změna v průměrném věku v rámci zjištovaného období.

DOMY – Jedná se o faktor, který popisuje počet obytných budov v příslušném katastrálním území, a to bez ohledu na jejich konstrukci. Do počtu domů jsou zahrnutы všechny domy určené k bydlení (obydlené i neobydlené), objekty s byty (bytem) a ubytovací zařízení bez bytu, pokud slouží k bydlení. Do počtu domů tedy patří kromě rodinných a bytových domů i různá zařízení určená k bydlení – např. domovy mládeže, internáty, dětské domovy, ústavy sociální péče, domovy důchodců, penziony pro důchodce, kláštery a konventy, azylová zařízení pro cizince, provozní budovy s bytem (např. škola s bytem) apod. Pro tyto účely nebyl rozlišován ani fakt, zda je budova určena k trvalému bydlení, nebo pouze jako rekreační objekt (Český statistický úřad, 2011). Hodnota byla určena ze stejných zdrojů jako v případě faktoru počtu obyvatel (OB). Do analýzy byla použita absolutní hodnota počtu domů, respektive změna v jejich počtu v rámci zjištovaného období.

M/Ž – Tento faktor navazuje na parametr počtu obyvatel a dále tuto hodnotu upřesňuje z hlediska struktury pohlaví. Jedná se o faktor popisující poměr mezi počtem obyvatel mužského a ženského pohlaví. Hodnota byla určena ze stejných zdrojů jako v případě faktoru počtu obyvatel (OB). Do analýzy byla použita absolutní hodnota poměru počtu mužů k počtu žen, respektive změna údaje ve sledovaném období.

HUST – Jedná se o faktor popisující hustotu obyvatel na jednotku sledované plochy, tedy průměrnou míru osídlení plochy zájmového katastrálního území. Hodnoty byly vypočteny jako podíl z údajů o evidovaném počtu obyvatel (parametr OB) v jednotlivých katastrálních územích a evidované výměry příslušného katastrálního území (výměra k roku 2016). Hodnota byla určena ze stejných zdrojů jako v případě

faktoru počtu obyvatel (OB). Do analýzy byly dosazovány absolutní hodnoty v počtu obyvatel na 1 km² plochy, respektive rozdíl mezi jednotlivými sledovanými obdobími.

NEZ – Jedná se o parametr popisující míru nezaměstnanosti v daném katastrálním území. Ukazatel míry nezaměstnanosti, respektive způsob jeho určení, se z historického pohledu značně měnil. Z důvodu možnosti porovnat jednotlivá historická období mezi sebou byl tento ukazatel určován podle současné definice Českého statistického úřadu (2011), a to i v době, kdy se oficiálně míra nezaměstnanosti nehodnotila. Na míru nezaměstnanosti je pro účely této analýzy nahliženo tak, že se jedná o procento osob starších 15 let a zároveň mladších než 64 let, které jsou schopny pracovat a nepracují k celkovému počtu potenciálně ekonomicky aktivních obyvatel. Před rokem 1948 míra nezaměstnanosti evidována nebyla a byla tak zjištěna z dat o sčítání lidu. Pro možnost porovnání byla použita metodologie současného Českého statistického úřadu. Byla tak zanedbána práce dětí i občanů důchodového věku. Hodnota byla určena ze stejných zdrojů jako v případě faktoru počtu obyvatel (OB). Údaje pro období mezi lety 1948 a 1990 jsou částečně zkresleny díky zavedení pracovní povinnosti pod trestným činem příživnictví podle § 203 zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a to až do 30. 6. 1990. Do analýzy byly dosazovány absolutní hodnoty procent nezaměstnaných, respektive rozdílu míry nezaměstnanosti mezi sledovanými časovými úseky. Tento parametr byl využit pro statistické analýzy pouze v případě jeho relevantnosti, tedy po roce 1990.

VZD – Tento parametr popisuje míru dosažené úrovně vzdělání. Jediným zdrojem dat o dosaženém vzdělání za celou (dospělou) populaci je sčítání lidu. Předválečná sčítání lidu zjišťovala pouze gramotnost obyvatel, tj. znalost čtení a psaní. Otázka na nejvyšší dokončené vzdělání byla do cenzu poprvé zařazena až v roce 1950. Pro účely této práce bylo obyvatelstvo rozděleno do dvou skupin, do skupiny bez vzdělání, s neukončeným základním vzděláním, s ukončeným základním vzděláním a se středním odborným vzděláním bez maturity (tj. převážně skupina vyučených), a do skupiny zahrnující středoškolské vzdělání s maturitou a všechny stupně vyššího odborného a vysokoškolského vzdělání. Hodnota byla určena ze stejných zdrojů jako v případě faktoru počtu obyvatel (OB). Do analýzy potom byla použita absolutní hodnota poměru mezi těmito dvěma skupinami, respektive rozdíl mezi hodnotami

ve sledovaném období. Tento parametr byl využit pro statistické analýzy pouze v případě jeho relevantnosti, tedy po roce 1990.

HDI – Tento parametr vyjadřuje Index lidského rozvoje (Human development index). Jedná se o prostředek porovnání základních předpokladů lidského rozvoje, a to dlouhý a zdravý život, přístup ke vzdělání a životní standard. Prakticky se jedná o ukazatel životní úrovně. Hodnota indexu HDI je stanovena jako geometrický průměr z indexů, které vyjadřují každý z těchto tří rozměrů, a to indexu očekávané délky života, indexu vzdělání a indexu hrubého národního produktu. Výpočet byl zkonstruován na základě dat získaných z databází Českého statistického úřadu. Hodnoty byly určeny ze stejných zdrojů jako v případě faktoru počtu obyvatel (OB). Index může nabývat hodnot od 0 do 1 a tato zjištěná absolutní hodnota, respektive její změna, byla následně dosazena do analýz pro konkrétní sledované období. Tento parametr byl využit pro statistické analýzy pouze v případě jeho relevantnosti, tedy po roce 1990.

NAR – Tento parametr popisuje příslušnost obyvatel k národnostním skupinám. Pojem národnost neurčuje příslušnost k určitému státu, ale spíše příslušnost k etniku, a to podle uvážení občana samotného. Hodnota byla určena ze stejných zdrojů jako v případě faktoru počtu obyvatel (OB). V současné době se však jedná o údaj uváděný pouze dobrovolně. Pro účely této práce byl parametr do analýz zahrnut především v historickém období do roku 1948. Zjišťovaným ukazatelem byl potom poměr mezi počtem obyvatel hlásícím se k české národnosti a počtem osob hlásících se k jiné národnostní skupině. V případě vybrané skupiny katastrálních území se jednalo především o národnost německou (pouze v několika případech byly zaznamenány jiné národnostní skupiny jako např. ruská nebo francouzská). Do analýzy byl údaj uváděn jako poměr výše zmíněných skupin, respektive jeho změna, v průběhu sledovaného období. Tento parametr byl využit pro statistické analýzy pouze v případě jeho relevantnosti, tedy do roku 1948.

NAB – Tento faktor popisuje náboženskou strukturu obyvatelstva sledovaných katastrálních území. Hodnota byla určena ze stejných zdrojů jako v případě faktoru počtu obyvatel (OB). Tento ukazatel je podobně jako předcházející parametr národnosti v současné době pouze dobrovolným údajem uváděným ve sčítacích arších. Vzhledem k tomu, že v období po roce 1948 přestalo náboženství hrát v našem státě výraznější roli, byl tento údaj zahrnut do analýz opět především v historickém období. Zjišťovaným údajem byl poměr mezi počtem obyvatel hlásících se k římskokatolické

církvi a počtem obyvatel, kteří se hlásí k jinému náboženství (v případě sledovaných obcí především židovskému a evangelickému). Do analýzy byl uváděn údaj jako poměr výše zmíněných skupin, respektive jeho změna, v průběhu sledovaného období. Tento parametr byl využit pro statistické analýzy pouze v případě jeho relevantnosti, tedy do roku 1948.

Č_OB – Tento parametr popisuje dojezdový čas do obce, která tvoří správní jednotku pro příslušné katastrální území. Tato proměnná v sobě zahrnuje jak vzdálenost mezi centrem katastrálního území a centrem příslušné obce, pokud tento bod není totožný, tak také zohledňuje průměrnou rychlosť dopravy. Obě tyto hodnoty byly zjištovány pro jednotlivá časová období v analýze. Trasa mezi jednotlivými centry byla určována na základě mapových podkladů z jednotlivých období. Byla změřena nejkratší vzdálenost po místních komunikacích, případně komunikacích vysšího řádu. Tato data byla převzata z mapových zdrojů Českého úřadu zeměměřického a katastrálního. Pojezdová rychlosť byla převzata ze studie Lidl (2009) pro silnice III. třídy a je uvedena v následující tabulce 3.

	1900	1970	1990
Průměrná rychlosť [km.hod ⁻¹]	15	30	45

Tab. 3. Průměrná rychlosť mimo obce v jednotlivých časových obdobích podle Lidl (2009)

Do analýzy byly dosazeny vždy absolutní hodnoty dojezdových časů do spádové obce v minutách, respektive jeho změna v průběhu období. Tento parametr byl využit pro statistické analýzy pouze v případě jeho relevantnosti, tedy do roku 1990.

Č_OK – Tento parametr popisuje dojezdový čas do obce, která tvoří centrum správního okresu, do které příslušné katastrální území spadá. Tato proměnná v sobě zahrnuje jak vzdálenost mezi centrem katastrálního území a centrem příslušného okresního města, tak také zohledňuje průměrnou rychlosť dopravy. Oba parametry jsou zjištěny stejně jako v případě předcházejícího faktoru označeného Č_OB. Příslušné okresní město bylo určené vždy pro jednotlivé časové období odděleně, a to z důvodu proměnlivosti administrativního členění Jihočeského kraje v průběhu zkoumané doby. Tento parametr vždy jako cílové okresní město uvažuje centrum okresu, ke kterému katastrální území náleží, bez ohledu na fakt, že do centra sousedního okresu může být

jak dojezdová vzdálenost, tak dojezdový čas kratší. Důvodem je nutnost vyřizování administrativních úkolů jak obyvatel, tak zástupců, vždy na místně příslušném úřadě. Do analýzy byly dosazeny vždy absolutní hodnoty dojezdových časů do spádové okresního města v minutách, respektive jeho změna v průběhu období. Tento parametr byl využit pro statistické analýzy pouze v případě jeho relevantnosti, tedy do roku 1990.

4.2.3.2.4 Právní faktory

REF – Tento parametr vyjadřuje přítomnost nebo nepřítomnost pozemkových reforem v příslušném katastrálním území. V potaz byly brány právní zásahy do vlastnických a dalších majetkových práv v průběhu první poloviny 20. století. Jedná se o první pozemkovou reformu z let 1918–1920, a to včetně její revize z roku 1947, aplikaci tzv. Benešových dekretů, souboru opatření z roku 1945, a následně druhé pozemkové reformy z roku 1948. Všechny tyto reformy byly popsány v předcházejících kapitolách. Veškerá data byla zjištěna na základě historických archivních pramenů z pozemkových knih nebo ze Státního oblastního archivu. Do statistické analýzy byly dosazovány hodnoty 0 a 1, a to v případě absence (0) nebo aplikace (1) nějakého z jednotlivých typů pozemkových reforem, bez ohledu na její (jejich) formu.

HRAN – Tento parametr popisuje lokalizaci jednotlivých katastrálních území vzhledem k hraničnímu pásmu. Rozsah hraničního pásma byl stanoven na základě Jílek a Jílková (2006), kdy toto pásmo vybudované po celé západní hranici mezi lety 1948–1953 zasahovalo do vzdálenosti průměrně 7 km (4–10 km) od linie značící současně státní hranice se sousedním Německem nebo Rakouskem. Do statistické analýzy byla opět dosazována hodnota 0 případně 1 v závislosti na poloze katastrálního území vně (0), respektive uvnitř (1) hraničního pásma.

4.2.3.2.5 Faktory krajinného plánování

PU – Tento parametr popisuje aplikaci jedné z forem krajinného plánování, a to konkrétně pozemkových úprav podle zákona č. 139/2002 Sb., o pozemkových úpravách a pozemkových úřadech a o změně zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů. Jedná se o formu jednoduchých i komplexních pozemkových úprav, které byly po roce 1991 aplikovány v jednotlivých sledovaných katastrálních územích. Data byla převzata z databáze Státního pozemkového úřadu. Do statistické analýzy byla

dosazována hodnota 0, v případě absence pozemkové úpravy v zájmovém území, a hodnota 1, v případě ukončeného projektu jednoduché nebo komplexní pozemkové úpravy.

INV – Tento parametr popisuje investiční akce, které byly a jsou v daném katastrálním území prováděny. Jedná se zejména o aktivity spojené s výstavbou jednotlivých prvků infrastruktury, a to jak technické, tak dopravní. V minulosti se jednalo především o výstavbu komunikací a železnic. V současnosti jsou investiční akce spojeny s modernizací a rozšiřováním technické infrastruktury, výstavbou IV. železničního koridoru, rychlostní silnice R3 a dálnice D3, případně s rozvojem průmyslových zón. Informace o investičních akcích byly převzaty z historických dokumentů Státního oblastního archivu v Třeboni a z dokumentace Zásad územního rozvoje Jihočeského kraje (Jihočeský kraj, 2011). Do statistické analýzy byla dosazována hodnota 0, v případě, že v katastrálním území nebyla žádná investiční akce prováděna, a hodnota 1 v případě uskutečnění některého ze zmíněných typů investiční akce.

4.2.3.2.6 Faktory dotační

D_PAST – Faktor popisuje v daném katastrálním území přidělení dotace na pastevní chov skotu bez tržní produkce mléka a pastevní chov dalších přežvýkavců ve vybraných katastrálních územích v rámci přímých plateb. Informace byly převzaty z evidence půdních bloků (LPIS), z informací Státního zemědělského intervenčního fondu a Ministerstva zemědělství České republiky. Hodnota tohoto faktoru je stanovena v případě neudělení dotace v příslušném katastrálním území na 0, nebo v případě udělení dotace v jakékoli výši na 1. Tento parametr byl využit pro statistické analýzy pouze v případě jeho relevantnosti, tedy po roce 1990.

D_MLEK – Faktor popisuje v daném katastrálním území přidělení dotace na podporu chovu dojnic mléčného typu skotu ve vybraných katastrálních územích v rámci přímých plateb. Informace byly převzaty ze stejných databází jako u faktoru D_PAST. Hodnota tohoto faktoru je stanovena v případě neudělení dotace v příslušném katastrálním území na 0, nebo v případě udělení dotace v jakékoli výši na 1. Tento parametr byl využit pro statistické analýzy pouze v případě jeho relevantnosti, tedy po roce 1990.

D_KRAJ – Faktor popisuje v daném katastrálním území přidělení dotace na podporu nezemědělských funkcí krajiny, zejména na podporu zvýšení ekologické stability

a obnovu krajinných prvků. Informace byly převzaty ze stejných databází jako u faktoru D_PAST. Hodnota tohoto faktoru je stanovena v případě neudělení dotace v příslušném katastrálním území na 0, nebo v případě udělení dotace v jakékoliv výši na 1. Tento parametr byl využit pro statistické analýzy pouze v případě jeho relevantnosti, tedy po roce 1990.

D_LES – Faktor popisuje v daném katastrálním území přidělení dotace na zalesnění nebo obnovu lesů v rámci dotačního programu Rozvoje venkova. Toto opatření má za úkol posílení biodiverzity krajiny rozšířením zalesněných ploch a zlepšení ekologické rovnováhy krajiny, stabilizaci hydrologických a klimatických podmínek v krajině, ochranu půdy a vody, zvýšení schopnosti absorpce atmosférického CO₂ a zmírnění klimatických změn. Informace byly převzaty ze stejných databází jako u faktoru D_PAST. Hodnota tohoto faktoru je stanovena v případě neudělení dotace v příslušném katastrálním území na 0, nebo v případě udělení dotace v jakékoliv výši na 1. Tento parametr byl využit pro statistické analýzy pouze v případě jeho relevantnosti, tedy po roce 1990.

D_PLOD – Faktor popisuje v daném katastrálním území přidělení dotace na pěstování plodin na orné půdě, včetně speciálních kultur v rámci přímých plateb. Informace byly převzaty ze stejných databází jako u faktoru D_PAST. Hodnota tohoto faktoru je stanovena v případě neudělení dotace v příslušném katastrálním území na 0, nebo v případě udělení dotace v jakékoliv výši na 1. Tento parametr byl využit pro statistické analýzy pouze v případě jeho relevantnosti, tedy po roce 1990.

D_RYB – Faktor popisuje v daném katastrálním území přidělení dotace na výstavbu a obnovu vodních nádrží v zemědělské krajině s ekologickou mimoprodukční funkcí (bez tržní produkce ryb). Tyto nádrže mají primární úkol zvýšit ekologickou stabilitu krajiny a zlepšit její retenční schopnost. Informace byly převzaty ze stejných databází jako u faktoru D_PAST. Hodnota tohoto faktoru je stanovena v případě neudělení dotace v příslušném katastrálním území na 0, nebo v případě udělení dotace v jakékoliv výši na 1. Tento parametr byl využit pro statistické analýzy pouze v případě jeho relevantnosti, tedy po roce 1990.

D_SAPS – Faktor popisuje v daném katastrálním území přidělení dotace z Evropské unie v rámci tzv. přímé platby v podobě Jednotné platby na plochu (SAPS – Single Area Payment Scheme). Informace byly převzaty ze stejných databází jako u faktoru

D_PAST. Hodnota tohoto faktoru je stanovena v případě neudělení dotace v příslušném katastrálním území na 0, nebo v případě udělení dotace v jakékoliv výši na 1. Tento parametr byl využit pro statistické analýzy pouze v případě jeho relevantnosti, tedy po roce 1990.

D_AEO – Faktor popisuje v daném katastrálním území přidělení dotace na agroenvironmentální opatření. Tato opatření mají za úkol podpořit způsoby využití zemědělské půdy, které jsou v souladu s ochranou a zlepšením životního prostředí, krajiny a jejich vlastností. Dále podporuje zachování obhospodařovaných území vysoké přírodní hodnoty, přírodních zdrojů, biologické rozmanitosti a údržbu krajiny. Informace byly převzaty ze stejných databází jako u faktoru D_PAST. Hodnota tohoto faktoru je stanovena v případě neudělení dotace v příslušném katastrálním území na 0, nebo v případě udělení dotace v jakékoliv výši na 1. Tento parametr byl využit pro statistické analýzy pouze v případě jeho relevantnosti, tedy po roce 1990.

D_LFA – Faktor popisuje v daném katastrálním území přidělení dotace na opatření zaměřeného na podporu zemědělců hospodařících v oblastech s méně příznivými podmínkami s cílem zachovat venkovskou krajину, podpořit systémy šetrné k životnímu prostředí, přispět ke stabilizaci venkovského obyvatelstva v těchto oblastech a pomoci zajistit pro zemědělce odpovídající úroveň příjmů. Informace byly převzaty ze stejných databází jako u faktoru D_PAST. Hodnota tohoto faktoru je stanovena v případě neudělení dotace v příslušném katastrálním území na 0, nebo v případě udělení dotace v jakékoliv výši na 1. Tento parametr byl využit pro statistické analýzy pouze v případě jeho relevantnosti, tedy po roce 1990.

D_OBCE – Faktor popisuje v daném katastrálním území přidělení dotace obcím na jejich aktivity spojené například s údržbou veřejných prostranství, rozvojem obcí, údržbou a zřizováním prvků občanské vybavenosti. Dotacemi jsou podporovány investice do základní vodohospodářské infrastruktury obcí a ostatní technické infrastruktury, budování a obnovy místních komunikací, zlepšení vzhledu obcí, zlepšení občanské vybavenosti, pořizování územních plánů, výstavbu vodovodů, kanalizací a ČOV. Informace byly převzaty z dokumentace a údajů poskytnutých jednotlivými obcemi. Hodnota tohoto faktoru je stanovena v případě neudělení dotace v příslušném katastrálním území na 0, nebo v případě udělení dotace v jakékoliv výši na 1. Tento parametr byl využit pro statistické analýzy pouze v případě jeho relevantnosti, tedy po roce 1990.

Přírodní poměry	SKLON	LFA	OCH						
Výrobní faktory	[°]	[A:N]	[A:N]						
MIN	1,72	27	15						
MAX	8,74	33	45						
Demografické faktory	OB	VĚK	DOMY	M/Ž	HUST	NEZ	VZD	HDI	NAB
Právní faktory	[POČET]	[ABS. H.]	[POČET]	[POMĚR]	[ABS. H.]	[POMĚR]	[POMĚR]	[ABS. H.]	[POMĚR]
MIN	-709	-35	-84	-1,18	-147,33	-0,001	-9,29	0,001	0
MAX	2080	30,4	383	0,29	253,97	0,23	0	0,012	1
Faktory krajinného	REF	HRAN							
MIN	40	7							
MAX	20	53							
Dotační faktory	PU	INV							
MIN	13	16							
MAX	47	44							
Dotační faktory	D_PAST	D_MLEK	D_KRAJ	D_LES	D_PLOD	D_RYB	D_SAPS	D_AEO	D_LFA
MIN	41	47	47	8	36	3	54	53	25
MAX	19	13	13	52	24	57	6	7	35

Tab. 4. Charakteristické hodnoty (MIN – minimum, MAX – maximum, počet) vysvětlujících faktorů

4.2.4 Analýza a vyhodnocení dat

První a zároveň základní předpoklad pro úspěšnou analýzu a vyhodnocování veškerých dat je jejich plošná i věcná porovnatelnost.

Prostorová porovnatelnost vychází z předpokladu, že zkoumané územní jednotky jsou více či méně stabilní ve své ploše. Systém katastrálního členění je prakticky stabilizovaný v celém zkoumaném období, hranice jednotlivých jednotek se ale částečně v průběhu času mohly měnit. Přestože zkoumaný vzorek katastrálních území nevykazoval větší prostorovou variabilitu v průběhu sledovaného období, byly jednotlivé mapové zdroje a snímky standardizovány na plochu katastrálního území odpovídajícímu hranicím k 31. 12. 2014. Jediná výjimka, kdy bylo nutné přikročit k výraznější korekci v prostoru, bylo období stabilního katastru (tj. druhá polovina 19. století). Důvodem je jiné administrativní územní členění v rámci Rakousko-Uherské monarchie. Pokud bylo katastrální území v této době plošně menší než v současnosti (např. Bohunice nad Vltavou a Věžovatá Pláně), byly použity pro analýzu i sousední katastrální území tak, aby došlo k zaplnění celého prostoru mapovým podkladem. V opačném případě bylo provedeno oříznutí mapy hranicí současného katastrálního území (např. k. ú. Čakov u Českých Buděovic a Kostelec). V případě evidovaného stavu byly u katastrálních území plošně menších než v současné době sečteny údaje ze všech dílčích částí náležejících do současné územní jednotky. V opačném případě byla data korigována podle dochovaných archivních písemných operátů stabilního katastru a pozemkové knihy.

Problematika věcné porovnatelnosti dat o využití území spočívá zejména v nejednotnosti evidovaných kategorií využití půdy. Největší počet kategorií využití území bylo zaznamenáno v mapách stabilního katastru z poloviny 19. století. V legendě k tomuto typu mapového dokumentu bylo identifikováno více jak 50 kategorií využívání území. S postupem času docházelo k redukci jednotlivých kategorií. Důvodem bylo především zjednodušení katastrální evidence z hlediska využití jednotlivých pozemků a budov, ale také zánik některých kategorií využití. Poslední snížení počtu kategorií využití území až na současný počet deset kategorií bylo provedeno prostřednictvím zákona č. 220/2000 Sb., o změnách některých zákonů v souvislosti s přijetím zákona o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, a to dílčí změnou tehdy platného zákona č. 344/1992 Sb.,

o katastru nemovitostí České republiky (katastrální zákon), ve znění tehdejších pozdějších právních předpisů, kdy došlo od roku 2000 ke sloučení kategorií louky a pastviny do jednotného pojmu trvalý travní porost. Tato poslední zmíněná změna umožnila i snazší kategorizaci leteckých a satelitních snímků, ze kterých je ve většině případů prakticky nemožné rozeznat skutečné využití trvalého travního porostu ve sledovaném území.

Naprosto odlišný systém klasifikace jednotlivých tříd využití území je potom použit v databázích Corine Land Cover. Tento systém často využívá kategorií, které se v jiných databázích vůbec nevyskytují.

Z výše popsaných důvodů bylo pro účely této práce nutné vytvořit jednotný systém převodu a redukce jednotlivých kategorií využití půdy tak, aby bylo možné mezi sebou bez výraznějšího zkreslení porovnávat jednotlivé etapy vývoje sledovaných území. Převodník byl vytvořen na základě studia literatury, která se touto problematikou zabývá jako např. Bičík (1998) nebo Bičík et al. (2010). Do převodníku byly zařazeny klasifikace ze systému legend prvků map stabilního katastru, písemných operátů stabilního i pozdějšího pozemkového katastru, katastru nemovitostí do roku 2000 i po finální redukci počtu kategorií využití území po roce 2000. Převodník byl následně doplněn o třídy Corine Land Cover včetně podrobného třídění jednotlivých způsobů využití území. Úplný převodní klíč je potom uveden v tabulce 5.

Označení	KN 1990– 2000	KN 2000– 2016	PK 1948	SK mapa 1848	SK evidence 1848	CLC 1972, 1990, 2000, 2006, 2012
OP	Orná půda	Orná půda	Role	Role Role s ovocnými stromy Role s vinnou révou Role s olivovníky Role s vysokým obsahem železa Šafránové pole Tabákové pole Rýžová pole Pole s dalším speciálním využitím	Role Role s ovocnými stromy Role s vinnou révou Role střídavě louka Role střídavě pastvina (úhor) Role s užitkovým dřívím (požářiště)	Orná půda mimo zavlažovaných ploch Plochy stále zavlažované Rýžová pole
TTP	Trvalý travní porost	Louky	Louky	Louky Louky s ovocnými stromy Louky s užitkovým dřívím Louky se stromy nebo vinnou révou Podmáčené louky	Louky Louky s ovocnými stromy Louky s užitkovým dřívím	Louky Roční kultury přidané ke stálým kulturám Komplexní systémy kultur a parcel Převážně zemědělský území s příměsi přirozené vegetace Území zemědělsko-lesnická
	Pastviny	Pastviny	Pastviny	Pastviny Pastviny s ovocnými stromy nebo s užitkovým dřívím Pastviny obecní Pastviny alpské	Pastviny Pastviny s ovocnými stromy Pastviny s užitkovými stromy Pastviny alpské	Přírodní pastviny Plochy s křovinnou a travnatou vegetací

Označení	KN 1990– 2000	KN 2000– 2016	PK 1948	SK mapa 1848	SK evidence 1848	CLC 1972, 1990, 2000, 2006, 2012
ZAH	Zahrady	Zahrady	Zahrady	Zahrady zeleninové Zahrady ovocné Zahrady	Zahrady zeleninové Zahrady ovocné Zahrady okrasné Chmelnice	
VIN	Vinice	Vinice	Vinice	Vinice Vinice se stromy Viniční tratě	Vinice Vinice s ovocnými stromy Vinice s výtěžkem rolí Vinice s výtěžkem luk	Vinice Stále kultury
CH	Chmelnice	Chmelnice	Chmelnice	Chmelnice		
SAD	Ovocný sad	Ovocný sad		Citrusové pole Kaštanový háj Ovocný sad nebo kaštanový háj Olivový háj	Stále kultury	Ovocné sady a keře Olivové porosty

Označení	KN 1990– 2000	KN 2000– 2016	PK 1948	SK mapa 1848	SK evidence 1848	CLC 1972, 1990, 2000, 2006, 2012		
VODA		Vodní plochy		Vodní plochy Močál, jezera a rybníky	Rybničky a jezera s rákosem Jezera bez rákosu Rybničky bez rákosu Rašeliniště a slatiny Řeky a potoky	Rybničky a jezera s rákosem Jezera bez rákosu Rybničky bez rákosu Rašeliniště a slatiny Přímořské bažiny Slané bažiny Příbřežní zóny	Vnitrozemské bažiny Rašeliniště Vodní toky a cesty Vodní plochy	
LES		Lesní pozemek		Lesní pozemek	Lesy vysokomenné listnaté Lesy vysokomenné jehličnaté Lesy vysokomenné smíšené Lesy nízkomenné – mladý les Remízky Houští Křoviny Kleč Podrost Park Anglické parky	Lesy vysokomenné listnaté Lesy vysokomenné jehličnaté Lesy vysokomenné smíšené Lesy nízkomenné Palouky Křoviny Anglické parky Lesní a olšová požářiště	Přímořská humidní území Mořské vody Pevninské vody	Laguny Ústí řek Moře a oceány
OST	Ostatní plocha	Ostatní plocha	Neplodná půda	Holé skály Sníh a ledová pole Ledovce Pustiny Štěrkoviště, pískoviště, jílovíště, rašeliniště a hliniště Manipulační plocha	Holé skály Kamenné lomy Štěrkoviště, pískoviště a hliniště	Otevřené plochy s malým zastoupením vegetace	Pláže, duny, písky Holé skály Oblasti s řídkou vegetací Vypálené oblasti Ledovce a věčný sníh	

Označení	KN 1990– 2000	KN 2000– 2016	PK 1948	SK mapa 1848	SK evidence 1848	CLC 1972, 1990, 2000, 2006, 2012			
ZAST	Zastavěná plocha a nádvoří	Zastavěná plocha a nádvoří	Zastavěná plocha a nádvoří	Kříž Kaple Popraviště Myslivna Hostinec Pošta Vinný sklep Strážnice Mlýn na zrno, Mlýn, Větrný mlýn Stoupovna Mlýn s pilou Pila Prachárna, Prašná věž Olejárna Papírna Cihelna, Cihlářská pec Sklárna Brusírna skla Vysoká pec, Hamr Slévárna mosazi Lázně Věřejná budova Kamenná budova Obytná budova Hospodářský budova Ruiný Kostel, synagoga Hřbitov	Zastavěné plochy a nádvoří	Obytné plochy	Městská souvislá zástavba Městská nesouvislá zástavba		
	Jiné plochy			Silnice s příkopem Silnice bez příkopu Zpevněná cesta Polní cesta Cesta s alejí Tlučená cesta Pěšina Zeminový nebo kamenný násep Železnice dvoukolejná Železnice jednokolejná Koňská dráha	Silnice a cesty Dráhy Řeky a potoky	Průmyslové nebo obchodní zóny Silniční a železniční síť a přilehlé prostory Přístavní zóny Letiště	Doly, skládky a staveniště	Průmyslové a obchodní zóny, Těžba hornin Skládky Staveniště	Plochy městské zeleně Zařízení pro sport a rekreaci

Tab. 5. Porovnání jednotlivých kategorií využití půdy v průběhu sledovaného období

Samotná analýza využitých mapových podkladů a historických leteckých snímků byla provedena prostřednictvím softwaru firmy ESRI ArcGIS 10.1. Všechny získané mapové podklady byly nejprve spojeny do jednoho celkového obrazu a takto vzniklý soubor ve formátu .jpg byl následně georeferencován na základě identifikovatelných identických bodů nástroji programu ArcGIS. Každému mapovému obrazu byl přiřazen souřadnicový systém S-JTSK Křovák East North. Mapa byla připojena k reálnému obrazu prostřednictvím dvou až tří identických bodů rozprostřených po ploše obrazu.

Připojené mapové vrstvy ve formátu .tiff, byly následně vektorizovány. Předmětem vektorizace byly veškeré oddělené parcely, případně půdní bloky, obsažené v mapovém rámci. Pro každý takto vzniklý shapefile byla založena atributová tabulka, kde jsou pro každý polygon vypočítány základní charakteristiky, jako je výměra [m^2 a ha], a doplněny všechny nezbytné informace o využití půdy, případně také o vlastnictví nebo uživatelských vztazích.

U datového zdroje Corine Land Cover, jak již bylo výše konstatováno, je výhodou primární digitální podoba dat. Z tohoto důvodu bylo nutné upravit pouze charakteristiky pro jednotlivé mapové prvky v rámci atributových tabulek.

U informací poskytnutých Českým úřadem zeměměřickým a katastrálním a Českým statistickým úřadem ve formě jednotlivých tabulek z databází byla v programu ArcGIS 10.1 jednotlivá data propojena s vektorovou vrstvou katastrálních území České republiky, a to prostřednictvím identifikačních čísel katastrálních území.

4.2.5 Statistická analýza

Pro statistické vyhodnocení dat byl využit software CANOCO 4 (Ter Braak, Šmilauer, 2002) s moduly WCanoImp pro import dat, Canoco for Windows 4.5 pro analýzu datových souborů a CanoDraw for Windows 4.1 pro tvorbu grafických výstupů.

Rozdelení použitých datových vstupů pro zvolenou vícerozměrnou statistickou analýzu vyplývá z terminologie použitého softwaru. Data byla tedy rozdělena na druhová data a charakteristiky prostředí. Druhová data jsou data primární, charakterizující změny jednotlivých kategorií využití území v průběhu zvolených časových období. Tato data vstupují do analýzy jako proměnné vysvětlované. Charakteristiky prostředí zahrnují jednotlivé parametry popisující hnací síly, které ve studovaném období zapříčinily změnu ve využití území. Tyto parametry jsou

zahrnuty do analýzy jako proměnné vysvětlující. Pro statistické vyhodnocení byla použita metoda RDA (Redundancy Analysis). Pro účely této práce byly statisticky významné parametry prostředí ($\alpha < 0,05$) vybírány podle Monte Carlo permutačního testu. Výsledkem analýzy je podle TerBraak a Šmilauer (2002) ordinační diagram, kde jsou druhová data znázorněna jako šipky ve směru abundance druhu a charakteristiky prostředí jsou zakresleny jako šipky ve směru, ve kterém roste jejich hodnota. V rámci tohoto diagramu jsou vedle vysvětlovaných proměnných znázorněny pouze ty vysvětlující proměnné, které dosáhly statistické významnosti na hladině významnosti $\alpha < 0,05$.

Jednotlivé hodnoty pro zvolené parametry byly popsány v předcházejících kapitolách metodiky. Analýza byla prováděna v několika krocích s rozdílnými skupinami vysvětlovaných a vysvětlujících charakteristik. Jednotlivé sady charakteristik pro dílčí analýzy byly zvoleny na základě rešerše literárních pramenů tak, aby pro jednotlivá časová období byly použity takové vysvětlující hnací síly, které mohly mít v jednotlivých obdobích prokazatelný vliv na změny využití území. Popis jednotlivých období a příslušných vysvětlujících parametrů je znázorněn na časové ose na obrázku 2 a v tabulce 6.

	Období	Vysvětlující proměnné
1.	1848–2016	OB, VĚK, DOMY, M/Ž, Č_OB, Č_OK, HUST, REF, INV, SKLON, ZAM, LFA, OCH, HRAN, DOTACE, PU, OBL
2.	1848–1948	OB, VĚK, DOMY, M/Ž, Č_OB, Č_OK, HUST, REF, SKLON, NAR, NAB, OBL
3.	1948–1990	OB, VĚK, DOMY, M/Ž, Č_OB, Č_OK, HUST, SKLON, LFA, OCH, HRAN, OBL
4.	1990–2004	OB, VĚK, DOMY, M/Ž, HUST, SKLON, LFA, OCH, NEZ, VZD, SUBJ, PU, INV, HDI, D_OBCE, D_PAST, D_MLEK, D_KRAJ, D LES, D_PLOD, D_RYB, OBL
5.	2004–2016	OB, VĚK, DOMY, M/Ž, HUST, SKLON, LFA, OCH, NEZ, VZD, SUBJ, PU, INV, HDI, D_OBCE, D_PAST, D_MLEK, D_KRAJ, D LES, D_PLOD, D_LFA, D_SAPS, D_AEO, D_RYB, OBL
6.	1990–2016	OB, VĚK, DOMY, M/Ž, HUST, SKLON, LFA, OCH, NEZ, VZD, SUBJ, PU, INV, HDI, D_OBCE, D_PAST, D_MLEK, D_KRAJ, D LES, D_PLOD, D_LFA, D_SAPS, D_AEO, D_RYB, OBL
7.	CLC 1970–1990	OB, VĚK, DOMY, M/Ž, Č_OB, Č_OK, HUST, SKLON, LFA, OCH, HRAN, OBL
8.	CLC 1990–2000	OB, VĚK, DOMY, M/Ž, HUST, SKLON, LFA, OCH, NEZ, VZD, SUBJ, PU, D_OBCE, D_PAST, D_MLEK, D_KRAJ, D LES, D_PLOD, D_RYB, OBL
9.	CLC 2000–2006	OB, VĚK, DOMY, M/Ž, HUST, SKLON, LFA, OCH, NEZ, VZD, SUBJ, PU, D_OBCE, D_PAST, D_MLEK, D_KRAJ, D LES, D_PLOD, D_RYB, OBL
10.	CLC 2006–2012	OB, VĚK, DOMY, M/Ž, HUST, SKLON, LFA, OCH, NEZ, VZD, SUBJ, PU, INV, D_OBCE, D_PAST, D_MLEK, D_KRAJ, D LES, D_PLOD, D_LFA, D_SAPS, D_AEO, D_RYB, OBL

Tab. 6. Parametry použité jako vysvětlující proměnné v jednotlivých obdobích při statistické analýze v softwaru CANOCO

5. VÝSLEDKY

5.1 Popisná analýza

Část disertační práce, která je věnovaná výsledkům, je rozdělena na dvě dílčí části. První část zahrnuje popisné charakteristiky vybraných katastrálních území, jejich vývoj a změny. Druhá část výsledků popisuje statistické vyhodnocení hnacích sil způsobujících změny ve využívání půd v jednotlivých sledovaných časových obdobích a v jednotlivých výrobních oblastech.

U většiny katastrálních území zahrnutých do analýzy je první písemný doklad o jejich osídlení z doby mezi 12. – 14. stoletím. Jedná se tedy vesměs o venkovské obce z doby vnitřní a velké kolonizace. U mnoha z nich není vyloučeno mnohem starší osídlení, které sahá až do střední doby bronzové (tj. doba 1500–1300 př. n. l.). Toto osídlení je doložitelné pouze na základě archeologických výzkumů. Obce v obilnářské a bramborářské výrobní oblasti byly založeny hlavně v místech se zvýšenou úrodností, naopak obce v pícninářské výrobní oblasti jsou vesměs situovány v místech průchodu obchodních nebo pašeráckých stezek. Zároveň se v těchto místech začal rozvíjet jiný další zdroj obživy jako například lesní výroba a v pozdější době případně také průmyslová výroba, a to především skla. Vzhledem k dlouhé době osídlení jsou katastrální území poznamenaná dlouhou dobou kultivace pozemků ve volné krajině. Z tohoto důvodu převládají téměř ve všech analyzovaných katastrálních územích zemědělské pozemky nad pozemky lesními. Výjimku tvoří katastrální území ve vyšších nadmořských výškách, kde jednou z hlavních pracovních aktivit obyvatel bylo dřevařství a také katastrální území, která byla poznamenána poválečným odsunem obyvatelstva.

5.1.1 Hodnocení využití půdy

5.1.1.1 Vyhodnocení zastoupení jednotlivých kategorií využití půdy

Při hodnocení reálného využití na kompletním vzorku 60 katastrálních území se jednoznačně prokázalo, že v průběhu sledovaného období došlo k dílčím změnám ve využívání území.

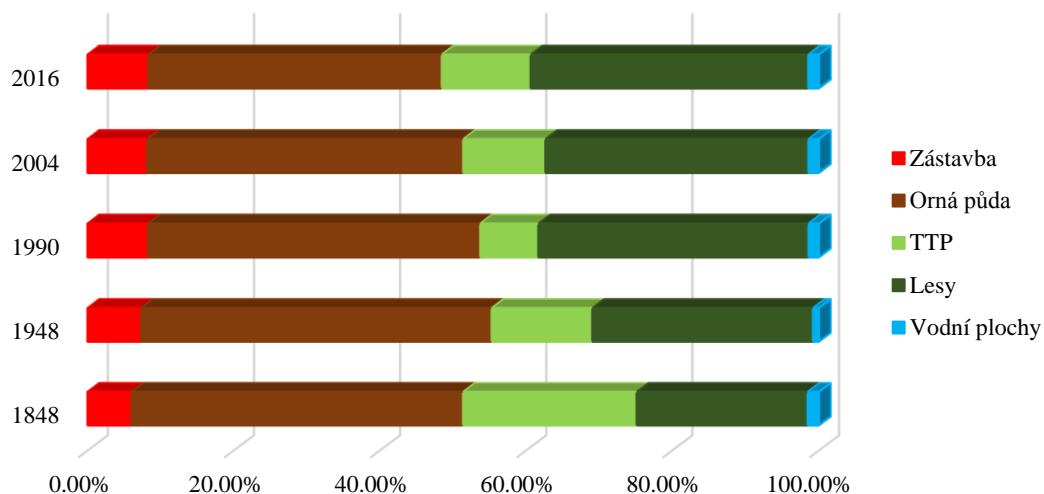
Určujícím znakem pro vývoj využití půdy byly ve zkoumaných katastrálních územích od počátku přírodní poměry. Jako základní parametr přírodních podmínek je to

vedle klimatických oblastí především sklon území. Zkoumaná katastrální území v bramborářské a obilnářské výrobní oblasti jsou typická relativně nízkým průměrným sklonem okolo 3,5 %. Obě zmíněné výrobní oblasti se z pohledu sklonitosti od sebe však zásadním způsobem odlišují. V oblasti bramborářské jsou jednotlivá katastrální území sklonitostně velmi variabilní, zatímco v obilnářské oblasti jsou sklonové v území velmi blízko k hodnotě průměru. Pouze v pěti katastrálních územích je sklonitost výrazněji odlišná od průměrné hodnoty. U tří katastrálních území se jedná o výrazněji rovinaté plochy s průměrným sklonem mezi 1,72 – 1,95 % (katastrální území Jestřebice, Bzí u Dolního Bukovska a Záboří u Protivína). Tato katastrální území mají charakter plochého miskovitého reliéfu. Dvě katastrální území jsou naopak výrazněji sklonitější, než je průměr v obilnářské oblasti. Jedná se o katastrální území Malče a Obora u Hracholusk, kde se průměrná sklonitost pohybuje v rozmezí 6,3 – 6,4 %. Obě katastrální území jsou na okraji obilnářské oblasti v kopcovitém terénu. U posledního typu výrobní oblasti, pícninářské oblasti, jsou sklonitostní poměry rovněž vyrovnané, ale výrazně vyšší než v předcházejících dvou výrobních oblastech. Průměrný sklon těchto katastrálních území je 6,5 %. Vyrovnanost sklonitosti lze demonstrovat rovněž faktem, že pouze dvě katastrální území se výrazněji liší průměrným sklonem od ostatních. Konkrétně se jedná o katastrální území Střemily, které je charakteristické průměrným sklonem pouze 2,9 %, a katastrální území Lověšice s průměrným sklonem až 8,7 %.

Zkoumaná katastrální území lze i přes proběhlé změny stále považovat za plochy s převažujícím zemědělským charakterem (Graf 1). Nejvýraznější změnou v celém sledovaném období je postupný pokles právě výměry kategorií zemědělských pozemků na úkor lesní půdy a zástavby, a to z původních průměrně 69,14 % zemědělských pozemků v roce 1848 až na současných 52,31 %. Změna byla vyvolána nárůstem zastavěných ploch, a to především v blízkosti měst. Nárůst zastavěných ploch souvisí rovněž s rozšiřováním ploch pozemních komunikací a železnic. Celkový nárůst zastavěných ploch je vyčíslen o 2,31 %. Zvýšení zalesnění je z hlediska úbytku zemědělské půdy ještě významnější změnou, a to o 13,3 %.

Situace reálného využívání katastrálních území je uvedena v Příloze 9.4.

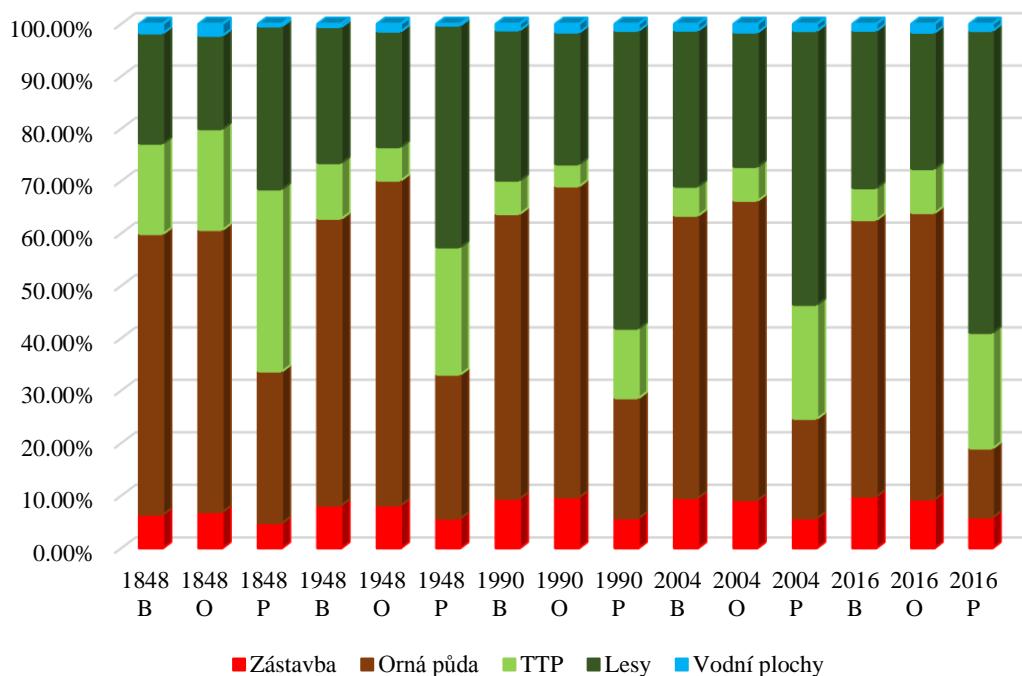
Procentické zastoupení kategorií využití půdy Skutečný stav - letecké snímky, mapa

Graf 1. Průměrné hodnoty zastoupení jednotlivých kategorií využití půdy ve všech sledovaných katastrálních územích pro jednotlivé roky na základě analýzy skutečného využití území

Z pohledu vývoje využití půdy v jednotlivých produkčních oblastech je možné v rámci sledovaných katastrálních území vysledovat dvě odlišné skupiny, které jsou charakteristické podobným vývojem. Každá z těchto dvou homogenních skupin obsahuje katastrální území, která mají shodné rysy vývoje využití půdy. První skupinu tvoří katastrální území spadající do obilnářské a bramborářské výrobní oblasti. Druhá skupina zahrnuje katastrální území pícninářské výrobní oblasti.

Procentické zastoupení kategorií využití půdy
Skutečný stav - letecké snímky, mapa - podle příslušnosti
k výrobním oblastem

Graf 2. Průměrné hodnoty zastoupení jednotlivých kategorií využití půdy podle příslušnosti k produkčním oblastem podle Němc (2001) pro jednotlivé roky na základě analýzy skutečného využití území

První skupina katastrálních území v produkčních oblastech bramborářských a obilnářských se vyznačuje velmi podobným rozložením kategorií využití půdy (Graf 2). Největší procento plochy náleží zemědělským pozemkům, z čehož naprostě dominuje orná půda. Její zastoupení se v průběhu sledované časové periody pohybuje průměrně mezi 53,24 % a 61,92 %. V rámci 40 katastrálních území, která spadají do těchto dvou výrobních oblastí, je ale rovněž možné vysledovat extrémy. Nejmenší zastoupení orné půdy je na úrovni 10,54 %, opačným extrémem jsou katastrální území se zastoupením orné půdy okolo 87 %. Nízké hodnoty zornění jsou v těchto vysoce produkčních oblastech spojeny především s plošnou ochranou území pro vodohospodářské nebo ekologické účely. Extrémně vysoké zornění naopak nemá jednoznačný důvod. Jedná se zpravidla o oblasti, kde převládá využívání jedním zemědělským subjektem s dlouholetou tradicí rostlinné produkce.

Kategorie trvalých travních porostů se dlouhodobě (od roku 1948) vyskytuje v této skupině katastrálních území pouze na menší části plochy. Tato plocha se navíc v průběhu sledovaného období stále zmenšuje. Průměrné procento zastoupení se pohybuje okolo 6,51 %. Vyšší podíl trvalých travních porostů byl v těchto lokalitách zaznamenán pouze na počátku sledovaného období, v rozmezí let 1848–1948, kdy je toto vyšší procento (průměrně 17,89 %) spojeno především s přítomností obecních pastvin. V současnosti se rovněž mezi sledovanou skupinou 40 katastrálních území vyskytuje celá řada katastrů, kde je prakticky přítomnost trvalých travních porostů nulová, případně ve velmi nízkém procentu. Zajímavostí je, že v rámci těchto katastrálních území se téměř nevyskytuje kategorie vodní plocha, což je zejména pro obilnářskou výrobní oblast v Jihočeském regionu netypické vzhledem k rybničním soustavám, lokalizovaným právě v této výrobní oblasti. Průměrné zastoupení tohoto způsobu využití plochy je pouze 2,25 % plochy katastrálních území.

Z hlediska změn se tyto výrobní oblasti vyznačují pouze velmi malou proměnlivostí v procentickém zastoupení jednotlivých kategorií využití půdy. Výraznější změnou je pouze mírné zvýšení zornění na úkor trvalých travních porostů, a to především v obilnářské oblasti mezi lety 1848–1948. Tato změna je ale pouze minoritní, a to v průměru 6,61 %. Změny v ostatních kategoriích jsou v řádu 1–3 %, což odpovídá běžným změnám v rámci člověkem využívaného území. Jedná se o běžné změny v rámci rozšiřování zástavby, rozšiřování sítě komunikací, výsadby drobných prvků zeleně v krajině, výstavby malých vodních nádrží apod. Důvodem pro tuto neměnnost je relativně vysoká úrodnost zemědělských půd v obou popsaných výrobních oblastech a z toho plynoucí tlak na udržení produkce zemědělských komodit, a to napříč jednotlivými časovými obdobími.

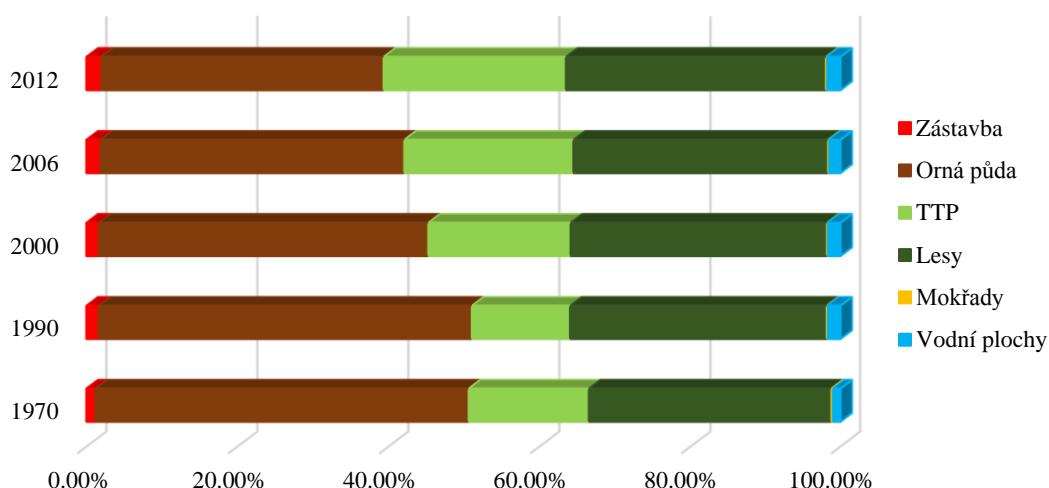
Zcela odlišná situace byla doložena ve třetí sledované výrobní oblasti, a to v oblasti pícninářské (Graf 2). V katastrálních územích náležejících do této výrobní oblasti je typický postupný úbytek zemědělských ploch na úkor především ploch lesních. Již od počátku sledovaného období jsou tato katastrální území typická výrazně nižším zastoupením zemědělských půd, především orné půdy. Průměrné procento zornění v těchto lokalitách dosahovalo již v roce 1848 pouze 28,5 %. I v těchto lokalitách jsou ale v zastoupení orné půdy značné disproporce v průběhu sledovaného období. V několika katastrálních územích je zornění téměř nulové, a to v průběhu celého

sledovaného období. Zejména se jedná o katastrální území ve vyšších nadmořských výškách. V těchto lokalitách byla rostlinná výroba pouze vedlejším zdrojem obživy obyvatelstva v rámci maloplošných políček. Naopak maximálního zornění dosahují katastrální území na samém okraji pícninářské oblasti, tedy tam, kde přechází do sousední bramborářské výrobní oblasti. Zde dosahovalo v polovině minulého století zornění až 73,48 %. Tyto hodnoty spíše odpovídají více úrodným produkčním oblastem. Dlouhodobě připadá nejvyšší procento plochy v pícninářských oblastech lesním pozemkům. Procento zalesněnosti je zde výrazně vyšší než v předcházející bramborářské nebo obilnářské oblasti a dosahuje průměrně až 57,67 %. Do analýzy jsou ale zahrnuta i katastrální území, která dnes dosahují míry zalesnění ve výši až 92,60 %. Stejně jako v předcházející analyzované skupině 40 katastrálních území se i v těchto katastrálních územích nevyskytují téměř žádné vodní plochy. Procentické zastoupení vodních ploch odpovídá průměrně 1,32 %. Zcela výjimečné postavení v tomto ohledu zaujímá katastrální území Lipno nad Vltavou, kde vodní plocha tvoří 20,4 % celkové plochy katastrálního území, a to z důvodu přítomnosti vodního díla Lipno.

Pícninářská výrobní oblast je na rozdíl od ostatních dvou analyzovaných výrobních oblastí typická značnou variabilitou v průběhu sledovaného období. V prvním analyzovaném období (v roce 1848) bylo rozložení jednotlivých produkčních kategorií využití půdy poměrně vyrovnané – orná půda, trvalé travní porosty i lesní pozemky byly zastoupeny vyrovnanými díly. Důvodem pro rovnoměrné rozložení jednotlivých druhů pozemků byla v minulosti snaha o soběstačnost obyvatel z pohledu produkce základních potravin. S postupujícím časem došlo ale k výrazným změnám, které vychylily rovnovážné uspořádání směrem k nezemědělskému využívání krajiny. Základní příčinu lze spatřovat v lokalizaci pícninářské výrobní oblasti v příhraničním prostoru, kde docházelo od poloviny minulého století z různých důvodů k postupnému vysídlování původního obyvatelstva. Díky úbytku obyvatelstva a zániku tradičního osídlení v těchto lokalitách došlo k opuštění velké části zemědělských pozemků a jejich následnému samovolnému, případně řízenému zalesnění – tato změna byla vyčíslena až na maximálně 34,85 %.

Jedním způsobem hodnocení využití půdy z pohledu reálného využití území je možnost využití Corine Land Cover.

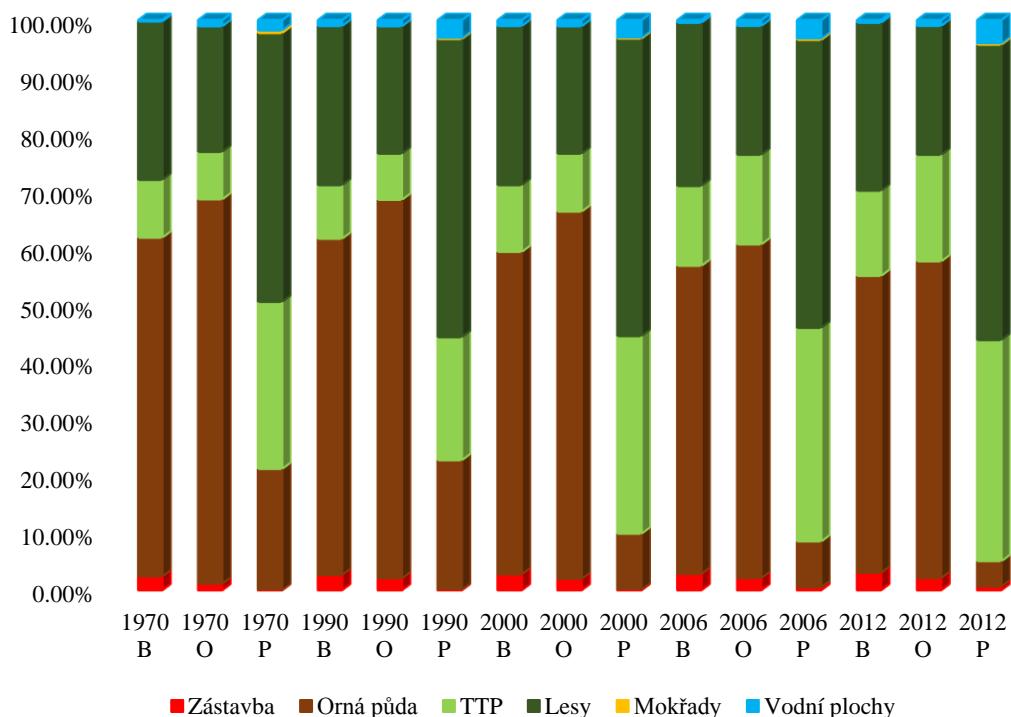
Procentické zastoupení kategorií využití půdy Skutečný stav - Corine Land Cover

Graf 3. Průměrné hodnoty zastoupení jednotlivých kategorií využití půdy ve všech sledovaných katastrálních územích pro jednotlivé roky na základě analýzy Corine Land Cover

Obecně lze konstatovat, že výsledky částečně kopírují rozložení využití půdy zjištěné z historických map a leteckých snímků. Přes to, že se hodnoty procentického zastoupení jednotlivých druhů pozemků rámcově pohybují ve stejných rozmezích, existuje celá řada odlišností, které vyplývají především z velmi malé podrobnosti základní jednotky, kterou je možné v katastrálním území odlišit (Graf 3). Výraznější rozdíly lze spatřit v procentickém zastoupení zastavěných ploch. Důvodem je často rozptýlená zástavba, především v méně zalidněných oblastech, kdy jsou jednotlivé objekty pod hranicí detekovatelnosti v rámci větších celků. Tyto objekty jsou zahrnutы do okolních zemědělských, případně lesních komplexů. Ostatní odchylky jsou spíše v rádu jednotek procent a nejsou proto příliš významné.

Procentické zastoupení kategorií využití půdy
Skutečný stav - Corine Land Cover - podle příslušnosti k
výrobním oblastem

Graf 4. Průměrné hodnoty zastoupení jednotlivých kategorií využití půdy podle příslušnosti k produkčním oblastem podle Němc (2001) pro jednotlivé roky na základě analýzy skutečného využití území podle Corine Land Cover

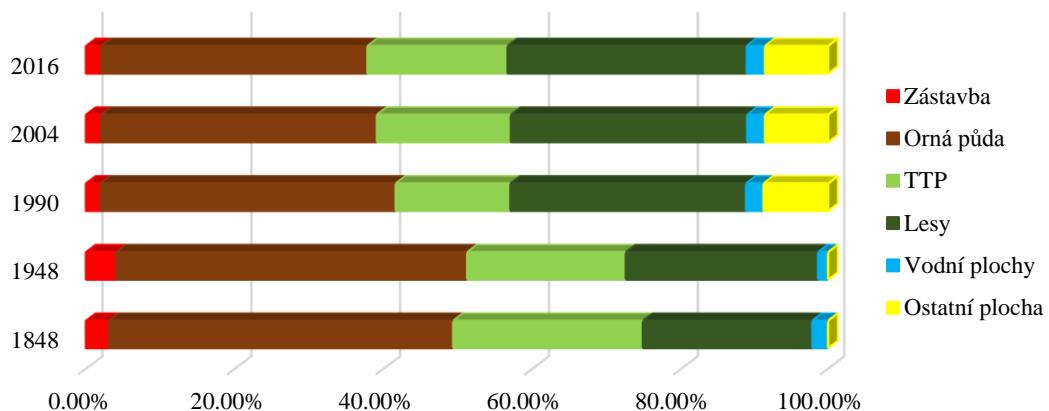
Bramborářská a pícninářská výrobní oblast se výrazněji od předcházejícího hodnocení využití půdy na základě analýzy historických map a leteckých snímků neodlišují (Graf 4). Rozdíl je velmi malý na úrovni jednotek procent a rozložení jednotlivých kategorií využití půdy téměř odpovídá předcházející analýze. Jediný zásadní rozdíl je v zastoupení zastavěných ploch, jak již bylo konstatováno v celkovém pohledu. Důvod pro tento fakt byl již dříve zmíněn.

Výraznější rozdíly vznikají až v analýze katastrálních území v pícninářské výrobní oblasti (Graf 4). Zásadní odlišností, vedle již několikrát zmíněné snížené schopnosti detekce zastavěných ploch, spočívá v procentickém zastoupení orné půdy, trvalých travních porostů a lesních ploch. Orná půda je podle analýzy databáze Corine Land Cover zastoupena pouze cca 20 % v rozmezí let 1970–2000 a následně klesá až na úroveň 4,5 % v roce 2012. Oproti tomu analýza historických map a leteckých

snímků přináší výsledky na úrovni 17–20 % po celou periodu 2000–2016. Výraznou odlišností je také vysoký podíl trvalých travních porostů (více jak 37 % po roce 1990) a lesní půdy (více jak 51 % po roce 1990). Takto vysoké procento zastoupení trvalých kultur nebylo v rámci pícninářské oblasti v předcházející analýze nikdy dosaženo. Jediná plocha, která se prakticky v žádné analýze výrazně neodlišuje, je vodní plocha. Důvodem je přítomnost velké rozlohy vodního díla Lipno, která je relativně stálá a neměnná, a tím veškeré změny v kategorii vodních ploch v ostatních katastrálních územích nejsou až tak statisticky patrné (významné). Odlišnost oproti historickým mapám a leteckým snímkům není zjištěna z důvodu velké plochy spojité vodní hladiny, která je jednoduše detekovatelná i z družicových snímků s hrubým rastrem.

Druhou možností, jak posoudit změny ve využívání území, je využití dat katastrálních evidencí. V tomto případě dochází oproti analýze reálného využívání k jednomu zásadnímu rozdílu, a to je zvýšení počtu kategorií využití půdy. V datech katastrálních evidencí po roce 1948 se oproti dřívějším obdobím objevuje nová kategorie, tzv. ostatní plocha. Do této kategorie byly zařazeny lokality s rozmanitým způsobem skutečného využívání, a to od pozemků zemědělských, přes pozemky lesů, vody, až k zastavěným zpevněným plochám.

Procentické zastoupení kategorií využití půdy Evidovaný stav

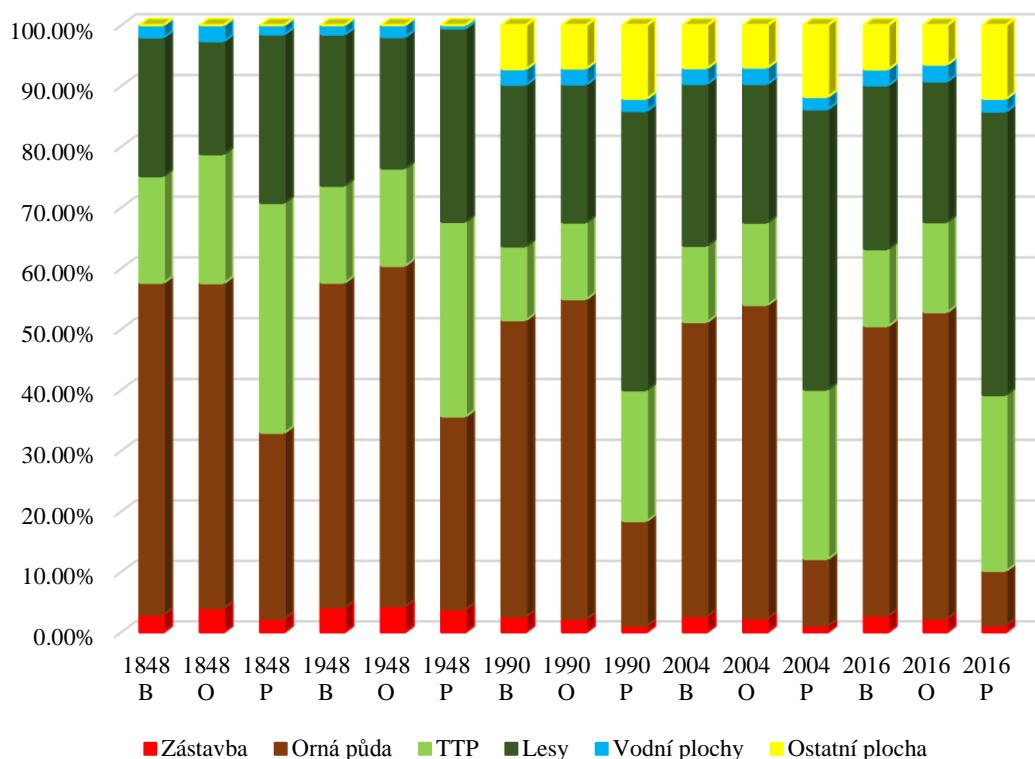
Graf 5. Průměrné hodnoty zastoupení jednotlivých kategorií využití půdy ve všech sledovaných katastrálních územích pro jednotlivé roky na základě analýzy stavu podle katastrálních evidencí

Při hodnocení využívání na základě evidovaných ploch v katastrálních evidencích na kompletním vzorku 60 katastrálních území je patrné, že v průběhu sledovaného období, stejně jako v případě analýzy reálného využívání, došlo v území ke změnám ve využívání území (Graf 5). Přestože dochází ke změnám prakticky ve stejných kategoriích využití půdy, jsou tyto změny markantnější než v případě analýzy mapových podkladů a leteckých snímků. Nejvýraznější prokazatelnou změnou je značný úbytek výměry kategorií zemědělských pozemků. Průměrné zastoupení zemědělských pozemků pokleslo z průměrných 69,14 % zemědělských pozemků v roce 1848 až na současných 52,31 %. Nárůst zalesnění je z hlediska úbytku zemědělské půdy jednou z nejvýznamnějších změn. Úbytek zemědělských pozemků na úkor lesní půdy se pohybuje v průměru okolo 13,3 %. Hlavním rozdílem oproti hodnocení reálného využívání území je fakt, že kategorií, do které byly tyto zemědělské pozemky nejčastěji převáděny, nebyla zastavěná plocha, jak je tomu v případě analýzy reálného využití pozemků, ale již výše zmíněná kategorie ostatní plocha. Od roku 1948, kdy byla tato kategorie poprvé v katastrální evidenci obsažena, je její procentické zastoupení téměř konstantní, a to průměrně 8,62 % celkové rozlohy zkoumaných katastrálních území. K výraznému nárůstu této kategorie přispěl i fakt, že pozemní komunikace jsou tradičně v katastru nemovitostí začleňovány právě do kategorie ostatní plocha, namísto do kategorie ploch zastavěných, jak je tomu v případě analýzy reálného využití území. Důvodem je také postupné vysídlování především marginálních oblastí v příhraničním regionu, kde mnoho ploch, dříve evidovaných jako plochy zastavěné, bylo převedeno do kategorie ostatní plocha. Díky témtoto skutečnostem je celkový nárůst zastavěných ploch vyčíslen na 2,31 %, což je v přímém rozporu s procentem nárůstu zastavěných ploch při analýze reálného využití území. Rovněž ani v případě analýzy evidovaného stavu se neprokázala ve sledovaných katastrálních územích zvýšená přítomnost vodních ploch. Průměrně je podíl vodní komponenty v jednotlivých katastrech pouze na úrovni 1,34 % – 2,41 %, s postupným mírným nárůstem napříč sledovaným časovým úsekem.

Stejně, jako při posuzování změn využití půdy z pohledu reálného využívání území (na základě mapových podkladů a leteckých snímků), tak i při posuzování změn využití půdy na základě hodnocení katastrálních evidencí, lze vysledovat dvě skupiny odlišných katastrálních území z pohledu jejich zatřídění do výrobních oblastí. I v případě analýz dat z katastrálních evidencí vykazují odlišné chování katastrální

území zařazená do bramborářské, případně obilnářské výrobní oblasti, a jiný vývoj byl dokumentován u katastrálních území zařazených do výrobní oblasti pícninářské.

Procentické zastoupení kategorií využití půdy Evidovaný stav - podle příslušnosti k výrobním oblastem

Graf 6. Průměrné hodnoty zastoupení jednotlivých kategorií využití půdy podle příslušnosti k produkčním oblastem podle Němec (2001) pro jednotlivé roky na základě analýzy stavu podle katastrálních evidencí

První skupina 40 katastrálních území zařazených do bramborářské, respektive obilnářské výrobní oblasti, je charakteristická nadprůměrným zastoupením zemědělských pozemků v porovnání s ostatními kategoriemi využití území, a to i navzdory stálému klesajícímu trendu (Graf 6). Znatelný pokles je zaznamenán především v období po roce 1948, přestože je toto období poznamenáno tlakem na co nejintenzivnější rozsah zemědělské produkce. Míra zornění se ve sledovaných katastrálních územích snížila na v současnosti evidovaných průměrných 47,52 % oproti původním více jak 53 % evidovaným před rokem 1948. Současně však došlo i k poklesu zastoupení pozemků evidovaných jako trvalý travní porost (dříve označované jako louky nebo pastviny), a to v průměru o 4,60 %. Přes tyto hodnoty

jsou v evidenci zahrnuta i katastrální území, u kterých se procento zastoupení zemědělských pozemků pohybuje výrazně nad, ale i pod, celkovým průměrem. Nejvyšší procento zastoupení zemědělských pozemků bylo v těchto oblastech zaznamenáno na úrovni 93,70 %, přičemž nejvyšší zaznamenané procento zornění je 80,66 %. Jedná se o oblasti s tradiční rostlinnou výrobou, na vysoce úrodných půdách, v nižších polohách sledovaného regionu. Tyto vysoké hodnoty stupně zornění, respektive vysoké hodnoty podílu zemědělských pozemků, jsou zde dosahovány opakovaně napříč celým analyzovaným časovým obdobím let 1848–2016. Naopak nejnižších evidovaných hodnot zastoupení zemědělské půdy dosahují, stejně jako v případě předchozích analýz reálného využití území, lokality s vyšším stupněm celoplošné ochrany, a to at' z důvodu ochrany vodních zdrojů podle zákona č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, tak z důvodu ochrany přírody a krajiny podle zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů. V těchto lokalitách je procento pozemků patících do zemědělského půdního fondu pouze 17,52 % a procento zornění dosahuje často méně jak 10 % území. V rámci analýzy bramborářské a obilnářské výrobní oblasti se rovněž projevuje výše popsaný fakt, že část pozemků byla v období po roce 1948 administrativně převedena do kategorie ostatní plocha. V těchto výrobních podmírkách byl ale převod značně omezen a procentické zastoupení ostatních ploch v rámci sledovaných 40 katastrálních území dosahuje v průměru pouze 7,07 %, kdy většinou je reálné zastoupení v jednotlivých katastrech výrazně nižší (okolo 2,54 %). Ve zvýšené míře se ostatní plocha vyskytuje pouze u dvou katastrálních území (okolo 29,79 %), a to u katastrálních území Klokoty a Střížovice u Kunžaku, kde jsou tyto extrémy způsobeny přítomností armádních a průmyslových lokalit.

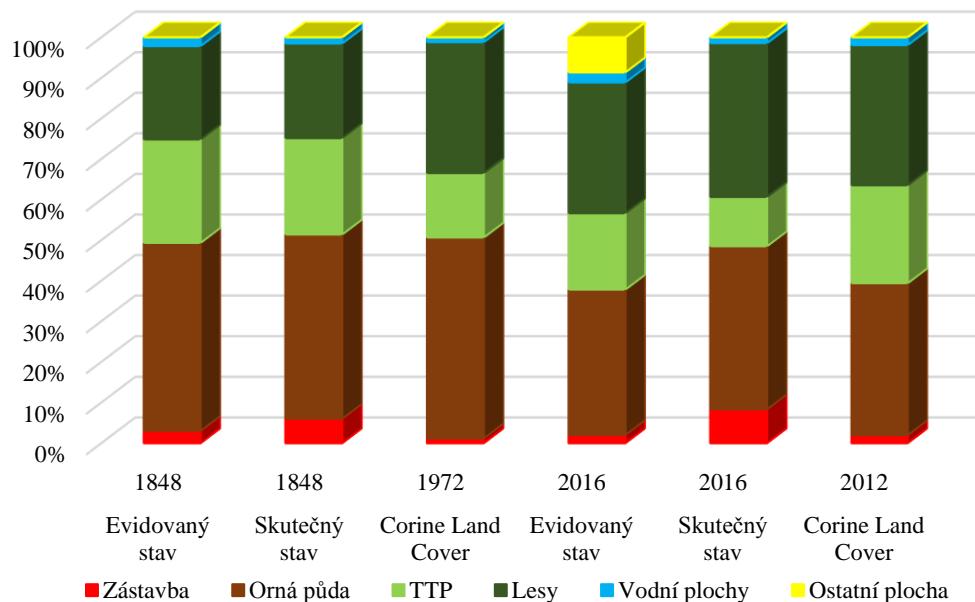
Druhá analyzovaná skupina v sobě zahrnuje 20 katastrálních území v pícninářské výrobní oblasti. Stejně jako v případě analýzy reálného využití, tak i v případě evidovaných ploch, vykazuje tato skupina značné odlišnosti. Základním rozdílem je opět historicky výrazně nižší zastoupení zemědělských pozemků na úkor ploch lesa. Tento poměr s postupujícím časem stále klesá a v současné době je průměrný podíl zemědělské půdy pouze 37,01 % oproti 62,46 % v roce 1848, přičemž průměrné zornění se snížilo z 28,87 % na současných 9,03 %. V těchto lokalitách zcela převládají lesní porosty, které v současnosti tvoří průměrně více jak 46 % evidovaných ploch.

Tato hodnota v žádném ze sledovaných katastrálních území neklesá pod hodnotu 15 %, nejsou však ojedinělé ani případy s více jak 93 % zalesněnosti. Tyto lokality se nachází především v periferních částech regionu – v horských podmínkách, které byly silně zalesněny již od nepaměti, a i částech historicky kultivovaných člověkem, podléhajících samovolné sukcesi po roce 1945, kdy bylo obyvatelstvo, vesměs německé národnosti, vysídleno. Tento fakt je potvrzen i v klesajícím podílu zastavěných ploch po roce 1948, přestože ani před tímto datem nebyl jejich podíl v porovnání s jinými částmi republiky příliš vysoký (průměrný podíl zastavěných ploch v průběhu období před rokem 1948 byl 4,77 %, v průběhu období po roce 1948 pouze 1,08 %). V pícninářské výrobní oblasti se, více než kde jinde, projevil nárůst lokalit evidovaných jako ostatní plocha, kdy průměrně je v jednotlivých katastrálních územích evidováno 12,10 % ostatních ploch. Extrémem jsou z tohoto pohledu katastrální území, která jsou situovaná v těsné blízkosti státní hranice (např. Dolní Světlé Hory), kde podíl ostatních ploch od roku 1948 dosáhl v souvislosti s vysídlením obyvatelstva a následným budováním tzv. železné opony až 53,43 %.

5.1.1.2 Porovnání vývoje využití půdy podle použitého zdroje dat

Na základě analyzovaných dat bylo provedeno souhrnné vyhodnocení zastoupení jednotlivých kategorií využití půdy podle zdroje použitých dat pro analýzu. Výsledky tohoto porovnání jsou uvedeny v grafu 7.

Porovnání zastoupení kategorií využití půdy podle zdroje dat

Graf 7. Porovnání zastoupení jednotlivých kategorií využití půdy podle zdroje dat použitých pro analýzu

Z grafu jednoznačně vyplývá, že využití jednotlivých typů dat není zcela zaměnitelné, protože výsledky analýz jsou značně závislé na vstupním zdroji datové sady, která je posuzována. Graf zachycuje obě krajní období časové periody zahrnuté do této disertační práce, rok 1848 a rok 2016. Jedinou výjimku tvoří datová sada Corine Land Cover, která pokrývá pouze dílčí období sledované časové periody (konkrétně roky 1972 a 2012), přičemž do tohoto grafu je zahrnuta pouze pro informativní srovnání, zejména v závěru sledovaného období.

Ze samotného grafu je patrný značný rozpor v porovnání jednotlivých datových zdrojů na počátku a na konci sledovaného období. Zatímco na počátku časového úseku (rok 1848), je rozložení jednotlivých kategorií využití půdy téměř totožné mezi evidencí stabilního katastru (data stabilního katastru k roku 1848) a reálného mapového obrazu

(indikační skici stabilního katastru z let 1826–1843), na konci sledovaného úseku v roce 2016 jsou data evidovaných kategorií využití půdy a reálného využívání území velmi rozdílná.

V počátečním roce sledování byly identifikovány rozdíly mezi zastoupením jednotlivých kategorií pouze v jednotkách procent. Tento rozdíl je dán faktem, že ne ve všech katastrálních územích jsou shodné roky, ze kterých pochází mapové zdroje, s rokem použitých evidovaných záznamů ze stabilního katastru, tedy rokem 1848 pro evidovaná data a roky 1826–1843 pro mapová data. Drobné odlišnosti jsou způsobeny přirozeným vývojem katastrálních území v rámci převodu jednoho využití plochy do druhého. Z grafu je patrné, že nejmarkantnější rozdíl je zaznamenán u kategorie zástavby. Důvodem je poměrně značný stavební rozvoj obcí v tomto období, který může být vzhledem k nestejným rokům pořízení katastrální evidence a map zachycen pouze v jednom z použitých dokumentů. Pro takto rozsáhlý typ analýzy, jako je použita v rámci této disertační práce, je však rozdíl zanedbatelný. Problém by se více projevil pouze při detailním zkoumání jednotlivých katastrálních území pro účely přesné evidence využití území v konkrétním roce.

V konečném roce analýzy, tedy v roce 2016, je situace značně problematičtější. Rozdíl mezi procentickým zastoupením jednotlivých kategorií využití půdy se mezi katastrální evidencí (data katastru nemovitostí) a reálným způsobem využití (letecké snímky) je v řádu jednotek, někdy až desítek procent. Kromě tohoto značného rozdílu v zastoupení jednotlivých způsobů využití území se v katastrální evidenci vyskytuje jedna kategorie druhů pozemků navíc, která nemůže být v reálném zachycení území na snímku identifikována, ostatní plocha. Tento problém byl již popsán v teoretické části práce, kde je přesně zachycena geneze této kategorie využití území, a to včetně popisu možných reálných způsobů využití takto zatříděných ploch. Zachycený rozdíl mezi zastoupením jednotlivých kategorií využití půdy má původ v období po druhé světové válce. V tomto období, v rámci změn politického i hospodářského směřování republiky, přestalo být aktuální evidování změn ve vlastnictví a tím pádem i využívání území. Tato nepřesnost, včetně administrativního převodu některých pozemků právě do kategorie ostatní plocha, vedla ke vzniklým odlišnostem mezi reálným a evidovaným využíváním pozemků, která pokračuje až do současné doby. V posledních letech se objevuje velký tlak na to,

aby tyto rozdíly byly odstraněny a pozemky byly využívány v souladu s evidovaným stavem v katastru nemovitostí, respektive aby se evidence dostala do souladu s reálným obrazem území. Důvodem je snaha o získání co největšího objemu financí z dotačních titulů, které jsou často podmíněny právě určitým způsobem využití pozemků, respektive určitým druhem pozemku, což při odlišnosti evidovaného a reálného stavu území není možné prokázat. Účinným nástrojem, který se snaží tyto popsané rozdíly odstranit, je institut pozemkových úprav. V územích, kde jsou ukončeny projekty pozemkových úprav, je rozdíl mezi evidovaným a reálným využitím území již minimalizován. Důležité je však podotknout, že tyto dva způsoby zachycení využití území nikdy nemohou být úplně totožné. Důvodem je „přebytečná“ kategorie ostatních ploch. V tomto druhu pozemku jsou podle vyhlášky č. 357/2013 Sb.,

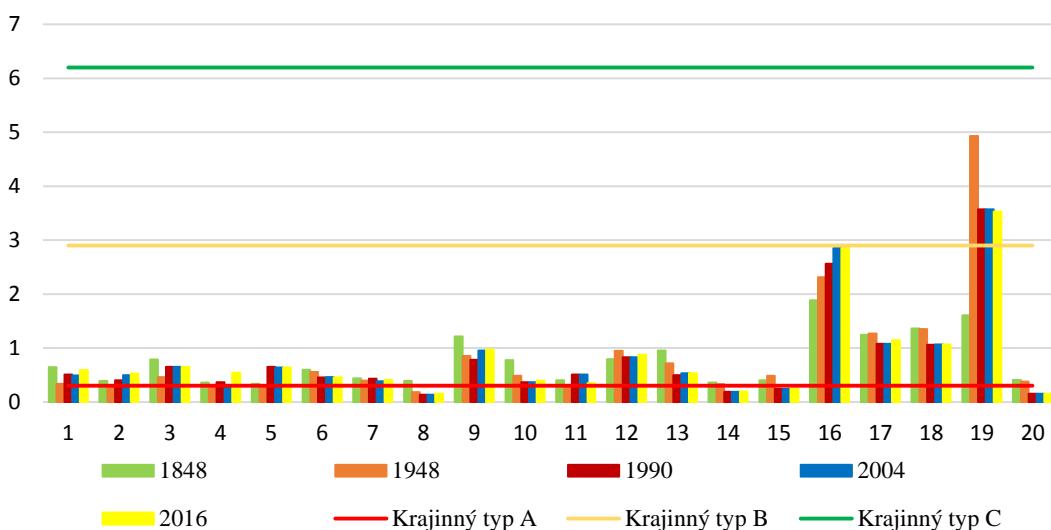
o katastru nemovitostí (katastrální vyhláška), zahrnutý veškeré dopravní stavby (silnice, železnice apod.), neplodná půda, manipulační plochy apod. Tyto plochy budou vždy působit odlišnost mezi evidovaným a reálným stavem využití území, i pokud budou všechny ostatní disproporce odstraněny.

Poslední porovnávaná možnost zachycení využití území, a to Corine Land Cover, vykazuje v posledním období značné rozdíly oproti ostatním způsobům popisu využití půdy, a to dokonce i proti reálném obrazu z leteckých snímků, přestože se jedná rovněž o reálný obraz využití území. Důvod těchto značných rozdílů je způsoben zejména přesností a prostorovým rozlišením, blíže popsaným v metodické části této práce. Popsaný rastr s velikostí jednoho pixelu minimálně 30 x 30 m je velmi málo podrobný, a nezachycuje tak drobné detaily v podobě rozptýlených prvků v krajině, tedy téměř všech enkláv a koridorů. Jedná se pouze o generalizovaný obraz reálného využití území. Přesto však je z tohoto zdroje možné identifikovat alespoň přibližný reálný obraz využití území (přibližný poměr jednotlivých kategorií proti přesnější identifikaci využití půdy z leteckých snímků zůstává zachován). Tato databáze je prakticky využitelná s dostatečnou přesností pouze pro zkoumání rozsáhlých ploch nebo v případě krajiny s výrazně jednoduchou strukturou využití, bez větších nároků na přesnost.

5.1.1.3 Posouzení využití půdy podle koeficientu ekologické stability

Jednou z možností, jak zhodnotit zastoupení jednotlivých typů využití půdy v území, je rovněž vyjádření prostřednictvím koeficientu ekologické stability. Koeficient vyjadřující poměr mezi stabilními a nestabilními plochami byl využit v této disertační práci k zhodnocení míry antropogenního ovlivnění krajiny. Jednotlivé výrobní oblasti byly hodnoceny odděleně, a to v průběhu jednotlivých časových období. Podobně jako v případě hodnocení jednotlivých kategorií využití půdy, stejně tak v případě hodnocení koeficientu ekologické stability, jsou výsledky u bramborářské a obilnářské výrobní oblasti velmi podobné.

**Vývoj koeficientu ekologické stability
Bramborářská výrobní oblast**

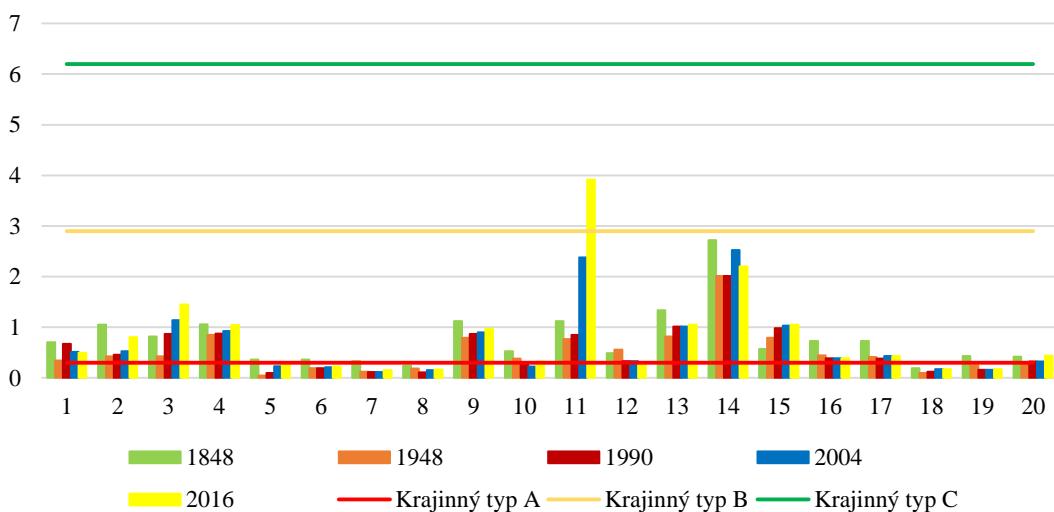

Graf 8. Vývoj hodnot KES pro katastrální území zahrnutá do bramborářské výrobní oblasti v průběhu sledovaných období

V bramborářské výrobní oblasti je z výsledků patrné, že většina katastrálních území spadá do typu krajiny A/B, tedy kulturní krajiny intenzivně využívané s výrazným uplatněním agroindustriálních prvků. Z grafu 8 lze rovněž v pozorovat trend vývoje koeficientu ekologické stability v průběhu sledovaných období. U většiny katastrálních území dochází v posledních letech k mírnému kolísání hodnot koeficientu. Tento výsledek nasvědčuje mírné stabilizaci území zvláště v případech více členitých a sklonitých katastrálních územích, při současném udržení vysokého produkčního potenciálu. Průměrná hodnota koeficientu ekologické stability

v bramborářské výrobní oblasti v současnosti odpovídá 0,81, přičemž tato hodnota se v průběhu zkoumaného časového období příliš neměnila (v roce 1848 dosahoval koeficient hodnoty 0,77). Hodnoty v této oblasti jsou velmi vyrovnané a pouze v několika málo případech se vyskytují extrémní výkyvy dosahující limitu pro kategorii krajinného typu B (hodnota koeficientu ekologické stability 2,9).

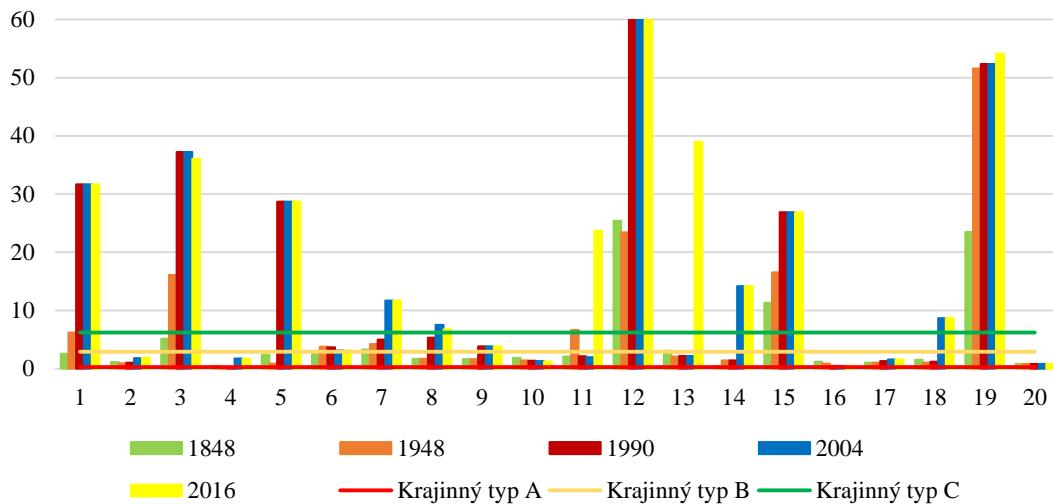
Vývoj koeficientu ekologické stability Obilnářská výrobní oblast

Graf 9. Vývoj hodnot KES pro katastrální území zahrnutá do obilnářské výrobní oblasti v průběhu sledovaných období

V případě obilnářské výrobní oblasti rovněž většina katastrálních území spadá do krajinného typu A/B, nicméně poměrně velká část katastrálních území se v současnosti pohybuje v kategorii krajin typu A, tedy v typu zcela antropogenně ovlivněné a přeměněné krajiny (Graf 9). Tento fakt ukazuje na vysoký stupeň kultivace území v souvislosti s vysokou úrodností půd v těchto katastrálních územích. Oproti výsledkům dosažených v bramborářské výrobní oblasti, se v těchto katastrálních územích častěji vyskytuje situace, kdy se koeficient ekologické stability stále snižuje. Důvodem je vedle vysokého procenta zornění rovněž zvýšení procenta nové zástavby v těchto katastrálních územích.

Vývoj koeficientu ekologické stability Pícninářská výrobní oblast

Graf 10. Vývoj hodnot KES pro katastrální území zahrnutá do pícninářské výrobní oblasti v průběhu sledovaných období

Oproti předcházejícím dvěma výrobním oblastem je pícninářská výrobní oblast z pohledu koeficientu ekologické stability zcela odlišná. Přestože velká část katastrálních území spadá do krajinného typu A/B až B, polovina zkoumaných katastrálních území je přinejmenším po roce 2000, ale v mnohých případech dlouhodobě, v krajinném typu C (Graf 10). Tento typ krajiny odpovídá krajině relativně zcela přírodní. Zajímavostí je, že přestože limitní hranice mezi přechodným typem krajiny B/C a krajinným typem C odpovídá hodnotě koeficientu ekologické stability 6,2, je průměrná hodnota koeficientu v této oblasti 22,2. Neobvyklé nejsou ani extrémní hodnoty vysoko přesahující tuto průměrnou hodnotu. Nejvyšší zaznamenanou hodnotou je koeficient ekologické stability 144,53. Naopak žádné katastrální území nespadá hodnotou koeficientu pod hranici přechodného typu krajiny A/B. Tento fakt napovídá současnemu nízkemu stupni zornění i zastavěnosti těchto katastrálních území.

5.1.2 Hodnocení struktury obyvatelstva

V této kapitole bude provedeno vyhodnocení jednotlivých výrobních oblastí z hlediska vývoje populace, tj. počtu obyvatel, jejich národnostního složení, věkové struktury apod.

		POČET OBYVATEL / PRŮMĚRNÝ VĚK OBYVATEL					ČAS DOJEZDU DO OBCE / OKRESU [MIN.]				
		1848	1948	1990	2004	2016	1848	1948	1990	2004	2016
CELEK	MIN	89 22,5	0 0	0 0	0 0	0 0	0 9,2	0 4,6	0 3,8	0 3,8	0 3,8
	MAX	739 35	623 40,8	2835 48,6	2646 51,7	2460 55,9	56,4 200,0	27,0 77,8	18,0 62,2	18,0 62,2	18,0 62,2
	PRŮMĚR	294 30,6	175 32,1	171 34,7	168 36,5	174 38,4	11,6 82,5	5,1 29,6	3,3 30,1	3,3 30,1	3,3 30,1
BRAMBORAŘSKÁ OBLAST	MIN	89 22,5	68 30,0	17 30,6	14 35,3	16 36,7	0 11,6	0 5,8	0 3,8	0 3,8	0 3,8
	MAX	718 33,5	623 40,8	2835 48,6	2646 51,7	2460 55,9	12,4 200,0	6,0 72,8	6,0 62,2	6,0 62,2	6,0 62,2
	PRŮMĚR	336 29,9	239 34,4	292 38,9	280 40,8	280 41,9	5,0 78,4	2,8 31,1	1,5 28,5	1,5 28,5	1,5 28,5
OBILNÁŘSKÁ OBLAST	MIN	117 26,0	62 36,4	1 41,0	2 44,6	0 0	0 9,2	0 4,6	0 8,1	0 8,1	0 8,1
	MAX	694 33,5	561 36,4	666 41,0	691 44,6	798 51,0	56,4 200,0	27,0 77,8	18,0 55,2	18,0 55,2	18,0 55,2
	PRŮMĚR	300 30,3	197 33,5	149 36,8	149 38,5	160 41,3	14,1 80,6	5,8 24,9	3,9 29,0	3,9 29,0	3,9 29,0
PÍCNINÁŘSKÁ OBLAST	MIN	111 27,5	0 0	0 0	0 0	0 0	0 10,4	0 11,4	0 12,6	0 12,6	0 12,6
	MAX	739 35,0	320 37,8	411 45,6	480 43,0	584 45,4	48,8 182,6	21,0 69,2	14,0 55,3	14,0 55,3	14,0 55,3
	PRŮMĚR	249 31,7	90 30,2	73 35,6	78 37,8	85 40,2	15,8 88,8	6,6 32,9	4,4 32,5	4,4 32,5	4,4 32,5

Tab. 7. Porovnání vývoje průměrného počtu obyvatel a dojezdové vzdálenosti do nejbližší obce a okresního města v jednotlivých výrobních oblastech v průběhu hodnoceného období

Z pohledu počtu obyvatel se celá skupina analyzovaných katastrálních území vyznačuje zásadním mezníkem, a to rokem 1948. Tento rok odděluje období výrazného poklesu počtu obyvatel (průměrně z 295 na 175 obyvatel na jedno katastrální území) a následné období mírného nárůstu obyvatel napříč sledovanými katastrálními územími. Detailnější pohled na vývoj počtu obyvatel přináší rozdělení katastrálních území do jednotlivých výrobních oblastí. Vývoj počtu obyvatel v jednotlivých výrobních oblastech je shrnut v tabulce 7.

Katastrální území spadající do bramborářské výrobní oblasti se oproti vývoji celku vyznačují menší variabilitou v počtu obyvatel. Pokles mezi lety 1848 a 1948 byl oproti zbytku katastrálních území poměrně nízký, a to konkrétně z průměrně 336 obyvatel na jedno katastrální území na 239 obyvatel. V následujících časových obdobích spíše docházelo k mírnému kolísání počtu obyvatel a slabému nárůstu až na současných průměrných 280 obyvatel žijících v jednom katastrálním území. K průměrnému nárůstu počtu obyvatel přispívají extrémním způsobem především katastrální území, která jsou v blízkosti větších městských aglomerací (katastrální území s nejnižšími dojezdovými časy do obce a zároveň do okresního města). Mezi tato katastrální území se řadí především Klokoty, kde počet obyvatel od roku 1848 do současnosti vzrostl z původních 380 obyvatel na 2460, nebo katastrální území Košice u Soběslavi, kde počet obyvatel vzrostl za stejné období z 623 na 721 obyvatel. I v této oblasti jsou katastrální území, kde došlo k výraznému poklesu v počtu obyvatel. Jedná se především o katastry, které jsou na okraji této výrobní oblasti v hornatějších částech s horší produkční schopností půd, např. katastrální území Horní Světlá u Bradáčova (pokles za celé období ze 133 obyvatel na 16 obyvatel) a Radlice u Volfířova (pokles za celé období z 315 obyvatel na 37 obyvatel), obě v podhůří Českomoravské vrchoviny, nebo Marčovice v podhůří Šumavy (pokles za celé období z 89 obyvatel na 20 obyvatel).

Katastrální území spadající do obilnářské výrobní oblasti jsou charakteristická stálým poklesem počtu obyvatel (od roku 1848 do roku 2004 propad z průměrných 300 obyvatel na 1 katastrální území na 149 obyvatel), pouze v posledním analyzovaném období je zaznamenán mírný nárůst (nárůst z průměrných 149 obyvatel v roce 2004 na 160 obyvatel v roce 2016). Nejvýraznější propad v počtu obyvatel nastal opět v prvním sledovaném období do roku 1948. Na základě analýzy

historických dokumentů (zejména obecních kronik) bylo zjištěno, že v této skupině katastrálních území nebyl pokles v období mezi lety 1848 a 1948 zaznamenán v důsledku vysídlení obyvatel po 2. světové válce, ale zejména v důsledku zranění a ztrát na životech v průběhu 1. světové války a krátce po ní. Rovněž v této skupině katastrálních území existuje určitá variabilita ve vývoji počtu obyvatel, katastrální území jsou ale více vyrovnaná. Extrémních změn v kladném smyslu nabývají, obdobně jako v případě bramborářské výrobní oblasti, katastrální území v blízkosti významných komunikačních tras a městských aglomerací. Mezi tato katastrální území patří především katastrální území Dražice u Tábora (nárůst mezi lety 1848 a 2016 z 694 na 798 obyvatel) nebo Kovářov (nárůst mezi lety 1848 a 2016 z 506 na 683 obyvatel). Výraznější pokles, který přetravává do dneška, byl zaznamenán v oblastech, kde tradiční zemědělství bylo nahrazeno možností pracovat v průmyslových odvětvích nebo ve službách v blízkých městech. Příkladem lze uvést katastrální území Záboří u Protivína (pokles od roku 1848 do roku 2016 ze 424 obyvatel na 55 obyvatel) nebo Záhoří u Bechyně (pokles od roku 1848 do roku 2016 ze 174 obyvatel na 52 obyvatel). Naprosto extrémním případem je obec Temelínek, která byla v průběhu druhé poloviny 20. století zcela zlikvidována v důsledku výstavby Jaderné elektrárny Temelín.

Třetí výrobní oblast, oblast pícninářská, je typická dlouhodobým poklesem obyvatel, obdobně jako v předcházejícím případě obilnářské výrobní oblasti, s tím rozdílem, že pokles v prvním sledovaném období byl oproti jiným katastrálním územím naprosto extrémní. Pouze v posledním sledovaném období po roce 2004 byla v některých katastrálních územích zaznamenána stagnace ve vývoji počtu obyvatel nebo dokonce mírný nárůst. Průměrný vývoj počtu obyvatel v rámci této skupiny obcí je popsán v tabulce 7. Na základě vývoje počtu obyvatel v těchto katastrálních územích lze vysledovat tři možné scénáře vývoje:

První skupina katastrálních území zahrnuje obce, které již v průběhu prvního sledovaného období zcela zanikly, především v důsledku vysídlení německého obyvatelstva po druhé světové válce. Příkladem takových obcí mohou být například Dolní Světlé Hory (pokles mezi lety 1848 a 1948 z 223 obyvatel na 0) nebo Zahrádky u Borových Lad (pokles mezi lety 1848 a 1948 ze 140 obyvatel na 2 a dále do roku

1990 na 0). Obecně do této skupiny spadají téměř všechna katastrální území zahrnutá do bývalého hraničního pásma.

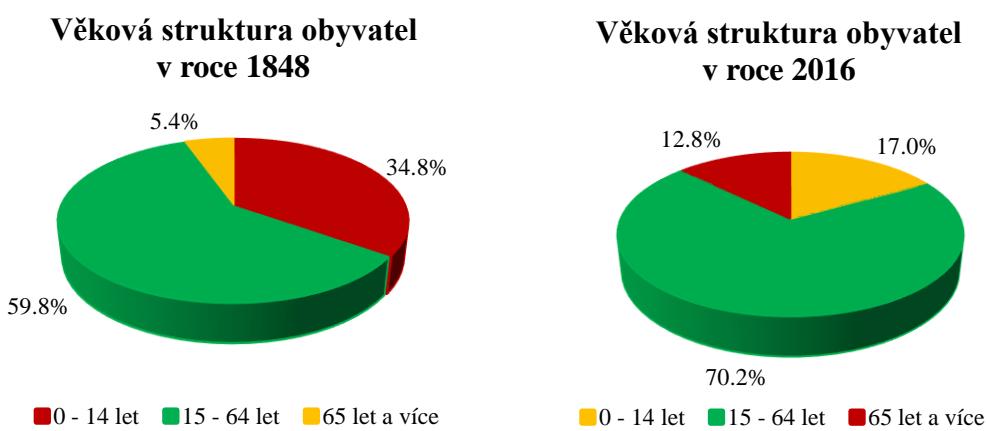
Druhá skupina katastrálních území zahrnuje obce, kde sice v prvním sledovaném období došlo ke značnému poklesu počtu obyvatel, ale obce jako takové nezanikly. Důvodem výrazného poklesu obyvatel bylo opět především vysídlení tradiční části obyvatelstva německého původu, případně změny, které nastaly již v důsledku 1. světové války (ztráty na životech a zdravotní postižení). Příkladem takovýchto obcí může být například katastrální území Lipka u Vimperka (vývoj počtu obyvatel mezi lety 1848–1948–2016 je pokles ze 169 na 96 a dále na 80 obyvatel) nebo katastrální území Jenín (vývoj počtu obyvatel mezi lety 1848–1948–2016 je pokles ze 739 na 91 a dále na 30 obyvatel).

Třetí skupina katastrálních území zahrnuje obce, které nebyly válečnými konflikty z pohledu vývoje obyvatelstva zasaženy. V těchto katastrálních územích došlo k poklesu počtu obyvatel obdobně jako v přecházejících analyzovaných výrobních oblastech. Příkladem takových obcí může být například katastrální území Šumavské Hoštice, kde byl zaznamenán mezi lety 1848 a 2016 pokles pouze z 333 obyvatel na 312 obyvatel.

Naprosto extrémní chování, nad rámec těchto výše popsaných skupin, bylo zaznamenáno v katastrálním území Lipno nad Vltavou. Přestože svou geografickou polohou v blízkosti státních hranic a tradičním národnostním složením s vysokým podílem německého obyvatelstva, nedošlo v tomto katastru k výraznějšímu poklesu obyvatel, a naopak, v dlouhodobém časovém horizontu se počet obyvatel neustále zvyšuje. Po 2. světové válce byl sice zaznamenán dílčí pokles (vývoj počtu obyvatel v období 1848 do 1948 ze 156 na 98 obyvatel), ale již v následující dekádě začal počet obyvatel postupně růst. V současnosti je poslední dosažený počet 584 obyvatel s trvalým pobytom. Důvodem pro tento zcela odlišný vývoj je v první řadě v období 1948–1990 výstavba vodní nádrže Lipno, a s tím spojený nárůst obyvatel pracujících na stavbě, příchod obyvatel ze zatopených okolních obcí, a v současné době turistická atraktivita místa (lyžařský areál, rekreační zařízení apod.).

Dalším ukazatelem, kterým lze popsát strukturu obyvatelstva ve zkoumaných obcích, je průměrný věk obyvatel (tabulka 7). Obecně z pohledu celé skupiny katastrálních území lze konstatovat, že průměrný věk obyvatel ve zkoumaných obcích se v průběhu

sledovaného období neustále zvyšuje (ze 30,6 let v roce 1848 na 41,2 let v roce 2016). Věková struktura obyvatel je uvedena v Graf 11. K danému je však nutno doplnit, že kromě změn ve věkové struktuře obyvatelstva v jednotlivých katastrálních územích (více starších obyvatel nad 65 let a menší počet dětí do 15 let), je obecným celosvětovým trendem zvyšující se průměrná délka života. Tato skutečnost má bezpochyby vliv i na zvyšování průměrného věku ve vzorku katastrálních území. I přes tuto skutečnost však lze vysledovat, že již v roce 1848 byly často v jednotlivých katastrálních územích na základě výsledků sčítání lidu zaznamenány případy obyvatel nad 80 let věku (nejvyšší zaznamenaná hodnota věku je 98 let).

Graf 11. Porovnání věkové struktury obyvatelstva mezi lety 1848 a 2016 ve vybraném vzorku 60 katastrálních území

Detailnější pohled na vývoj průměrného věku v jednotlivých katastrálních územích přinesla až analýza obcí rozdělených do jednotlivých výrobních oblastí.

V bramborářské výrobní oblasti byl zaznamenán největší nárůst průměrného věku ze všech katastrálních území (nárůst z průměrných 29,9 let v roce 1848 na 41,9 let v roce 2016. Zatímco na počátku sledovaného období byl průměrný věk často i okolo 25 let, v současné době stoupá průměrný věk často i nad hranici 50 let. Nejextrémnějším případem jsou zpravidla odlehlejší katastrální území v horších produkčních podmínkách. Příkladem může být například katastrální území Horní Světlá u Bradáčova, kde se v současné době průměrný věk obyvatel pohybuje nad hranicí 55 let, přičemž právě v tomto katastrálním území byl v roce 1848 zaznamenán nejnižší průměrný věk ze všech analyzovaných katastrálních území, a to věk mírně převyšující 25 let. Obecně lze konstatovat, že na rozdíl od dřívějších

časových období, je dnes výše průměrného věku přímo úměrná vzdálenosti od spádových obcí, tedy čím je katastrální území blíž ke spádové obci, tím nižší je průměrný věk obyvatel.

V obilnářské výrobní oblasti jsou katastrální území, jako téměř ve všech dalších ukazatelích, více vyrovnané, bez extrémních výkyvů. Průměrný věk se ze 30,3 let v roce 1848 zvýšil na 41,3 let v roce 2016. Na rozdíl od předcházející výrobní oblasti se zde, jak již bylo řečeno, nevyskytují výrazné extrémy, i přes to, že maximální průměrný věk obyvatel je v současnosti na úrovni mírně přes hranici 50 let. Rovněž nebyla v této skupině katastrálních území vysledována závislost mezi průměrným věkem obyvatel a dojezdovou vzdáleností obce.

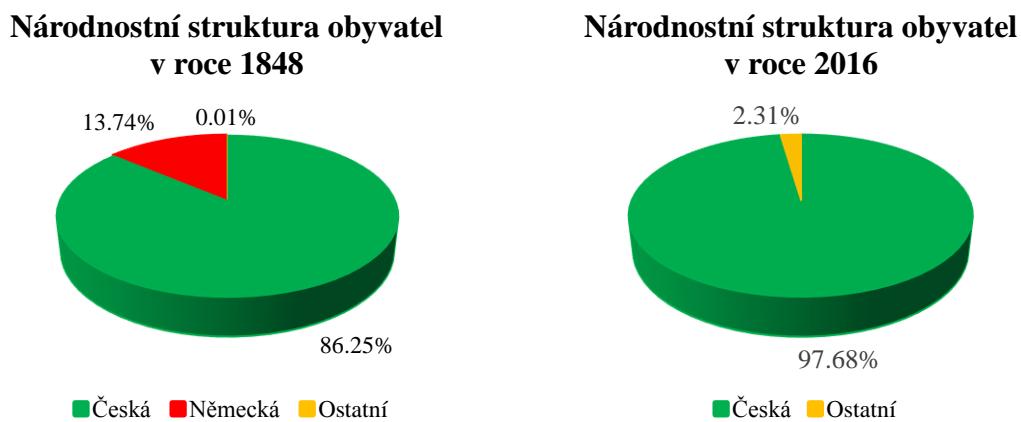
Zcela atypické výsledky byly zaznamenány ve skupině katastrálních území spadajících do pícninářské výrobní oblasti. První zvláštností je fakt, že jako u jediných katastrálních území došlo v období po 2. světové válce ke snížení průměrného věku obyvatel, a to ze 31,7 let v roce 1848 na 30,2 let v roce 1948. Důvodem pro tento ojedinělý jev je pravděpodobně dosídlení lokalit po roce 1945 nejčastěji mladými rodinami. Tato katastrální území jsou rovněž atypická výraznou vyrovnaností v průměrném věku obyvatel, a to napříč sledovanými obdobími – v roce 1848 byl minimální průměrný věk 27,5 let a maximální průměrný věk 35 let, zatímco v roce 2016 byl minimální průměrný věk obyvatel 35 let a maximální průměrný věk 45,4 let. Tato nízká variabilita průměrného věku je zaznamenaná napříč všemi katastrálními územími v této oblasti, bez ohledu na jejich polohu, respektive dojezdovou vzdálenost od větších obcí.

Další možnou popisnou charakteristikou struktury obyvatelstva je podíl mužů a žen. Struktura podle pohlaví je téměř vyrovnaná ve všech obdobích a ve všech katastrálních územích, i když vždy jsou mírně v převaze muži, až na počáteční období roku 1848. Zvláštností je, že vyšší podíl mužů v populaci byl zaznamenán i v době obou světových válek a krátce po nich. Jedinou skupinou katastrálních území, která se z tohoto pohledu vyvíjí zcela odlišně, jsou katastrální území v bramborářské výrobní oblasti. V těchto katastrálních územích se prakticky až do posledního sledovaného období vždy objevovalo více žen než mužů. Tento poměr se změnil až po roce 2004. V této skupině katastrálních území se rovněž vyskytují extrémní hodnoty v poměru počtu mužů a žen. Touto anomalií je katastrální území Mačkov, kde se již od roku 1948 vyskytuje

výrazně vyšší podíl žen než mužů, a tento podíl se stále více s postupujícím časem zvyšuje ve prospěch žen (podíl mužů oproti ženám v roce 1948 činil 0,84 a v roce 2016 činil 0,51).

Poslední dvě charakteristiky, popisující strukturu obyvatelstva v analyzovaných katastrálních územích, jsou národnostní a náboženská struktura obyvatel. Tyto charakteristiky byly podstatné pro vývoj katastrálních území zejména v období 1848–1948. V následujících obdobích se prakticky obě charakteristiky stávají bezpředmětnými vzhledem k výrazné homogenitě v obou sledovaných charakteristikách po roce 1948.

První z těchto charakteristik je národnostní struktura obyvatel v jednotlivých katastrálních územích. Národnostní struktura v celém zkoumaném souboru katastrálních území je znázorněna v následujícím grafu 12.

Graf 12. Národnostní struktura obyvatel v roce 1848 a 2016 v souboru 60 katastrálních území

Z pohledu národnosti lze katastrální území rozdělit do dvou odlišných skupin. Do první skupiny náleží soubor 40 katastrálních území zařazených do bramborášské a obilnářské výrobní oblasti, a do druhé skupiny náleží zbývajících 20 katastrálních území zařazených do pícninářské výrobní oblasti. První skupina katastrálních území (bramborášská a obilnářská výrobní oblast) je charakteristická tradičním téměř 100 % zastoupením obyvatelstva české národnosti. Z celé skupiny 40 katastrálních území bylo menší procento obyvatelstva české národnosti pouze ve třech katastrálních územích. Konkrétně se jedná o katastrální území Střížovice u Kunžaku (bramborášská

výrobní oblast), kde v celkovém počtu 405 obyvatel v roce 1848 byly čtyři obyvatelé německé národnosti jako nájemná pracovní síla u tří selských rodin a katastrální území Bzí u Dolního Bukovska (obilnářská výrobní oblast), kde z celkového počtu 269 obyvatel v roce 1848 byla jedna šestičlenná rodina německé národnosti a jeden občan francouzské národnosti (v grafu 12 pod částí ostatní). Odlišné je v tomto směru pouze katastrální území Rodvínov (bramborářská výrobní oblast), kde z celkového počtu 216 obyvatel v roce 1848 bylo 102 obyvatel německé národnosti tj. 47 % obyvatel.

Zcela jiná situace nastala v pícninářské výrobní oblasti. V tomto souboru 20 katastrálních území průměrný poměr obyvatelstva jiné národnosti, než české dosahoval 57 %. Jednalo se téměř výhradně o obyvatelstvo německé národnosti, přičemž jedinou výjimkou byl jeden obyvatel ruské národnosti, který pracoval jako dělník v zemědělství v katastrálním území Střemily (v grafu 12 uveden jako ostatní). V rámci pícninářské výrobní oblasti bylo zaznamenáno celkem sedm katastrálních území s populací výhradně české národnosti. Jedná se o katastrální území Dobrkovská Lhotka, Hodějov, Libotyně, Račov, Suchdol u Kunžaku, Šumavské Hoštice a Zvotoky. Všechna tato katastrální území se vyskytují v poměrně velké vzdálenosti od státních hranic – v průměrné vzdálenosti vzdušnou čarou okolo 40 km. Naopak devět katastrálních území mělo v roce 1848 obyvatelstvo výhradně německé národnosti. Jedná se o katastrální území Albrechtovice, Dolní Světlé Hory, Lipka u Vimperka, Lipno nad Vltavou, Lověšice, Radčice u Malont, Staré Hutě u Horní Stropnice, Sviná Lada a Zahrádky u Borových Lad. Jedná se o katastrální území s průměrnou vzdáleností vzdušnou čarou od státní hranice do 3,5 km a v naprosté většině o osady založené německými osadníky v době velké kolonizace.

Situace od roku 1948 však je naprosto odlišná. Od této doby až do současnosti je obyvatelstvo v analyzovaných katastrálních územích téměř výhradně české národnosti (97,68 %), a to zejména v důsledku vysídlení německy mluvícího obyvatelstva po 2. světové válce. Zbývajících 2,31 % obyvatel je v současnosti uvedeno jako ostatní národnosti. Jak již bylo zmíněno v části metodika je údaj o národnosti v současné době nepovinným při sčítání lidu, tudíž občané mohou uvádět libovolnou příslušnost k národnosti. V rámci zkoumaných katastrálních území se jedná o národnost především slovenskou (1,6 %) a v menší míře moravskou, polskou, německou

a romskou. Od této doby již národnostní složení obyvatelstva přestává být důležitou hnací silou pro vývoj využití půdy napříč analyzovanými katastrálními územími.

Druhým faktorem, který byl důležitý zejména pro první sledované období do roku 1948, byl faktor náboženské struktury obyvatelstva. Obecně se ve sledovaných katastrálních územích objevovalo v roce 1848 z 96,5 % obyvatelstvo římskokatolického vyznání, přičemž lze vysledovat i odlišnosti v rámci jednotlivých výrobních oblastí.

V bramborářské výrobní oblasti měla naprostá většina katastrálních území obyvatelstvo výhradně římskokatolického vyznání. V patnácti katastrálních územích se mezi obyvateli objevovalo v průměru 2,75 % obyvatel hlásících se k izraelitskému vyznání. Zpravidla se jednalo o jednu až dvě rodiny v rámci každého ze zmíněných patnácti katastrálních území (Bohunice nad Vltavou, Bzí u Dolního Bukovska, Dědice u Nemyše, Dražice u Tábora, Horní Světlá u Bradáčova, Jamný, Kostelec, Košice u Soběslavi, Kovářov, Krchova Lomná, Nevězice, Přehořov u Soběslavi, Střížovice u Kunžaku, Šumavské Hoštice a Záblatí u Prachatic), které se zabývaly obchodem, případně živností v pohostinství. Zvláštní postavení měla katastrální území v oblasti Táborska jako např. Košice u Soběslavi nebo Dědice u Nemyše, kde procento obyvatel hlásících se k izraelitskému vyznání dosahovalo až 5,1 %, a to z důvodu pozůstatků nařízení Rožmberských vládců ze 17. století, která nařizovala občanům izraelitského náboženství žít mimo města spadající pod vládu Rožmberků. V městech směli tito obyvatelé pouze provozovat živnosti. Důsledkem těchto skutečností tak bylo zvýšení počtu izraelitů v katastrálních územích s malými venkovskými obcemi, které přetrvalo až do doby druhé světové války.

Naprosto atypickým katastrálním územím v rámci bramborářské výrobní oblasti je katastrální území Radlice u Volfiřova, kde se místní obyvatelstvo v roce 1848 hlásilo z 96,5 % k evangelickému vyznání a pouze jedna jedenáctičlenná rodina a jeden zemědělský nádeník se hlásili k tradiční římskokatolické víře.

Obilnářská oblast je typická téměř výlučným zastoupením římskokatolického obyvatelstva s výjimkou v podobě několika málo rodin hlásících se k izraelitskému vyznání, a to celkem v 6 katastrálních územích. Tyto rodiny tvořily v roce 1848 pouze 2,23 % obyvatelstva.

Téměř homogenní z pohledu náboženské struktury bylo obyvatelstvo katastrálních území v pícninářské výrobní oblasti. Kromě tří katastrální území se veškeré obyvatelstvo v rámci této výrobní oblasti hlásilo k římskokatolickému vyznání (průměrně 99,05 % obyvatel). Pouze ve dvou katastrálních územích (Šumavské Hoštice a Záblatí u Prachatic) se vyskytovalo obyvatelstvo hlásící se k izraelitskému vyznání – vždy jedna rodina obchodníků v obou zmíněných katastrálních území. Zcela výjimečné bylo katastrální území Suchdol u Kunžaku, kde se v roce 1848 14,9 % obyvatel hlásilo k evangelické víře.

Podobně, jako v případě národnostního složení, tak i v případě náboženské struktury obyvatelstva, se po roce 1945 obyvatelstvo homogenizovalo v důsledku obou světových válek. V případě situace v roce 1948 se drtivá většina obyvatel hlásila k římskokatolické víře a následně v průběhu dalších období se většina obyvatel přestala hlásit k jakékoli církvi nebo náboženské kongregaci. Výjimkou tvoří v roce 1948 obě výše popsaná katastrální území s vysokým podílem obyvatel evangelického vyznání. V katastrálním území Radlice u Volfířova i Suchdol u Kunžaku zůstal poměr zastoupení evangelíků v obyvatelstvu stejný jako v roce 1848, tj. 96,5 % v prvním případě a 14,9 % v případě druhého katastrálního území. V současné době převládá napříč všemi katastrálními územími kategorie obyvatel bez vyznání (69 %) a pouze 29 % obyvatel se hlásí k dříve dominující římskokatolické církvi. Zároveň se minoritně obyvatelstvo hlásí i k dalším náboženským směrům, jako je československá husitská církev nebo českobratrská evangelická církev. Zajímavostí jsou stále katastrální území Radlice u Volfířova a Suchdol u Kunžaku, kde se stále velká část obyvatel hlásí k evangelické církvi, přestože procento věřících se i v těchto katastrálních územích výrazně snížilo (25,3 % v katastrálním území Radlice u Volfířova, respektive 14,3 % v katastrálním území Suchdol u Kunžaku).

5.1.3 Hodnocení struktury katastrálních území

Jak již bylo popsáno v předcházející kapitole, má popsaný vývoj počtu obyvatel často velmi úzkou souvislost s blízkostí větší obce. Zmíněná blízkost byla v rámci této disertační práce vyjádřena prostřednictvím dojezdového času do spádové obce, respektive do příslušného okresního města. Z pohledu dojezdových časů je obecným faktorem, že výraznější zkrácení dojezdového času nastalo pouze v počátku sledovaného období. Od roku 1948 již pokles v dojezdových časech nebyl tak razantní

i přes zvyšující se průměrnou rychlosť dopravy. Důvodem jsou změny ve spádovosti obcí a změn hranic vyšších administrativních jednotek. Průměrná dojezdová doba do spádové obce se ve zkoumaném souboru 60 katastrálních území snížila mezi lety 1848 a 1948 z původních průměrně 11,6 minut na 5,1 minuty, a dále do roku 2016 na 3,2 minuty. Popsaná skutečnost, že od roku 1948 se průměrný dojezdový čas téměř nemění, je nejlépe demonstrována dojezdovým časem do příslušného okresního města, kdy se dojezdový čas snížil z průměrných 82,5 minut v roce 1848 na 29,6 minut v roce 1945. V následujícím období dokonce byl zaznamenán dokonce mírný nárůst dojezdového času, který přetrvává dodnes. V současné době je průměrný dojezdový čas do okresního města 30 minut. Při podrobnější analýze se zohledněním výrobních oblastí byly zjištěny drobné odchylky mezi jednotlivými skupinami katastrálních území.

Katastrální území zařazená do bramborářské výrobní oblasti se souhrnně vyznačují velmi krátkým dojezdovým časem jak do spádové obce (průměrný dojezdový čas v roce 1848 byl 5 minut a v roce 2016 byl 1,5 minuty), tak do příslušného okresního města (průměrný dojezdový čas v roce 1848 byl 78 minut a v roce 2016 byl 28,5 minuty). Jak vyplývá z tabulky 7, je počet obyvatel v jednotlivých katastrálních územích více ovlivněn blízkostí spádové obce než blízkostí okresního města. Jednoznačně se projevuje, že obce, které jsou ve větší dojezdové vzdálenosti, respektive dojezdovém čase, mají častěji menší počet trvale žijících obyvatel. Příkladem takového katastrálního území jsou například Radlice u Volfířova s průměrným dojezdovým časem v roce 2016 do nejbližší obce 5,4 minut a 36,4 minut do spádového okresního města.

Katastrální území zahrnutá do obilnářské výrobní oblasti mají velmi variabilní dojezdové časy do spádových obcí i okresních měst. Průměrný dojezdový čas se od roku 1848 do roku 2016 změnil z původních 14,1 minut na 3,9 minut v případě obce, respektive z původních 80,6 minut na 29 minut v případě okresních měst. Jak již bylo zmíněno, jsou tyto časy velmi variabilní. V případě obcí se dojezdové časy pohybují od 0 minut do 56,4 minut v roce 1848 a od 0 minut do 18 minut v roce 2016. V případě okresních měst je rozpětí dojezdových časů ještě větší, a to od 9,2 minut do 200 minut v roce 1848 a od 8,1 minut do 55 minut v roce 2016. Zajímavostí této

výrobní oblasti je fakt, že není prakticky žádná souvislost mezi vývojem počtu obyvatel a dojezdovou vzdáleností do spádové obce, případně okresního města.

Poslední skupinou jsou katastrální území zahrnutá do pícninářské výrobní oblasti. Obecně se tato katastrální území řadí k těm s největším dojezdovým časem, jak do spádové obce, tak do okresního města. Tato skutečnost platí pro všechna zkoumaná katastrální území. V roce 1848 byl dojezdový čas do nejbližší spádové obce průměrně 15,8 minut a do nejbližšího okresního města 88,8 minut. V současné době je průměrný dojezdový čas do nejbližší obce 4,4 minuty a do příslušného okresního města 32,5 minut. Z pohledu vývoje počtu obyvatel nehrála dojezdová vzdálenost v minulosti téměř žádnou roli, jednotlivá katastrální území tvořila samostatné nezávislé jednotky bez výraznějších vazeb na nadřazené sídelní jednotky. V současné době je situace výrazně odlišná. Katastrální území v kratším dojezdovém čase zejména od spádové obce mají zpravidla větší počet obyvatel než obce vzdálenější. Důvodem je současný větší tlak obyvatel na přítomnost zejména některých forem občanské vybavenosti, jako jsou například školy nebo zdravotnická péče. Jako příklad lze uvést oba extrémní případy. Obcí s velmi nízkým dojezdovým časem (dojezdový čas do spádové obce 0 minut) a s vysokým počtem obyvatel (584 obyvatel) je např. již zmíněné Lipno nad Vltavou. Na opačné straně lze zmínit například katastrální území Staré Hutě u Horní Stropnice (dojezdový čas do obce 8,9 minut a počet obyvatel 11).

O struktuře katastrálního území také mnoho vypovídá počet stavebních objektů, které se v místě vyskytují. Obecně se počet objektů v průběhu celého sledovaného období postupně zvyšuje (průměrný nárůst ze 39 v roce 1848 na 64 v roce 2016). Mezi jednotlivými oblastmi se projevuje ale značná variabilita.

V bramborářské výrobní oblasti se počet objektů v průběhu sledovaného období průměrně stále zvyšuje. Tento nárůst je oproti hodnocení celku poměrně výrazný. Průměrný počet objektů se z původních 41 domů v roce 1848 do roku 2016 více než zdvojnásobil (průměrný počet 95 domů). K poklesu počtu stavebních objektů došlo pouze u dvou katastrálních území v této výrobní oblasti (katastrální území Marčovice a Horní Světlá u Bradáčova), a to pouze o jeden objekt. Zajímavostí je, že v mnoha obcích došlo k nárůstu počtu obytných domů i přes pokles počtu obyvatel. Nejvyšší nárůst obytných objektů byl zaznamenán, stejně jako nejvyšší nárůst obyvatel,

v katastrálních územích v blízkosti větších měst jako jsou například Klokoty (42 objektů v roce 1848 a 425 objektů v roce 2016) nebo Košice u Soběslavi (73 objektů v roce 1848 a 283 objektů v roce 2016). Zvláštní vývoj vykazují některá katastrální území jako ke například Okrouhlá Radouň, kde sice v průběhu sledovaného časového období došlo k výraznému poklesu počtu obyvatel (ze 492 lidí v roce 1848 na 190 lidí v roce 2016), ale počet domů se téměř zdvojnásobil (ze 69 objektů v roce 1848 na 101 objektů v roce 2016). Důvodem takového vývoje je především rozvoj průmyslu na úkor zemědělských aktivit, a tím pádem výstavby objektů pouze pro účely bydlení s demolicí objektů pro zemědělskou činnost. Ve většině katastrálních území je ale vývoj počtu objektů ustálený a počet objektů se mění pouze o jednotlivé stavby.

V obilnářské výrobní oblasti je vývoj počtu stavebních objektů značně proměnlivý, zejména v závislosti na vzdálenosti od větších obcí. Nárůst počtu objektů není v blízkosti městských aglomerací tak výrazný jako v předcházející skupině katastrálních území. Příkladem může být katastrální území Kovářov, kde se počet obytných domů od roku 1848 (57 domů) do současnosti více než ztrojnásobil, přesto zůstává výrazně nižší (191 domů), než v předcházející skupině katastrálních území. Naopak u mnoha katastrálních území v této skupině byl zaznamenán pokles počtu obytných objektů. Pokles byl zaznamenán především v lokalitách, ve kterých z nějakého důvodu byla omezena zemědělská činnost (například z důvodu jiné ekonomické aktivity obyvatelstva nebo jako důsledek ochrany přírody, případně vodních zdrojů). Příkladem může být katastrální území Obora u Hracholusk, kde poklesl počet obytných domů mezi roky 1848 a 2016 ze 48 domů na 27 domů. Zvláštním případem v rámci této výrobní oblasti je katastrální území Temelínec, kde byla kompletní zástavba 22 obytných staveb v průběhu druhé poloviny 20. století zdemolována z důvodu výstavby Jaderné elektrárny Temelín. Z celého osídlení byla zachována pouze výklenková kaplička z roku 1827.

V pícninářské výrobní oblasti je, stejně jako v případě předcházejících popsaných výrobních oblastí, zaznamenán nárůst v počtu obytných budov (průměrně mezi lety 1848 a 2016 ze 35 domů na 40 domů). Tento nárůst je však oproti ostatním skupinám pouze v řádu jednotek a pouze v malém počtu katastrálních území. Většina katastrálních území je poznamenána značným poklesem nejen ve výše popsaném počtu obyvatel, ale rovněž v počtu stavebních objektů. Důvodem výrazného poklesu

v některých částech této oblasti je především vysídlení obyvatel německé národnosti. Ve třech katastrálních územích došlo dokonce k úplné demolici veškerých stavebních objektů a jediné, co bylo zachováno, jsou drobné sakrální prvky v krajině (výklenkové kapličky a boží muka). Těmito katastrálními územími jsou například katastrální území Dolní Světlé Hory nebo Lověšice. Zvláštní důvod zániku mělo osídlení v katastrálním území Střemily, kde došlo k redukci počtu obytných domů mezi lety 1848 a 1990 z 20 domů na 0 domů, přičemž důvodem zániku bylo rozšiřování Vojenského újezdu Boletice. V současné době, respektive po roce 2004, došlo v tomto katastrálním území k částečnému obnovení osídlení výstavbou menšího objektu pro hromadné bydlení. Opačným extrémem ve vývoji počtu obytných objektů je katastrální území Lipno nad Vltavou. Jak již bylo výše popsáno, jedná se o území značně atypické v průběhu celého vývoje. Přestože se jedná o katastrální území s obyvatelstvem v roce 1848 s výhradně německou národností, nedošlo zde po skončení 2. světové války ke snížení počtu stavebních objektů, jak tomu bylo u dalších obdobných katastrálních území. Počet obyvatel se v roce 1948 sice o část německých obyvatel snížil (ze 156 obyvatel v roce 1848 na 98 obyvatel v roce 1948), ale počet objektů se paradoxně zvýšil (z původních 24 domů v roce 1848 na 27 domů v roce 1948). Tento nárůst v počtu obytných domů se nezastavil až do dnešní doby, přičemž největší tempo růstu nastalo až v posledním období mezi lety 2004 a 2016, nárůst mezi lety 1948 a 2004 je o 27 obytný domů, zatímco mezi lety 2004 a 2016 je nárůst celkem o 138 domů. Důvodem postupného nárůstu po roce 1948 byla zejména výstavba vodní nádrže Lipno, a s tím spojená výstavba objektů pro stavební dělníky a část obyvatel z okolních zatopených osad. Zrychlený nárůst stavebních objektů po roce 2004 je spojen s masivním rozvojem turistického ruchu a rekreačního bydlení, a to nejen pro obyvatele české národnosti, ale také pro zahraniční vlastníky a nájemce objektů.

5.1.4 Hodnocení rozvoje katastrálních území

Jednou z hlavních součástí rozvoje území je v současné době využívání různých forem krajinného plánování, zatímco v minulosti byly změny v území vyvolány především pozemkovými reformami. Obecně lze konstatovat, že ve velké části zkoumaných katastrálních území byly v minulém století zavedeny jednotlivé pozemkové reformy, které souvisely s obecným politickým vývojem celé tehdejší republiky. Po roce 1990 byly ve vybrané skupině katastrálních území aplikovány jak postupy pozemkových

úprav, tak územního plánování. Bližším způsobem je možné popsat všechny tyto zmíněné procesy prostřednictvím analýzy skupin katastrálních území při zohlednění příslušnosti k výrobním oblastem.

Katastrální území náležející do bramborářské výrobní oblasti jsou typická relativně malým ovlivněním vývoje pozemkovými reformami. První pozemkovou reformou bylo ovlivněno pouze 45 % katastrálních území a poválečnými dekrety prezidenta republiky dokonce jenom 35 % všech katastrálních území v této oblasti. Důvodem byl jednak nízký podíl půdy, která náležela šlechtickým rodům nebo církevním kongregacím, a ani, jak již bylo výše zmíněno, nebylo v tomto území velké procento obyvatelstva německé národnosti. Většina půdy zde náležela již v době po první světové válce spíše drobným rolníkům české národnosti, kteří vlastnili zemědělské objekty o menších výměrách. Z pohledu vývoje území prostřednictvím jednotlivých typů krajinných plánování jsou v této skupině katastrálních území tyto projekty aplikovány spíše sporadicky. Projekty pozemkových úprav byly v této výrobní oblasti realizovány doposud pouze na 10 % katastrálních území, a to výhradně z důvodu zpřístupnění pozemků s ohledem na výstavbu dálnice D3. V jednom katastrálním území byl v minulosti (v roce 1999) realizován jeden projekt jednoduché pozemkové úpravy z důvodu upřesnění hranic přídělů, což dokládá malou aplikaci poválečných dekretů. Jediné plánované a uskutečněné investiční akce jsou investice do rekonstrukce místních obecních komunikací II. a III. třídy.

Ve skupině katastrálních území náležejících do obilnářské výrobní oblasti byly pozemkové reformy provedeny s menší intenzitou než v případě předcházející skupiny katastrálních území. Ve větší míře zde byla prakticky využita pouze první pozemková reforma, a to na 45 % katastrálních území. Důvodem je poměrně vysoký podíl území, která byla ve vlastnictví významných šlechtických rodů. Přesuny pozemků v rámci přídělových řízení po 2. světové válce se zde prakticky nevyskytují. Přídělové řízení zde proběhlo pouze na jednom katastrálním území. Důvodem je historicky velmi nízký podíl obyvatel jiné národnosti než české. O co méně byla v katastrálních územích aplikována přídělová řízení, o to intenzivněji byly a jsou v území řešeny projekty pozemkových úprav. Doposud byly tyto projekty ukončeny na 35 % katastrálních území a na dalších 15 % katastrů je připraveno jejich zahájení. Důvodem pro zahájení pozemkových úprav bylo a stále nejčastěji je, přání samotných vlastníků pozemků,

případně v menší míře (u tří katastrálních území) přání zástupců obcí. Tento fakt svědčí o tom, že v podmírkách této výrobní oblasti je velká část pozemků obhospodařována drobnými vlastníky půdy. Vedle projektů pozemkových úprav jsou v této výrobní oblasti rozšířené i investiční akce v rámci územního plánování, a to zejména do silnic I. a II. třídy. Velmi specifické je v tomto ohledu již zmíněné katastrální území Temelíneček, kde je dlouhodobě plánovaná investice do rozšíření Jaderné elektrárny Temelín, a s tím spojené investice do rozšíření a oprav rozvodné soustavy velmi vysokého napětí.

Poslední skupina katastrálních území, spadající do pícninářské výrobní oblasti, je naopak typická velmi nízkým stupněm aplikace postupů krajinného plánování. V dlouhodobém horizontu se zde nevyskytuje, ani do budoucna nejsou plánovány, téměř žádné investiční akce s výjimkou drobných investic do oprav místních komunikací. Stejně tak se zde neprovádí ani projekce komplexních pozemkových úprav – ty jsou zde ukončeny pouze na dvou katastrálních územích (10 % z celkového počtu katastrálních území). Důvodem je především obnova katastrálního operátoru a vedle toho také zpřístupnění pozemků jednotlivým vlastníkům. Na rozdíl od současných postupů krajinného plánování, byly v území spíše ve velké míře aplikovány pozemkové reformy z doby po první a druhé světové válce. První pozemková reforma z let 1918–1920 byla provedena na 75 % katastrálních území, v případě konfiskace půdy na základě Benešových dekretů bylo tímto procesem dotčeno dokonce 80 % katastrálních území. Velká část katastrálních území (35 %) byla dotčena zřízením hraničního pásma, a byla tak prakticky uzavřena pro běžný rozvoj území.

5.1.5 Hodnocení socioekonomických podmínek katastrálních území

Z pohledu socioekonomických ukazatelů je možné rozdělit obecně celé zkoumané období na jednotlivé dílčí části charakteristické podobným vývojem. První období pokrývá časový úsek do roku 1948, druhé období je potom vymezeno jako rozmezí let 1948–1990 a poslední úsek pokrývá období od roku 1990 do současnosti. Nejstarší historické období je typické vysokým procentem obyvatel, kteří byli ekonomicky nezávislí, tedy neměli zaměstnavatele a byli samostatně výdělečně činní. Průměrně pouze 9–15 % rodin bylo ekonomicky závislých na zaměstnání u jiného subjektu. V tomto časovém období není prakticky možné hovořit o míře nezaměstnanosti,

vzhledem k tomu, že kromě dětí do věku ukončení povinné školní docházky a osob označených jako výměnkáři, prakticky všichni byli ekonomicky aktivní. Jedinou skupinou osob v produktivním věku bez zaměstnání byli almužníci, žebráci, případně osoby označené jako váleční invalidové. V druhém období, mezi lety 1948 a 1990, se situace značně změnila, a to pod tlakem politických sil, se změnou na formu socialistické republiky. Postupem času pod tlakem změn v zákonech a zavedením druhé pozemkové reformy klesal podíl obyvatel, kteří byli ekonomicky samostatně výdělečně činní. Rovněž v tomto období je velmi obtížné posuzovat míru nezaměstnanosti obyvatel, a to z důvodu postupného zavedení pracovní povinnosti, jak již bylo zmíněno v předcházející části práce. Po roce 1990, se změnou politického směřování státu, se změnila i ekonomická aktivita obyvatel. Velká část obyvatelstva se začala opět věnovat samostatným výdělečným aktivitám, a to buď v rámci malého samostatného domácího podnikání, nebo v rámci privatizačních projektů průmyslovým aktivitám. Na rozdíl od předválečného období se ekonomické aktivity obyvatel ubíraly většinou jiným směrem, než je zemědělství, které bylo v období let 1848–1948 jednou z nejvýznamnějších součástí samostatného podnikání obyvatelstva.

Z pohledu vykonávaných povolání obecně došlo v průběhu sledované časové periody k významným změnám. Hlavní změnou, která byla zaznamenána, byl přesun zaměstnanosti z primárního sektoru, tedy zemědělství, do sektoru terciérního, tedy služeb. Zatímco v nejstarším analyzovaném období byl podíl primárního sektoru na zaměstnanosti téměř 100 % (nejvyšší zaznamenaný podíl obyvatel pracujících v zemědělství byl 98 % obyvatel v katastrálním území Albrechtovice), v současné době je nejvyšší zaznamenaná míra zaměstnání v zemědělské pravovýrobě pouze 67 %, a to v katastrálním území Malešín u Vodice. Naopak nejvyšší podíl obyvatel, který je v současné době zaměstnán v terciérním sektoru, tedy ve službách, je v katastrálním území Klokoty, a to 89 %. Zaměstnanost v průmyslových odvětvích nebyla, a ani v současné době není, v analyzované oblasti nijak významná, zejména z důvodu absence významnějších průmyslových areálů. Jedinou výjimkou je katastrální území Okrouhlá Radouň, kde probíhala do roku 1990 těžba uranové rudy. Kromě změn podílu obyvatel zaměstnaných v jednotlivých sektorech došlo rovněž ke změně spektra zaměstnání, která byla v obcích vykonávána. Největší rozmanitost ve vykonávaných povoláních byla doložena v počátečním analyzovaném období, tedy v roce 1848.

V této době bylo identifikováno celkem 140 odlišných povolání, a to napříč všemi sektory lidských aktivit. Seznam povolání identifikovaných na základě sčítání lidu pro rok 1890, vykonávaných v 60 sledovaných katastrálních územích, je pro ilustraci uveden v příloze 5. Oproti tomu v současné době je ve stejném souboru katastrálních území identifikováno výrazně menší spektrum vykonávaných povolání, a to pouze 45 (podle sčítání lidu pro rok 2011). Povolání přetrvávající do dnešní doby jsou v tabulce v příloze 5 označeny tučným písmem. Mezi historickými povoláními jsou i činnosti, které byly pro zkoumaný region zcela typické, ale postupem času zcela vymizely. Příkladem takového povolání může být např. hedvábnictví, tedy výroba přírodního hedvábí, respektive chov bource morušového (*Bombyx mori*), případně povolání v minulosti zcela tradiční, ale dnes nevykonávaná, například jircháři (zpracovatelé kůží), sametáři (výrobci sametu) nebo sběrači hadrů. Po roce 1990 lze obecně konstatovat, že mezi potenciálně ekonomicky aktivním obyvatelstvem stále dochází ke snižování míry nezaměstnanosti. Tento jev je provázen stále se zvyšujícím počtem hospodařících subjektů, kterým se zvyšuje míra soběstačnosti ekonomicky aktivního obyvatelstva. Zajímavostí je rovněž stále se zvyšující procento obyvatelstva s vyšším stupněm vzdělání (střední, střední odborné, vyšší odborné nebo vysokoškolské).

Stejně, jako v případě všech předcházejících charakteristik, tak i v případě poměrů v oblasti zaměstnanosti, jsou jednotlivé výrobní oblasti značně nevyrovnané. Bramborářská výrobní oblast se vyznačuje nadprůměrným počtem ekonomických subjektů (405 subjektů oproti průměrným 325 subjektů), přestože nejvyšší podíl obyvatel je zde zaměstnán v prvovýrobním sektoru a pouze menší část v průmyslu, který se zde téměř nevyskytuje, nebo ve službách. Tomuto faktu se zcela vymykají katastrální území v blízkosti větších měst jako je např. katastrální území Klokoty, kde 89 % ekonomicky aktivního obyvatelstva pracuje právě v terciérním sektoru. Zároveň je však v těchto oblastech v současné době stále nejvyšší procento obyvatel se základním vzděláním (průměrně 4,24 %). Oproti tomu obilnářská výrobní oblast se vyznačuje poměrně vysokou vzdělaností obyvatel (průměrné procento obyvatel se základním vzděláním v roce 2016 je pouze 2,43 %), ale také vyšším počtem samostatně hospodařících subjektů (průměrně 469 subjektů). Na rozdíl od předcházející bramborářské oblasti je v těchto katastrálních územích výrazně nižší podíl ekonomicky aktivního obyvatelstva zaměstnaného v zemědělské prvovýrobě

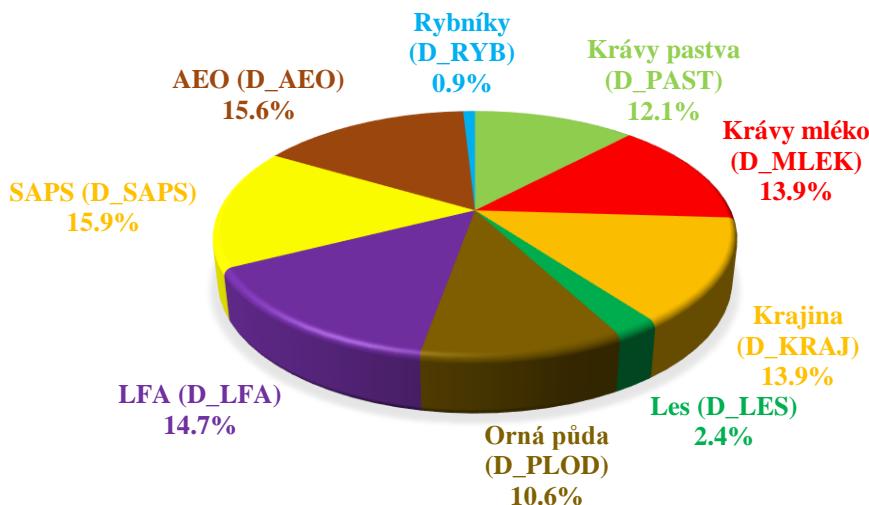
(průměrně pouze 57 %). V porovnání s celostátním průměrem je v současné době v obou zmíněných výrobních oblastech velmi nízká míra nezaměstnanosti, která činí 3,45 % (celostátní průměr na konci roku 2016 činil 5,1 %).

Třetí charakterizovaná výrobní oblast, oblast pícninářská, se do značné míry vymyká ze souboru 60 analyzovaných katastrálních území. Katastrální území spadající do pícninářské výrobní oblasti se vyznačují především velmi nízkým průměrným počtem ekonomických subjektů (průměrný počet pouze 240 subjektů na jedno katastrální území). Z tohoto průměru se vymyká jen úzká skupina katastrálních území, kde se počet subjektů výrazně odlišuje. Nejvýznamnější odlišností je velmi vysoký počet subjektů v katastrálním území Lipno nad Vltavou, kde jejich počet dosahuje až 609 registrovaných podnikatelských subjektů (včetně osob samostatně výdělečně činných). Paradoxně jsou v této výrobní oblasti spíše výjimečné subjekty se zaměřením na zemědělskou průvýrobu, protože obyvatelé se na rozdíl od minulosti orientují na služby zejména spojenými se současnými zde provozovanými rekreačními aktivitami. Zvláštností je rovněž velmi vysoká variabilita v evidované míře nezaměstnanosti. Průměrně je tato hodnota vyčíslena na 4,18 %, nicméně v jednotlivých katastrech se pohybuje od 1,1 % (katastrální území Věžovatá Pláně) až po 25,6 % (katastrální území Zvotoky).

5.1.6 Hodnocení dotačních titulů v katastrálních území

Po roce 1990 začaly významnou roli ve využívání krajiny hrát dotační tituly, v počátku prostřednictvím předvступních dotačních programů (např. SAPARD), následně po vstupu do Evropské unie v roce 2004 již klasických dotačních titulů Evropské unie. K těmto titulům se připojovaly a nadále připojují i dotace z národních zdrojů.

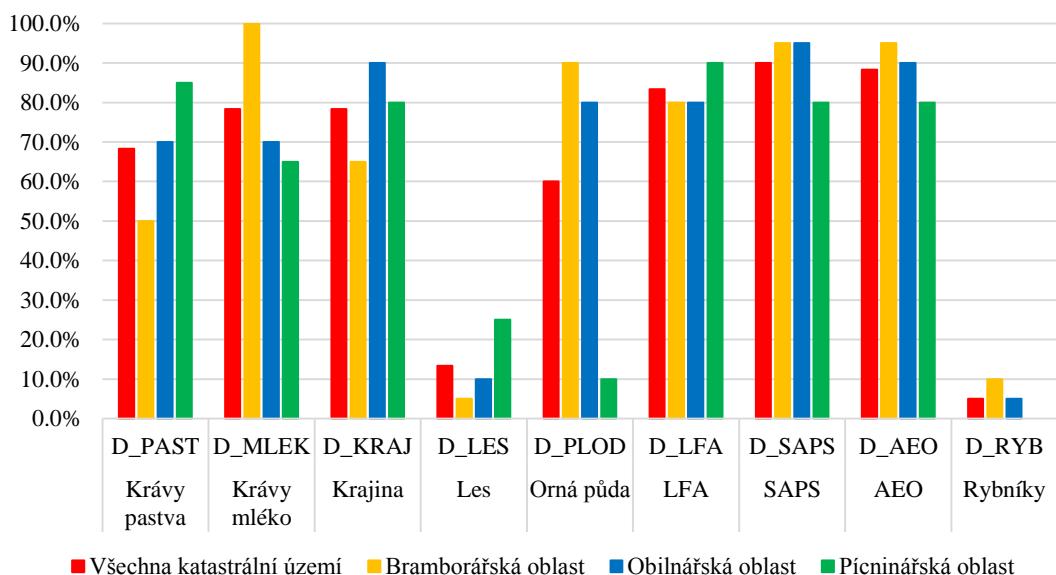
Podíl jednotlivých titulů na celkovém finančním objemu dotací všechna katastrální území

Graf 13. Podíl jednotlivých dotačních titulů na celkovém finančním objemu dotací v 60 analyzovaných katastrálních územích

Obecně je nejvyšší část dotací vyplácena jako jednotná platba na plochu obhospodařované půdy (SAPS), která činila 15,9 %. Velmi významnou součástí dotací, které byly a jsou vypláceny v souboru analyzovaných 60 katastrálních území, jsou dotace na kompenzaci hospodaření v rámci zhoršených podmínek méně příznivých oblastí (LFA) ve výši 14,7 %, finance uvolňované na krajinářská opatření (Krajina) ve výši 13,9 %, a finance na zatravňování ploch orné půdy v rámci agroenvironmentálních opatření (AEO) ve výši 15,6 %. Významný podíl financí z dotačních titulů rovněž směruje na přímou produkci, a to jak rostlinnou produkci (Orná půda) ve výši 10,6 %, tak i živočišnou produkci masného skotu (Krávy pastva) ve výši 12,1 % a na produkci mléka (Krávy mléko) ve výši 13,9 % (Graf 13).

Míra využití dotačních titulů

Graf 14. Míra využívání dotačních titulů v rámci jednotlivých výrobních oblastí

Z pohledu jednotlivých výrobních oblastí jsou poskytnuté dotace velmi rozmanité, jak dokládá graf 14. Z výsledků vyplývá jednoznačná obliba celoplošných poskytovaných dotací na jednotku obhospodařované plochy a na agroenvironmentální opatření, případě dotací vyplývajících z lokalizace jednotlivých katastrálních území v lokalitách s prokazatelně horší zemědělskou využitelností (v LFA oblasti). Míra využívání těchto zmíněných dotačních titulů dosahuje v průměru téměř 90 % napříč vsemi sledovanými katastrálními územími. Výjimku v tomto případě tvoří soubor dvaceti katastrálních území zahrnutých do pícninářské výrobní oblasti, kde jsou dotační tituly na plošné hospodaření (SAPS) čerpány spíše podprůměrně, naopak dotace na kompenzaci zhoršených podmínek (LFA) převyšují celkový průměr. Zcela odlišný výsledek byl zaznamenán u přímých dotací na produkci, a to jak rostlinou (dotace na ornou půdu) tak na živočišnou (dotace na pastevní chov skotu nebo na mléčný skot). Tyto dotace jsou v průměru využívány v 65 %, nicméně mezi jednotlivými oblastmi jsou značné rozdíly. Zatímco tradiční zemědělské oblasti (bramborářská výrobní oblast) jsou zaměřené na produkci na orné půdě (využití dotací přibližně 90 %), případně na chov mléčných plemen skotu (míra využití dotací až 100 %), oblasti ve vyšších polohách (pícninářská výrobní oblast) přeorientovala pod vlivem dotací výrobu na produkci masných plemen skotu na pastvinách (83 % využití dotací), a na rostlinnou výrobu čerpají zemědělci dotaci pouze v přibližně 10 %. Velmi nízkou míru využití mají

obecně oba specializované dotační tituly, a to dotace na zlepšení lesnické produkce a dotace na obnovu vodních ploch. Dotace na lesnickou produkci byla čerpána v průměru ve 12 % (nejvíce v pícninářské oblasti až v 27 %) a míra využití dotace na obnovu vodních ploch dosáhla dokonce průměrně 4 %.

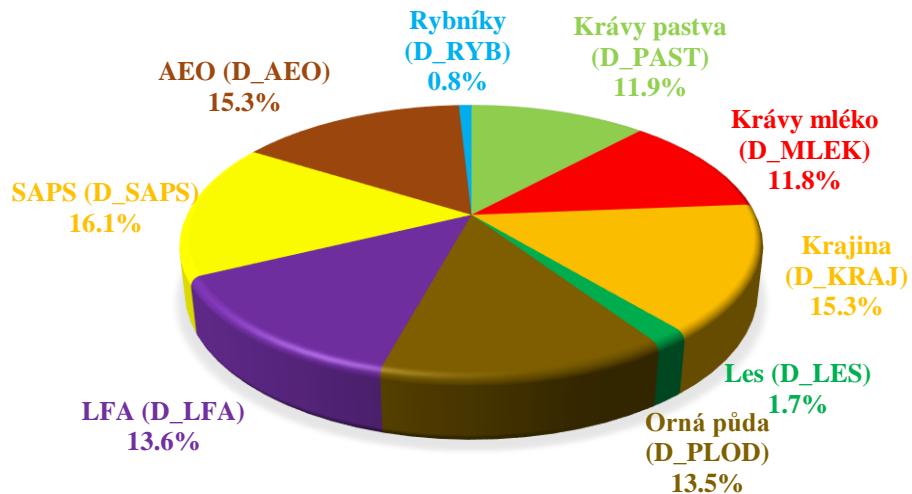
Graf 15. Podíl jednotlivých dotačních titulů na celkovém finančním objemu dotací v bramborářské výrobní oblasti

Bramborářská výrobní oblast je charakterizována především 100 % využíváním dotací na chov dojného skotu. Důvodem je tradiční velmi vysoký podíl zastoupení živočišné výroby v této výrobní oblasti a přítomnost tradičních mlékárenských farem. Oproti tomu na pastevní chov skotu bez tržní produkce mléka a dalších přežvýkavců využívají dotaci subjekty v necelé polovině zkoumaných katastrálních území v této výrobní oblasti, a to ve výrazně nižších finančních objemech v porovnání s katastrálními územími v ostatních výrobních oblastech. Tradici zemědělské výroby v této oblasti lze rovněž demonstrovat vysokým podílem dotací na pěstování plodin na orné půdě (na 90 % katastrálních územích). Dotace směřují především na pěstování brambor pro účely produkce škrobu, kde roční výše dotací dosahuje pro jednotlivá katastrální území až 330 tisíc Kč. Zvláštností v této oblasti jsou katastrální území Horní Světlá u Bradáčova a Krchova Lomná, kam byla směrována od roku 1998 podpora na pěstování předného lnu. Produkce této plodiny byla podpořena průměrnou roční

částkou 100–130 tisíc Kč pro jedno katastrální území. Zaměření dotačních titulů v bramborářské výrobní oblasti je patrné rovněž z grafu 15, ze kterého vyplývá, že vedle přímé platby na plochu – SAPS (16,1 % veškerých dotací) je více jak 40 % dotací vypláceno na podporu produkce (8,5 % na pastevní chov skotu a dalších přežvýkavců, 16,9 % na chov skotu na mléko a 15,3 % na plodiny na orné půdě).

Vedle dotačních titulů zaměřených přímo na zemědělskou produkci zde byly uplatněny i dotace na podporu mimoprodukčních funkcí krajiny. Z těchto dotačních titulů byly jako ojedinělý jev financovány obnovy dvou malých vodních nádrží, v katastrálním území Mačkov, kde byla částkou 33 tisíc Kč podpořena mimoprodukční funkce stávající malé vodní nádrže, a v katastrálním území Horní Slatina, kde bylo podpořeno částkou 10 tisíc Kč odbahnění stávající malé vodní nádrže. Na další funkce krajiny a posílení její stability, včetně zakládání a údržby trvalých travních porostů, se finance z dotačních titulů vyplácely pouze v menším rozsahu (cca pro 70 % katastrálních území) a v porovnání s ostatními katastry i v menších částkách (průměrně 20–100 tisíc Kč na jednu investiční akci). Vedle financí na zatravnění bylo a je možné rovněž zažádat i o finanční podporu na lesní výrobu. Tyto dotace však byly v rámci bramborářské výrobní oblasti vyplaceny pouze v katastrálním území Mačkov, v celkové výši přibližně 2,2 milionu Kč.

Podíl jednotlivých titulů na celkovém finančním objemu dotací obilnářská výrobní oblast

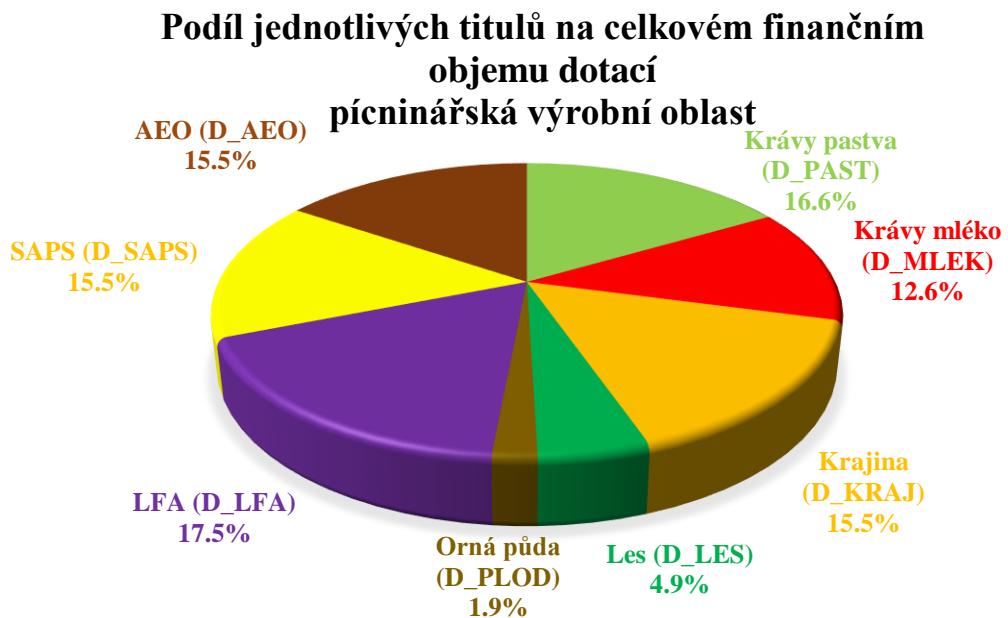

Graf 16. Podíl jednotlivých dotačních titulů na celkovém finančním objemu dotací v obilnářské výrobní oblasti

V druhé analyzované oblasti, obilnářské, je situace obdobná. Tato oblast je rovněž zaměřená především na přímou produkci, nicméně posiluje zde rovněž role krajinářských opatření. Struktura dotačních titulů včetně jejich podílu na celkovém objemu dotací je znázorněna v grafu 16.

Jako v ostatních analyzovaných katastrálních územích, je i zde nejvyšší podíl dotací zaměřen na jednotnou platbu na plochu – SAPS (16,1 %). Přímé dotace na produkci potravin zde pokrývají více jak 37 % z celkového objemu financí vyplacených v rámci dotačních titulů. Dotace směřující na rostlinnou produkci jsou vypláceny v 80 % katastrálních územích. Na rozdíl od bramborářské výrobní oblasti směřují finance na produkci jiných plodin, především ozimé pšenice a řepky. Výraznější orientace na rostlinnou produkci, v této povětšinou úrodných územích, se odráží i průměrně nižší dotací na živočišnou produkci – dotace na pastevní chov skotu bez tržní produkce mléka a dalších přežívákvců, směřovala pouze do 65 % katastrálních území a dotace na chov skotu pro produkci mléka byly vypláceny v 70 % katastrálních území. Existuje zde však celá řada výjimek, např. katastrální území Stradov u Kaplice, kde na chov skotu bez tržní produkce mléka a pastevní chov dalších přežívákvců, směřuje více než 550 tisíc Kč ročně. Vedle tradiční zemědělské produkce je v této katastrálních územích podporována i mimoprodukční funkce krajiny. Základem jsou dotace

na krajinářská opatření, která byla přidělena na 90 % katastrálních území a jejich objem tvoří společně s dotacemi na agroenvironmentální opatření více jak 30 % přidělených finančních prostředků. Mimoprodukční funkce krajiny jsou podpořeny i dotacemi na lesnictví, které nicméně byly přiděleny pouze ve dvou katastrálních územích (katastrální území Malče až 100 tisíc Kč a katastrální území Bohunice nad Vltavou až 10 tisíc Kč). Pouze v katastrálním území Jestřebice byla přidělena dotace na vodní nádrže (odbahnění stávající vodní nádrže) ve výši 25 tisíc Kč.

Graf 17. Podíl jednotlivých dotačních titulů na celkovém finančním objemu dotací v pícninářské výrobní oblasti

Zcela odlišná je situace v poslední skupině katastrálních území, která spadají do pícninářské výrobní oblasti. Struktura přidělených dotací je jednoznačně posunuta od tradičního zemědělství k mimoprodukčním funkcím krajiny.

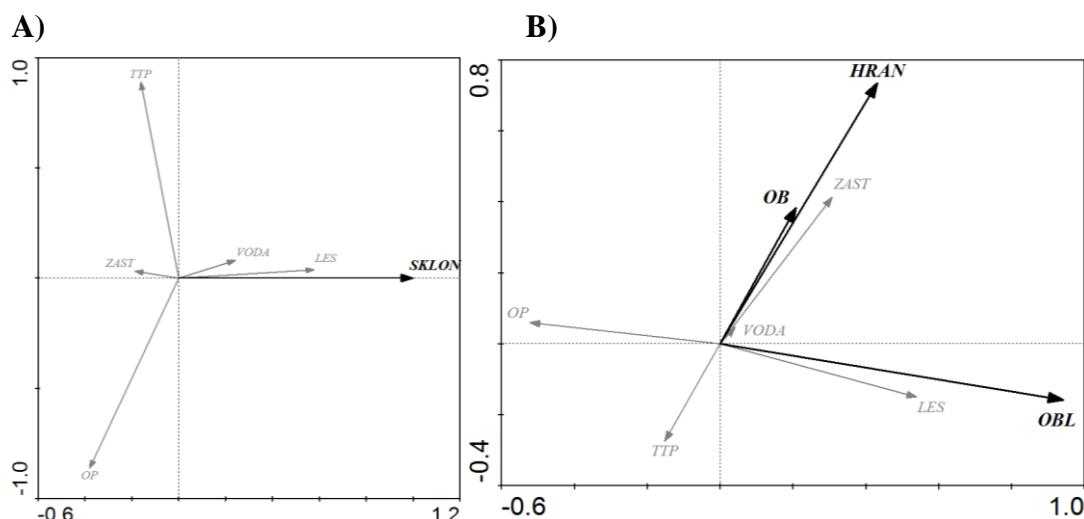
Výše zmíněný fakt je demonstrován v grafu 17, ze kterého vyplývá, že objem dotací na přímou zemědělskou produkci tvoří pouze 31 % z celkového objemu dotačních prostředků investovaných v analyzované skupině katastrálních území. Z tohoto celku byly dotace na pěstování plodin na orné půdě poskytnuty pouze ve dvou katastrálních územích (katastrální území Albrechtovice – dotace na pěstování řepky olejné a katastrální území Dobrkovská Lhotka – dotace na pěstování ozimé pšenice a řepky olejné). Výše dotací na pěstování plodin navíc dosahují pouze desítek tisíc Kč za rok. Dotace na chov skotu byla poskytována v rozmezí let 1998–2000 především

na produkci mléka (65 % katastrálních území), po roce 2000 následně na produkci masného skotu na pastvinách. Tyto dotace byly rozšířeny v mnoha katastrálních územích i na chov ovcí, koz a koní. Celkově jsou v současné době poskytovány dotace na 85 % katastrálních území. Na rozdíl od těchto přímých zemědělských dotací jsou vysoké částky poskytovány na tvorbu krajiny. Zásadní jsou především dotace na zatravňování orné půdy, které byly poskytovány od roku 1998 na 85 % katastrálních území, v řádech statisíců Kč na jedno katastrální území. Ve čtvrtině katastrálních území byly tyto dotace podpořeny také finančními prostředky na zalesňování a rozšiřování lesnické infrastruktury. Zvláštností je skupina katastrálních území v této produkční oblasti, kde nebyly poskytnuty žádné dotace nebo pouze dotace v omezené míře. Jedná se o katastrální území Záblatí u Prachatic, kde nežádal o dotaci žádný subjekt, katastrální území Sviná Lada, kde jsou dotace poskytovány pouze na snížení produkční schopnosti půd (LFA oblasti) a finance na jednotku obhospodařované plochy (SAPS), a katastrální území Libotyně, kde do roku 2000 byly čerpány dotace na produkci mléka a od roku 2000 na pastevní chov skotu bez tržní produkce mléka.

Kromě celé skupiny dotací pro zemědělství byly poskytovány napříč zájmovými katastrálními územími dotace také pro obce. Dotace byly poskytnuty v různé míře pro 75 % katastrálních území, přičemž tyto dotace směřovaly a nadále směřují především na doplnění, rozšíření a rekonstrukci infrastruktury jednotlivých obcí.

5.2 Statistická analýza

V rámci statistické analýzy byla zpracována všechna data popsaná v kapitole 4.2. Pro větší přehlednost a z důvodu co nejlepšího a nejpřesnějšího zjištění hnacích sil, které ovlivňují změny využití půdy, byly jednotlivé analýzy provedeny vždy pro každé období samostatně, a to nejprve na všech katastrálních územích se zohledněním příslušnosti k výrobním oblastem (dle Němec, 2001), a následně i doplňkovými analýzami provedenými samostatně v rámci souboru katastrálních území příslušných k jednotlivým výrobním oblastem. Analýzy byly provedeny nejprve na celém sledovaném období a následně v rozpětí jednotlivých dílčích časových period. V této kapitole jsou vždy prezentovány výsledky v porovnání analýz provedených na základě reálného obrazu využití území z historických map a následně leteckých snímků (zobrazené vždy v grafu A), a na základě stavu evidovaného v jednotlivých typech katastrálních evidencí (zobrazené vždy v grafu B).

Graf 18. Hnací síly změn využití půdy v období 1848 – 2016 na základě údajů o reálném využití podle historických mapových zdrojů a leteckých snímků (A), a z údajů z katastrálních evidencí (B), se zohledněním výrobních oblastí dle Němec (2001)

Nejprve byla provedena analýza kompletní skupiny katastrálních území v celém sledovaném období let 1848–2016. Z výsledků uvedených v grafu 18 jasně vyplývá, že mezi analýzou reálného a evidovaného stavu využití půdy je značný rozdíl. V případě možných hnacích sil změn využití půdy v případě reálného využívání území

je za jakékoliv změny zodpovědná pouze přírodní danost zkoumaných lokalit, zatímco podle údajů z katastrálních evidencí bylo zjištěno, že změny budou do značné míry záviset na kombinaci různých socioekonomických, politických a výrobních faktorů.

Reálné změny ve využívání jednotlivých katastrálních území byly a jsou stále ovlivněny především přírodními podmínkami. V tomto případě jsou přírodní podmínky reprezentovány parametrem SKLON, který popisuje průměrnou sklonitost zájmových území (Graf 18A). Tento parametr byl jako jediný z celé škály hnacích sil statisticky průkazný, vysvětluje sám však 67 % celkové variability. Podle očekávání jsou pozemky s vysokou sklonitostí charakterizovány vysokou pozitivní změnou lesních ploch. Lze tedy konstatovat, že v průběhu sledovaného období došlo k masivnímu zalesňování sklonitých pozemků. Naopak silná negativní vazba byla prokázána mezi sklonitostí a změnou zastavěných ploch. Katastrální území s vyšší sklonitostí tak byla v průběhu sledovaného období méně urbanizována. Důvodem je fakt, že vysoká sklonitost je zaznamenána především u katastrálních území ve vyšších nadmořských výškách, tedy nejvíce v horském prostředí, které bylo historicky málo osídleno a po roce 1945 bylo vylidněno téměř úplně. Zvláštností je, že při samostatné analýze katastrálních území v pícninářské výrobní oblasti se tato závislost neprokázala, naopak díky výstavbě objektů pro pohraniční stráž, obslužných komunikací a zpevněných ploch byla prokázána silná pozitivní vazba mezi sklonitostí terénu (SKLON) a mírou zastavění katastrálních území. (např. v katastrálním území Staré Hutě u Horní Stropnice). Zajímavým výsledkem je rovněž reakce změn v jednotlivých kategoriích využití půdy v případě ovlivnění nějakou z pozemkových reforem. Tento parametr má, jako jediný statisticky významný, vliv na změny využití půdy při analýze katastrálních území náležejících do obilnářské výrobní oblasti. Prakticky všechny kategorie využití půdy, s výjimkou lesních ploch, reagují na tuto hnací sílu jen velmi slabě. Lze tedy konstatovat, že aplikací pozemkových reforem nedošlo k žádným významným změnám v katastrálních územích, kromě nárůstu lesních ploch. V rámci analýz celého časového období byl také v jednom případě zaznamenán prokazatelný vliv podílu zaměstnanosti obyvatelstva v primárním sektoru, tedy v zemědělství, kdy na základě výsledků zkoumání bylo prokázáno, že orná půda se v průběhu sledované periody rozširovala právě v oblastech se zvýšeným podílem obyvatel pracujících v zemědělské průvýrobě.

U analýzy evidovaného stavu (Graf 18B) byly jako statisticky průkazně vyhodnoceny celkem tři faktory, které souhrnně vysvětlují 56 % celkové variability, a to konkrétně faktor HRAN, který vypovídá o začlenění zkoumané lokality do hraničního pásma, faktor OB, popisující změnu počtu obyvatel v průběhu sledovaného období a faktor OBL, který označuje příslušnost ke konkrétní výrobní oblasti.

Významným výsledkem této analýzy je zejména silná pozitivní vazba mezi lokalizací zájmových území v bývalém hraničním pásmu (HRAN) a narůstající plochou zástavby. Je nutné podotknout, že v případě evidovaného stavu je nárůst zástavby tvořen výhradně novými budovami, protože silniční a železniční síť jsou zařazeny mimo kategorii zastavěných ploch. Stejná pozitivní vazba je popsána i mezi zvyšující se výměrou zastavěných ploch a zvyšujícím se počtem obyvatel (OB). Tyto popsané závislosti mají však odlišný důvod. V prvním případě je pozitivní korelace neočekávaná, vzhledem k tomu, že v blízkosti hranic s Německem a Rakouskem došlo v průběhu sledovaného období k vysídlení obyvatelstva německé národnosti po skončení druhé světové války, a následné demolici mnoha objektů. Tento trend byl následně podpořen i budováním železné opony a uzavřením přístupu do hraničního pásma. Pozitivní korelace je zde způsobena právě z důvodu uzavření státních hranic po roce 1948, a s tím spojenou výstavbou objektů pro potřeby Ministerstva obrany a Ministerstva vnitra, tehdejší Československou socialistickou republikou (např. katastrální území Staré Hutě u Horní Stropnice). V případě zkoumaných katastrálních území byl tento fakt podpořen zahrnutím katastrálního území Lipno nad Vltavou, které je, jak již bylo dříve zmíněno, z pohledu vývoje využití půdy zcela atypické. V průběhu 50. let 20. století zde v důsledku výstavby vodní nádrže Lipno došlo k výstavbě celé řady rodinných domů i domů pro kolektivní bydlení, nejprve pro dělníky pracující na stavbě přehradní nádrže, a následně pro obyvatele zatopených obcí. V období po roce 1990 byl trend zvyšování zástavby v tomto katastrálním území ještě podpořen vznikem rekreačního areálu Marina Lipno.

Druhá popsaná pozitivní vazba mezi nárůstem plochy zástavby a zvyšujícím se počtem obyvatel (OB) je způsobena zcela jinými faktory než v předcházejícím případě. Jedná se především o zástavbu v nových urbanizovaných plochách, zejména v blízkosti městských aglomerací. Příkladem může být katastrální území Klokoty. Tento nárůst zastavěných ploch pod tlakem vyššího počtu obyvatel se projevil především

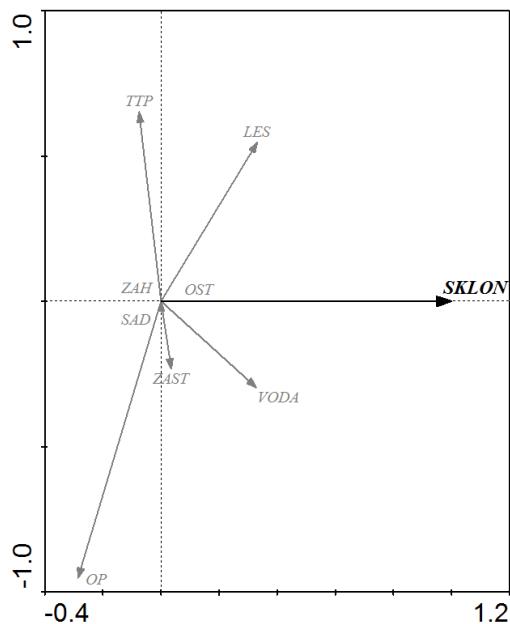
po roce 1948, kdy nastal velký odliv venkovského obyvatelstva do měst. Tato migrace obyvatel byla zaznamenána u většiny katastrálních území až do konce století, v současné době je trend spíše opačný. Stejně jako nárůst zastavěných ploch, byl i pokles výměry trvalých travních porostů v tomto sledovaném období ovlivněn stejnými hnacími silami, a to přítomností hraničního pásma a také zvyšováním počtu obyvatel. Důvod, proč k poklesu výměry trvalých travních porostů došlo, byl v závislosti na přítomnosti hraničního pásma, především v převodu těchto trvalých travních porostů na pozemky evidované jako ostatní plocha nebo pozemky lesa. Tyto administrativní převody na pozemky lesa nebo ostatních ploch byly zapříčiněny uzavřením hraničního pásma, a tím pádem nepřístupností pro pravidelné zemědělské obdělávání. Administrativním převodem byla sice plocha travních porostů fakticky zachována, ale jako pozemek nespadající pod plochu zemědělského půdního fondu nemusela být pravidelně obhospodařována. Důvodem pro snížení ploch trvalých travních porostů v závislosti na zvyšování počtu obyvatel byl především převod těchto ploch na zastavěné plochy nebo zahrady v nových urbanizovaných lokalitách v blízkosti obcí.

Třetím parametrem, který je statisticky průkaznou hnací silou v tomto období, je parametr zařazení katastrálních území do jednotlivých výrobních oblastí (OBL). Vazby této hnací síly na změny využití půdy prokázaly očekávaný fakt, že v méně příznivých oblastech se snižují výměry zemědělských pozemků, především v podobě orné půdy, a zároveň dochází ke zvyšování výměr nezemědělských pozemků, v tomto případě lesních pozemků. U obou parametrů byla prokázána velmi silná závislost na popsané hnací síle těchto změn.

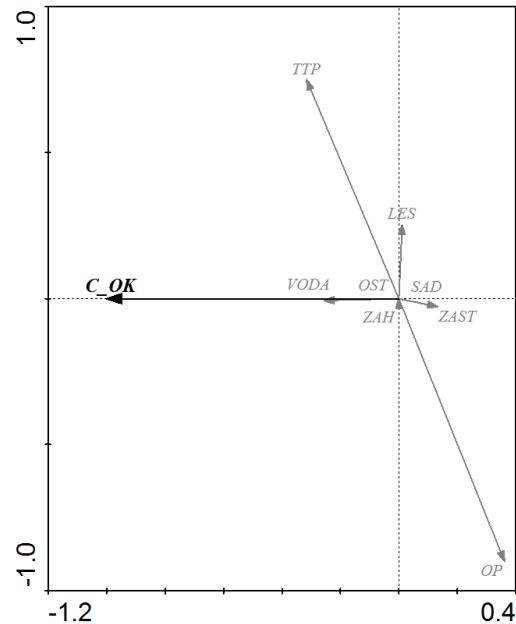
Rovněž při provedené dílčí doplňkové analýze skupin katastrálních území po jednotlivých výrobních oblastech se prokázal dominantní vliv socioekonomických a demografických faktorů na změny využití půdy. Jako statistický významné hnací síly se v těchto dílčích analýzách projevily zejména faktory dojezdového času do obce (Č_OB), případně do okresního města (Č_OK), a také faktor popisující hustotu obyvatelstva (HUST) a průměrného věku obyvatel (VĚK).

Po provedení souhrnné analýzy bylo základní časové období rozděleno na jednotlivé dílčí časové úseky, které byly následně posuzovány samostatně, a to opět nejprve na datech reálného využití a následně na datech z katastrálních evidencí.

A)

B)

Graf 19. Hnací síly změn využití půdy v období 1848 – 1948 na základě údajů o reálném využití podle historických mapových zdrojů a leteckých snímků (A), a z údajů z katastrálních evidencí (B), se zohledněním výrobních oblastí dle Němc (2001)

Prvním analyzovaným dílčím obdobím je rozmezí let 1848–1948. Toto období je poznamenáno dvěma válečnými konflikty a následnými významnými reformami ve vlastnických poměrech k pozemkům (první pozemková reforma a Benešovy dekrety). V tomto případě se, jako statisticky průkazný, projevil v každé z analýz vždy jen jeden parametr (Graf 19), v případě analýzy reálného využití parametr SKLON (Graf 19A), tedy parametr sklonitosti pozemků, v případě evidovaného stavu parametr Č_OK, tedy dojezdový čas do příslušného okresního města (Graf 19B).

V případě analýzy reálného využití území se ukázal jako jediný statisticky průkazný parametr SKLON, tedy průměrná sklonitost posuzovaného území, který sám vysvětluje 83 % celkové variability. Tento výsledek potvrzuje předpoklad, popsáný již v předcházející analýze celkového sledovaného časového období, že nejvýznamnější

hybnou silou pro reálné využívání pozemků jsou přírodní podmínky území. Vliv tohoto faktoru byl sice v současné době značně oslaben technickými možnostmi, ale v posuzovaném období 1848–1948 hrál vliv přírodních podmínek hlavní roli v určení, jak budou pozemky využívány. Sklonitost území, jako popisná charakteristika přírodní danosti sledované lokality, je důležitým faktorem, který ovlivnil zejména převody mezi kategoriemi zemědělské a nezemědělské půdy. V souladu s tímto faktorem byla zjištěna pozitivní závislost mezi nárůstem průměrného sklonu a nárůstem lesních ploch a negativní závislost mezi nárůstem průměrného sklonu v katastrálním území a poklesem výměr orné půdy.

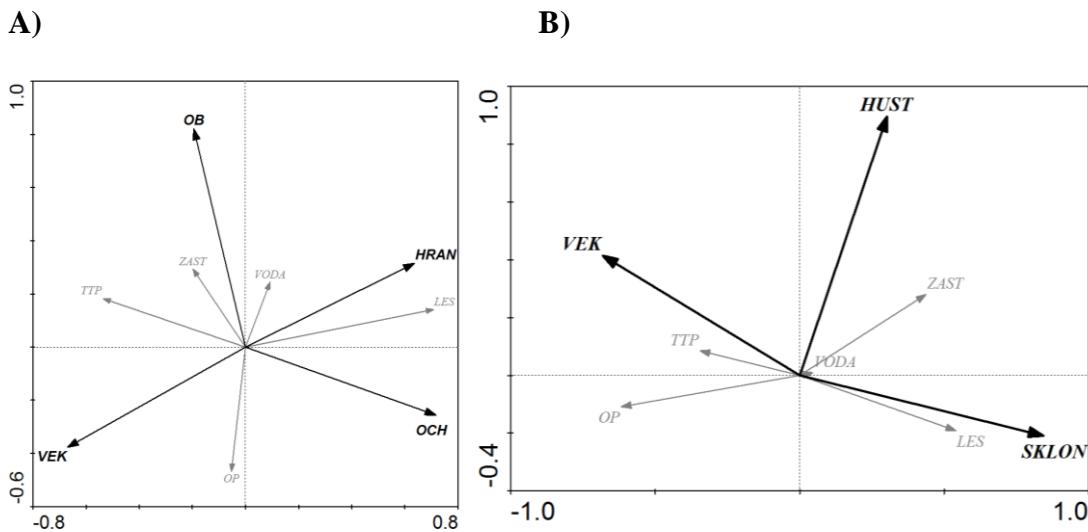
Kromě této jasné závislosti na přírodních poměrech sledovaného území, přinesly další pohled na hnací síly, ovlivňující reálný obraz území, dílčí analýzy homogenních skupin v jednotlivých výrobních oblastech. Jako zásadní parametr, který ovlivnil využití území, se projevil vedle přírodních poměrů, také parametr popisující národnostní složení obyvatelstva (NAR). Nejvýrazněji se tento faktor projevuje v obilnářské oblasti, která pokrývá zejména jihovýchodní pohraniční část regionu a oblast Třeboňska a Českobudějovicka. V katastrálních územích, kde bylo dominantní obyvatelstvo české národnosti, byl zaznamenán nárůst jak orné půdy, tak i zastavěných ploch. Naopak katastrální území historicky osídlená převážně obyvateli německé národnosti trpěla odlišnem obyvatel a následným úpadkem zemědělské výroby, a s tím spojeným poklesem výměr orné půdy i zastavěných ploch.

V případě změn ve využívání území dle údajů z katastrálních evidencí byl ve zkoumaných 60 katastrálních územích, jak už bylo výše popsáno, jedinou hybnou silou dojezdový čas do okresního města (Č_OK). Tento parametr vysvětluje sám 47 % celkové variability. Nejsilnější vysledovaná vazba je potom mezi tímto faktorem a úbytkem zastavěných ploch. Tato závislost se dotýká zejména odlehlejších (horských) oblastí v příhraničních oblastech, ale také odlehlejších míst na okraji okresu Jindřichův Hradec (oblast Českomoravské vrchoviny). Parametr dojezdového času do okresního města nesouvisí tak dalece ani s potřebou obyvatel navštěvovat tyto větší obce, jako se samotnou odlehlostí analyzovaných lokalit. Tato odlehlost potom mohla být důvodem pro migraci obyvatel do měst a opuštění stávajícího osídlení. Dalším důvodem pro úbytek zastavěné plochy v těchto částech byly bezesporu oba válečné konflikty, které proběhly ve sledovaném období, a jejichž

důsledky citelně zasáhly právě tyto odlehlé oblasti. Nejcitelnějším zásahem bylo již výše popsané vysídlení tradičního obyvatelstva německé národnosti z příhraničních lokalit. Méně výrazným a zmiňovaným důvodem byl důsledek první světové války, kdy v mnoha venkovských obcích došlo k výraznému úbytku mužské populace, vzhledem ke ztrátám na životech, případně pracovní neschopnosti v důsledku zranění. Pokud se jednalo o odlehlé části, které jsou situované nejčastěji v méně produkčních oblastech, bylo častým důsledkem to, že zbytek rodiny opustil své stávající hospodářství (z důvodu fyzické nemožnosti vykonávat těžkou zemědělskou práci) a odešel za prací do měst.

Po provedení této souhrnné analýzy bylo přikročeno k rozdelení katastrálních území na tři homogenní skupiny podle příslušnosti k výrobním oblastem, které následně byly doplnkově analyzovány odděleně. Tyto dílčí analýzy poukázaly vedle obdobného výsledku, jako v případě zahrnutí všech 60 katastrálních území, také na další hybnou sílu, která značně ovlivnila utváření katastrálních území na přelomu 19. a 20. století. Jedná se o hybnou sílu v podobě aplikace pozemkových reforem (REF). Tento parametr podporuje vliv již výše zmíněného faktoru dojezdového času do okresních měst (Č_OK) nebo v případě těchto dílčích analýz i do obcí (Č_OB). Významnou roli sehrála přítomnost pozemkových reforem zejména v obilnářské a pícninářské výrobní oblasti, tedy v části příhraničí a střední části Jihočeského regionu. Tato katastrální území byla povětšinou zasažena vsemi formami pozemkových reforem na počátku 20. století. Důvodem je poměrně značný majetek šlechty i církve ve zmíněném prostoru (např. Schwarzenbergů, Buquoyů, klášteru Vyšší Brod), na který dopadla první pozemková reforma v letech 1918–1920. Druhým důvodem je tradiční historické osídlení příhraničních oblastí obyvatelstvem německé národnosti, které bylo zasaženo poválečnými dekrety prezidenta Beneše. Tyto zmíněné fakty se odrazily v analýzou prokázané závislosti mezi parametrem REF (přítomnost pozemkových reforem) a značným nárůstem zastavěné plochy a také poměrně velkým nárůstem orné půdy. Oba výsledky potvrzují známý důsledek těchto reformních snažení – rozparcelování velkých šlechtických a církevních majetků a založení nových malých hospodářství v rámci přídělů v první pozemkové reformě – tedy výstavba nových objektů (nárůst zastavěné plochy) a intenzivnější hospodaření s přírodními zdroji tak, aby nové hospodářství bylo ekonomicky soběstačné (nárůst zornění). Nárůst zastavěných ploch je však také důsledkem vývoje po druhé světové válce, jak

již bylo zmíněno v popisu celkové analýzy (vznik prostoru tzv. železné opony, spojený s výstavbou nových objektů pro pohraniční stráž).

Graf 20. Hnací síly změn využití půdy v období 1948 – 1990 na základě údajů o reálném využití podle leteckých snímků (A), a z údajů z katastrálních evidencí (B), se zohledněním výrobních oblastí dle Němec (2001)

Druhým samostatně analyzovaným dílcím časovým obdobím je období 1948–1990, tedy období, spadající pod vládu komunistické strany, spojené s kolektivizací a socializací venkovských oblastí. V tomto období se poprvé projevuje výraznější tlak na nutnost spolupůsobení více hnacích sil ke změnám využití území. Změny využití půdy již nejsou dominantně řízeny výhradně přírodními podmínkami, přestože tyto i nadále zůstávají důležitou hnací silou, ale musí být podpořeny působením dalších, především demografických a socioekonomických faktorů (Graf 20). Tento fakt se projevuje jak při analýze skutečného využití území, tak při analýze stavu využití území podle katastrálních evidencí. V případě reálného využívání území byla statistickou analýzou potvrzena rovněž součinnost více přírodních, demografických a socioekonomických hnacích sil. V daném případě se jako statisticky průkazné hnací síly (Graf 20A) projevily faktory OB (faktor popisující změnu v počtu obyvatel v daném katastrálním území), VĚK (faktor popisující změnu v průměrném věku obyvatel v konkrétním katastrálním území), HRAN (faktor popisující příslušnost daného katastrálního území do hraničního pásma) a OCH (faktor popisující přítomnost jakékoli velkoplošné chráněné jednotky v daném katastrálním území). V případě

analýzy stavu využití půdy zaznamenaného v katastrálních evidencích se jako statisticky průkazné hnací síly projevily vedle faktoru popisujícího přírodní danost území v podobě sklonitostních poměrů – faktor SKLON, právě faktory popisující demografické poměry v území, konkrétně faktor VĚK, parametr popisující změnu v průměrném věku obyvatel v daném katastrálním území, a parametr HUST, popisující změnu v hustotě obyvatel v konkrétním katastrálním území (Graf 20B).

V případě analýzy změn reálného využití území byly jako statisticky průkazné hnací síly nalezeny čtyři základní faktory, a to konkrétně faktor počet obyvatel (OB), přítomnost hraničního pásma (HRAN), přítomnost velkoplošného chráněného území (OCH) a věkový průměr obyvatel (VĚK). Tyto parametry souhrnně vysvětlují 71 % celkové variability. V případě analýzy skutečného využití území je potvrzen výše popsaný fakt, že změny ve využití půdy v tomto období již nejsou otázkou jen přírodních faktorů, ale jsou ovlivněny součinností této hnací síly s dalšími demografickými a právními faktory. Jako jeden z důležitých faktorů byl zjištěn faktor změny ve věkovém spektru (VĚK). Vedle toho je jako významný faktor popsán i vývoj počtu obyvatel (OB). Jeho vliv na změny využití půdy je podobný, jak bylo popsáno výše v případě bramborářské oblasti. Zvyšující se počet obyvatel i zde indikuje zvyšování zastavěných ploch na úkor především orné půdy. Další hnací silou, která podpořila stálý úbytek orné půdy, je parametr popisující přítomnost hraničního pásma (HRAN). V tomto případě byla orná půda pod tlakem tohoto parametru převedena nejčastěji do lesních porostů. Jedná se o pozemky, které zůstaly po ustavení uzavření hraničního pásma nepřístupné. Některé pozemky byly zalesněny záměrně, většinou se v daném případě jedná o pozemky podléhající samovolné sukcesi. Poprvé se jako hybná síla ukazuje parametr popisující přítomnost chráněných oblastí (OCH). Podle předpokladu dochází v důsledku přítomnosti chráněných oblastí ke zvyšování výměr stabilních lesních ploch.

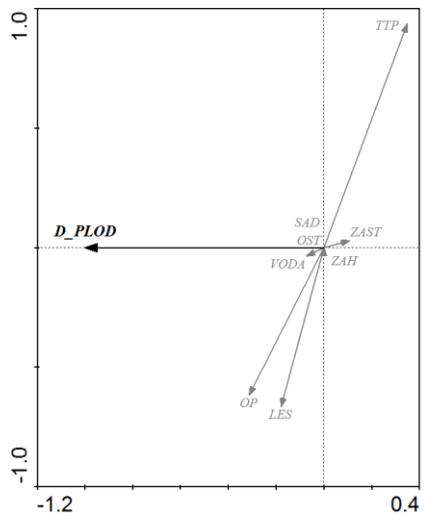
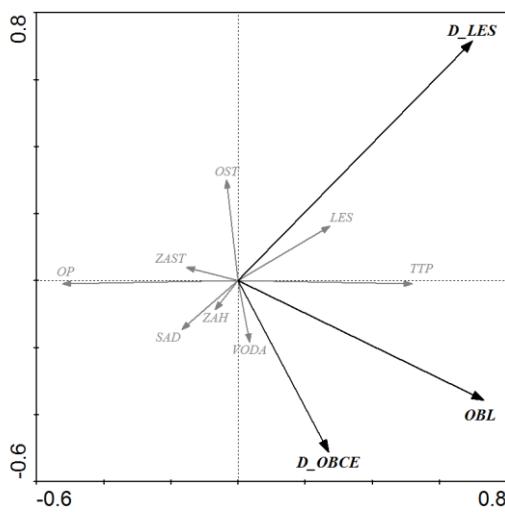
I v případě analýzy reálného využití území byla provedena detailnější studie na jednotlivých výrobních oblastech odděleně. Výsledky jsou obdobné jako v případě analýzy celého souboru katastrálních území. Zajímavostí je závislost parametru popisujícího přítomnost chráněných lokalit (OCH) a nárůstu zastavěných ploch v pícninářské výrobní oblasti. Tento jev je spojen zejména se vzrůstajícím trendem mimoprodukčního využívání venkovské krajiny a rozvojem rekreačního potenciálu

v nově vyhlášených chráněných oblastech. Tento nový turistický potenciál s sebou přinášel potřebu výstavby nových objektů jako jsou hotely, ubytovny apod. V analýze změn reálného využití území se v obilnářské výrobní oblasti prokázal vliv poměru počtu mužů a žen na utváření reálného obrazu území. V katastrálních územích s vyšším podílem mužů v populaci se ve sledovaném časovém období v obilnářské oblasti zvyšoval podíl zemědělských pozemků, zejména orné půdy.

V případě analýzy evidovaných změn ve využívání území se v celém souboru 60 katastrálních území jako statisticky průkazné projevily tři parametry, a to parametry popisující průměrný věk obyvatelstva (VĚK), parametr popisující hustotu zalidnění (HUST) a parametr popisující průměrný sklon území (SKLON). Tyto tři parametry souhrnně vysvětlují 62 % celkové variability. Co se týká závislosti změn využití půdy na přírodních podmínkách v katastrálních územích, zůstává situace obdobná jako v předchozích řešených obdobích. Vyšší sklonitost území jednoznačně predikuje snížení podílu jednotlivých kategorií spadajících do zemědělského půdního fondu na úkor nezemědělských pozemků, především v podobě lesů. Tento trend je dále podpořen i zvýšenou hustotou obyvatelstva. Obecně lze konstatovat, že v oblastech, které jsou ve sklonitějších podmínkách a vyznačují se rovněž vyšším počtem obyvatel na základní jednotku plochy, tedy vyšší hustotou obyvatel, mají sklon k vyššímu podílu využívání krajiny pro její mimoprodukční funkce na úkor tradiční rostlinné výroby. Velmi často tyto oblasti slouží jako rekreační zázemí pro obyvatele městských aglomerací. Příkladem může být již výše zmiňované katastrální území Lipno nad Vltavou. Zajímavostí je zjištěná statistická vazba mezi věkovou strukturou obyvatel a změnou využití pozemků, konkrétně mezi vzrůstajícím věkovým průměrem obyvatel a nárůstem ploch nalezejících do zemědělského půdního fondu (orná půda a trvalé travní porosty). Důvodem jsou větší možnosti práce v průmyslových odvětvích a ve službách a také lepší přístup venkovského obyvatelstva k vyššímu vzdělávání, a tím způsobený odliv mladých obyvatel do měst. Zemědělské aktivity ve spojení s pozemky orné půdy a travních porostů se rozšiřují zejména tam, kde je dostatečný počet obyvatel ochotných pracovat v primárním sektoru, což jsou většinou obyvatelé s vyšším věkem – tedy katastrální území s vyšším věkovým průměrem obyvatel. Je nutné podotknout, že v celém sledovaném období nedochází k žádnému dramatickému nárůstu věkového průměru a nejvyšší dosažený věkový průměr je doložen v katastrálním území Malešín u Vodice, kde mezi lety 1948 a 1990 došlo

k nárůstu z průměru 40,8 let na 48,6 let (nejvyšší dosažený nárůst je potom u katastrálního území Horní Světlá u Bradáčova, kde došlo v průměru k nárůstu o 10,2 let na průměr 46,1 let).

Tyto souhrnné výsledky byly podpořeny i dílčími analýzami na homogenních třech skupinách katastrálních území rozdelených podle příslušnosti k výrobním oblastem. I v tomto případě byl zjištěn obdobný odsklon od tradičních způsobů hospodaření ve více svažitých podmínkách s větším počtem obyvatel a obecně s vyšší zalidněností. Zvláštností je, kromě statisticky prokazatelné vazby nárůstu věkového průměru obyvatel v obcích na vzrůstající podíl zemědělských ploch, také zjištěný vyšší nárůst zemědělských ploch s vyšším podílem mužů (faktor M/Ž) v populaci daných katastrálních území, a to zejména v obilnářské výrobní oblasti. Popsaný výsledek je dán obecně nižším podílem žen zaměstnaných v zemědělském sektoru. Z toho vyplývá, že čím nižší bude podíl mužů v populaci dané lokality, tím nižší je pravděpodobnost, že se obyvatelstvo bude věnovat zemědělským aktivitám, a tím více bude klesat podíl pozemků zahrnutých do zemědělského půdního fondu. V bramborářské výrobní oblasti je zároveň pokles zastoupení zemědělských pozemků na úkor zástavby podpořen nárůstem faktoru popisujícího počet obyvatel (OB).

A)**B)**

Graf 21. Hnací síly změn využití půdy v období 1990 – 2004 na základě údajů o reálném využití podle leteckých snímků (A), a z údajů z katastrálních evidencí (B), se zohledněním výrobních oblastí dle Němec (2001)

Dalším dílčím analyzovaným obdobím je časové rozmezí let 1990–2004. Jedná se o období po revoluci v roce 1989, kdy začalo docházet k obnovení demokratického státního zřízení a nastavení prvních parametrů tržní ekonomiky. Zkoumané období je omezeno rokem 2004, který je významným mezníkem vzhledem ke vstupu České republiky do Evropské Unie, a s tím spojenými změnami v nastavení financování českého zemědělství. V tomto období se poprvé začíná výrazně uplatňovat vliv financí z dotačních titulů na úkor ostatních faktorů, které se uplatňovaly v předcházejících obdobích (Graf 21). U analýzy reálných změn ve využívání krajiny se naplno projevila závislost na dotačních titulech, kdy jediným statisticky průkazným parametrem zůstává dotační titul D_PLOD, který popisuje přidělení dotací na pěstování plodin na orné půdě (Graf 21A). V případě analýzy změn využití půdy dle dat z katastrálních evidencí byly jako hnací síly identifikovány ve vzájemném spolupůsobení faktory D_LES, tedy přidělení dotačních titulů na lesnickou výrobu, faktoru D_OBCE, popisujícího dotační tituly pro rozvoj obcí a faktor OBL, který popisuje příslušnost k jednotlivým výrobním oblastem (Graf 21B).

Při analýze reálných změn ve využívání území je vliv dotací jako hnací síly ještě výraznější. V tomto případě se uplatnily především dotační tituly na pěstování plodin na orné půdě (D_PLOD). Tento parametr samostatně vysvětluje 64 % celkové

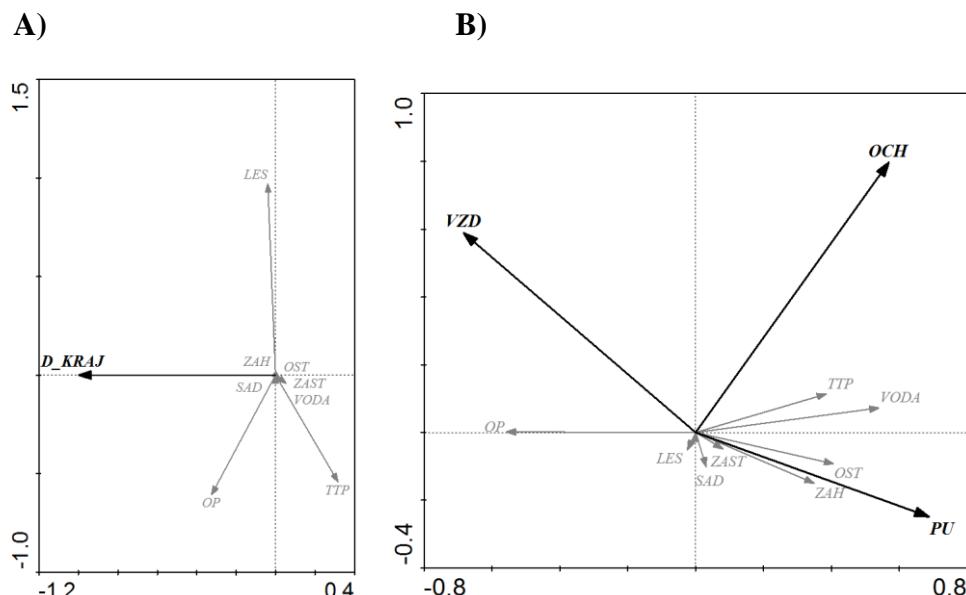
variability. Dotace na pěstování plodin na orné půdě znamenaly především udržení stálých rozloh orné půdy (jak se prokázalo zejména při samostatné analýze bramborářských a obilnářských oblastí) a v lepších výrobních podmínkách rovněž navýšení ploch orné půdy, a to na úkor trvalých travních porostů.

V případě analýz jednotlivých homogenních skupin katastrálních území se zohledněním příslušnosti k výrobním oblastem byly změny ve využívání půdy podpořeny silným vlivem čerpáním dotačních titulů pro obce (D_OBCE) a dotacemi na krajinářskou tvorbu (D_KRAJ), zejména v obilnářské výrobní oblasti. Poprvé se jako statisticky průkazná hybná síla projevila přítomnost vyhlášených méně příznivých oblastí z hlediska úrodnosti půd (LFA oblasti). Působení tohoto faktoru se poprvé projevilo v bramborářské výrobní oblasti a pro dotčené lokality znamenalo především snížení výměr intenzivně obhospodařované orné půdy a zvýšení výměr trvalých travních porostů a lesních porostů.

V případě analýzy využití půdy ze stavu z katastrálních evidencí vyplývá, že tyto změny jsou do značné míry ovlivněny mírou poskytnutých dotací do nezemědělského sektoru. Jak již bylo výše zmíněno, jako statisticky průkazné jsou v případě analýzy kompletní sady 60 katastrálních území, označeny parametry popisující dotační tituly na lesnickou činnost (D_LES), dotační tituly pro obce (D_OBCE) a příslušnost k výrobním oblastem (OBL). Tyto parametry souhrnně vysvětlují 51 % celkové variability. Lze konstatovat, že toto období je pod vlivem hnacích sil ve znamení úbytku zemědělských pozemků. V případě udělení dotací na lesnickou výrobu (D_LES) byla zemědělská půda převáděna logicky nejčastěji do kategorie les, nicméně i do kategorie ostatní plocha. V tomto případě se jedná o pozemky lesnické infrastruktury, na které byla část dotací rovněž směřována, zejména na výstavbu nových komunikací v lesích. V případě dotací pro obce (D_OBCE) byly zemědělské pozemky měněny nejčastěji na plochy sadů a zahrad. Paradoxně na jejich úkor ubývaly i pozemky evidované jako ostatní plocha. Důvodem je pouze administrativní převod do kategorií odpovídají reálnému využití ploch. Důležitou zjištěnou závislostí je statisticky průkazný vliv produkčních oblastí na změny evidovaného stavu pozemků. Z tohoto pohledu byly zejména v horších podmínkách pícninářské výrobní oblasti pozemky převáděny z orné půdy na pozemky lesů a pozemky trvalých travních

porostů. Jedná se o první vlnu zatravňování pozemků ve vyšších nadmořských výškách v prokazatelně horších podmírkách pro hospodaření.

Při doplňkové analýze samostatných skupin katastrálních území podle výrobních oblastí, byly tyto výše popsané výsledky podpořeny spolupůsobením dalších dotačních titulů a socioekonomických faktorů. Nejdůležitějším výsledkem je spolupůsobení dotací na krajinářská opatření v obilnářské výrobní oblasti. Tyto dotace se odrazily v nárůstu téměř všech typů stabilních kultur a v nárůstu ostatních ploch, kdy dotace směřovaly nejčastěji na podporu obnovy nebo vytváření krajinných prvků. Tyto plochy byly evidentně vyňaty ze zemědělské půdy (s výjimkou trvalých travních porostů) a nově evidovány jako lesy, vodní plochy a nejčastěji jako ostatní plochy. Ze socioekonomických faktorů hrála poměrně význačnou roli otázka hustoty zalidnění (HUST), a to jak v bramborářské, tak v pícninářské výrobní oblasti. Důsledkem vyššího zalidnění oblastí je zvýšení zastavěných ploch a zahrad. Jedná se především o plochy v blízkosti větších měst (zejména v bramborářské výrobní oblasti) nebo v rekreačně atraktivních lokalitách (zejména v pícninářské výrobní oblasti).

Graf 22. Hnací síly změn využití půdy v období 2004 – 2016 na základě údajů o reálném využití podle historických mapových zdrojů a leteckých snímků (A), a z údajů z katastru nemovitostí (B), se zohledněním výrobních oblastí dle Němec (2001)

Dalším dílčím analyzovaným obdobím je rozmezí let 2004–2016. Jedná se o období po vstupu České republiky do Evropské unie. Při analýze celého tohoto období na souboru všech 60 katastrálních území je stále trvající vliv ekonomických hnacích sil v podobě dotací překryt působením dalších, zejména právních a demografických ukazatelů (Graf 22). Výraznější vliv dotačních titulů se projevil až při analýze dílčích skupin katastrálních území rozdělených podle příslušnosti k výrobním oblastem. V případě analýzy reálného využití území se naplno projevuje vliv financí z dotačního titulu na krajinářská opatření, faktor D_KRAJ (Graf 22A). Naopak při analýze evidovaného stavu podle katastru nemovitostí se jako statisticky průkazné hnací síly projevily faktory OCH, popisující velkoplošnou ochranu území, faktor VZD, popisující vzdělanostní strukturu obyvatelstva a faktor PU, popisující realizaci projektu pozemkových úprav v území (Graf 22B).

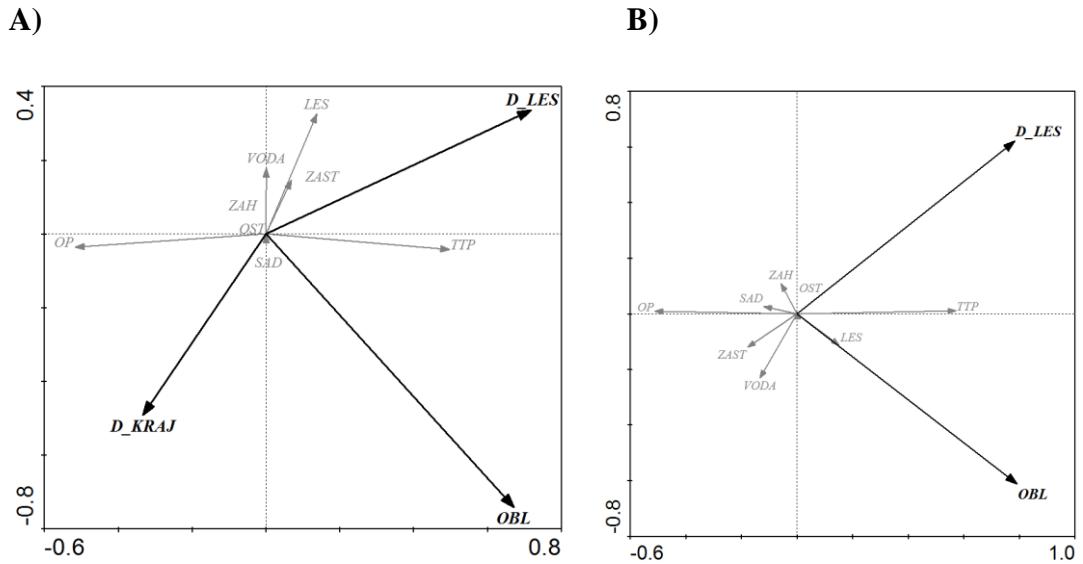
Při analýze skutečného stavu změn využití půdy se jako jediná statisticky významná hnací síla projevila výše dotace na krajinotvorné prvky (D_KRAJ). Tento parametr vysvětuje celkově 51 % variability. Zajímavostí je, že vyšší udělené dotace právě na tvorbu krajiny, indikovaly nárůst podílu orné půdy. Důvodem je především tvorba stabilizujících a ochranných prvků na pozemcích, které byly ohroženy např. vodní erozí, porušením odvodňovacích soustav apod. Z tohoto důvodu byly dočasně vyřazeny z původního využívání. Po aplikaci těchto opatření, za přispění dotačních titulů, se umožnilo opětovné zařazení těchto pozemků do kategorie orné půdy. Výhodou je udržení tradičních lokalit, které byly využívány pro zemědělství, a jejich stabilizace a bezpečnost.

I v případě doplňkové analýzy jednotlivých dílčích skupin katastrálních území z pohledu reálného využití území se projevil silný vliv dalších dotačních titulů, a to na pěstování plodin (D_PLOD), na lesnictví (D_LES), krajinářská opatření (D_KRAJ) apod. Poprvé se projevil i vliv dnes nejdůležitějšího dotačního titulu, a to titulu SAPS, tedy jednotné platby na jednotku obhospodařované plochy.

Z analýzy změn stavu využití půdy evidovaného v katastru nemovitostí vyplývá, že pod vlivem výše popsaných hnacích sil popisujících zastoupení ochranných pásem (OCH), míru vzdělání (VZD) a přítomnost projektů pozemkových úprav (PU) dochází zejména k výrazným změnám v rozloze orné půdy. Všechny tři statisticky průkazné faktory souhrnně vysvětlují 76 % celkové variability. Zajímavým výsledkem je

prokazatelný vliv projekce pozemkových úprav (D_PU). V katastrálních územích s ukončenými pozemkovými úpravami došlo ke snížení výměr orné půdy, především na úkor zastavěné a ostatní plochy. Důvodem je samotná příčina projektování pozemkových úprav v tomto regionu, a to výstavba liniových komunikací D3 a R3 (např. katastrální území Košice u Soběslavi). Pozemky vyčleněné pro výstavbu těchto komunikací jsou automaticky převáděny do kategorií nezemědělského charakteru. Dalším důležitým faktorem, který podmínil změny v katastrech, je přítomnost velkoplošných chráněných území (OCH). Území, nacházející se v těchto chráněných lokalitách, jsou typická úbytkem intenzivně obhospodařovaných zemědělských pozemků a zvyšováním výměr trvalých travních porostů. Zvláštností je snižování ploch lesů na úkor trvalých travních porostů. Tyto lokality jsou spjaty zejména s rozširováním velkoplošné ochrany přírody a krajiny (Chráněná krajinná oblast a Národní park Šumava). Rozširování trvalých travních porostů je spojeno zejména s obnovou stanovišť horských luk, které byly v minulosti často pod vlivem samovolné sukcese zarostlé náletovými dřevinami a převedené do lesních ploch. Zajímavým výsledkem analýzy je vliv demografického faktoru míry vzdělanosti obyvatel (VZD) na rozvrstvení způsobu využívání katastrálních území. Tato závislost potvrzuje fakt, že vyšší vzdělanost obyvatel znamená do určité míry jak odklon od tradičních zemědělských odvětví k vyšší zaměstnanosti mimo tento obor, tak využívání venkovských oblastí k mimoprodukčním funkcím. Častým důsledkem je převod pozemků orné půdy do pozemků zastavěných a ostatních ploch.

Až po provedení doplňkových dílčích analýz na vybraných skupinách katastrálních území podle příslušnosti k jednotlivým výrobním oblastem se projevil výraznější vliv dotačních titulů. Tyto hnací síly se projevily prakticky všude napříč jednotlivými skupinami výrobních oblastí. Jednalo se o vliv prakticky veškerých dostupných titulů, které nabízí národní dotace i dotace poskytované Evropskou unií. Stejně jako v případě reálného stavu se projevuje jako nejsilnější hybná síla dotace směřovaná na jednotnou platbu na plochu obhospodařovaných pozemků (D_SAPS).

Graf 23. Hnací síly změn využití půdy v období 1990 – 2016 na základě údajů o reálném využití podle historických mapových zdrojů a leteckých snímků (A), a z údajů z katastrálních evidencí (B), se zohledněním výrobních oblastí dle Němc (2001)

Posledním analyzovaným obdobím je rozmezí let 1990–2016. Jedná se o ucelené období po revoluci v roce 1989 do současnosti (Graf 23). Celé období je typické zvyšující se závislosti využívání území na dotačních titulech České republiky a od poloviny období také Evropské unie, a to jak formou předvstupních, tak i povstupních dotačních titulů Evropské unie. Tento fakt se odrazil i ve statistické analýze a faktorech, které se projevily jako statisticky významné. V případě analýzy hnacích sil u reálného využití území (Graf 23A) se, jako statisticky průkazné hnací síly změn využití půdy, prokázaly faktory dotací pro lesnictví (D_{LES}), dotací pro krajinářskou tvorbu (D_{KRAJ}) a faktoru popisujícího začlenění do jednotlivých výrobních oblastí (OBL). Poslední zmíněný faktor (OBL) se vedle dotačního titulu pro lesnictví (D_{LES}) prokázal jako statisticky průkazný i v případě analýzy stavu evidovaného v katastru nemovitostí (Graf 23B).

V případě analýzy reálného využití území se jako statisticky průkazné ukázaly pouze dva výše popsané dotační tituly – dotace do lesnické výroby a na krajinotvorné prvky (D_{LES} a D_{KRAJ}), které souhrnně vysvětlují 59 % celkové variability. Tyto parametry ovlivňují především zastoupení orné půdy. Oba faktory však působí

protichůdně. V případě čerpání financí z dotačního titulu na lesnickou výrobu (D_{_}LES) docházelo ve sledovaných katastrálních územích ke snižování výměr orné půdy, a naopak při čerpání dotací na krajinotvorná opatření (D_{_}KRAJ) se výměra orné půdy zvyšovala. Důvody tohoto utváření změn byly popsány již v jednotlivých dílčích etapách výše. Vedle vlivu obou dotačních titulů se jako statisticky průkazná hnací síla projevil také vliv příslušnosti k výrobním oblastem. V tomto případě byla prokázána silná vazba mezi zhoršenými podmínkami reprezentovanými pícninářskou výrobní oblastí a nárůstem trvalých travních porostů na úkor orné půdy. Je tak potvrzen fakt, že po roce 1990 byl ve vyšších nadmořských výškách a v odlehlejších lokalitách napříč celou Českou republikou zaznamenán značný nárůst zatravnění.

Při rozdelení souboru katastrálních území podle příslušnosti k výrobním oblastem na jednotlivé dílčí skupiny, bylo sledováno rozšíření hnacích sil o další dotační tituly, především o agroenvironmentální (D_{_}AEO) a celoplošné dotace (D_{_}SAPS). Zároveň se v obilnářské výrobní oblasti poměrně významně prosazoval parametr popisující vliv méně příznivých lokalit pro hospodaření (LFA). Pod tlakem zařazení konkrétní plochy do lokality s méně příznivými podmínkami pro hospodaření došlo většinou ke snížení podílu orné půdy, a to téměř vždy na úkor trvalých travních porostů.

V případě evidovaného stavu je důležitou hybnou silou, při zahrnutí všech 60 katastrálních území do analýzy, zařazení do výrobní oblasti (OBL). Ta společně s dotacemi do lesní výroby (D_{_}LES) vysvětluje 77 % celkové variability. Obecně lze konstatovat, že v čím horších výrobních podmínkách se katastrální území nachází, tím se snižuje zastoupení ploch orné půdy a na jejich úkor se rozšiřují travní porosty, a především také lesy, podobně jak již bylo zmíněno v předcházející analýze reálného využívání území. Nárůst lesů je částečně podpořen rovněž udělenými dotacemi na podporu lesnické produkce (D_{_}LES).

Po rozdelení katastrálních území do jednotlivých skupin podle výrobních oblastí se i v jednotlivých doplňkových analýzách evidovaného stavu po jednotlivých výrobních oblastech, potvrdil vliv celé řady dotačních titulů na změny využití půdy, nicméně pouze v lokalitách patřících do obilnářské a bramborářské výrobní oblasti. U výrobní oblasti pícninářské se dotační tituly nikdy jako statisticky průkazné neprokázaly. Vlivy dotačních titulů jsou však často protichůdné. Příkladem může být úbytek orné půdy v důsledku aplikace dotačního titulu na lesnickou výrobu (D_{_}LES)

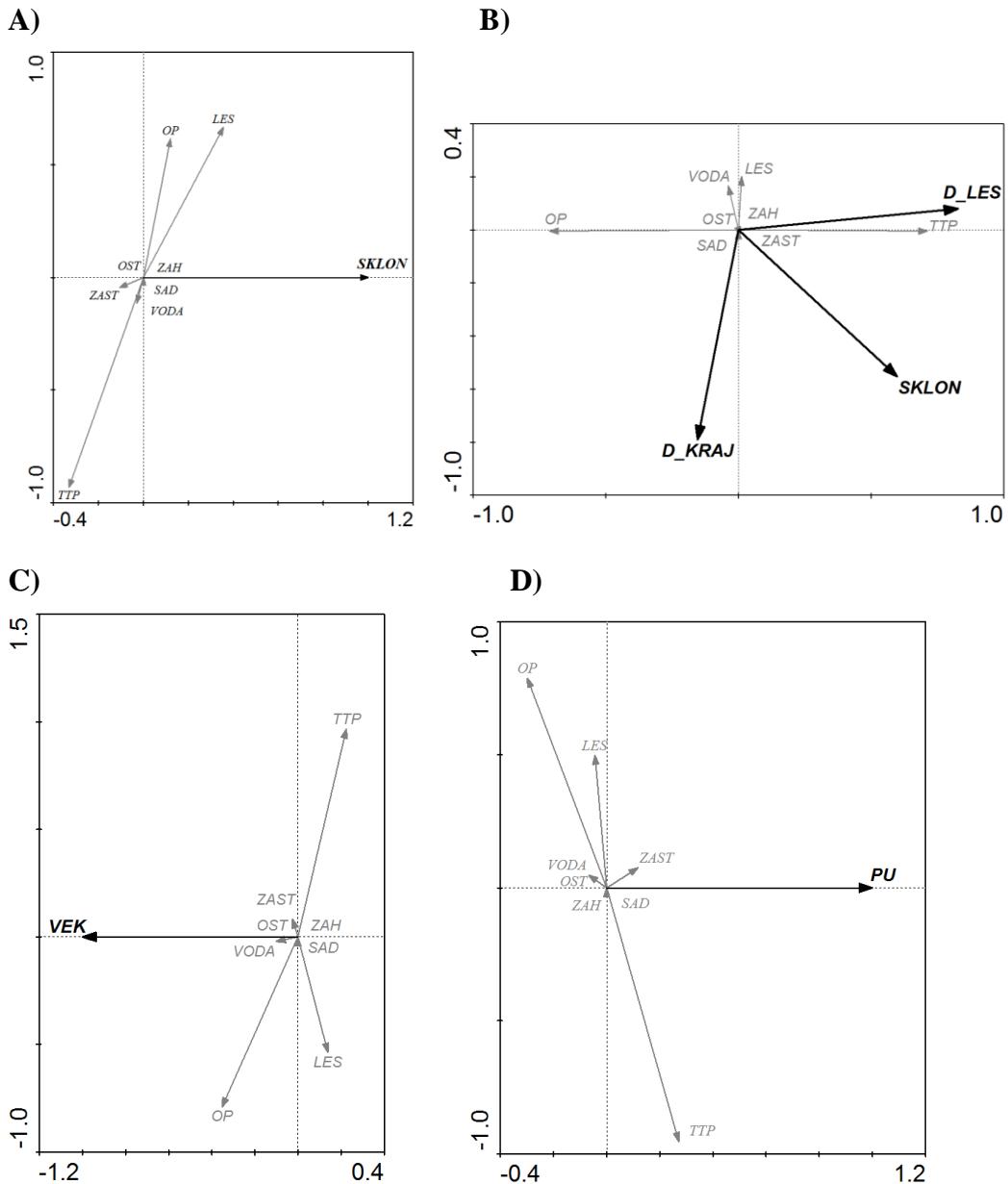
nebo dotačního titulu pro obce (D_OBCE), na straně druhé lze vysledovat přibývání orné půdy v důsledku aplikace dotačního titulu na agroenvironmentální opatření (D_AEO), případně dotací vyplácených na jednotku obhospodařované plochy (D_SAPS). Pícninářská výrobní oblast je v tomto období zcela pod tlakem přírodních poměrů, konkrétně sklonitosti (SKLON), která rozhoduje o veškerých změnách ve využívání těchto katastrálních území.

V tomto analyzovaném období se jako jeden z průkazných faktorů ovlivňujících reálné využívání území projevil také parametr HDI, tedy parametr popisující míru spokojenosti života v konkrétní lokalitě. Se zvyšující se mírou spokojenosti života se také zvyšuje podíl zastoupení nezemědělských ploch jako jsou lesy a zastavěné území, ze zemědělských pozemků se následně zvyšuje zastoupení trvalých travních porostů, ve všech případech na úkor orné půdy.

Z porovnání výsledků analýz celkového období 1990–2016 s dílčimi analýzami období 1990–2004 a 2004–2016 lze konstatovat, že obě zmíněné varianty jednoznačně vystihují závislost změn využití půdy na různých dotačních titulech. Odlišností mezi oběma zmíněnými variantami je spektrum popsaných dotačních hnacích sil. Pouze analýzy dílčích období zachycují skutečný vývoj čerpání nejdůležitějších dotačních titulů. V prvním období 1990–2004 byl největší tlak na znovuobnovení hospodářské stability v zemědělském sektoru po provedené restrukturalizaci a přeorientování na jiné trhy než v období před rokem 1990, a proto největší podíl dotací směřoval na přímou podporu zemědělské produkce (především dotace na pěstování plodin – D_PLOD a v některých oblastech na podporu chovu skotu a dalších přežívákvců – D_MLEK a D_PAST). V druhém období 2004–2016 dotace směřovaly již více na mimoprodukční funkce venkovské krajiny což se odráží v čerpání dotací na agroenvironmentální opatření (D_AEO) a na krajinářská opatření (D_KRAJ), ale také na plošnou ochranu území (OCH) a projekty spojené s obnovou krajinné struktury (PU). Tyto dílčí rozdíly v celkové analýze období 1990–2016 nejsou přesně podchyceny a analýza tak vystihuje jen základní myšlenku výrazné závislosti změn využití území na dotačních hnacích silách.

Poslední možnosti, jak posoudit využití území a hnací síly, které tuto změnu provázely nebo iniciovaly, je použití reálného obrazu území z databáze Corine Land Cover. Jak již bylo konstatováno v kapitole 4.2 je možné metody využít pro sledování změn

podle toho třídění data z pěti různých let, a to 1972, 1990, 2000, 2006 a 2012. Všechna výsledná data analýz celé skupiny 60 katastrálních území je znázorněna v grafu 24.

Graf 24. Hnací síly změn využití půdy na základě Corine Land Cover pro období 1972 – 1990 (A), 1990 – 2000 (B), 2000 – 2006 (C), a 2006 – 2012 (D)

Výsledky analýz těchto datových zdrojů ve většině případů kopírují výsledky zjištěné z analýzy reálného stavu, vyplývající z leteckých snímků. V prvních dvou fázích vývoje, tedy v období od roku 1972 do roku 2000 se nejvíce projevuje vliv přírodních podmínek, tedy sklonu (SKLON) (Graf 24A a Graf 24B). Tento faktor ovlivnil zejména rozložení poměru mezi zastoupením zemědělské a nezemědělské půdy.

V jednotlivých obdobích se vývoj ubíral zcela protichůdnými směry. V první fázi (1972–1990) vyšší sklonitost v území indikovala nárůst výměr orné půdy, zatímco v druhé fázi (1990–2000) znamenala vyšší sklonitost (SKLON) naopak její úbytek, hlavně ve prospěch trvalých travních porostů. V této druhé fázi se poprvé opět projevil vliv dotačních titulů, a to především dotací na krajinářská opatření (D_KRAJ) a lesnickou výrobu (D_LES) (Graf 24B). Zatímco dotace na lesnickou výrobu znamenaly nárůst lesních a trvalých travních porostů, dotace na krajinářská opatření, stejně jako v případě dřívějších analýz předznamenala nárůst orné půdy. V dalších analyzovaných časových obdobích (2000–2012) se více než přírodní poměry začaly prosazovat hnací síly právní a socioekonomické. Jedním z důležitých parametrů, který ovlivnil výrazným způsobem zastoupení trvalých kultur a zastavěných ploch, byly ukončené projekty pozemkových úprav (PU). Pozemkové úpravy především v posledním sledovaném období 2006–2012 zvýšily zastoupení trvalých kultur a zastavěných ploch na úkor orné půdy (Graf 24D). Zajímavostí je statisticky průkazný vliv věkové struktury obyvatel (VĚK) na změny ve využití půdy v období 2000–2006 (Graf 24C). Nárůst průměrného věku obyvatel indikuje, jak již bylo výše popsáno, nárůst orné půdy. Důvodem je vyšší procento zaměstnanosti obyvatel vyššího věku v rámci primárního sektoru a odchod lidí mladšího věku do jiných oborů zaměstnanosti.

5.3 Porovnání výsledků statistické analýzy podle použitého zdroje dat

Z výsledků statistických analýz uvedených v předcházející kapitole 5.2 jasně vyplývá, že pro určení hnacích sil vývoje využití půdy je velmi důležitá identifikace zdroje použitých dat pro hodnocení využití půdy. Zcela odlišné výsledky byly dosaženy, pokud byly změny využití půdy hodnoceny na základě reálného využití území z historických map, případně leteckých snímků, na základě využití z databáze Corine Land Cover anebo na základě katastrálních evidencí.

Shrnutí výsledků je znázorněno v následující tabulce 8., která uvádí porovnání parametrů hnacích sil, které měly statisticky průkazný vliv na změny využití půdy v jednotlivých hodnocených obdobích.

Období	Katastrální evidence	Reálné využití	
		Mapa, letecký snímek	Corine Land Cover
1848–2016	HRAN	SKLON	
	OB		
	OBL		
1848–1948	Č_OK	SKLON	
1948–1990	VĚK	OB	
	HUST	HRAN	
	SKLON	OCH	
		VĚK	
1990–2004	D_LES	D_PLOD	
	OBL		
	Č OB		
2004–2016	OCH	D_KRAJ	
	VZD		
	PU		
1990–2016	D_LES	D_LES	
	OBL	D_KRAJ	
1972–1990			SKLON
1990–2000			SKLON
2000–2006			D_LES
2006–2012			D_KRAJ
			VĚK
			PU

Tab. 8. Statisticky průkazné parametry po analýze hnacích sil změn využití půdy hodnoceného na základě různých podkladů (popis parametrů viz. kapitola 4.2.3.2)

Hlavní rozdíl v identifikovaných hnacích silách v průběhu celého sledovaného období 1848–2016 spočívá ve výraznější souhře více faktorů na straně analýzy evidovaného stavu a jednodušší struktury hnacích sil v řešení reálného využití území. Kromě toho analýza stavu využití území podle katastrální evidence prokázala výrazný vliv socioekonomických, demografických a právních faktorů (hnacích sil), které promlouvají do změn ve využívání území. Naopak v případě analýzy reálného využívání území, a to jak na základě historických map a leteckých snímků, tak i v případě zdroje databáze Corine Land Cover, se změny ve využívání území do značné míry řídí přírodními hnacími silami. Výše popsané skutečnosti platí kromě

celého sledovaného období i pro většinu historických dílčích etap vývoje, a to až do roku 1990.

Od změny politického systému na území České republiky v roce 1990 se hnací síly do značné míry synchronizovaly. Ve všech typech analýz hrají většinou důležitou roli dotační tituly a změny v uspořádání území (např. pozemkové úpravy). Projevuje se tak jednoznačný vliv finančních prostředků investovaných do zájmových území a jejich tlak na využívání území. Změny ve využití půdy jsou tak do značné míry tendenční a podléhají aktuálnímu směřování dotační politiky jak České republiky, tak i Evropské unie. Změny v reálném využití jsou synchronní se změnami evidovanými v katastru nemovitostí. Důvodem je nutnost dokládat strukturu pozemků, na které jsou dotace přidělovány a čerpány. Není tak možné, aby bylo reálné využití pozemků odlišné od stavu evidovaného. V tomto případě by nebylo možné udělit (ani žádat o udělení) příspěvky z jakéhokoliv zdroje. S tímto faktorem má souvislost i důležitý vliv projektů pozemkových úprav. Institut pozemkových úprav je jedna z mála možností, jak docílit jednoduchým způsobem souladu mezi evidovaným a reálným způsobem využívání území. Jedinou nevýhodou je jejich poměrně značná doba trvání.

Nesporně zajímavým faktem je také zjištěná statisticky průkazná závislost změn využívání pozemků na příslušnosti katastrálních území k jednotlivým výrobním oblastem dle Němec (2001), ale vždy pouze u evidovaného stavu využití půd. U reálného způsobu využití ani na základě hodnocení map a leteckých snímků se závislost na příslušnosti k výrobním oblastem nikdy neprokázala. Je evidentní, že skutečný způsob hospodaření a nakládání s pozemky je řízen vždy více přírodními a ekonomickými faktory než administrativním určením vhodného způsobu směřování zemědělské výroby, která byla určena pouze empiricky na základě analýzy podkladů.

5.4 Souhrn nejdůležitějších výsledků

5.4.1 Změny ve využívání území

Posouzení změn ve využití území na základě hodnocení historických map a leteckých snímků

- v průběhu celého období 1848–2016 docházelo ke zvyšování podílu zastavěných ploch, snižování podílu orné půdy a trvalých travních porostů
- nejvýraznější úbytek orné půdy je zaznamenán po roce 1948 v pícninářské výrobní oblasti, naopak v obilnářské výrobní oblasti je mezi lety 1848–1990 zaznamenán výrazný nárůst
- po roce 1990 obecně klesá orná půda ve všech katastrálních územích na úkor trvalých travních porostů a lesů

Posouzení změn ve využití území na základě katastrálních evidencí

- celé období 1848–2016 je typické poklesem podílu orné půdy a zastavěné plochy
- podíl orné půdy nejvíce klesá po roce 1948 v pícninářské výrobní oblasti, a to především na úkor lesů
- po roce 1948 dochází k prudkému nárůstu ostatních ploch na úkor všech ostatních kategorií, včetně zastavěné plochy
- v celém období dochází k mírnému nárůstu zalesnění

Posouzení změn ve využití území na základě Corine Land Cover

- v průběhu celého posuzovaného období 1970–2012 dochází k poklesu zornění na úkor trvalých travních porostů, nejvíce však v pícninářské oblasti
- procentické zastoupení lesních ploch je stále vyrovnané v průběhu celého období
- ostatní výsledky jsou statisticky podobné jako v případě analýzy reálného využití na základě leteckých snímků a historických map

5.4.2 Posouzení vývoje struktury obyvatelstva a katastrálních území

- ve všech sledovaných oblastech se v průběhu celého období snižuje počet obyvatel a narůstá jejich průměrný věk, nejvíce však v pícninářské výrobní oblasti

- důležitou roli hraje do roku 1948 národnostní složení obyvatel – v pícninářské výrobní oblasti, tj. v oblasti v blízkosti státní hranice, převažuje obyvatelstvo německé národnosti (někdy i 100 % obyvatel německé národnosti)
- z pohledu náboženské struktury jsou dlouhodobě odlišná katastrální území na Českomoravské vrchovině, kde jsou do dnes obce s obyvatelstvem dominantně evangelického náboženského vyznání
- s postupujícím časem se snižuje poměr obyvatel zaměstnaných v primárním sektoru a zvyšuje se dosažené vzdělání
- počet samostatně hospodařících subjektů (ve všech sektorech) se po roce 1948 prudce snížil a po roce 1990 zase postupně narůstá (souběžně se snižuje nezaměstnanost obyvatel)
- v celém sledovaném období dochází k průběžnému nárůstu počtu domů ve sledovaných katastrálních územích, s výjimkou několika zcela zaniklých osad (např. Dolní Světlé Hory apod.)
- v průběhu sledovaného období se průběžně zlepšovala přístupnost obcí, ale pouze do roku 1990, poté dochází ke stagnaci

5.4.3 Vývoj hybných sil změn využití půdy

Hnací síly změn využití půdy na základě analýzy map a leteckých snímků

- v počátečním období do roku 1948 jsou nejvýznamnější hybnou silou přírodní faktory, z nichž byl do analýzy zahrnut faktor průměrného sklonu území
- v období po druhé světové válce se projevila i role národnostního složení obyvatelstva, které však následně přestává hrát důležitou roli
- v období mezi lety 1948 až 1990 narůstá vliv socioekonomických a právních hybných sil v podobě vyhlášení chráněných území a zřízení hraničního pásma
- po roce 1990 jsou dominantní hnací silou nejrůznější dotační tituly, především dotace na krajinotvorná opatření a později v podobě jednotné platby na plochu obdělávané půdy (SAPS)

Hnací sily změn využití půdy na základě analýzy stavu podle katastrálních evidencí

- změny v evidovaném využití pozemků jsou vždy podmíněny souhou více různých faktorů, nejčastěji v podobě socioekonomických a demografických faktorů
- v období do roku 1948 se v jednotlivých výrobních oblastech projevil vliv dostupnosti katastrálních území
- po roce 1990 se rovněž v případě změn v evidovaného využívání pozemků uplatňuje vliv dotačních titulů, ale ne tak výrazně jako v případě analýzy reálného využití území
- v průběhu celého sledovaného období se velmi silně uplatňuje vliv příslušnosti k výrobním oblastem

Hnací sily změn využití půdy na základě analýzy Corine Land Cover

- rozdíly v hnacích silách jsou daleko výraznější v porovnání s analýzou reálného využívání území
- v prvním analyzovaném období 1970–1990 hrají výraznou roli ve změnách využití území přírodní hnací sily
- po roce 1990 se významně uplatňuje vliv projektů pozemkových úprav na změny ve využití pozemků

5.4.4 Porovnání změn využití půdy podle druhu dat pro analýzu, včetně porovnání jejich jednotlivých hnacích sil

- při analýze kompletního sledovaného období 1848–2016 je zaznamenán značný rozdíl mezi hybnými silami změn evidovaného využívání území a reálného využívání území
- hnací sily změn využití půdy podle katastrálních evidencí jsou většinou souborem několika různých faktorů, především demografických, socioekonomických a právních
- změny využití půdy podle reálného využití jsou většinou řízeny pouze jedním faktorem, často přírodního charakteru
- v období po roce 1990 jsou veškeré změny využívání území, bez ohledu na zdroj využívaných dat, řízeny dotačními tituly a projekty podporujícími

změny v krajině jako jsou např. pozemkové úpravy nebo dotace pro obce a investice do infrastruktury

- zařazení katastrálních území do jednotlivých výrobních oblastí se jako hnací síla změn využití území projevilo pouze v případě změn stavu evidovaného využívání území

6. DISKUZE

6.1 Změny využití území v letech 1848 – 1948

Jedním z výsledků při analýze změn využití území v této disertační práci bylo zjištění, že v polovině 19. století (rok 1848) náleželo největší procento plochy zemědělským pozemkům, z čehož naprosto dominovala orná půda. Orná půda byla v tomto období zdaleka nejdůležitější kategorií využití území, která pokrývala ve sledovaných katastrálních územích více jak polovinu z celkové rozlohy. Její zastoupení se v průběhu sledované časové periody pohybuje průměrně mezi 53,24 % a 61,92 %. Tyto výsledky ve své studii potvrzují rovněž Kuskova, Gingrich a Krausmann (2008), kteří popisují zastoupení orné půdy na území současné České republiky kolem roku 1830 jako dominantní část území, pokrývající podobně jako v případě sledovaných 60 katastrálních územích přibližně 50 % území. Rovněž zastoupení trvalých travních porostů v analyzovaných územích (průměrně 17 %) koresponduje se zastoupením luk a pastvin v celém území současné České republiky popsané Bičík, Jeleček a Štěpánek (2001). Kuskova, Gingrich a Krausmann (2008) vypočítaly podíl trvalých travních porostů na 18 % území. V tradičních zemědělských oblastech (obilnářská a bramborářská výrobní oblast) bylo mezi lety 1848 a 1948 zastoupení zemědělských pozemků relativně stabilní. Tento fakt potvrzuje ve své studii také Bičík et al. (2015) a rovněž Sklenička a Lhota (2002). Dílčí sledované období let 1848–1948 se v analyzovaných katastrálních územích vyznačovalo relativní stabilitou ve využívání území. Tato skutečnost je potvrzena rovněž autory Bičík (1998) a Jeleček (1984). Postupně se rozširovaly plochy pro pěstování nových plodin, jako jsou okopaniny, luštěniny nebo pícniny, z původních 6 % celkové výměry v roce 1830 na 16 % v roce 1910. Expanze rozlohy obdělávané půdy byla provedena především na úkor ladem ležících pozemků, jejichž podíl se snížil z 9 % na méně než 1 %. Louky a pastviny v úrodných nížinách byly změněny na ornou půdu; rybníky byly vysušeny pro získání půdy na pěstování cukrové řepy a pšenice v nížinných podmírkách, respektive pro pěstování pšenice a brambor v hornatějších polohách. Více brambor se začalo pěstovat na Českomoravské vrchovině, v méně úrodných horských regionech byly často louky zalesněny, některé byly zorněny (Bičík et al., 1996). Tento fakt byl podpořen analýzami především ve 20 katastrálních územích reprezentujících obilnářskou výrobní oblast. Zde byly zaznamenány v tomto období nejvýraznější změny v rámci

kategorií zemědělských pozemků. Nárůst orné půdy se však ve zkoumané oblasti prokázal především na úkor trvalých travních porostů, a to v průměru o 12 %.

Zcela odlišný vývoj byl zaznamenán ve výše položené, méně úrodné, pícninářské oblasti. Pro tuto oblast je zásadní velmi vysoký podíl trvalých travních porostů, využívaných zejména jako pastviny, které ve 20 analyzovaných katastrálních územích v rámci pícninářské výrobní oblasti v roce 1848 zaujímaly v průměru 38 % plochy sledovaných území. Obdobně Antrop (1997) popisuje v tomto období zásadní vývoj agropastoračních systémů v méně úrodné části Flander. Daleko významnější změnou je však zjištěný výrazný nárůst zalesnění pícninářské výrobní oblasti v rozmezí let 1848–1948. Nárůst lesních porostů byl vyčíslen na průměrných 13 %. Důvodem pro takto rozsáhlý nárůst byl především obchodní zájem vlastníků pozemků z řad šlechty, jak potvrzuje ve své studii rovněž Bičík et al. (1996), který ve své práci popisuje fakt, že zalesňování především horské oblasti jižních Čech, zvláště Šumavy, bylo řízeno majiteli pozemků, šlechtickou rodinou Schwarzenbergů. Důvodem byla změna obchodních aktivit na mnohem výnosnější lesnický průmysl. Druhým důvodem pro výrazný nárůst lesních ploch, který byl v rámci analýzy 20 katastrálních území v pícninářské výrobní oblasti také zjištěn, byl odliv obyvatelstva v období po první světové válce spojený s opouštěním pozemků a jejich ponecháním ladem. Tyto pozemky následně, jak bylo popsáno v kapitole Výsledky, podléhaly samovolné postupné sukcesi. Nárůst opuštěných pozemků a konverze méně úrodné orné půdy na louky a lesy v tradičně historicky relativně hustě zalidněných Sudetech je rovněž popsán Sklenička et al. (2009a). Bičík et al. (1996) tento fakt potvrzuje prostřednictvím téměř dvojnásobné hodnoty indexu změny v oblasti doposud nezalesněné části Šumavy, Krušných hor, Orlických hor a Krkonoš. Podobně jako v případě vybraného vzorku katastrálních území v pícninářské výrobní oblasti, spontánní zalesňování horských krajin v Evropě se zdá být součástí celosvětového trendu, jak popisuje např. Bourbouze, a Gibon, (1999) pro oblast Středomoří, Chevalier (1956) v oblasti Pyrenejí nebo Olsson, Austrheim a Grenne (2000) pro horskou oblast středního Norska. Tuto regionální marginalizaci potvrzuje z oblasti Schwarzwaldu rovněž Bruns, Ipsen a Bohnet (2000). Zvláštním zjištěním byl velmi malý nárůst zastavěných pozemků napříč sledovanými katastrálnimi územími, a to i přes fakt, že sledované období 1848–1948 v sobě zahrnuje prakticky celé období průmyslové revoluce. Celkově byl nárůst zástavby vyčíslen v zájmových katastrálních územích na přibližně

4 %. Slabý až bezvýznamný vliv industrializace a urbanismu popisuje rovněž Bičík et al. (1996) pro území celé současné České republiky s výjimkou aglomerací měst, nebo Bičík a Štěpánek (1994) pro území Liberecka a Jablonecka.

6.2 Změny využití území v letech 1948 – 1990

K významným změnám ve využívání půdy došlo po druhé světové válce, respektive v období 1948–1990. V letech 1948 až 1989 se zemědělská půda ve sledovaných katastrálních územích snížila v průměru o 12 % (orná půda byla snížena o 7 % a travní porosty o 26 %), zatímco lesní plocha vzrostla průměrně o 10 %. Tyto změny potvrzují ve svých publikacích rovněž Bičík, Jeleček a Štěpánek (2001) pro území dnešní České republiky a Štěpánek (1992), kteří popisují rozsah snížení zemědělské půdy o více jak 15 %. Změny v rozložení jednotlivých kategorií využívání pozemků byly zaznamenány ve větší míře především ve 20 katastrálních územích v pícninářské výrobní oblasti. Zde byl při analýze leteckých snímků po roce 1948 zaznamenán nejvýznamnější pokles výměry zemědělských pozemků na úkor ploch lesů. Tato změna byla vyčíslena v průměru na 18,5 %, v extrémních případech došlo k nárůstu lesních ploch až o více než 38 %. Tyto změny, spojené především s vysídlením větší části pícninářských výrobních oblastí, v období těsně po druhé světové válce, popisuje ve své práci rovněž Bartoš (1987), který popsal úbytek zemědělské půdy v příhraničním regionu o 15 %, a úbytek orné půdy o 9 %. Snižování výměry zemědělské půdy v horských marginálních oblastech na úkor keřovitých a lesních ploch, vzniklých samovolnou sukcesí, byl popsán i v jiných Evropských státech, jak je uvedeno ve studii Macdonald et al. (2000). Tato studie popisuje rapidní opouštění zemědělské půdy v druhé polovině 20. století napříč všemi horskými oblastmi v Evropě. Tyto výsledky potvrzuje pro země západní Evropy rovněž Meeus (1993). Otázka marginalizace oblastí s méně příznivými přírodními podmínkami, spojených s úbytkem zemědělských pozemků na úkor křovin a lesů, případně minimálně převod tradiční orné půdy na méně intenzivní trvalé travní porosty, v druhé polovině 20. století, je popsána, jak již bylo řečeno, napříč celým Evropským kontinentem. Dokládá to studie Poudevigne, Alard (1997) pro oblast východní a jihovýchodní Francie, Skånes a Bunce (1997) pro jižní a jihovýchodní část Švédska, Fjellstad a Dramstad, (1999) pro jižní část Norska, Krausmann et al. (2003) pro podhorské oblasti Rakouska, Reger, Otte a Waldhart (2007) pro hornaté oblasti Německa, nebo

Baldock, Beaufoy a Brouwer (1996) pro hornaté oblasti napříč celým Evropským kontinentem. Na rozdíl od těchto prací zaměřených výhradně na marginální oblasti, stejně jako v případě popsaných výsledků na souboru 20 katastrálních území v pícninářské výrobní oblasti, je rozsáhlá transformace zemědělských pozemků do ploch lesů popsána pro celé období v celoevropském měřítku také ve studii Mather (1992), a v oblastech tradičně zemědělsky využívaných jako je např. region Ruhr ve studii Bruns, Ipsen a Bohnet (2000).

Samostatnou kapitolou je transformace zemědělských pozemků do rozsáhlých ploch zástavby, případně při analýze evidovaného stavu využití do kategorií zastavěná nebo ostatní plocha. Zatímco nárůst ploch zástavby se v průměru pohybuje ve sledovaných katastrálních územích pouze v řádu jednotek procent, nárůst ostatních ploch je vyčíslen na více jak 8 % v průměru všech katastrálních území. Nejvízazněji se změna zastavěné půdy dotkla zejména aglomerací měst (nárůst i v desítkách procent), podíl ostatních ploch je spojen téměř výlučně s katastrálními územími v pícninářské výrobní oblasti, tedy v blízkosti státních hranic s Německem a Rakouskem (zde se jedná i o část oblasti obilnářské). Tyto oblasti jsou naopak spojeny s úbytkem zastavěných ploch ve spojitosti s vysídlením tradičního německého obyvatelstva a zřízením uzavřeného hraničního pásma, jak bude dále popsáno. Nárůst zastavěných ploch v druhé polovině 20. století je doložen prakticky v celém Evropském prostoru, jak dokazuje ve své práci např. Bruns, Ipsen a Bohnet (2000) pro Německý region Ruhr (v důsledku rozširování průmyslových oblastí a nové městské zástavby), Kaniarska et al. (2014) pro oblast Slovenska (rozširování zemědělských závodů a obytných ploch), Bičík et al. (1996) pro celý prostor současné České republiky (výstavba průmyslových a zemědělských areálů, rozširování městských aglomerací), Schneebereger et al. (2007) pro oblast Švýcarských Alp (rozširování residenčního bydlení) nebo Bouma, Varallyay a Batjes (1998) obecně pro celý Evropský kontinent (rozširování průmyslových lokalit a obytných ploch). Fenomén rozširování ostatních ploch je naopak spojen téměř výhradně s oblastí tehdejší Československé socialistické republiky, kdy nejvyšší stupeň konverze pozemků do kategorie ostatních ploch je spojena především s rozširováním dobývacích prostor, komunikací a ploch hraničního pásma. V porovnání s celorepublikovým nárůstem místy i na 50 % plochy, jak popisují ve své práci Štěpánek (1992) nebo Bartoš (1987), není nárůst v rámci sledovaných katastrálních území v rozsahu maximálně 15 % tak výrazný. Důvod lze spatřovat

především v absenci rozsáhlejších záborů především pro průmysl, těžbu nebo komunikační trasy. V rámci sledovaných katastrálních území se konverze dotýkala pouze dílčích ploch hraničního pásma a ojedinělých výstaveb místních komunikací nebo silnic vyššího řádu.

6.3 Změny využití území v letech 1990 – 2016

Období po roce 1990 do současnosti (2016) je ve skupině 60 analyzovaných katastrálních území z hlediska změn ve využívání území ve znamení neustálého poklesu orné půdy na úkor permanentních kultur, především trvalých travních porostů. Procento zornění se snížilo z průměrných více jak 50 % na současných průměrných 35 %. V tomto směru jsou napříč sledovanými katastrálními územími zaznamenány značné výkyvy podle jejich příslušnosti k jednotlivým výrobním oblastem. Stejně, jako v analyzované skupině katastrálních území, tak i ve zbytku České republiky, je po roce 1990 zaznamenán výrazný pokles výměry jak orné půdy, tak i veškeré zemědělské půdy, jak popisuje Bičík et al. (2001). Důvodem je krach mnoha velkých potravinářských závodů v prvních letech transformace po revoluci v roce 1989, ale také zvýšený zájem o mimoprodukční funkce krajiny. Hlavní proces této změny ve využívání krajiny v období 1990–2000 se jednoznačně odráží v zakládání rozsáhlých ploch trvalých travních porostů (luk a pastvin), zejména v horských oblastech. Tato změna se v rámci analyzovaných katastrálních územích dotýká v průměru pouze několika jednotek procent, v pícninářské výrobní oblasti je však tato změna daleko výraznější a maximální hodnoty zatravnění jsou zaznamenány až na úrovni 39 % (např. katastrální území Jenín). Rozsáhlé zatravňování pozemků s méně příznivými podmínkami pro tradiční rostlinnou výrobu je doloženo i v jiných částech Evropy, a to nejen ze zemí bývalého východního bloku, jak popisuje např. Kuemerle et al. (2009) nebo Sklenička (2002), ale i v zemích západní Evropy, jak dokládá např. studie Kristensen, Thenail a Kristensen (2004) pro oblast Jutského poloostrova v Dánsku nebo Reger et al. (2009) pro oblast ve vrchovině Lahn – Dill v západní části Německého Hesenska. Zajímavostí je, že pokles zornění se v období kolem roku 2000 nedotýká pouze Evropských zemí, ale také zemí v tzv. třetím světě, jako je např. Čína, kde byl výrazný pokles zornění (o 12 %) zaznamenán např. v provincii Kunshan jak popisuje Long et al. (2009).

Druhým nejvýznamnějším procesem, který přináší úbytek zemědělské půdy v období 1990–2016, je urbanizace. Celkový průměrný nárůst zastavěných ploch v analyzovaných katastrálních území není v porovnání s celorepublikovým průměrem popsaným např. Bičík a Jeleček (2009) nebo Bičík et al. (2015) tak výrazný, přesto ale v některých katastrálních územích (např. Lipno nad Vltavou nebo Klokočoty) dosahuje až 15 %. Důvodem pro celkově nižší rozsah urbanizace a zejména suburbanizace v tomto období, ve sledované skupině katastrálních území, je výrazná absence velkých aglomerací a dopravních tepen, se kterými autoři jako je Bičík et al. (2001) nebo Hubacek a Vazquez (2002) spojují největší rozrůstání zastavěné plochy na úkor zemědělské půdy. Přes popsané rozšiřování zastavěných ploch se celkové procentické zastoupení tohoto typu využití území v souboru 60 analyzovaných katastrálních území pohybuje okolo 7,5 %, což odpovídá celoevropskému průměru. V současné době urbanizované území v 12 původních státech EU pokrývá podle Bouma, Varallyay a Batjes (1998) průměrně cca 10 % z celkové rozlohy s velkými odlišnostmi mezi jednotlivými zeměmi a regiony. V povodí Rýna, je například pro Nizozemsko urbanizace na ploše 12,5 %, zatímco pro Francii je to pouze 6,4 %. Studie Veldkamp a Lambin (2001) naznačuje, že budoucí růst evropských městských oblastí je očekáván o cca 0,1 % za rok. Nárůst zástavby na úkor tradičních zemědělských lokalit opět není fenoménem pouze Evropy, k daleko výraznějším nárůstům dochází zejména v rychle se rozvíjejících ekonomikách, jak lze demonstrovat na příkladu Číny (Long et al., 2009), kde je nárůst v období let 2000–2009 vyčíslen na bezmála 30 %, a to na úkor tradičních rýžových plantáží, tedy zemědělské půdy. V souvislosti se zastavěnými plochami se ve sledovaných katastrálních územích po roce 1990 setkáváme s fenoménem brownfieldů. Jedná se zejména o problematiku agrobrownfieldů, tedy lokalit po zemědělských areálech, především objektů pro živočišnou výrobu z období let 1948–1990. Tyto stávající zastavěné plochy se vyskytují zejména v pícninářské výrobní oblasti, např. v katastrální území Radčice u Malont nebo Jenín (Pečenka et al., 2016b, Moravcová et al., 2014). Řešením otázky agrobrownfieldů se ve své práci zabýval např. Bičík a Jeleček (2009).

Poslední z popsaných změn ve využívání území je rozšiřování ploch lesů, které pokračuje z předcházejícího období 1948–1990. Podobně, jako ve výše popsaném časovém období, se tyto změny dotýkají především horských poloh pícninářské

a obilnářské výrobní oblast, kde je zalesňování spojeno nejen se samovolnou sukcesí, ale také s ochranným zalesňováním nově vznikajících ploch ochrany přírody a krajiny. Nárůst lesních ploch je oproti výše popsanému období spíše nižší, v řádu jednotek procent. Míra zalesnění v těchto oblastech dosahuje průměrně 48 %, což je výrazně nad průměrem obdobných oblasti např. v jižním Rumunsku (Kuemmerle et al., 2009), kde zalesnění v současné době v horských polohách dosahuje 38,7 %, v horských polohách Rakouska, kde se zalesněnost pohybuje okolo 39 %, v Německu, případně ve Francii, se zalesnění horských oblastí pohybuje okolo 28–29 %, nebo dokonce ve Velké Británii se zalesněností pouze okolo 10 % celkové rozlohy vyšších nadmořských výšek. Oproti tomu velmi odlišné výsledky byly zaznamenány v horských podmírkách sousedního Slovenska, kde se současná zalesněnost horských poloh odhaduje na výrazně vyšší průměr, než bylo zjištěno v analyzovaných katastrálních územích (dokonce i při zohlednění extrémních hodnot), a to na více jak 81 % (Kanianska et al., 2014).

6.4 Hnací síly změn využití území v letech 1848 – 1948

V období mezi lety 1848–1948 se jako zásadní hnací síly změn využívání území v celém souboru šedesáti analyzovaných katastrálních území projevily především přírodní podmínky, které měly určující vliv na vymezení jednotlivých kultur. Tento fakt byl popsán v mnoha studiích napříč celým Evropským kontinentem, jako např. Sandgruber (1978) pro oblast Rakouska, Kanianska et al. (2014) pro oblast Slovenska, Bičík et al. (1996), Lipský (2000) nebo Kuskova, Gingrich a Krusmann (2008) pro oblast současné České republiky, Cousins (2001) pro oblast jihovýchodního Švédska nebo Serra, Pons a Sauri (2001) pro oblast Středomoří.

Z analýzy zvolených katastrálních území rovněž vyplynul zásadní vliv politických změn, a především obou válečných konfliktů na začátku 20. století. Tento vliv popisuje ve své práci rovněž Angus (2003) a Sklenička (2003) pro území současné České republiky nebo Schneeberger et al. (2007) pro území Švýcarska. Na konci tohoto sledovaného období se zejména v pícninářské výrobní oblasti projevil vliv národnostního složení obyvatelstva v jednotlivých katastrálních územích. Tento jev byl spojen zejména s důsledky druhé světové války, a s tím spojeným odsunem tradičního obyvatelstva Německé národnosti, jak je popisuje i ve zbytku příhraničních

oblastí tzv. Sudet např. Sklenička et al. (2009b). Tento proces způsobil masivní vylidňování především v příhraničních oblastech pícninářské, ale i obilnářské výrobní oblasti (tj. 25 katastrálních území z celkových 60 analyzovaných katastrálních území) a zásadně změnil využívání půd v těchto oblastech, zejména podél tzv. železné opony. Tradiční zemědělské plochy se začaly přetvářet na převážně lesní pozemky nebo v případě katastrální evidence na zastavěné nebo ostatní plochy. Důvodem byla nemožnost a neochota dosídlení lokalit českou populací navzdory masivní podpoře ze strany vlády. Místo toho obyvatelé přesídlili do měst a venkovských obcí s nižší nadmořskou výškou. Obdobné problémy příhraničních oblastí podél hranice současné České republiky, s výjimkou východní hranice se Slovenskem, popisují ve svých pracích Bičík a Jeleček (2009), Sklenička (2003), Bičík a Štěpánek (1994), pro oblast hranic s Německem a Rakouskem, nebo Latocha (2009), Latocha a Migón (2006), Bielecka a Ciolkosz (2002) pro oblast hranic s Polskem.

6.5 Hnací síly změn využití území v letech 1948 – 1990

Období mezi roky 1948–1990 je poznamenáno ve sledovaných katastrálních územích především politickými hybnými silami v podobě snah o velkovýrobní zemědělské využívání v obilnářské a bramborářské výrobní oblasti na jedné straně, a naopak extenzifikaci zemědělské výroby v pícninářské výrobní oblasti v důsledku budování uzavřeného hraničního pásma a tzv. železné opony na straně druhé. Po roce 1948 byl ovlivněn vývoj struktury využití půdy (v podobě ztráty zemědělské a orné půdy) napříč všemi sledovanými katastrálními územími především stavebními projekty, formou výstavby zemědělských velkovýrobních areálů, částečně také průmyslových závodů, obytných budov a v menší míře také dopravních liniových staveb. Časté změny v rozsahu zástavby jsou v rámci střední Evropy pod tlakem politických hnacích sil vázány na vznik nových těžebních oblastí. Tato změna dokumentovaná rovněž Skaloš et al. (2011) pro důlní oblasti v Čechách a Kaniánska et al. (2014) nebo Turnock (2002) pro obdobné oblasti na Slovensku a v Maďarsku, nebyla v rámci žádného z analyzovaných oblastí prokázána. Ze všech výše popsaných důvodů byla zemědělská půda průběžně konfiskována pro nezemědělskou činnost. Tyto změny jsou podpořeny celou řadou studií pro území střední a východní Evropy Enyiedi (1990) nebo Ofer (1980) ale i západní Evropy jako např. Antrop (2004) nebo Koch (1980). Vedle tohoto poklesu zemědělské a orné půdy ve všech analyzovaných katastrálních územích

pod tlakem stavební činnosti, byl v příhraničních oblastech pícninářské výrobní oblasti úbytek zemědělských pozemků spojen převážně s poválečnými politickými rozhodnutími, jak bylo popsáno výše. Tento fakt potvrzuje rovněž ve své práci Bičík et al. (2001) nebo Sklenička (2003), kteří popisují skutečnost, že tyto horské hraniční regiony byly obvykle nevhodné pro zemědělskou velkovýrobu založenou na družstevním hospodaření, a proto byly plochy zalesněny a většina pozemků orné půdy byla přeměněna na louky a pastviny. Obdobný vliv těchto politických hnacích sil je popsán v celém prostoru bývalého východního bloku v rámci střední a východní Evropy. Tyto hnací síly zmiňuje ve svých pracích Bičík, Jeleček a Štěpánek (2001), Bičík a Jeleček (2009), Swinnen (2009) pro oblast bývalého Československa, Baumann et al. (2011) pro oblast západní Ukrajiny, Kuemmerle et al. (2009) pro oblast Rumunska nebo Munteanu et al. (2014) pro oblast Polska.

Vedle těchto politických hnacích sil se v období 1948–1990 projevil v analyzované skupině katastrálních území také významný vliv socioekonomických faktorů. Tyto faktory způsobily především další vylidňování horských oblastí, spadajících převážně do pícninářské výrobní oblasti, a také částečně do oblasti obilnářské. Důsledkem je mimo jiné marginalizace těchto lokalit, projevující se úbytkem intenzivně obhospodařovaných zemědělských pozemků, a jejich převod do méně intenzivních forem trvalých travních porostů, do lesních porostů nebo ostatní plochy. Obdobné projevy marginalizace zemědělských oblastí ve zkoumaném regionu jižních Čech popisuje ve své práci rovněž Kubeš a Kraft (2011). Kromě toho popisuje obdobné procesy v období od konce druhé světové války v mnohých okrajových evropských krajinách celá řada dalších autorů. Podle jedné z těchto studií Reger et al. (2009) hrálo významnou roli z hlediska identifikovaných hnacích sil ve využívání půdy několik socioekonomických faktorů, mezi které patří nepříznivá zemědělská struktura, změny na trhu práce, relativní ceny zemědělských produktů, zemědělská politika, migrace a rozvoj infrastruktury.

Jednou z přetrvávajících hnacích sil, která byla při analýze zájmových katastrálních území zaznamenána, je vliv přírodních hnacích sil. Jejich vliv však rozhodně není tak výrazný jako v prvním analyzovaném období let 1848–1948. Vliv přírodních podmínek je nejčastěji identifikován opět v horských pícninářských oblastech. Klijn (2004) poukazuje na fakt, že většina okrajových zemědělských krajin v Evropě

je charakterizována abiotickými omezeními, jako jsou znevýhodněné topografické, edafické a klimatické podmínky pro pěstování, které byly a jsou hlavní překážkou pro moderní zemědělský rozvoj. V mnoha změňovaných okrajových krajinách byla velká část orné půdy postupně opuštěna a nahrazena trvalými travními porosty. V důsledku této postupné změny využití půdy se současný ráz krajiny v těchto lokalitách skládá z velkého počtu travních plošek, které se liší v době, tj. v době trvání obhospodařování po ukončení rostlinné výroby (Reger, et al., 2009). Příkladem jsou všechna místa nebo krajiny, které jsou příliš chladné, vlhké, suché, strmé, zasolené nebo daleko pro jakékoli lidské využití. Tady mohly přežít přírodní reliky navzdory někdy velmi intenzivnímu využívání půdy v krátké vzdálenosti. Jsou tady také příznivé podmínky pro rychlý vývoj nových přírodních prvků (Vos, Meekes, 1999).

6.6 Hnací síly změn využití území v letech 1990 – 2016

Analýza hnacích sil na souhrnné úrovni prokázala, že hlavními směry změny krajiny se vyznačují specifickými skupinami sil. Změny ve vybraných prvcích v zemědělské oblasti jsou často spojeny pouze s několika rozhodujícími typy hybných sil. Nejdůležitější hybnou silou, kterou se především podařilo v současné době statisticky prokázat, jsou dotační hnací síly. Dotační tituly mění vedle způsobu využití i spektrum pěstovaných plodin. Obdobný vliv dotací pro oblast Francie popisuje i Serra, Pons a Saurí (2008). Obecně považuje dotace za jednu z hlavních hnacích sil na Evropském kontinentu i Rounsevell et al. (2005). Zásadní vliv dotací na hospodaření v České republice jak před vstupem do Evropské unie, tak po něm (rok 2004), popisuje rovněž Vošta (2010). Poměrně zásadní hybnou silou ve sledovaných katastrálních územích jsou neočekávaně také faktory popisující možnosti zlepšení životního prostředí (ochrana území – parametr OCH) a moderní formy zemědělství, které jsou v souladu s přírodou (zavedení prostřednictvím pozemkových úprav PU), a také v souladu s oblastmi typickými pro výrobu určitých plodin (produkční oblast – OBL). Moderní využívání půdy vedlo k celé řadě procesů degradace půdy, například acidifikaci, zasolení, desertifikaci a erozi, které je třeba reguloval (Podhrázká, Novotný, 2007; Podhrázká et al., 2015b). Podobné výsledky z pohledu změn ve využívání pozemků pod tlakem zvýšení jejich ochrany před degradačními procesy popisuje ve své práci rovněž Macdonald et al. (2000). Poukazuje na fakt, že použití biocidů a chemických hnojiv a dalších vysokých externích vstupů do zemědělství stále více znepokojuje

spotřebitele. Spotřebitelé nyní požadují "bezpečné" výrobky, za které jsou ochotni zaplatit. Pozemky orné půdy postižené degradačními procesy v podmírkách analyzovaných katastrálních území byly z velké části opuštěny a nahrazeny travními porosty, případně lesními plochami. Celoevropsky byly zemědělské pozemky opuštěny, když přestaly generovat příjmy pro firmy i domácnosti, jak popsalo ve své práci Dax, Loibl a Oedl-Wieser (1995). Pokud nebylo nalezeno jiné alternativní a výnosnější využití lokalit (např. lesnictví, rekreace), byly pozemky převedeny z produktivního využití do kategorie ostatních ploch.

Příležitosti ke změnám v zemědělství jsou závislé na konkurenčním postavení venkovské ekonomiky. Z tohoto důvodu byly jako jedny z možných hnacích sil identifikovány socioekonomicke podmínky ve sledovaných oblastech a s tím spojená problematika marginalizace. Zvláštní náchylnost k marginalizaci a opuštění malých i rozsáhlých zemědělských systémů, především v horských pásmech, identifikovali jako problém rovněž Baldock, Beaufoy a Brouwer (1996). V marginalizovaných částech evropské krajiny staré kulturní krajiny mizí. Tam, kde jsou opuštěné plochy, příroda převeze spontánní vývoj a během několika desetiletí, v místech, kde krajina byla po staletí intenzivně používána, zmizí (Vos, Meekes, 1999). V současné době, v horských oblastech, jejich extrémní odlehlost a fyzická nevýhodnost, snižuje konkurenceschopnost a tvoří přísné limity technického a strukturálního přizpůsobení. Horalé mohou být méně adaptabilní vzhledem ke svému věku, omezeným znalostem a hluboce zakořeněným tradicím, jak popisuje Campagne, Carrere a Valceschini, (1990) nebo Walther (1986). Konkrétní politická a dotační opatření pro horské oblasti, která byla zahájena, poskytnula náhradu za nevýhodnost, i když tyto oblasti jsou obvykle prioritou pro strukturální a rozvojovou pomoc. Navíc Společná zemědělská politika EU uznává prostřednictvím strukturální podpory na "méně příznivé oblasti" přirozené znevýhodnění těchto oblastí a spojitost s vylidňováním a opuštěním půdy. Padesát šest procent využívané zemědělské plochy v EU spadá do vymezených méně příznivých oblastí, které jsou v značné míře klasifikovány jako horské oblasti (Macdonald, et al., 2000). Socioekonomicke charakteristiky odhalují, že horské lokality budou potenciálně náchylné k opuštění, a to buď kvůli jejich vysoké závislosti na zaměstnání v zemědělství nebo malému rozsahu svých činností, které mohou snížit životaschopnost a schopnost adaptace většiny podniků. Přizpůsobení zemědělství může snížit riziko opuštění půdy tím, že udržuje životaschopnost zemědělského

podniku. Možnosti zahrnují úpravu zemědělských postupů prostřednictvím technické nebo strukturální změny, diverzifikaci farem, zvýšenou produkci s přidanou hodnotou nebo zapojení místních a regionálních trhů práce (Dax, Loibl, Oedl-Wieser, 1995).

Do tohoto seznamu mohou být přidány alternativní způsoby využívání půdy, včetně nejnovější možnosti agroenvironmentálních aktivit v Evropské unii podle nařízení EHS 2078/92 nebo dalších rovnocenných opatření v zemích mimo EU. Bylo zjištěno, že místní faktory jsou důležité pro vývoj a změnu farmy na nezemědělské činnosti na sub-regionální úrovni (Edmond, Corcoran, Crabtree, 1993). Zároveň bylo zjištěno, že dalším určujícím faktorem při vývoji dalších aktivit jsou vlastnosti zemědělských domácností, zemědělského dědictví a povaha možných pracovních trhů. Lepší integrace venkovských domácností do venkovského hospodářství může úspěšně zvýšit příjmy, a tím podporovat přítomnost zemědělských aktivit (Macdonald, et al., 2000).

7. ZÁVĚR

Cílem této disertační práce bylo analyzovat hlavní příčiny změn ve využívání území rozdílných produkčních oblastí Jihočeského kraje. Tyto změny byly zkoumány v různých časových obdobích v rámci období 1848–2016.

Celkem byl vybrán soubor 60 katastrálních území, náležejících do tří různých výrobních oblastí podle Němec (2001), a to výrobní oblasti bramborářské, obilnářské a pícninářské. V rámci těchto katastrálních území byly zjišťovány změny v jejich využívání, a to jednak podle jednotlivých katastrálních evidencí a dále podle skutečného stavu zachyceného v historických mapách a leteckých snímcích, doplněné o databázi Corine Land Cover.

Hlavní příčiny těchto změn byly analyzovány ve skupině hnacích sil rozdělených na parametry přírodní, výrobní, demografické, právní, z oblasti krajinného plánování a dotační. Vliv těchto hnacích sil na změny využití půdy a jejich statistická průkaznost byla zjišťována na základě RDA analýzy.

Z analýzy jednotlivých podkladů bylo zjištěno, že hlavním trendem ve vývoji využití půdy, a to jak podle katastrálních evidencí, tak podle reálného stavu, je neustálý pokles zastoupení orné půdy v rámci celého sledovaného zkoumaného období 1848–2016. Tento pokles je doprovázen nárůstem trvalých travních porostů, zejména v období po roce 1990, převážně vlivem nastavení dotačních titulů na podporu pastevního chovu přezvýkavců a také na podporu mimoprodukčních funkcí krajiny.

Z pohledu vývoje osídlení, socioekonomických a demografických faktorů jsou všechna katastrální území typická průběžným snižováním počtu obyvatel a nárůstem jejich průměrného věku v průběhu celého zkoumaného období. V analýze se rovněž prokázal významný odskok obyvatelstva od tradiční zemědělské výroby v rámci ekonomických aktivit. Ve zkoumaných katastrálních územích se výrazně projevuje vliv marginalizace okrajových částí zařazených především do pícninářské výrobní oblasti. Tyto lokality současně trpí častým vylidňováním a úbytkem pracovních příležitostí.

Při analýze hlavních příčin změn využití půdy bylo zjištěno, že jednotlivé hnací síly se liší podle toho, jaký zdroj dat je využit pro analýzu změn využití území. V případě využití dat z katastrálních evidencí jsou změny podmíněny většinou souborem

několika různých faktorů, především z oblasti demografie, socioekonomiky a právních vztahů. V případě hodnocení na základě dat o reálném využívání území (at' již v podobě historických map a leteckých snímků, tak v případě celoplošné databáze Corine Land Cover) jsou změny ve využití území způsobeny nejčastěji pouze jedním faktorem, často přírodního charakteru. Tento rozdíl se do značné míry stírá po roce 1990, kdy většina změn ve využití území, a to jak stavu evidovaného, tak reálného, je podmíněna čerpáním dotačních titulů bez ohledu na původ dotačních peněz (národní dotace, dotace z Evropské unie). Samotný vliv zařazení katastrálních území do výrobních oblastí, jak bylo stanoveno v rámci tématu disertační práce, byl vysledován s dostatečnou statistickou průkazností pouze v případě analýzy změn využití půdy podle stavu zachyceného v katastrálních evidencích.

8. SOUHRNY

8.1 Seznam použité literatury

1. AALEN, F. H., WHELAN, K., STOUT, M. 1997. *Atlas of the Irish rural landscape*. Cork: Cork University Press. 432 s. ISBN 1859180957.
2. ABRAHAMS, R. 1996. *After socialism: land reform and social change in Eastern Europe*. Oxford: Berghahn Books. 232 s. ISBN 157181910X.
3. ACS, S., HANLEY, N., DALLIMER, M., GASTON, K. J., ROBERTSON, P., WILSON, P., ARMSWORTH, P. R. 2010. The effect of decoupling on marginal agricultural systems: implications for farm incomes, land use and upland ecology. *Land Use Policy*, 27(2), 550-563.
4. ADHIKARI, B. 2005. Poverty, property rights and collective action: understanding the distributive aspects of common property resource management. *Environment and Development Economics*, 10(01), 7-31.
5. ANDREOLI, M., BRUNORI, G., CAMPUS, F., TELLARINI, V. 1989. *I sistemi agricoli in aree marginali. Aspetti socio-economici*. In: Camillo, Z. (Ed.). *Sistemi agricoli marginali. Mugello-Alta Romagna-Garfagnana-Alto Reggiano*. Firenze: CNR, s. 281-474.
6. ANGUS, M. 2003. *The world economy: historical statistics*. Paris: Development Centre of the OECD, 273 s.
7. ANTROP, M. 1997. The concept of traditional landscapes as a base for landscape evaluation and planning. The example of Flanders Region. *Landscape and Urban Planning*, 38(1-2), 105-117.
8. ANTROP, M. 2004. Landscape change and the urbanization process in Europe. *Landscape and urban planning*, 67(1), 9-26.
9. ANTROP, M. 2005. Why landscapes of the past are important for the future. *Landscape and Urban Planning*, 70(1-2), 21-34.
10. BALDOCK, D., BEAUFOY, G., BROUWER, F. 1996. *Farming at the margins: abandonment or redeployment of agricultural land in Europe*. London/The Hague: Institute for European Environmental Policy. 202 s.
11. BANZHAF, E., KINDLER, A. 2005. *Land use changes and population development in shrinking urban regions – exemplified on the City of Leipzig*,

- Germany*. In: Himiyama, Y. (Ed.). Land use/cover changes in selected regions in the world. New Delhi: Oxford and IBH Publishing, s. 43-47.
12. BARRACLOUGH, S. L. 1999. *Land Reform in developing countries: The role of the state and other actors*. Geneva: United Nations Research Institute for Social Development. 51 s.
13. BARTOŠ, M. 1987. *Influence of large-scale farming methods on soil exploitation in Czechoslovakia*. In: Wolman, M. G., Fournier, F. G. A. (Eds.). Land transformation in agriculture. London: John Wiley & Sons Ltd., s. 319-355.
14. BASTIAN, O. 2001. Landscape Ecology – towards a unified discipline? *Landscape Ecology*, 16(8), 757-766.
15. BATYSTA, M., HAVELKA, J., HRUŠKA, M., JACKO, K., JIRÁSKOVÁ, I., KUČERA, J., LEIBL, M., MEDONOS, T., NĚMEC, S., NOVOTNÝ, I., POLÁKOVÁ, Š., REININGER, D., SKOKANOVÁ, E., SMATANOVÁ, M., TYPOLTOVÁ, L., VÁCHA, R., VILHELM, V., VOLTR, V., VOPRAVIL, J. 2015. *Situační a výhledová zpráva–půda*. Praha: Ministerstvo zemědělství České republiky. 102 s.
16. BAUMANN, M., KUMMERLE, T., ELBAKIDZE, M., OZDOGAN, M., RADELOFF, V. C., KEULER, N. S., PRISHCHEPOV, A. V., KRUHLOV, I., HOSTERT, P. 2011. Patterns and drivers of post-socialist farmland abandonment in Western Ukraine. *Land Use Policy*, 28(3), 552-562.
17. BAŽÍK, J., MUCHOVÁ, Z., PETROVIČ, F. 2014. *Assessment of ecological situation in a landscape based on calculation of ecological stability coefficient*. In: Public recreation and landscape protection—with man hand in hand? Brno: Mendelova univerzita. s. 36--43. ISBN 978-80-7375-952-0
18. BERNARD, J. 2011. Endogenní rozvojové potenciály malých venkovských obcí – obtížné hledání a měření jejich vlivu. *Sociologický časopis/Czech Sociological Review*, (04), 745-775.
19. BIČÍK, I. 1988. Areas structure development in the northern Bohemia region as the reflection of society-environment relation. *Historická geografie*, 27, 199-233.
20. BIČÍK, I. 1995. Analýza dat o využití půdy k hodnocení dlouhodobých změn krajiny. *Geographia Slovaca*, 10, 25-29.
21. BIČÍK, I. 1998. Land use in the Czech Republic 1848–1948–1990. Methodology, interpretation, contexts. *Acta Universitatis Carolinae, Geographica*, 32, 247-255.

22. BIČÍK, I., GÖTZ, A., JANČÁK, V., JELEČEK, L., MEJSNAROVÁ, L., ŠTĚPÁNEK, V. 1996. Land use/land cover changes in the Czech Republic 1848–1995. *Geografie–sborník ČGS*, 101, 92-109.
23. BIČÍK, I., HIMIYAMA, Y., FERANEC, J., KUPKOVÁ, L. 2014. *Land use/cover changes in selected regions in the world. Vol. IX. IGU-LUCC Research Reports*. Prague: International Geographical Union Commission on Land Use and Land Cover Change. 65 s. ISBN 9784907651053.
24. BIČÍK, I., CHROMÝ, P., JANČÁK, V., JELEČEK, L., KUPKOVÁ, L., ŠTĚPÁNEK, V., WINKLEROVÁ, J. 2001. *Land use/land cover changes in Czechia over the past 150 years—an overview*. In: Bičík, I. (Ed.) Land use/cover change in selected regions in the world (Part IV). Prague: International Geographical Union Commission on Land Use and Land Cover Change. s. 23-29.
25. BIČÍK, I., JANČÁK, V. 2005. *Transformační procesy v českém zemědělství po roce 1990*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje. ISBN 8086561194.
26. BIČÍK, I., JELEČEK, L. 2005. *Political events factoring into land-use changes in Czechia in the 20(th) century*. In: Milanova, E. V., Himiyama, Y. (Eds.). Understanding Land-Use and Land-Cover Change in Global and Regional Context. Enfield: Science Publishers CRC Press, vol. 7, s. 165-186.
27. BIČÍK, I., JELEČEK, L. 2009. Land Use and Landscape Changes in Czechia during the Period of Transition 1990-2007. *Geografie*, 114(4), 263-281.
28. BIČÍK, I., JELEČEK, L., KABRDA, J., KUPKOVÁ, L., LIPSKÝ, Z., MAREŠ, P., ŠEFRNA, L., ŠTYCH, P., WINKLEROVÁ, J. 2010. *Vývoj využití ploch v Česku*. Praha: Česká geografická společnost. 250 s. ISBN 978-80-904521-3-8.
29. BIČÍK, I., JELEČEK, L., ŠTĚPÁNEK, V. 2001. Land-use changes and their social driving forces in Czechia in the 19th and 20th centuries. *Land Use Policy*, 18(1), 65-73.
30. BIČÍK, I., KUPKOVÁ, L., JELEČEK, L., KABRDA, J., ŠTYCH, P., JANOUŠEK, Z., WINKLEROVÁ, J. 2015. *Land Use Changes in the Czech Republic 1848–2010: Socio-Economic Driving Forces*. Cham: Springer. 226 s. ISBN 3319176714.

31. BIČÍK, I., LANGHAMMER, J., ŠTYCH, P., KUPKOVÁ, L. 2008. Long-Term Land-Use Changes in Czechia as a Flood Risk Influencing Factor. *ACTA UNIVERSITATIS CAROLINAE, Geographica* (1-2), 29-52.
32. BIČÍK, I., ŠTĚPÁNEK, V. 1994. *Changing land-use patterns in Liberec and Jablonec districts*. In: Barlow, M., Dostal, P., Hampl, M. (Eds.). Territory, Society and Administration. The Czech Republic and the Industrial Region Liberec. Amsterdam: Universiteit van Amsterdam, Instituut voor Sociale Geografie, s. 57-64.
33. BIELECKA, E., CIOŁKOSZ, A. 2002. Land-use changes during the 19th and 20th centuries the case of the Odra river catchment area. *Geographia Polonica*, 75, 67-83.
34. BÍNA, J., DEMEK, J. 2012. Z nížin do hor - Geomorfologické jednotky České republiky. Praha: ACADEMIA. 343 s. ISBN 978-80-200-2026-0.
35. BLAŽEK, P., KUBÁLEK, M. 2008. *Kolektivizace venkova v Československu 1948-1960 a středoevropské souvislosti*. In: Blažek, P., Kubálek, M. (Eds.). Kolektivizace venkova v Československu 1948-1960 a středoevropské souvislosti. Praha: Dokořán, s. 359. ISBN 978-80-7363-226-7.
36. BLAŽEK, J., UHLÍŘ, D. 2002. *Teorie regionálního rozvoje: nástin, kritika, klasifikace*. Praha: Karolinum. 211 s. ISBN 80-246-0384-5.
37. BOJNEC, Š., SWINNEN, J. F., BUCKWELL, A., MATHIJS, E. 1997. *Agricultural privatisation and farm restructuring in Slovenia*. Avebury: Ashgate Publishing Ltd. 373 s. ISBN 1859726488.
38. BOLTIŽIAR, M., BRŮNA, V., CHRASTINA, P., KŘOVÁKOVÁ, K. 2007. *Úloha starých map při revitalizaci krajiny Vysokých Tater*. In: GEOS 2017: 2nd International Trade Fair of Geodesy, Cartography, Navigation and Geoinformatics. Prague. Vol. 2. 9 s.
39. BOUMA, J., VARALLYAY, G., BATJES, N. 1998. Principal land use changes anticipated in Europe. *Agriculture, Ecosystems & Environment*, 67(2), 103-119.
40. BOURBOUZE, A., GIBON, A. 1999. *Ressources individuelles ou ressources collectives? L'impact du statut des ressources sur la gestion des systèmes d'élevage des régions du pourtour méditerranéen*. In: Rubino, R., Morand-Fehr, P. (Eds.). Les systèmes de production ovine et caprine: organisations de l'élevage et rôle des structures de développement. Zaragoza: CIHEAM/IAMM, s. 289-309.

41. BRITO, M. G., COSTA, C. N., VENDAS, D. 2007. Methodological approach for ground contamination assessment and remediation of brownfields. *WSEAS Transactions on Power Systems*, 4(3), 288-293.
42. BROOKS, K., GUASCH, J. L., BRAVERMAN, A., CSAKI, C. 1991. Agriculture and the Transition to the Market. *The Journal of Economic Perspectives*, 5(4), 149-161.
43. BROOKS, K., LERMAN, Z. 1993. Land-Reform and Farm Restructuring in Russia - 1992 Status. *American Journal of Agricultural Economics*, 75(5), 1254-1259.
44. BROOKS, K., LERMAN, Z. 1995. Restructuring of Traditional Farms and New Land Relations in Russia. *Agricultural Economics*, 13(1), 11-25.
45. BROOKS, K., MEURS, M. 1994. Romanian Land Reform: 1991–1993. *Comparative economic studies*, 36(2), 17-32.
46. BRUNS, D., IPSEN, D., BOHNET, I. 2000. Landscape dynamics in Germany. *Landscape and Urban Planning*, 47(3-4), 143-158.
47. BŘEZINOVÁ, M., VRCHOTA, J. 2016. Selected Processes in SMEs, Targeting to South Bohemia Region and Trade Sector. *Acta Universitatis Agriculturae et Silviculturae Mendelianae Brunensis*, 64(2), 589-594.
48. BUHLER-NATOUR, C., HERZOG, F. 1999. Criteria for sustainability and their application at a regional level: the case of clearing islands in the Dubener Heide nature park (Eastern Germany). *Landscape and Urban Planning*, 46(1), 51-62.
49. BURGI, M., HERSPERGER, A. M., SCHNEEBERGER, N. 2004. Driving forces of landscape change - current and new directions. *Landscape Ecology*, 19(8), 857-868.
50. CAMPAGNE, P., CARRERE, G., VALCESCHINI, E. 1990. Three agricultural regions of France: three types of pluriactivity. *Journal of Rural Studies*, 6(4), 415-422.
51. CARSJENS, G. J., VAN LIER, H. N. 2002. Fragmentation and land-use planning - An introduction. *Landscape and Urban Planning*, 58(2-4), 79-82.
52. COUSINS, S. A. O. 2001. Analysis of land-cover transitions based on 17th and 18th century cadastral maps and aerial photographs. *Landscape ecology*, 16(1), 41-54.

53. CSAKI, C., LERMAN, Z. 1997. Land reform and farm restructuring in East Central Europe and CIS in the 1990s: Expectations and achievements after the first five years. *European Review of Agricultural Economics*, 24(3-4), 428-452.
54. CSAKI, C., LERMAN, Z. 2002. Land and farm structure in transition: The case of Poland. *Eurasian Geography and Economics*, 43(4), 305-322.
55. CULEK, M. 1996. *Biogeografické členění ČR*. Praha: Enigma. 347 s. ISBN 80-85368-80-3.
56. CUNGU, A., SWINNEN, J. F. 1999. Albania's radical agrarian reform. *Economic Development and Cultural Change*, 47(3), 605-619.
57. CUNGU, A., SWINNEN, J. F., BUCKWELL, A., MATHIJS, E. 1997. *Agricultural privatisation, land reform and farm restructuring in Albania*. In: Swinnen, J. F., Buckwell, A., Mathijs, E. (Eds.). *Agricultural privatisation, land reform and farm restructuring in Central and Eastern Europe*. Avebury: Ashgate Publishing Ltd., s. 1-21.
58. ČERMÁK, Z. 1996. Internal migration in the Czech Republic during period of transition. *Acta Facultatis Rerum Naturalium Univrsitatis Comenianae-Geographica*, 37, 122-130.
59. DAX, T. 2009. Recognising the amenities of mountain agriculture in Europe. *Mountain Forum Bulletin*, 9(1), 3-5.
60. DAX, T., LOIBL, E., OEDL-WIESER, T. 1995. *Pluriactivity and rural development. Theoretical Framework*. *Forschungsbericht*. Wien: Bundesanstalt für Bergbauernfragen. 243 s.
61. DE BIE, C., LEEUWEN, J. V., ZUIDEMA, P. 1995. *The Land Use Database; A Knowledge-Based Software Program for Structured Storage and Retrieval of User Defined Land Use Data Sets; User's Manual*. Wageningen: ITC Enschede FAO Rome WAU Wageningen. 41 s.
62. DE JANVRY, A., GORDILLO, G., PLATTEAU, J.-P., SADOULET, E. 2001. *Access to land, rural poverty, and public action*. Oxford: Oxford University Press. 464 s. ISBN 0199242178.
63. DE JANVRY, A., SADOULET, E., WOLFORD, W. 2001. *Access to land and land policy reforms*. Helsinki: UNU World Institute for Development Economics Research Helsinki. 441 s. ISBN 9524551241.

64. DEMEK, J. 1965. *Geomorfologie českých zemí*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd. 335 s.
65. DIJK, T. V. 2003. Scenarios of Central European land fragmentation. *Land Use Policy*, 20(2), 149-158.
66. DOBEŠ, J., HLEDÍKOVÁ, Z., JANÁK, J. 2005. *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. 570 s. ISBN 8071067091.
67. DOLEŽAL, F., KULHAVÝ, Z., SOUKUP, M., KODEŠOVÁ, R. 2001. Hydrology of tile drainage runoff. *Physics and Chemistry of the Earth Part B-Hydrology Oceans and Atmosphere*, 26(7-8), 623-627.
68. DOLEŽAL, P., PAVLÍK, M., STŘÍTECKÝ, L., DUMBROVSKÝ, M., MARTÉNEK, J. 2010. *Metodický návod k provádění pozemkových úprav* Praha: Ministerstvo zemědělství České republiky - Ústřední pozemkový úřad. 170 s.
69. DOSTÁL, P., HAMPL, M. 2000. Globalisation: processes of integration or multi-polarisation. *Acta Universitatis Carolinae – Geographica*, 35, 5-20.
70. DOUCHA, T., HOLAS, J. 2011. *Voda a zemědělství v České republice - nové výzvy společné zemědělské politiky po roce 2013*. Praha: Ministerstvo zemědělství České republiky. 11 s.
71. DROBĚNOVÁ, R. 2009. *Dotační politika jako jeden z faktorů změny výrobní struktury a ekonomické situace v zemědělství ČR v regionálních souvislostech*. Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně. Doktorská disertační práce. Vedoucí práce: prof. Ing. Věra Bečvářová, CSc. 150 s.
72. DUMBROVSKÝ, M., KORSUŇ, S. 2012. *Optimization of Soil Erosion and Flood Control Systems in the Process of Land Consolidation*. In: Godone, D. (Ed.). Research on Soil Erosion. Zagreb: INTECH Open Access Publisher. s. 36 – 48. ISBN 9535108395.
73. DUMBROVSKÝ, M., KORSUŇ, S. 2009. Optimisation of soil conservation systems within integrated territorial protection. *Soil and Water Research*, 4(2), 57-65.
74. DUMBROVSKÝ, M., MEZERA, J., STEJSKALOVÁ, D. 2000. *Metodický návod pro pozemkové úpravy a související informace*. Praha: Výzkumný ústav meliorací a ochrany půdy. 189 s. ISBN 1211-3972.

75. DUMBROVSKÝ, M., SOBOTKOVÁ, V., ŠARAPATKA, B., VÁCHALOVÁ, R., CHMELOVÁ, R. P., VÁCHAL, J. 2015. Long-term improvement in surface water quality after land consolidation in a drinking water reservoir catchment. *Soil & Water Research*, 10, 49-55.
76. DUVIGNEAUD, P. 1988. *Ekologická syntéza*. Translated by: Mezřický, V. Praha: Academia. 416 s. ISBN 21-054-88.
77. EDMOND, H., CORCORAN, K., CRABTREE, B. 1993. Modelling locational access to markets for pluriactivity: a study in the Grampian region of Scotland. *Journal of Rural Studies*, 9(4), 339-349.
78. ENYEDI, G. 1990. Specific urbanization in East-Central Europe. *Geoforum*, 21(2), 163-172.
79. FANTA, J. 2011. Krajina III. Cesty k nové koncepci evropské krajiny. *Živa*, 3/2011, 119-123.
80. FIRMINO, A. 1999. Agriculture and landscape in Portugal. *Landscape and Urban Planning*, 46(1), 83-91.
81. FJELLSTAD, W., DRAMSTAD, W. E. 1999. Patterns of change in two contrasting Norwegian agricultural landscapes. *Landscape and Urban Planning*, 45(4), 177-191.
82. FORMAN, R. T. T. 1983. Corridors in a landscape: their ecological structure and function. *Ecology* 2, 375-397.
83. FORMAN, R. T. T. 1995. *Land mosaics: the ecology of landscapes and regions*. Cambridge: Cambridge university press. 632 s. ISBN 0521479800.
84. FORMAN, R. T. T. 2004. *Mosaico territorial para la región metropolitana de Barcelona*. Barcelona: Editorial Gustavo Gili, S. L. 155 s. ISBN 842521971X.
85. FORMAN, R. T. T., COLLINGE, S. K. 1997. Nature conserved in changing landscapes with and without spatial planning. *Landscape and Urban Planning*, 37, 129-135.
86. FORMAN, R. T. T., GODRON, M. 1981. Patches and structural components for a landscape ecology. *Bioscience*, 31(10), 733-740.
87. FORMAN, R. T. T., GODRON, M. 1986. *Landscape Ecology*. Chichester: John Wiley and Sons. 580 s. ISBN 978-0471870371.
88. FRANKLIN, J. F., FORMAN, R. T. 1987. Creating landscape patterns by forest cutting: ecological consequences and principles. *Landscape Ecology*, 1(1), 5-18.

89. FU, B., CHEN, L., MA, K., ZHOU, H., WANG, J. 2000. The relationships between land use and soil conditions in the hilly area of the loess plateau in northern Shaanxi, China. *Catena*, 39(1), 69-78.
90. FU, B. J., LIU, Y., LU, Y. H., HE, C. S., ZENG, Y., WU, B. F. 2011. Assessing the soil erosion control service of ecosystems change in the Loess Plateau of China. *Ecological Complexity*, 8(4), 284-293.
91. GABROVEC, M., PETEK, F., KLADNIK, D., FRIDL, J. 2001. *Land use changes in the 20th century in Slovenia*. In: Himiyama, Y. (Ed.). *Land use/cover changes in selected regions in the world*. New Delhi: Oxford and IBH Publishing. s. 49 – 52. ISBN 49-076-5104-X
92. GARCIA-RUIZ, J. M., BEGUERIA, S., ALATORRE, L. C., PUIGDEFABREGAS, J. 2010. Land cover changes and shallow landsliding in the Spanish Pyrenees. *Geomorphology*, 124(3-4), 250-259.
93. GEIST, H. 2006. *Our Earth's Changing Land: an Encyclopedia of Land-use and Land-cover Change*. Westport: Greenwood Press. 792 s. ISBN 978-0-313-32704-9.
94. GERGEL, J. 1989. *Vliv malých vodních nádrží na omezování kontaminace povrchových vod*. Výzkumný ústav meliorací a ochran půdy v Praze. Kandidátská disertační práce. 150 s.
95. GERGEL, J., BUREŠ, P. 2004. *Anti-flood protection Strunkovice nad Blanicí Žichovec*. Praha: Consult. 54 s.
96. GOJDA, M. 2000. *Archeologie krajiny: vývoj archetypů kulturní krajiny*. Praha: Academia. 238 s. ISBN 80-200-0780-6.
97. GÖTZ, A. 1966. *Atlas Československé socialistické republiky*. Praha: ČSAV a Ústřední správa geodézie a kartografie. 142 s.
98. GRANT, J. 1997. Planning and designing industrial landscapes for eco-efficiency. *Journal of Cleaner Production*, 5, 75-78.
99. HAMERNÍK, F. 1960. *Atlas rajonizace zemědělské výroby v ČSR: Metodický postup využití mapového materiálu atlasu*. Praha: SZN. 15 s.
100. HAMERNÍK, F. 1963. *Rajonizace zemědělské výroby v ČSSR. 2. díl. Výrobní typy a podtypy. Zóny vhodnosti pěstování jednotlivých plodin. Zemědělské výrobní oblasti*. Praha: SZN. 362 s.

101. HAMPICKE, U., ROTH, D. 2000. Costs of land use for conservation in Central Europe and future agricultural policy. *International Journal of Agricultural Resources, Governance and Ecology*, 1(1), 95-108.
102. HÄUFLER, V. 1960. Evidence of the Land Use in Czechoslovakia. *Sborník ČSZ*, 65, 268-304.
103. HAVLÍČEK, T., CHROMÝ, P., JANČÁK, V., MARADA, M. 2005. Vybrané teoreticko-metodologické aspekty a trendy geografického výzkumu periferních oblastí. In: Novotná, M. (Ed.). *Problémy periferních oblastí*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, s. 6-24.
104. HERRMANN, S., OSINSKI, E. 1999. Planning sustainable land use in rural areas at different spatial levels using GIS and modelling tools. *Landscape and Urban Planning*, 46(1), 93-101.
105. HIETALA-KOIVU, R. 1999. Agricultural landscape change: a case study in Yläne, southwest Finland. *Landscape and Urban Planning*, 46(1), 103-108.
106. HIRSCHMAN, A. O. 1959. *The strategy of economic development*. London: Yale University Press. 230 s. ISBN 978-0300001174.
107. HOSKINS, W. G. 1969. *The making of the English landscape*. London: Hodder and Stoughton. 304 s. ISBN 978-1908213105.
108. HOWE, J., WOLFE, M. 2002. *Inventing Medieval Landscapes: Senses of Place in Western Europe*. Gainesville: University Press of Florida. 256 s. ISBN 081302479X.
109. HRABÁNKOVÁ, M. 1997. Vize rozvoje venkovského prostoru na přelomu tisíciletí. In: *Český venkov na přelomu tisíciletí*. Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze, s. 88.
110. HUBACEK, K., VAZQUEZ, J. 2002. *The economics of land-use change*. Laxenburg: International Institute for Applied Systems Analysis. 43 s.
111. HUI, Z., XUBO, M., QINFANG, S. 2001. Landscape ecology and its application in agricultural landscape ecology planning. *Journal of Ecology and Rural Environment*, 17(1), 29-32.
112. CHEVALIER, M. 1956. La vie humaine dans les Pyrénées ariégeoises. *Annales de Géographie*, 66(355), 258-260.

113. CHRISTALLER, W. 1933. *Die zentralen Orte in Süddeutschland: eine ökonomisch-geographische Untersuchung über die Gesetzmässigkeit der Verbreitung und Entwicklung der Siedlungen mit städtischen Funktionen*. University Microfilms.
114. CHROMÝ, P., JANČÁK, V., WINKLEROVÁ, J. 2003. Land use changes in the peripheral regions of Czechia. *Acta Universitatis Carolinae–Geographica*, 38(1), 56-72.
115. CHUMAN, T., ROMPORTL, D. 2006. *Hodnocení krajinné struktury jako podkladu pro vytváření typologie krajiny*. In: Proceedings of Venkovská krajina: Mezinárodní mezioborová konference, Slavičín, 12.5.2006, Veronica, 72-76.
116. INGEGNOLI, V. 2002. *Landscape Ecology: A Widening Foundation*. New York: Springer. 357 s. ISBN 3-540-42743-0.
117. INTERNATIONAL ASSOCIATION OF AGRICULTURAL ECONOMISTS, COMMITTEE FOR THE WORLD ATLAS OF AGRICULTURE, ISTITUTO GEOGRAFICO DE AGOSTINI. 1969. *World atlas of agriculture (Under the aegis of the International Association of Agricultural Economists)*. Novara: Istituto Geografico De Agostini. 527 s.
118. JANČÁK, V., GÖTZ, A. 1997. Územní diferenciace českého zemědělství a její vývoj. Praha: Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy, Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje. 81 s.
119. JECH, K. 2001. *Soumrak selského stavu 1945-1960*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR. 590 s. ISBN 8072850105.
120. JELEČEK, L. 1984. Main historical changes in spatial organisation of agriculture in Bohemia in the 2nd half of the 19th century. *Historical Geography*, 23, 171-218.
121. JELEČEK, L. 1995. Využití půdního fondu České republiky 1848–1995: hlavní trendy a širší souvislosti. *Geografie–sborník ČGS*, 100, 276-291.
122. JELEČEK, L., BURDA, T., CHROMÝ, P. 1999. Historická geografie a výzkum vývoje struktury půdního fondu Česka od poloviny 19. století. *Historická geografie*, 30, 261-270.
123. JEŘÁBEK, M. 1999. *Geografická analýza pohraničí České republiky*. Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky. 179 s. ISBN 8085950766.

124. JÍLEK, T., JÍLKOVÁ, A. 2006. *Železná opona: Československá státní hranice od Jáchymova po Bratislavu*. Praha: Baset. 162 s. ISBN 80-7340-080-4.
125. KABRDA, J., BIČÍK, I., ŠEFRNA, L. 2006. Půdy a dlouhodobé změny využití ploch Česka. *Geografický časopis*, 58(4), 63-87.
126. KANIANSKA, R., KIZEKOVÁ, M., NOVÁČEK, J., ZEMAN, M. 2014. Land-use and land-cover changes in rural areas during different political systems: A case study of Slovakia from 1782 to 2006. *Land Use Policy*, 36, 554-566.
127. KENDER, J. 2000. Teoretické a praktické aspekty ekologie krajiny. Praha: Ministerstvo životního prostředí ČR. 220 s. ISBN 80-7212-148-0.
128. KLIJN, J. A. 2004. Driving forces behind landscape transformation in Europe, from a conceptual approach to policy options. *Jongman, RHG – The New Dimension of the European Landscapes*. Wageningen UR, 201-218.
129. KOCH, R. 1980. "Counter-urbanization" also in Western Europe?. *Informationen zur Raumentwicklung*, 2, 59.
130. KONEČNÁ, J., PODHRÁZSKÁ, J. 2014. Erosion processes and sediment transport during extreme rainfall-runoff events in an experimental catchment. *Polish journal of environment studies*, 23, 1195-1200.
131. KONVALINA, P., MOUDRÝ, J., KALINOVA, J. 2007. Právní normy a dotace v ekologickém zemědělství. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zemědělská fakulta. 32 s. ISBN 8073940140.
132. KOSTROWICKI, J. 1970. Land use Studies as a Basic of Agricultural Typology od East-Central Europe. *Geographia Polonica*, 19, 263.
133. KOUŘILOVÁ, J., PŠENČÍK, J., KOPTA, D. 2009. *Dotace v zemědělství z hlediska komplexního pohledu a s přihlédnutím k ekologickému zemědělství*. Brno: Akademické nakladatelství Cerm, s.r.o. 106 s. ISBN 978-80-7204637-9.
134. KOZÁK, J., NĚMEČEK, J. 2009. *Atlas půd České republiky*. Praha: Ministerstvo zemědělství České republiky a Česká zemědělská univerzita v Praze. 228 s. ISBN 8021318821.
135. KRAUSMANN, F., HABERL, H. 2002. The process of industrialization from the perspective of energetic metabolism: Socioeconomic energy flows in Austria 1830–1995. *Ecological Economics*, 41(2), 177-201.
136. KRAUSMANN, F., HABERL, H., SCHULZ, N. B., ERB, K.-H., DARKE, E., GAUBE, V. 2003. Land-use change and socio-economic metabolism in Austria—

Part I: driving forces of land-use change: 1950–1995. *Land Use Policy*, 20(1), 1-20.

137. KRISTENSEN, S. 1999. Agricultural land use and landscape changes in Rostrup, Denmark: processes of intensification and extensification. *Landscape and Urban Planning*, 46(1), 117-123.
138. KRISTENSEN, L. S., THENAIL, C., KRISTENSEN, S. P. 2004. Landscape changes in agrarian landscapes in the 1990s: the interaction between farmers and the farmed landscape. A case study from Jutland, Denmark. *Journal of Environmental Management*, 71(3), 231-244.
139. KUBEŠ, J. 1996. Biocentres and corridors in a cultural landscape. A critical assessment of the 'Territorial System of Ecological Stability'. *Landscape and Urban Planning*, 35(4), 231-240.
140. KUBEŠ, J., KRAFT, S. 2011. Periferní oblasti jižních Čech a jejich sociálně populační stabilita. *Sociologický časopis*, 47(4), 805-829.
141. KUEMMERLE, T., MÜLLER, D., GRIFFITHS, P., RUSU, M. 2009. Land use change in Southern Romania after the collapse of socialism. *Regional Environmental Change*, 9(1), 1-12.
142. KURÁŽ, V. 2011. The function of urban land, agricultural land protection and regeneration of brownfields. *Vodní hospodářství*, 10, 377-380.
143. KUSKOVA, P., GINGRICH, S., KRAUSMANN, F. 2008. Long term changes in social metabolism and land use in Czechoslovakia, 1830-2000: An energy transition under changing political regimes. *Ecological Economics*, 68(1-2), 394-407.
144. LANGHAMMER, J. 2007. *Povodně a změny v krajině*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecka fakulta. 396 s. ISBN 8086561860.
145. LANGHAMMER, J., VILIMEK, V. 2008. Landscape changes as a factor affecting the course and consequences of extreme floods in the Otava river basin, Czech Republic. *Environmental Monitoring and Assessment*, 144(1-3), 53-66.
146. LAPKA, M., CUDLÍNOVÁ, E. 2007. The emerging role of post-classical approaches in agriculture and their possible application: Case from Nove Hrady, Czech Republic. *Agriculture, Ecosystems & Environment*, 119(3), 373-382.
147. LAPKA, M., CUDLÍNOVÁ, E. 2009. Any Lesson from the History of Sustainable Development? *Journal of Landscape Ecology*, 2(2), 5-17.

148. LASTARRIA-CORNIEL, S., MELMED-SANJAK, J., PHILLIPS, B. 1999. Land tenancy in Asia, Africa, and Latin America: A look at the past and a view to the future. *Land Tenure Center University of Wisconsin-Madison Working paper*, 27, 1-75.
149. LATOCHA, A. 2009. Land-use changes and longer-term human–environment interactions in a mountain region (Sudetes Mountains, Poland). *Geomorphology*, 108(1), 48-57.
150. LATOCHA, A., MIGÓN, P. 2006. Geomorphology of medium- high mountains under changing human impact, from managed slopes to nature restoration: a study from the Sudetes, SW Poland. *Earth Surface Processes and Landforms*, 31(13), 1657-1673.
151. LERMAN, Z., BROOKS, K., CSAKI, C. 1995. Restructuring of Traditional Farms and New Land Relations in Ukraine. *Agricultural Economics*, 13(1), 27-37.
152. LERMAN, Z., CSAKI, C., FEDER, G. 2002. *Land policies and evolving farm structures in transition countries*. World Bank Publications. 178 s.
153. LIDL, V. 2009. *Silnice a dálnice v České republice*. Praha: Agentura Lucie, Praha. 376 s.
154. LIPSKÝ, Z. 1995. The Changing Face of the Czech Rural Landscape. *Landscape and Urban Planning*, 31(1-3), 39-45.
155. LIPSKÝ, Z. 1996. Historical development of the Czech rural landscape used to its present ecological stabilization. *Ekologia-Bratislava*, 15(1), 103-107.
156. LIPSKÝ, Z. 2000. *Sledování změn v kulturní krajině*. Kostelec nad Černými lesy: Česká zemědělská univerzita v Praze. 71 s. ISBN 80-213-0643-2.
157. LIPSKÝ, Z. 2007. *Metody sledování a hodnocení změn ve využívání krajiny v krajinné struktuře*. In: Kouřilová, J., Pšenčík, J., Kopta, D. (Eds.). Dotace v zemědělství z hlediska komplexního pohledu a s přihlédnutím k ekologickému zemědělství: sborník abstraktů z konference. Brno: Akademické nakladatelství CERM, p. 32.
158. LIPSKÝ, Z., KALINOVÁ, T. 2001. Landscape structure changes in urbanized areas: Case study from the Prague outskirts. *Ekologia-Bratislava*, 20, 110-117.
159. LIPSKÝ, Z., KOPECKÝ, M., KVAPIL, D. 1999. Present land use chances in the Czech cultural landscape. *Ekologia-Bratislava*, 18(1), 31-38.

160. LONG, H., TANG, G., LI, X., HEILIG, G. K. 2007. Socio-economic driving forces of land-use change in Kunshan, the Yangtze River Delta economic area of China. *Journal of Environmental Management*, 83(3), 351-364.
161. LOVETT, G. M., JONES, C. G., TURNER, M. G., WEATHERS, K. C. 2005. *Ecosystem Function in Heterogeneous Landscapes*. Millbrook: Springer. 489 s. ISBN 0-387-24090-X.
162. LÖW, J. 1986. *Zásady pro vymezování a navrhování územních systémů ekologické stability krajiny*. Brno: Agroprojekt. 42 s.
163. LÖW, J. 1995. *Rukověť projektanta místního územního systému ekologické stability*. Brno: Doplněk. 122 s. ISBN 80-857-6555-1.
164. LÖW, J., MÍCHAL, I. 2003. *Krajinný ráz*. Kostelec nad Černými lesy: Lesnická práce. 522 s. ISBN 80-86386-27-9.
165. MACDONALD, D., CRABTREE, J. R., WIESINGER, G., DAX, T., STAMOU, N., FLEURY, P., LAZPITA, J. G., GIBON, A. 2000. Agricultural abandonment in mountain areas of Europe: Environmental consequences and policy response. *Journal of Environmental Management*, 59(1), 47-69.
166. MÁČEL, O. 1955. *Základní problematika urbanistické struktury vesnice v Čechách a na Moravě: část druhá*. Brno: Výzkumný ústav výstavby a architektury. 30 s.
167. MAIER, K. 2001. Plánování v post-plánované společnosti: Kdo potřebuje urbanisty?. *Urbanismus a územní rozvoj*, 1, 5-10.
168. MATHER, A. S. 1992. The forest transition. *Area*, 367-379.
169. MATHIJS, E., SWINNEN, J. 1997. Process and politics of agrarian reform in Hungary. In Swinnen, J. (Ed.) *Political economy of agrarian reform in Central and Eastern Europe*. Avebury: Ashgate Publishing Ltd., 237-268.
170. MATHIJS, E., SWINNEN, J. 1998. The economics of agricultural decollectivization in East Central Europe and the former Soviet Union. *Economic Development and Cultural Change*, 47(1), 1-26.
171. MAZÚR, E. 1980. *Krajinné syntézy ako základný predpoklad vedeckej organizácie priestoru a perspektívy ich rozvoja*. Bratislava: Vedecké kolegium SAV pre vedy o Zemi a vesmíre. 16 s.
172. MEEUS, J. H. 1993. The transformation of agricultural landscapes in Western Europe. *Science of the Total Environment*, 129(1-2), 171-190.

173. MEYER, W. B., TURNER, B. 1994. *Changes in land use and land cover: a global perspective*. Cambridge: Cambridge University Press. 320 s. ISBN 0521470854.
174. MÍCHAL, I. 1992. *Ekologická stabilita*. Brno: Veronica. 276 s. ISBN 80-85368-22-6.
175. MIKLÓS, L., IZÁKOVIČOVÁ, Z., DRDOŠ, J. 1997. *Krajinnoekologické podmienky trvalo udržateľného rozvoja*. Bratislava: Veda, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied. 315 s. ISBN 80-224-0485-3.
176. MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČR. 2006. *Program rozvoje venkova České republiky na období 2007–2013*. Praha: Ministerstvo zemědělství ČR. 324 s.
177. MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČR. 2007a. *Agroenvironmentální opatření České republiky 2007–2013*. Praha: Ministerstvo zemědělství ČR. 32 s.
178. MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČR. 2015. *Situační a výhledová zpráva–půda*. Praha: Ministerstvo zemědělství ČR. 102 s.
179. MORAVCOVÁ, J., KOUPILOVÁ, M., PAVLÍČEK, T., ZEMEK, F., KVÍTEK, T., PEČENKA, J. 2017. Analysis of land consolidation projects and their impact on land use change, landscape structure, and agricultural land resource protection: case studies of Pilsen-South and Pilsen-North (Czech Republic). *Landscape and Ecological Engineering*, 13(1), 1-13.
180. MORAVCOVÁ, J., BYSTŘICKÝ, V., PEČENKA, J., POLENSKÝ, J., PAVLÍČEK, T., NOVÁKOVÁ, N., ONDR, P. 2016. River Basin Management in the Past and at Present and its Impact on Extreme Hydrological Events. In: Bucur, D. (Ed.) *River Basin Management*. Zagreb: In Tech. 312 s. ISBN 978-953-51-2604-1.
181. MORAVCOVÁ, J., PAVLÍČEK, T., ONDR, P., PEČENKA, J. 2014. Development of land use and land tenure in relation to the historic socio-political changes in the central Europe – case study Czech-Austrian borders. *14th Geo Conference on Water resources, Forest, Marine and Ocean Ecosystems SGEM Conference 2014*. Conference Proceedings Volume 1. 103-110.
182. MOTTET, A., LADET, S., COQUÉ, N., GIBON, A. 2006. Agricultural land-use change and its drivers in mountain landscapes: A case study in the Pyrenees. *Agriculture, Ecosystems & Environment*, 114(2–4), 296-310.

183. MUCHOVÁ, Z., BAŽÍK, J., PETROVIC, F., HRESKO, J., KONC, L. U., MICHAL, P. 2015. Perception of land consolidation by land owners: a case study. *Folia Oecologica*, 42(2), 113.
184. MUCHOVÁ, Z., PETROVIČ, F. 2010. Changes in the landscape due to land consolidations. *Ekológia Bratislava*, 29(2), 140-157.
185. MUCHOVÁ, Z., PETROVIČ, F. 2014. Impact of land consolidation on the visual characteristics (scenery) of a landscape. *Journal of Central European Agriculture*, 15(1), 76-85.
186. MUNTEANU, C. KUEMMERLE, T., BOLTIZIARD, M., VAN BUTSIC, GIMMI, U., HALADA, L., KAIM, D., KIRÁLY, G., KONKOLY-GYURÓ, E., KOZAK, J., LIESKOVSKÝ, J., MOJSES, M., MÜLLER, D., OSTAFIN, K., OSTAPOWICZ, K., SHANDRA, O., ŠTYCH, P., WALKER, S., RADELOFF, V. C. 2014. Forest and agricultural land change in the Carpathian region—a meta-analysis of long-term patterns and drivers of change. *Land Use Policy*, 38, 685-697.
187. MYRDAL, G., SITO'HANG, P. 1957. Economic theory and under-developed regions. London: Duckworth. 168 s. ISBN 978-0715600993.
188. NĚMEC, J. 2001. Bonitace a oceňování zemědělské půdy České republiky. Praha: Výzkumný ústav zemědělské ekonomiky. 257 s. ISBN 808589890X.
189. NĚMEC, J. 2006. Voda v České republice. Praha: Consult. 256 s. ISBN 80-903482-1-1.
190. NĚMEC, J. 2009. Půda v České republice. Praha: Consult. 256 s. ISBN 80-903482-4-6.
191. NEPOMUCKÝ, P., SALAŠOVÁ, A. 1996. Krajinné plánování. Ostrava: Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava. 100 s. ISBN 80-7078-371-0.
192. NEWTON, T. 2007. Nature and Sociology. New York: Routledge. 212 s. ISBN 978-0-415-36683-0.
193. NOORT, V. D. 1987. Land consolidation in the Netherlands. *Land Use Policy*, 4(1), 11-13.
194. NOVÁK, V. 1925. Přirozené zemědělské krajiny a výrobní oblasti v republice Československé. Praha: Státní úřad statistický. 158 s.

195. NOVÁK, J., NETRDOVÁ, P. 2011. Prostorové vzorce sociálně-ekonomické diferenciace obcí v České republice. *Sociologický časopis/Czech Sociological Review*, (04), 717-744.
196. NOVOTNÁ, M. 2005. Problémy periferních oblastí. Praha: Univerzita Karlova v Praze. Přírodovědecká fakulta. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje. 24 s. ISBN 8086561216.
197. ODUM, E. P. 1991. *Prinzipien der Ökologie: Lebensräume, Stoffkreisläufe, Wachstumsgrenzen*. Heidelberg: Spektrum – der Wissenschaft – Verlagsgesellschaft. 296 s. ISBN 978-3893307128.
198. OFER, G. 1980. Industrial Structure, Urbanization, and Socialist Growth Strategy. In: *World Communism at the Crossroads*. Amsterdam: Springer Netherlands. p. 131-159.
199. OLSSON, E. G. A., AUSTRHEIM, G., GRENNÉ, S. N. 2000. Landscape change patterns in mountains, land use and environmental diversity, Mid-Norway 1960–1993. *Landscape Ecology*, 15(2), 155-170.
200. ONDR, P., PEČENKA, J., POLENSKÝ, J., CIML, J. 2016. Effect of land use changes on water run-off from a small catchment in the Czech Republic. *Ekológia (Bratislava)*, 35(1), 78-89.
201. OSTROM, E., HESS, C. 2007. *Private and common property rights*. In: Encyclopedia of Law & Economics. Northampton: Edward Elgar, p. 116-142.
202. PACIONE, M. 2001. Models of urban land use structure in cities of the developed world. *Geography*, 86(2), 97-119.
203. PANTOFLÍČEK, J., LÁSKA, V. 1935. *Atlas republiky Československé*. Praha: Orbis a Česká akademie věd a umění. 55 s.
204. PAVLÍK, F., DUMBROVSKÝ, M. 2014. Influence of Landscape Retention Capacity Upon Flood Processes in Jičínka River Basin. *Acta Universitatis Agriculturae et Silviculturae Mendelianae Brunensis*, 62(1), 191-199.
205. PAVLÍK, F., DUMBROVSKÝ, M., PODHRÁZSKÁ, J., KONEČNÁ, J. 2012. The influence of water erosion processes on sediment and nutrient transport from a small agricultural catchment area. *Acta Universitatis Agriculturae et Silviculturae Mendelianae Brunensis*, 60(3), 155-164.
206. PEČENKA, J., MORAVCOVÁ, J., POLESNKÝ, J., NOVÁKOVÁ, N. 2016a. The Landscape Memory as a Basis for Planning and Sustainable

- Development of the Territory. *11th Conference on Sustainable Development of Energy, Water and Environment Systems*. SDEWES2016.0424.
207. PEČENKA, J., MORAVCOVÁ, J., NOVÁKOVÁ, N., POLESNKÝ, J., ONDR, P. 2016b. The driving forces of land use changes in different agricultural production areas in the Czech Republic. *16th International Multidisciplinary Scientific GeoConference Surveying Geology and Mining Ecology Management SGEM Conference 2016*. Conference Proceedings Volume 3. 627-636.
208. PEČENKA, J., ONDR, P., MORAVCOVÁ, J. 2014. Analysis of the causes of land use changes in the Czech Republic in different production conditions. *Proceedings of the 9th Conference on Sustainable Development of Energy, Water and Envriornment Systems*, SDEWES2014.0054.
209. PECHAR, L. 1995. Long-term changes in fish pond management as an unplanned ecosystem experiment': Importance of zooplankton structure, nutrients and light for species composition of cyanobacterial blooms. *Water Science and Technology*, 32(4), 187-196.
210. PĚLUCHA, M. 2006. *Rozvoj venkova v programovacím období 2007-2013 v kontextu reforem SZP EU*. Praha: IREAS. 164 s. ISBN 8086684423.
211. PERLÍN, R., KUČEROVÁ, S., KUČERA, Z. 2010. Typologie venkovského prostoru Česka. *Geografie*, 115(2), 161-187.
212. PERROUX, F. 1955. Note sur la Notion de Pôle de Croissance: l'Economie du Xxeme Siecle. *Economie applique*, 7(1-2), 95-103.
213. PETRIK, L. 1987. Základné pojmy využívané v teórii tvorby krajiny, ich teoretická a pragmatická interpretácia. *Acta Universitatis Agriculturae*, 1, 15-27.
214. PINTO-CORREIA, T., MASCARENHAS, J. 1999. Contribution to the extensification/intensification debate: new trends in the Portuguese. *Landscape and Urban Planning*, 46(1), 125-131.
215. PLIENINGER, T. 2006. Habitat loss, fragmentation, and alteration – Quantifying the impact of land-use changes on a Spanish dehesa landscape by use of aerial photography and GIS. *Landscape Ecology*, 21(1), 91-105.

216. PLIENINGER, T., PULIDO, F. J., KONOLD, W. 2003. Effects of land-use history on size structure of holm oak stands in Spanish dehesas: implications for conservation and restoration. *Environmental Conservation*, 30(1), 61-70.
217. PODHRÁZSKÁ, J., KUČERA, J., KARASEK, P., KONEČNÁ, J. 2015a. Land degradation by erosion and its economic consequences for the region of south Moravia (Czech Republic). *Soil and Water Research*, 10(2), 105-113.
218. PODHRÁZSKÁ, J., NOVOTNÝ, I. 2007. Evaluation of the wind erosion risks in GIS. *Soil and Water Research*, 2(1), 10-13.
219. PODHRÁZSKÁ, J., VAISHAR, A., TOMAN, F., KNOTEK, J., ŠEVELOVÁ, M., STONAWSKÁ, K., VASYLCHENKO, A., KARÁSEK, P. 2015b. Evaluation of land consolidation process by rural stakeholders. *European Countryside*, 7(3), 144-155.
220. POUDEVIGNE, I., ALARD, D. 1997. Landscape and agricultural patterns in rural areas: a case study in the Brionne basin, Normandy, France. *Journal of Environmental Management*, 50(4), 335-349.
221. POUDEVIGNE, I., CHABRERIE, O., JACKSON, A., VAN DEN BERG, S., BOURCIER, J. C., ALARD, D. 2002. *Patterns of landscape dynamics and their consequences on ecological communities: An application of GIS and remote sensing in the Seine Valley*. In: Application of Geographic Information Systems and Remote Sensing in River Studies. Leiden: Backhuys Publishers, p. 183-199.
222. PRAŽAN, J., DUMBROVSKÝ, M. 2014. *Case Study-Czech Republic, Sustainable Agriculture and Soil Conservation (SoCo Project)*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities. 77 s. ISBN 978-92-79-14864-4.
223. PRIMDAHL, J. 1999. Agricultural landscapes as places of production and for living in owner's versus producer's decision making and the implications for planning. *Landscape and Urban Planning*, 46(1), 143-150.
224. QUITT, E. 1971. *Klimatické oblasti ČSSR*. Brno: Studia geographica. 150 s.
225. RABBINGE, R., VAN DEIPEN, C. A. 2000. Changes in agriculture and land use in Europe. *European Journal of Agronomy*, 13, 85-100.

226. RABINOWICZ, E., SWINNEN, J. 1997. Political economy of agricultural privatization in the Baltic countries. In: Swinnen, J. (Ed.). *Political economy of agrarian reform in Central and Eastern Europe*. Avebury: Ashgate Publishing Ltd., p. 91-127.
227. REGER, B., MATTERN, T., OTTE, A., WALDHARDT, R. 2009. Assessing the spatial distribution of grassland age in a marginal European landscape. *Journal of Environmental Management*, 90(9), 2900-2909.
228. REGER, B., OTTE, A., WALDHARDT, R. 2007. Identifying patterns of land-cover change and their physical attributes in a marginal European landscape. *Landscape and Urban Planning*, 81(1-2), 104-113.
229. REID, W. V., MOONEY, H. A., CROPER, A., CAPISTRANO, D., CARPENTER, S. R., CHOPRA, K., DASGUPTA, P., DIETZ, T., DURAISPPAH, A. K., HASSAN, R., KASPERSON, R., LEEMANS, R., MAY, R. M., MCMICHAEL, T., PINGALI, P., SAMPER, C., SCHOLE, R., WATSON, R. T., ZAKRI, A. H., SHIDONG, Z., ASH, N. J., BENNETT, E., KUMAR, P., LEE, M. J., RAUDSEPP-HEARNE, C., SIMONS, H., THONELL, J., ZUREK, M. B. 2005. *Ekosystémy a lidský blahobyt: syntéza: zpráva Hodnocení ekosystémů k miléniu*. Praha: Centrum pro otázky životního prostředí, Univerzita Karlova v Praze. 138 s. ISBN 80-239-6300-7.
230. ROSENBERG, D. K., NOON, B. R., MESLOW, E. C. 1997. Biological corridors: Form, function, and efficacy. *Bioscience*, 47(10), 677-687.
231. ROSSI, R., VOS, W. 1993. Criteria for the identification of a Red List of Mediterranean landscapes: three examples in Tuscany. *Landscape and Urban Planning*, 24(1), 233-239.
232. ROUNSEVELL, M., EWERT, F., REGINSTER, I., LEEMANS, R., CARTER, T. 2005. Future scenarios of European agricultural land use: II. Projecting changes in cropland and grassland. *Agriculture, Ecosystems & Environment*, 107(2), 117-135.
233. RŮŽIČKA, M. 2000. *Krajinnoekologické plánovanie- LANDEP I (systémový přístup v krajinnnej ekológii)*. Bratislava: Združenie BIOSFÉRA. 110 s. ISBN 80-968030-2-6.

234. SÁDLO, J., KARLÍK, P. 2002. Krajinně-ekologické interpretace starých map prostřednictvím geobotaniky: příklad Josefského mapování. In: Němec, J. (Ed.). *Krajina 2002 Od poznání k integraci*. Praha: Ministerstvo životního prostředí, s. 58-63.
235. SADOULET, E., MURGAI, R., DE JANVRY, A. 2001. *Access to land via land rental markets*. In: De Janvry, A., Gordillo, G., Sadoulet, E., Plateau, J.-P. (Eds.). *Access to land, rural poverty, and public action*. New York: Oxford University Press, s. 196-229.
236. SANDGRUBER, R. 1978. *Österreichische Agrarstatistik, 1750-1918*. Munchen: R. Oldenbourg, 265 s. ISBN 3486482513.
237. SAURA, S., PASCUAL-HORTAL, L. 2007. A new habitat availability index to integrate connectivity in landscape conservation planning: comparison with existing indices and application to a case study. *Landscape and Urban Planning*, 83(2), 91-103.
238. SELMAN, P. 1993. Landscape ecology and countryside planning: vision, theory and practice. *Journal of Rural Studies*, 9(1), 1-21.
239. SEPP, K., PALANG, H., MANDER, Ü., KAASIK, A. 1999. Prospects for nature and landscape protection in Estonia. *Landscape and Urban Planning*, 46(1), 161-167.
240. SERRA, P., PONS, X., SAURÍ, D. 2008. Land-cover and land-use change in a Mediterranean landscape: A spatial analysis of driving forces integrating biophysical and human factors. *Applied Geography*, 28(3), 189-209.
241. SCHELLE, K., SCHELLEOVÁ, I. 2010. *Erbrecht in der Tschechischen Republik*. Munich: GRIN Verlag GmbH Munich. 244 s. ISBN 978-3-640-53601-6.
242. SCHMIDTMÁJEROVÁ, E. 1993. Využití leteckého snímkování v agrobiologické kontrole porostů. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Doktorská disertační práce.
243. SCHNEEBERGER, N., BÜRGI, M., HERSPERGER, A. M., EWALD, K. 2007. Driving forces and rates of landscape change as a promising combination

- for landscape change research—an application on the northern fringe of the Swiss Alps. *Land Use Policy*, 24(2), 349-361.
244. SCHNEIDER, M. 1968. Access and land development. *Highway Research Board Special Report*, 97, 164-177.
245. SKALOŠ, J., KUKLA, P. 2008. *Vliv vybraných charakteristik přírodních charakteristik přírodních podmínek na využití krajiny (land use) – modelové území Nové Dvory – Kačina*. Praha: Výzkumný ústav SILVA TAROUCHY pro krajinu
a okrasné zahradnictví, vvi, 79 s.
246. SKALOŠ, J., WEBER, M., LIPSKÝ, Z., TRPÁKOVÁ, I., ŠANTRŮČKOVÁ, M., UHLÍŘOVÁ, L., KUKLA, P. 2011. Using old military survey maps and orthophotograph maps to analyse long-term land cover changes - Case study (Czech Republic). *Applied Geography*, 31(2), 426-438.
247. SKÅNES, H., BUNCE, R. 1997. Directions of landscape change (1741–1993)
in Virestad, Sweden—characterised by multivariate analysis. *Landscape and Urban Planning*, 38(1-2), 61-75.
248. SKLENIČKA, P. 1999. Agro-Ecological Zoning and Conversion of Czech Agriculture. *The Land*, 3.1, 1-20.
249. SKLENIČKA, P. 2002. Temporal changes in pattern of one agricultural Bohemian landscape during the period 1938-1998. *Ekologia-Bratislava*, 21(2), 181-191.
250. SKLENIČKA, P. 2003. *Základy krajinného plánování*. Praha: Nakladatelství Naděžda Skleničková. 321 s. ISBN 80-903206-1-9.
251. SKLENIČKA, P. 2006. Applying evaluation criteria for the land consolidation effect to three contrasting study areas in the Czech Republic. *Land Use Policy*, 23(4), 502-510.
252. SKLENIČKA, P., HLADÍK, J., STŘELEČEK, F., KOTTOVÁ, B., LOSOSOVÁ, J., ČÍHAL, L., ŠÁLEK, M. 2009a. Historical, environmental and socio-economic driving forces on land ownership fragmentation, the land consolidation effect and the project costs. *Agricultural Economics-Zemedelska Ekonomika*, 55(12), 571-582.

253. SKLENIČKA, P., CHARVÁTOVÁ, E. 2003. Stand continuity – a useful parameter for ecological networks in post-mining landscapes. *Ecological Engineering*, 20(4), 287-296.
254. SKLENIČKA, P., LHOТА, T. 2002. Landscape heterogeneity – a quantitative criterion for landscape reconstruction. *Landscape and Urban Planning*, 58(2-4), 147-156.
255. SKLENIČKA, P., MOLNÁROVÁ, K., BRABEC, E., KUMBLE, P., PITNEROVÁ, B., PIXOVÁ, K., ŠÁLEK, M. 2009b. Remnants of medieval field patterns in the Czech Republic: Analysis of driving forces behind their disappearance with special attention to the role of hedgerows. *Agriculture Ecosystems & Environment*, 129(4), 465-473.
256. SKLENIČKA, P., ŠÁLEK, M. 2008. Ownership and soil quality as sources of agricultural land fragmentation in highly fragmented ownership patterns. *Landscape Ecology*, 23(3), 299-311.
257. SKOUFIAS, E. 1995. Household resources, transaction costs, and adjustment through land tenancy. *Land Economics*, 71(1), 42-56.
258. SMEDING, F., JOENJE, W. 1999. Farm–Nature Plan: landscape ecology based farm planning. *Landscape and Urban Planning*, 46(1), 109-115.
259. SMEETS, E., WETERINGS, R. 1999. *Environmental indicators: Typology and overview*. Copenhagen: EEA. 19 s.
260. SPILKOVÁ, J., PERLÍN, R. 2010. Czech physical planning at the crossroads: towards the regulation of large-scale retail developments? *Environment and Planning C-Government and Policy*, 28(2), 290-303.
261. STAMP, L. D. 1931. The land utilization survey of Britain. *The Geographical Journal*, 78(1), 44-47.
262. STAMP, L. D. 1940. Fertility, productivity, and classification of land in Britain. *Geographical Journal*, 96(6), 389-406.
263. SWAIN, N. 2007. Decollectivization politics and rural change in Bulgaria, Poland and the former Czechoslovakia. *Social History*, 32(1), 1-26.
264. SWINNEN, J. F. 1999. The political economy of land reform choices in Central and Eastern Europe. *Economics of Transition*, 7(3), 637-664.

265. SÝKORA, L. 2003. Suburbanizace a její společenské důsledky/Suburbanisation and Its Social Consequences. *Sociologický časopis/Czech Sociological Review*, 39(2), 217-233.
266. SÝKORA, L., OUREDNEK, M. 2007. Sprawling post-communist metropolis: commercial and residential suburbanization in Prague and Brno, the Czech Republic. *Employment Deconcentration in European Metropolitan Areas*, 91, 209-233.
267. SVOBODA, J., BENEŠ, K. 1964. *Regionální geologie ČSSR*. Praha: Československá akademie věd. 543 s.
268. ŠTĚPÁNEK, V. 1992. The iron curtain and its impact on the environment in the Czech Republic. *Acta Universitatis Carolinae-Geographica*, 27(1), 59-63.
269. TEMELOVÁ, J., NOVÁK, J., POSPÍŠILOVÁ, L., DVOŘÁKOVÁ, N. 2011. Každodenní život, denní mobilita a adaptační strategie obyvatel v periferních lokalitách. *Sociologický časopis/Czech Sociological Review*, 47(4), 831-858.
270. TER BRAAK, C. J. F., ŠMILAUER, P. 2002. *CANOCO Reference Manual and CanoDraw for Windows User's Guide: Software for Canonical Community Ordination (version 4.5)*. Ithaca: Microcomputer Power, 550 s.
271. TERMORSHUIZEN, J. W., OPDAM, P. 2009. Landscape services as a bridge between landscape ecology and sustainable development. *Landscape Ecology*, 24, 1037-1052.
272. TIMÁR, J., VÁRADI, M. M. 2001. The uneven development of suburbanization during transition in Hungary. *European Urban and Regional Studies*, 8(4), 349-360.
273. TJALLINGII, S. P. 2000. Ecology on the edge: Landscape and ecology between town and country. *Landscape and Urban Planning*, 48(3), 103-119.
274. TLAPÁKOVÁ, L., STEJSKALOVÁ, D., KARÁSEK, P., PODHRÁZSKÁ, J. 2013. Landscape Metrics as a Tool for Evaluation Landscape Structure—Case Study Hustopeče. *European Countryside*, 5(1), 52-70.
275. TOMÁŠEK, M. 2000. *Půdy České republiky*. Praha: Česká geologická služba. 67 s. ISBN 978-80-7075-688-1.

276. TOULMIN, C., QUAN, J. 2000. *Evolving land rights, policy and tenure in Africa*. London: IIED. 336 s. ISBN 1899825517.
277. TURNER, B., MEYER, W. B. 1991. Land-use and land cover in global environmental-change-considerations for study. *International Social Science Journal*, 43(4), 669-679.
278. TURNER, M. G. 1989. Landscape ecology: the effect of pattern on process. *Annual review of ecology and systematics*, 20, 171-197.
279. TURNOCK, D. 2002. Ecoregion-based conservation in the Carpathians and the land-use implications. *Land Use Policy*, 19(1), 47-63.
280. TVRDOŇ, J. 2000. *Některé aspekty využití zdrojů Sapard k realizaci Plánu rozvoje zemědělství a venkova na období 2000-2006: výzkumná zpráva vypracovaná na žádost MMR a MZe ČR pro Evropskou komisi EU*. Praha: Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta. 59 s. ISBN 8021306866.
281. ÚSTŘEDNÍ KOMISE LIDOVÉ KONTROLY A STATISTIKY, MNISTERSTVO VNITRA. 1966. *Statistický lexikon obcí ČSSR 1965: podle správního rozdělení 1. ledna 1965, sčítání lidu, domů a bytů 1. března 1961*. Praha: Statistické a evidenční vydavatelství tiskopisů. 668 s.
282. VÁCHAL, J., MOUDRÝ, J. 2002. *Projektování trvale udržitelných systémů hospodaření*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. 238 s. ISBN 80-7040-536-8.
283. VÁCHALOVÁ, R., MATĚJKOVÁ, Š., VÁCHAL, J., PÁRTLOVÁ, P., DUMBROVSKÝ, M., JURÍK, L. 2011. Evaluation methods of agricultural potential in rural areas including environmental function. *Annals of Warsaw University of Life Sciences-SGGW. Land Reclamation*, 43(1), 87-97.
284. VÁCHALOVÁ, R., ONDR, P., MORAVCOVÁ, J., KOUPILOVÁ, M., VÁCHAL, J., PÁRTLOVÁ, P., DUMBROVSKÝ, M. 2010. Landscape potential assessment—a prerequisite for regional development. *Journal of Landscape Studies*, 3, 237-245.
285. VAN DER PLOEG, J. D., LONG, A. 1994. *Born from within: practice and perspectives of endogenous rural development*. Assen: Uitgeverij Van Gorcum. 312 s. ISBN 9023228936.

286. VAN DIJK, T., BEUNEN, R. 2009. Laws, People and Land Use: A Sociological Perspective on the Relation Between Laws and Land Use. *European Planning Studies*, 17(12), 1797-1815.
287. VAN EETVELDE, V., ANTROP, M. 2005. The significance of landscape relic zones in relation to soil conditions, settlement pattern and territories in Flanders. *Landscape and Urban Planning*, 70(1-2), 127-141.
288. VANĚČEK, V. 1964. *Dějiny státu a práva v Československu do roku 1945*. Praha: Orbis. 620 s.
289. VÁŇOVÁ, V., LANGHAMMER, J. 2011. Modelling the impact of land cover changes on flood mitigation in the upper Lužnice basin. *Journal of Hydrology and Hydromechanics*, 59(4), 262-274.
290. VELDKAMP, A., LAMBIN, E. F. 2001. Predicting land-use change. *Agriculture, Ecosystems & Environment*, 85(1), 1-6.
291. VERBURG, P. H., SCHULP, C. J. E., WITTE, N., VELDKAMP, A. 2006. Downscaling of land use change scenarios to assess the dynamics of European landscapes. *Agriculture Ecosystems & Environment*, 114(1), 39-56.
292. VINK, A. P. A. 1983. *Landscape ecology and land use*. London: Longman. 264 s.
293. VOJÁČEK, L., SCHELLE, K., KNOLL, V. 2008. *České právní dějiny*. Plzeň: Aleš Čeněk. 704 s. ISBN 8073801272.
294. VOREL, I. 2009. *Studie vyhodnocení krajinného rázu dle §12 Zákona 114/1992 Sb. O ochraně přírody a krajiny na území Jihočeského kraje*. České Budějovice: Krajský úřad pro Jihočeský kraj. 178 s.
295. VOS, W., AUSTAD, I., PINTO-CORREIA, T. 1993. *Sustainable forestry in old cultural landscapes in Europe*. In: The scientific basis for sustainable multiple-use forestry in the European Community: proceedings of a scientific workshop under the Community research programme on agriculture and agro-industry, including fisheries ("AIR"). Brussel, vol. 28, s. 81-96.
296. VOS, W., MEEKES, H. 1999. Trends in European cultural landscape development: perspectives for a sustainable future. *Landscape and Urban Planning*, 46, 3-14.

297. VOS, W., STORTELDER, A. 1992. *Vanishing Tuscan landscapes. Landscape ecology of a Submediterranean-Montane area (Solano Basin, Tuscany, Italy)*. Pudoc Scientific Publisher, Wageningen. Wageningen: Pudoc Scientific Publisher. 404 s. ISBN 978-9022009642.
298. VOŠTA, M. 2010. Společná zemědělská politika EU a její aplikace v České republice. *Současná Evropa*, 2, 127-142.
299. VRÁNA, K., DOSTÁL, T., GERGEL, J., KENDER, J., ZUNA, J. 2004. Revitalizace malých vodních toků—součást péče o krajину. Praha: Consult. 60 s.
300. VRCHOTA, J. 2013. Výkonnost jako klíčová kompetence. *Littera Scripta*, 2, 139-149.
301. WALTHER, P. 1986. Land abandonment in the Swiss Alps: a new understanding of a land-use problem. *Mountain Research and Development*, 6(4), 305-314.
302. ZEMAN, K. 2013. *Vývoj vlastnictví k půdě a souvisejících procesů na území ČR od roku 1918 do současné doby*. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze – Nakladatelství Oeconomica. 316 s. ISBN 978-80-245-1915-9.
303. ŽIGRAI, F. 1983. *Krajina a jej využívanie*. Brno: UJEP. 131 s.

Legislativní zdroje

304. Dekret prezidenta republiky č. 2/1945 Úředního věstníku Československého, ze dne 1. února 1945 o mimořádných opatřeních pro zajištění hospodářského života na osvobozeném území.
305. Dekret prezidenta republiky č. 5/1945 Sb. o neplatnosti některých majetkově-právních jednání z doby nesvobody a o národní správě majetkových hodnot Němců, Maďarů, zrádců a kolaborantů a některých organizací a ústavů.
306. Dekret prezidenta republiky č. 12/1945 Sb. o konfiskaci a urychleném rozdelení zemědělského majetku Němců, Maďarů, jakož i zrádců a nepřátele českého a slovenského národa.
307. Dekret prezidenta republiky č. 28/1945 Sb. o osídlení zemědělské půdy Němců, Maďarů a jiných nepřátele státu českými, slovenskými a jinými slovanskými zemědělci.

308. Dekret presidenta republiky č. 108/1945 Sb. o konfiskaci nepřátelského majetku a Fondech národní obnovy.
309. Evropská úmluva o krajině CETS No. 176/2000. European Landscape Convention CETS No. 176. Florencie: Rada Evropy.
310. Kaiserliches Patent betreffend die Aufhebung des Untertänigkeitsverbandes und die Entlastung des bäuerlichen Besitzes vom 7. September 1848, Ferdinand I., constitutioneller Kaiser von Österreich.
311. Nařízení vlády č. 112/2008 Sb. o stanovení některých podmínek poskytování národních doplňkových plateb k přímým podporám.
312. Vládní nařízení č. 87/1939 Sb. ze dne 21. 3. 1939 o správě hospodářských podniků a o dozoru nad nimi.
313. Vyhláška č. 357/2013 Sb., o katastru nemovitostí (katastrální vyhláška)
314. Vyhláška č. 213/1959 Úř. Ministerstva zemědělství o zařazení obcí do výrobních oblastí pro účely vyměření zemědělské daně.
315. Zákon č. 32/1918 Sb. ze dne 9. listopadu 1918 o obstavení velkostatků.
316. Zákon č. 44/1948 Sb. dne 21. března 1948, kterým se mění a doplňuje zákon o revizi první pozemkové reformy.
317. Zákon č. 45/1948 Sb. ze dne 21. března 1948, kterým se mění a doplňuje zákon ze dne 3. července 1947, č. 139 Sb. o rozdělení pozůstatostí se zemědělskými podniky a o zamezení drobení zemědělské půdy.
318. Zákon č. 46/1948 Sb. o nové pozemkové reformě (trvalé úpravě vlastnictví k zemědělské a lesní půdě).
319. Zákon č. 47/1948 Sb. o některých technicko-hospodářských úpravách pozemků (scelovací zákon).
320. Zákon č. 65/1935 Sb. ze dne 29. března 1935 o vyvlastnění k účelům obrany státu.
321. Zákon č. 69/1949 Sb. o jednotných zemědělských družstvech.
322. Zákon č. 81/1920 sb. ze dne 30.1.1920, kterým se vydávají po rozumu §10 zákona ze dne 16. dubna 1919, č. 215 Sb. zákonů a nařízení, ustanovení o přidělu zabrané půdy a upravuje se právní poměr ku přidělené půdě. (Zákon přídělový).
323. Zákon č. 87/1991 Sb. o mimosoudních rehabilitacích.
324. Zákon č. 89/2012 Sb. občanský zákoník.

325. Zákon č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů.
326. Zákon č. 139/2002 Sb. o pozemkových úpravách a pozemkových úřadech a o změně zákona č. 229/1991 Sb. o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku ve znění pozdějších předpisů, jak vyplývá ze změn provedených zákony č. 53/2004 Sb., č. 186/2006 Sb., č. 124/2008 Sb., č. 227/2009 Sb., č. 503/2012 Sb. a č. 280/2013 Sb.
327. Zákon č. 140/1961 Sb. trestní zákon.
328. Zákon č. 142/1947 Sb. o revizi pozemkové reformy.
329. Zákon č. 172/1991 Sb. České národní rady o přechodu některých věcí z majetku České republiky do vlastnictví obcí.
330. Zákon č. 183/2006 Sb. o územním plánování a stavebním řádu, ve znění pozdějších předpisů.
331. Zákon č. 185/2001 Sb. o odpadech.
332. Zákon č. 220/2000 Sb., o změnách některých zákonů v souvislosti s přijetím zákona o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích.
333. Zákon č. 229/1991 Sb. o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému a lesnímu majetku.
334. Zákon č. 243/1992 Sb. České národní rady, kterým se upravují některé otázky související se zákonem č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění zákona č. 93/1992 Sb.
335. Zákon č. 254/2001 Sb. o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon).
336. Zákon č. 256/2013 Sb. o katastru nemovitostí (katastrální zákon).
337. Zákon č. 289/1995 Sb. o lesích a změně doplnění některých zákonů (lesní zákon).
338. Zákon č. 298/1990 Sb. o úpravě některých majetkových vztahů řeholních řádů
a kongregací a arcibiskupství olomouckého.
339. Zákon č. 312/1948 Sb. o organizaci státních lesů a statků.
340. Zákon č. 318/1919 Sb. o zajištění půdy drobným pachtýřům.
341. Zákon č. 334/1992 Sb. o ochraně zemědělského půdního fondu, ve znění pozdějších předpisů.

342. Zákon č. 344/1992 Sb., o katastru nemovitostí České republiky (katastrální zákon), ve znění pozdějších právních předpisů.
343. Zákon č. 403/1990 Sb. o zmírnění následků některých majetkových křivd.
344. Zákon č. 428/2012 Sb. o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi a o změně některých zákonů (zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi).

Internetové zdroje

345. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. 2011. Metodika sčítání lidí, domů a bytů 2011 [online]. [cited 15.1.2017]. Available from World Wide Web: <<https://www.czso.cz/csu/xb/metodika-scitani-lidu>>.
346. FOOD AND AGRICULTURE ORGANIZATION OF THE UNITED NATIONS. 2005. Land Resources [online]. [cited 8.10.2015]. Available from World Wide Web:<<http://www.fao.org/nr/land/use/en/>>.
347. JIHOČESKÝ KRAJ. 2011 Zásady územního rozvoje Jihočeského kraje [onlin]. [cited 19.12.2016] Available from World Wide Web: <<http://geoportal.kraj-jihocesky.gov.cz/gs/zur-jck/>>.
348. MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČR. 2001. SAPARD [online]. [cited 17.12.2016]. Available from World Wide Web: <<http://eagri.cz/public/web/mze/dotace/dobihajici-a-ukoncene-dotace/sapard/>>.
349. MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČR. 2004. Horizontalní plán rozvoje venkova [online]. [cited 17.12.2016]. Available from World Wide Web:<<http://eagri.cz/public/web/mze/dotace/dobihajici-a-ukoncene-dotace/horizontalni-plan-rozvoje-venkova-hrdp/>>.
350. MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČR. 2005. Národní dotace [online]. [cited 17.12.2016]. Available from World Wide Web:<<http://eagri.cz/public/web/mze/dotace/narodni-dotace/>>.
351. MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČR. 2007b. Operační program Rybářství 2007–2013 [online]. [cited 17.12.2016]. Available from World Wide

Web:<<http://eagri.cz/public/web/mze/dotace/operacni-program-rybarstvi-na-obdobi/>>.

352. MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČR. 2007c. Osa I. Program rozvoje venkova ČR 2007-2013 [online]. [cited 17.12.2016]. Available from World Wide Web:<<http://eagri.cz/public/web/mze/dotace/program-rozvoje-venkova-na-obdobi-2007/opatreni-osy-i/>>.
353. MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČR. 2007d. Osa II. Program rozvoje venkova ČR 2007-2013 [online]. [cited 17.12.2016]. Available from World Wide Web:<<http://eagri.cz/public/web/mze/dotace/program-rozvoje-venkova-na-obdobi-2007/opatreni-osy-ii/>>.
354. MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČR. 2007e. Osa III. Program rozvoje venkova ČR 2007-2013 [online]. [cited 17.12.2016]. Available from World Wide Web:<<http://eagri.cz/public/web/mze/dotace/program-rozvoje-venkova-na-obdobi-2007/opatreni-osy-iii/>>.
355. MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČR. 2007f. Osa IV. Program rozvoje venkova ČR 2007-2013 [online]. [cited 17.12.2016]. Available from World Wide Web:<<http://eagri.cz/public/web/mze/dotace/program-rozvoje-venkova-na-obdobi-2007/opatreni-osy-iv/>>.
356. MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČR. 2009a. Jednotná platba na plochu zemědělské půdy [online]. [cited 17.12.2016]. Available from World Wide Web:<<http://eagri.cz/public/web/mze/dotace/prime-platby/jednotna-platba-na-plochu/>>.
357. MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČR. 2009b. Kontroly podmíněnosti Cross Compliance [online]. [cited 17.12.2016]. Available from World Wide Web:<<http://eagri.cz/public/web/mze/dotace/kontroly-podminenosti-cross-compliance/>>.
358. MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČR. 2009c. Národní doplňkové platby [online]. [cited 17.12.2016]. Available from World Wide Web:<<http://eagri.cz/public/web/mze/dotace/prime-platby/narodni-doplknkove-platby/>>.
359. MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČR. 2012. ČR e Evropská unie [online]. [cited 17.12.2016]. Available from World Wide

- Web:<<http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/zahranicni-vztahy/cr-a-evropska-unie/prijimani-a-poskytovani-pomoci>>.
360. MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČR. 2014a. Operační program Rybářství 2014–2020 [online]. [cited 17.12.2016]. Available from World Wide Web:<<http://eagri.cz/public/web/mze/dotace/operacni-program-rybarstvi-na-obdobi-1>>.
361. MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČR. 2014b. Program rozvoje venkova ČR 2014–2020 [online]. [cited 17.12.2016]. Available from World Wide Web:<<http://eagri.cz/public/web/mze/dotace/program-rozvoje-venkova-na-obdobi-2014>>.
362. STÁTNÍ ZEMĚDĚLSKÝ INTERVENČNÍ FOND (SZIF). 2001. SAPARD [online]. [cited 17.12.2016]. Available from World Wide Web:<<https://www.szif.cz/cs/sapard>>.
363. STÁTNÍ ZEMĚDĚLSKÝ INTERVENČNÍ FOND (SZIF). 2007a. Operační program Rybářství 2007–2013 [online]. [cited 17.12.2016]. Available from World Wide Web:<<https://www.szif.cz/cs/operacni-program-rybarstvi>>.
364. STÁTNÍ ZEMĚDĚLSKÝ INTERVENČNÍ FOND (SZIF). 2007b. Osa I. Program rozvoje venkova ČR 2007–2013 [online]. [cited 17.12.2016]. Available from World Wide Web:<<https://www.szif.cz/cs/eafrd~osa1>>.
365. STÁTNÍ ZEMĚDĚLSKÝ INTERVENČNÍ FOND (SZIF). 2007c. Osa II. Program rozvoje venkova ČR 2007–2013 [online]. [cited 17.12.2016]. Available from World Wide Web:<<https://www.szif.cz/cs/eafrd~osa2>>.
366. STÁTNÍ ZEMĚDĚLSKÝ INTERVENČNÍ FOND (SZIF). 2007d. Osa III. Program rozvoje venkova ČR 2007–2013 [online]. [cited 17.12.2016]. Available from World Wide Web:<<https://www.szif.cz/cs/eafrd~osa3>>.
367. STÁTNÍ ZEMĚDĚLSKÝ INTERVENČNÍ FOND (SZIF). 2007e. Osa IV. Program rozvoje venkova ČR 2007–2013 [online]. [cited 17.12.2016]. Available from World Wide Web:<<https://www.szif.cz/cs/eafrd~osa4>>.
368. STÁTNÍ ZEMĚDĚLSKÝ INTERVENČNÍ FOND (SZIF). 2007f. Program rozvoje venkova 2007–2013 [online]. [cited 17.12.2016]. Available from World Wide Web:<<https://www.szif.cz/cs/program-rozvoje-venkova>>.

369. STÁTNÍ ZEMĚDĚLSKÝ INTERVENČNÍ FOND (SZIF). 2014a.
Operační program Rybářství 2014–2020 [online]. [cited 17.12.2016].
Available from World Wide Web:<<https://www.szif.cz/cs/opr2014>>.
370. STÁTNÍ ZEMĚDĚLSKÝ INTERVENČNÍ FOND (SZIF). 2014b. Podpůrný
a garanční rolnický a lesnický fond (PGRLF) [online]. [cited 17.12.2016].
Available from World Wide Web:<<https://www.szif.cz/cs/pgrlf>>.
371. STÁTNÍ ZEMĚDĚLSKÝ INTERVENČNÍ FOND (SZIF). 2014c.
Program rozvoje venkova ČR 2014-2020 [online]. [cited 17.12.2016].
Available from World Wide Web:<<https://www.szif.cz/cs/prv2014>>.
372. STÁTNÍ ZEMĚDĚLSKÝ INTERVENČNÍ FOND (SZIF). 2015a.
Jednotná platba na plochu zemědělské půdy SAPS [online]. [cited 17.12.2016].
Available from World Wide Web:<<https://www.szif.cz/cs/saps>>.
373. STÁTNÍ ZEMĚDĚLSKÝ INTERVENČNÍ FOND (SZIF). 2015b.
Národní dotace [online]. [cited 17.12.2016]. Available from World Wide
Web:<<https://www.szif.cz/cs/nd>>.
374. STÁTNÍ ZEMĚDĚLSKÝ INTERVENČNÍ FOND (SZIF). 2015c.
Platba pro zemědělce dodržující zemědělské postupy příznivé pro klima a
životní prostředí (GREENING) [online]. [cited 17.12.2016]. Available from
World Wide Web:<<https://www.szif.cz/cs/greening>>.

8.2 Seznam tabulek

Tab. 1. Vybraná katastrální území podle zařazení do výrobních oblastí vymezených podle (Němec, 2001) – seřazeny vzestupně podle hodnoty indexu změny	68
Tab. 2. Rozdělení využitých vysvětlujících proměnných	75
Tab. 3. Průměrná rychlosť mimo obce v jednotlivých časových obdobích podle Lidl (2009)	81
Tab. 4. Charakteristické hodnoty (MIN – minimum, MAX – maximum, počet) vysvětlujících faktorů.....	86
Tab. 5. Porovnání jednotlivých kategorií využití půdy v průběhu sledovaného období	92
Tab. 6. Parametry použité jako vysvětlující proměnné v jednotlivých obdobích při statistické analýze v softwaru CANOCO	95
Tab. 7. Porovnání vývoje průměrného počtu obyvatel a dojezdové vzdálenosti do nejbližší obce a okresního města v jednotlivých výrobních oblastech v průběhu hodnoceného období	115
Tab. 8. Statisticky průkazné parametry po analýze hnacích sil změn využití půdy hodnoceného na základě různých podkladů.....	163

8.3 Seznam grafů

Graf 1. Průměrné hodnoty zastoupení jednotlivých kategorií využití půdy ve všech sledovaných katastrální územích pro jednotlivé roky na základě analýzy skutečného využití území	98
Graf 2. Průměrné hodnoty zastoupení jednotlivých kategorií využití půdy podle příslušnosti k produkčním oblastem podle Němec (2001) pro jednotlivé roky na základě analýzy skutečného využití území.....	99
Graf 3. Průměrné hodnoty zastoupení jednotlivých kategorií využití půdy ve všech sledovaných katastrální územích pro jednotlivé roky na základě analýzy Corine Land Cover	102
Graf 4. Průměrné hodnoty zastoupení jednotlivých kategorií využití půdy podle příslušnosti k produkčním oblastem podle Němec (2001) pro jednotlivé roky na základě analýzy skutečného využití území podle Corine Land Cover.....	103
Graf 5. Průměrné hodnoty zastoupení jednotlivých kategorií využití půdy ve všech sledovaných katastrální územích pro jednotlivé roky na základě analýzy stavu podle katastrálních evidencí	104
Graf 6. Průměrné hodnoty zastoupení jednotlivých kategorií využití půdy podle příslušnosti k produkčním oblastem podle Němec (2001) pro jednotlivé roky na základě analýzy stavu podle katastrálních evidencí	106
Graf 7. Porovnání zastoupení jednotlivých kategorií využití půdy podle zdroje dat použitých pro analýzu	109
Graf 8. Vývoj hodnot KES pro katastrální území zahrnutá do bramborářské výrobní oblasti v průběhu sledovaných období	112
Graf 9. Vývoj hodnot KES pro katastrální území zahrnutá do obilnářské výrobní oblasti v průběhu sledovaných období	113
Graf 10. Vývoj hodnot KES pro katastrální území zahrnutá do pícninářské výrobní oblasti v průběhu sledovaných období	114
Graf 11. Porovnání věkové struktury obyvatelstva mezi lety 1848 a 2016 ve vybraném vzorku 60 katastrálních území	119

Graf 12. Národnostní struktura obyvatel v roce 1848 a 2016 v souboru 60 katastrálních území	121
Graf 13. Podíl jednotlivých dotačních titulů na celkovém finančním objemu dotací v 60 analyzovaných katastrálních územích.....	134
Graf 14. Míra využívání dotačních titulů v rámci jednotlivých výrobních oblastí..	135
Graf 15. Podíl jednotlivých dotačních titulů na celkovém finančním objemu dotací v bramborářské výrobní oblasti.....	136
Graf 17. Podíl jednotlivých dotačních titulů na celkovém finančním objemu dotací v pícninářské výrobní oblasti	139
Graf 18. Hnací síly změn využití půdy v období 1848 – 2016 na základě údajů o reálném využití podle historických mapových zdrojů a leteckých snímků (A), a z údajů z katastrálních evidencí (B), se zohledněním výrobních oblastí dle Němec (2001).....	141
Graf 19. Hnací síly změn využití půdy v období 1848 – 1948 na základě údajů o reálném využití podle historických mapových zdrojů a leteckých snímků (A), a z údajů z katastrálních evidencí (B), se zohledněním výrobních oblastí dle Němec (2001).....	145
Graf 20. Hnací síly změn využití půdy v období 1948 – 1990 na základě údajů o reálném využití podle leteckých snímků (A), a z údajů z katastrálních evidencí (B), se zohledněním výrobních oblastí dle Němec (2001).....	148
Graf 21. Hnací síly změn využití půdy v období 1990 – 2004 na základě údajů o reálném využití podle leteckých snímků (A), a z údajů z katastrálních evidencí (B), se zohledněním výrobních oblastí dle Němec (2001).....	152
Graf 22. Hnací síly změn využití půdy v období 2004 – 2016 na základě údajů o reálném využití podle historických mapových zdrojů a leteckých snímků (A), a z údajů z katastru nemovitostí (B), se zohledněním výrobních oblastí dle Němec (2001).....	154
Graf 23. Hnací síly změn využití půdy v období 1990 – 2016 na základě údajů o reálném využití podle historických mapových zdrojů a leteckých snímků (A),	

a z údajů z katastrálních evidencí (B), se zohledněním výrobních oblastí dle Němec (2001) 157

Graf 24. Hnací síly změn využití půdy na základě Corine Land Cover pro období 1972 – 1990 (A), 1990 – 2000 (B), 2000 – 2006 (C), a 2006 – 2012 (D) 160

8.4 Seznam obrázků

Obr. 1. Přehledová mapa lokalizace jednotlivých zájmových katastrálních území ...	66
Obr. 2. Znázornění jednotlivých analyzovaných časových období	71
Obr. 3. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Albrechtovice ..	291
Obr. 5. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Bzí u Dolního Bukovska.....	292
Obr. 6. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Čakov u Českých Budějovic.....	292
Obr. 7. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Dědice u Nemyšle	293
Obr. 8. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Dobrkovská Lhotka	293
Obr. 9. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Dolní Světlé Hory	294
Obr. 10. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Dražice u Tábora	294
Obr. 11. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Droužetice	295
Obr. 12. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Dubská Lhota	295
Obr. 13. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Haškovcova Lhota	296
Obr. 14. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Hodějov	296
Obr. 15. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Horní Slatina..	297
Obr. 16. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Horní Světlá u Bradáčova.....	297
Obr. 17. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Jamníý	298
Obr. 18. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Jenín	298
Obr. 19. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Jestřebice	299

Obr. 20. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Klokoty	299
Obr. 21. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Kostelec	300
Obr. 22. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Košice u Soběslavi	300
Obr. 23. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Kovářov	301
Obr. 24. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Krchova Lomná.....	301
Obr. 25. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Lety.....	302
Obr. 26. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Libotyně.....	302
Obr. 27. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Lipka u Vimperka.....	303
Obr. 28. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Lipno nad Vltavou	303
Obr. 29. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Lověšice.....	304
Obr. 30. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Mačkov	304
Obr. 31. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Malče	305
Obr. 32. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Malešín u Vodice	305
Obr. 33. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Marčovice	306
Obr. 34. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Modlešovice ..	306
Obr. 35. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Nevězice	307
Obr. 36. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Nuzice.....	307
Obr. 37. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Obora u Hracholusk	308
Obr. 38. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Okrouhlá Radouň	308
Obr. 39. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Pašovice	309

Obr. 40. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Předbořice u Zahořan	309
Obr. 41. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Přehořov u Soběslavi	310
Obr. 42. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Račov.....	310
Obr. 43. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Radčice u Malont	311
Obr. 44. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Radlice u Volfiřova	311
Obr. 45. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Rájov	312
Obr. 46. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Rodvínov	312
Obr. 47. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Staré Hutě u Horní Stropnice	313
Obr. 48. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Stradov u Kaplice	313
Obr. 49. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Střemily	314
Obr. 50. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Střížovice u Kunžaku	314
Obr. 51. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Suchdol u Kunžaku	315
Obr. 52. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Svinná Lada...	315
Obr. 53. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Šumavské Hoštice.....	316
Obr. 54. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Temelínec	316
Obr. 55. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Ústrašice	317
Obr. 56. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Vesce u Dačic	317
Obr. 57. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Věžovatá Pláně	318

Obr. 58. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Záblatí u Prachatic	318
Obr. 59. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Záboří u Protivína	319
Obr. 60. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Záhoří u Bechyně.....	319
Obr. 61. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Zahrádky u Borových Lad	320
Obr. 62. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Zvotoky.....	320

8.5 Seznam zkratek

AEO	Agroenvironmentální opatření
BPEJ	Bonitovaná půdně ekologická jednotka
CLC	Corine Land Cover (<i>CoORdination of INformation on the Environment</i>)
Č_OB	Dojezdový čas do obce
Č_OK	Dojezdový čas do okresního města
D_AEO	Dotace na agroenvironmentální opatření
D_KRAJ	Dotace na krajinářská opatření
D_LES	Dotace na lesní výrobu
D_LFA	Dotace pro méně příznivé oblasti
D_MLEK	Dotace na chov skotu s tržní produkcí mléka
D_OBCE	Dotace pro obce
D_PAST	Dotace na pastevní chov přežvýkavců
D_PLOD	Dotace na pěstování plodin na orné půdě
D_RYB	Dotace na vodní nádrže
D_SAPS	Celoplošné dotace v rámci Jednotné platby na plochu SAPS
EAFRD	Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova (<i>European Agriculture Fund for Rural Development</i>)
EAGGF	Evropský zemědělský podpůrný a záruční fond (<i>European Agricultural Guidance and Guarantee Fund</i>)
EFF	Evropský rybářský fond (<i>European Fisheries Fund</i>)
FIFG	Finanční nástroj pro podporu rybolovu (<i>Financial Instrument for Fisheries Guidance</i>)
GIS	Geografický informační systém
HDI	Index lidského rozvoje (<i>Human development index</i>)
HRAN	Hraniční pásmo
HRDP	Horizontálním plánem rozvoje venkova

HUST	Hustota obyvatelstva
INV	Investiční akce
KES	Koeficient ekologické stability
KoPÚ	Komplexní pozemkové úpravy
KPÚ	Komplexní pozemkové úpravy
LFA	Méně příznivé oblasti (<i>Less favourable areas</i>)
LPIS	Registr půdních bloků (<i>Land Parcel Identification System</i>)
MŽ	Poměr počtu mužů a žen
NAB	Náboženská struktura
NAR	Národnostní struktura
NEZ	Míra nezaměstnanosti
OB	Počet obyvatel
OBL	Výrobní oblast
OCH	Ochrana území
PHARE	Program pro restrukturalizaci a rozvoj podnikatelských aktivit (<i>Poland – Hungary Assistance for Restructuring Economy</i>)
PGRLF	Podpůrný garanční rolnický a lesnický fond, a. s.
PRV	Program rozvoje venkova
PU	Pozemkové úpravy
RDA	Redundancy Analysis
REF	Pozemkové reformy
SAPARD	Speciální předvступní program pro zemědělství a rozvoj venkova (<i>Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development</i>)
SAPS	Jednotná platba na plochu (<i>Single Area Payment Scheme</i>)
S-JTSK	Souřadnicový systém Jednotné trigonometrické sítě katastrální
SUBJ	Počet subjektů
ÚSES	Územní systém ekologické stability

VZD	Vzdělanost obyvatel
WMS	Webové mapové služby (<i>Web Map Services</i>)
WTO	Světová obchodní organizace (<i>World Trade Organization</i>)
ZAM	Zaměstnanost obyvatel podle sektorů

9. PŘÍLOHY

9.1 Charakteristika klimatických oblastí (Quitt, 1971)

Klimatická oblast	Počet dnů jasnéch	Počet dnů znamenaných	Sražkový úhrn v zimním období (mm)	Sražkový úhrn ve vegetačním období (mm)	Průměrný počet dnů se sražkami ≥ 1 mm	Průměrná teplota v červenci (°C)	Průměrný teplota v lednu (°C)	Počet letovcích dnů	Počet mrazových dnů	Počet dnů s průměrnou t ≥ 10 °C	Počet letních dnů
CH 7	40-50	150-160	100-120	350-400	500-600	120-130	15-16	-3 - -4	50-60	140-160	120-140
MT 3	40-50	120-150	60-100	250-300	350-450	110-120	16-17	-3 - -4	40-50	130-160	120-140
MT 4	40-50	120-150	60-80	250-300	350-450	110-120	16-17	-3 - -4	40-50	110-130	140-160
MT 5	40-50	120-150	60-100	250-300	350-450	100-120	16-17	-4 - -5	40-50	130-140	140-160
MT 7	40-50	120-150	60-80	250-300	400-450	100-120	16-17	-2 - -3	40-50	110-130	140-160
MT 9	40-50	120-150	60-80	250-300	400-450	100-120	17-18	-3 - -4	30-40	110-130	140-160
MT 10	40-50	120-150	50-60	200-250	400-450	100-120	17-18	-2 - -3	30-40	110-130	140-160
MT 11	40-50	120-150	50-60	200-250	350-400	90-100	17-18	-2 - -3	30-40	110-130	140-160

9.2 Charakteristika vybraných katastrálních území k 31. 12. 2016

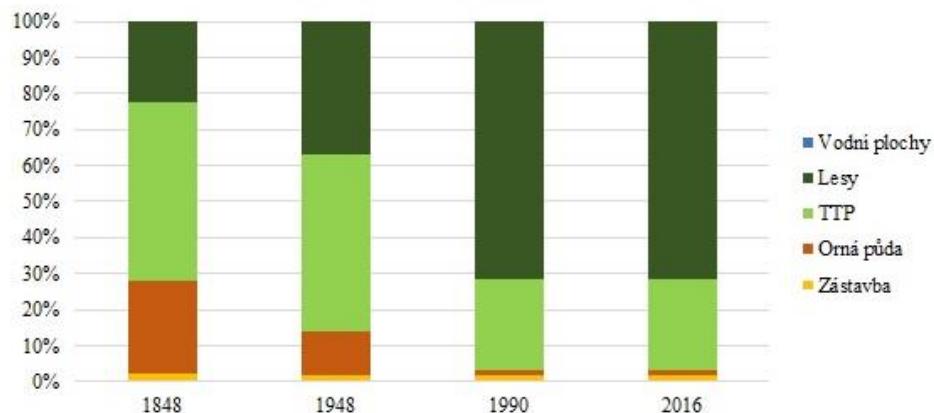
Katastrální území:	ALBRECHTOVICE
Obec:	Záblatí
Okres:	Prachatice
Rok založení:	1456
Rozloha:	1,58 km ²
Poloha:	48°58'29" 13°57'35"
Nadmořská výška:	788 m n. m.

Geomorfologie:	Šumavská soustava – Šumavská hornatina – Šumavské podhůří – Prachatická hornatina – Libínská hornatina
Geologie:	migmatit, anatexit
Pedologie:	kryptopodzoly modální, podzoly modální, kambizemě dystrické
Klimatická oblast:	CH7
Hydrologie:	Blanice (1-08-03-0010), Farský potok (1-08-03-0160)
Potenciální vegetace:	bucina s kyčelnicí devítilistou
Výrobní oblast:	Pícninářská – P1
Dotace pro zemědělství:	D_PAST, D_KRAJ, D_PLON, D_LFA (H2)
Pozemkové úpravy:	KPÚ 2010 – neukončena (žádost obce a vlastníků)
Investice do infrastruktury:	---

	1848	1948	1990	2016
Počet obyvatel	112	26	0	1
Převládající národnost	Německá	Česká	-	Česká
Průměrný věk	34 let	35,1 let	-	42 let

VÝVOJ SKUTEČNÉHO VYUŽITÍ PŮDY

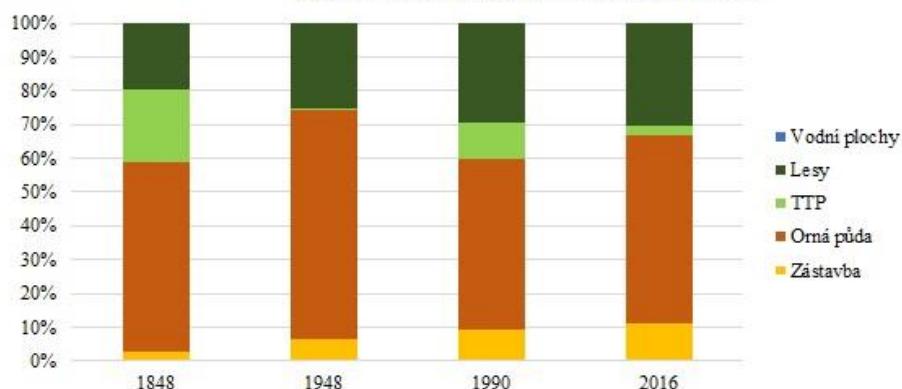
Katastrální území:	BOHUNICE NAD VLTAVOU
Obec:	Všemyslice
Okres:	České Budějovice
Rok založení:	1379
Rozloha:	6,67 km ²
Poloha:	49°12'21" 14°22'22"
Nadmořská výška:	427 m n. m.

Geomorfologie:	Česko-moravská soustava – Středočeská pahorkatina – Táborská pahorkatina – Písecká pahorkatina – Bechyňská pahorkatina / Týnská pahorkatina / Mehelnická vrchovina
Geologie:	pararula, slepenec, pískovec
Pedologie:	kambizemě modální eubazické až mezobazické, včetně slabě oglejených variet
Klimatická oblast:	MT10
Hydrologie:	Palečkův potok (1-06-03-0770), Bohunický potok (1-06-03-0810)
Potenciální vegetace:	černýšová dubohabřina, biková a/nebo jedlová doubrava
Výrobní oblast:	Obilnářská – O2
Dotace pro zemědělství:	D_PAST, D_MLEK, D_KRAJ, D_PLOD, D_LES, D_LFA (S), D_SAPS, D_AEO
Pozemkové úpravy:	KPÚ 1994–2000 (žádost obce)
Investice do infrastruktury:	výstavba a rekonstrukce silnice II/141 a silnice II/138

	1848	1948	1990	2016
Počet obyvatel	499	291	183	163
Převládající národnost	Česká	Česká	Česká	Česká
Průměrný věk	33,5 let	34,2 let	34,9 let	40,5 let

VÝVOJ SKUTEČNÉHO VYUŽITÍ PŮDY

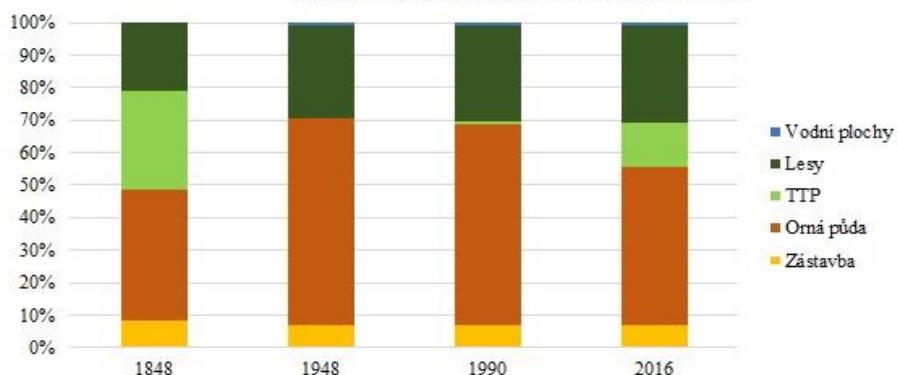
Katastrální území:	BZÍ U DOLNÍHO BUKOVSKA
Obec:	Dolní Bukovsko
Okres:	České Budějovice
Rok založení:	1379
Rozloha:	6,56 km ²
Poloha:	49°10'26" 14°32'50"
Nadmořská výška:	446 m n. m.

Geomorfologie:	Česko-moravská soustava – Středočeská pahorkatina – Táborská pahorkatina – Písecká pahorkatina – Ševětínská pahorkatina / Týnská pahorkatina
Geologie:	pararula, ortorula
Pedologie:	kambizemě modální eubazické až mezobazické včetně slabě oglejených variet
Klimatická oblast:	MT5, MT9
Hydrologie:	Budáček (1-06-03-0750), Bukovský potok (1-07-02-0630), Židova strouha (1-07-04-1130)
Potenciální vegetace:	lipová bučina s lípou srdčitou, biková a/nebo jedlová doubrava
Výrobní oblast:	Obilnářská – O2
Dotace pro zemědělství:	D_PAST, D_KRAJ, D_PLOD, D_SAPS, D_AEO
Pozemkové úpravy:	---
Investice do infrastruktury:	výstavba a rekonstrukce silnice II/147, výstavba a rekonstrukce vedení velmi vysokého napětí

	1848	1948	1990	2016
Počet obyvatel	268	188	62	68
Převládající národnost	Česká	Česká	Česká	Česká
Průměrný věk	30 let	33,3 let	36,7 let	40,1 let

VÝVOJ SKUTEČNÉHO VYUŽITÍ PŮDY

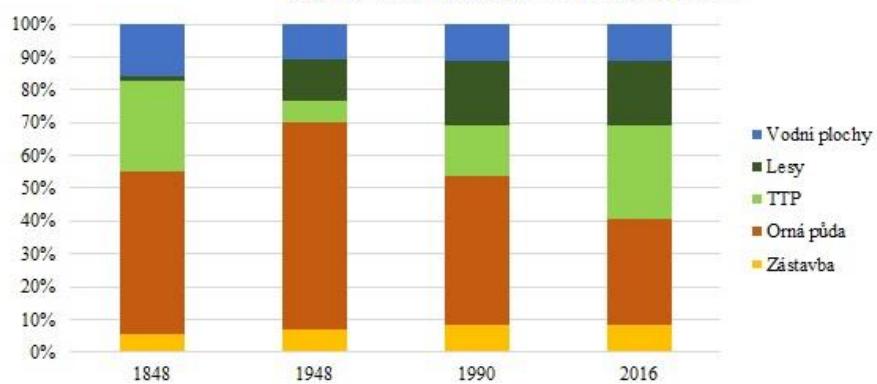
Katastrální území:	ČAKOV U ČESKÝCH BUDĚJOVIC
Obec:	Čakov u Českých Buděovic
Okres:	České Budějovice
Rok založení:	1262
Rozloha:	5,82 km ²
Poloha:	48°59'08" 14°18'05"
Nadmořská výška:	450 m n. m.

Geomorfologie:	Šumavská soustava / Česko-moravská soustava – Šumavská hornatina / Jihočeské pánve – Šumavské podhůří / Českobudějovická pánev – Bavorovská vrchovina / Blatská pánev – Netolická pahorkatina / Zlivská pánev
Geologie:	pararula, granulit, peridot, serpentinit
Pedologie:	kambizemě modální eubazické až mezobazické, včetně slabě oglejených variet
Klimatická oblast:	MT5, MT11
Hydrologie:	Dehtářský potok (1-06-03-0060), Jankovský potok (1-06-03-0070), Kamenný potok (1-06-03-0090)
Potenciální vegetace:	střemchová doubrava a olšina, biková a/nebo jedlová doubrava
Výrobní oblast:	Obilnářská – O2
Dotace pro zemědělství:	D_PAST, D_MLEK, D_KRAJ, D_PLOD, D_LFA OB
Pozemkové úpravy:	---
Investice do infrastruktury:	---

	1848	1948	1990	2016
Počet obyvatel	287	160	125	190
Převládající národnost	Česká	Česká	Česká	Česká
Průměrný věk	32 let	36,4 let	40,8 let	39,5 let

VÝVOJ SKUTEČNÉHO VYUŽITÍ PŮDY

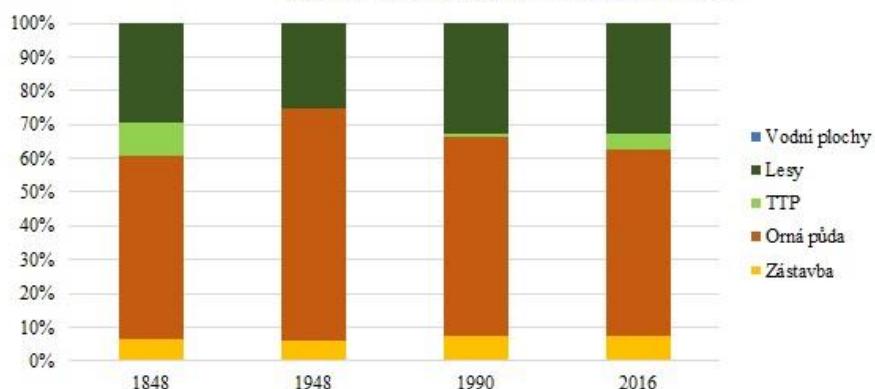
Katastrální území:	DĚDICE U NEMYŠLE
Obec:	Nemyšl
Okres:	Tábor
Rok založení:	1318
Rozloha:	2,85 km ²
Poloha:	49°30'37" 14°43'03"
Nadmořská výška:	505 m n. m.

Geomorfologie:	Česko-moravská soustava – Středočeská pahorkatina – Vlašimská pahorkatina – Mladovožická pahorkatina – Jankovská pahorkatina
Geologie:	pararula, migmatit, kvarcit
Pedologie:	kambizemě modální eubazické až mezobazické, včetně slabě oglejených variet
Klimatická oblast:	MT5, MT7
Hydrologie:	Chotovinský potok (1-07-04-0510), Mutický potok (1-09-03-0280)
Potenciální vegetace:	biková bučina, biková a/nebo jedlová doubrava
Výrobní oblast:	Bramborářská – B1
Dotace pro zemědělství:	D_MLEK, D_KRAJ, D_PLOD, D_LFA (OA), D_SAPS, D_AEO
Pozemkové úpravy:	KPÚ 2004–2013 (žádost vlastníků, protierozní ochrana)
Investice do infrastruktury:	---

	1848	1948	1990	2016
Počet obyvatel	163	68	45	44
Převládající národnost	Česká	Česká	Česká	Česká
Průměrný věk	28 let	31,3 let	34,6 let	36,7 let

VÝVOJ SKUTEČNÉHO VYUŽITÍ PŮDY

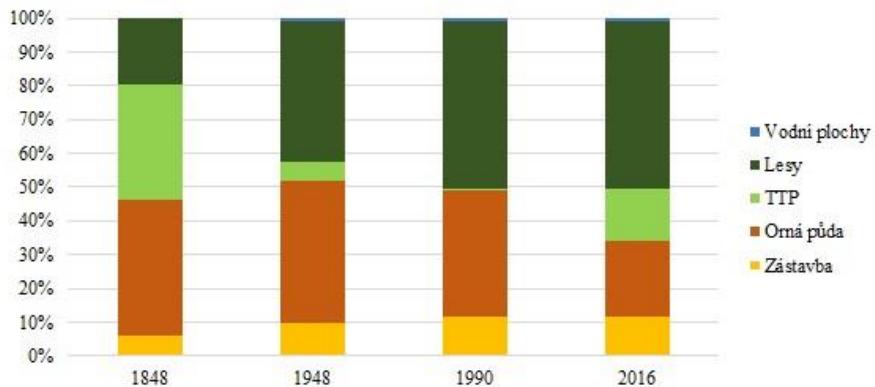
Katastrální území:	DOBRKOVSKÁ LHOTKA
Obec:	Slavče
Okres:	České Budějovice
Rok založení:	1362
Rozloha:	3,10 km ²
Poloha:	48°47'31" 14 35'40"
Nadmořská výška:	568 m n. m.

Geomorfologie:	Šumavská soustava – Šumavská hornatina – Novohradské podhůří – Soběnovská vrchovina / Stropnická pahorkatina – Kohoutská vrchovina / Rychnovská pahorkatina
Geologie:	granit
Pedologie:	kambizemě dystrické, kambizemě modální mezobazické i kryptopodzoly modální na žulách, rulách, svorech a fylitech
Klimatická oblast:	MT3, CH7
Hydrologie:	Keblanský potok (1-06-02-0660)
Potenciální vegetace:	bučina s kyčelnicí devítilistou, biková a/nebo jedlová doubrava
Výrobní oblast:	Pícninářská – P1
Dotace pro zemědělství:	D_PAST, D_MLEK, D_KRAJ, D_PLOD, D_SAPS, D_AEO, D_LFA (OA, H3), D_LES
Pozemkové úpravy:	---
Investice do infrastruktury:	---

	1848	1948	1990	2016
Počet obyvatel	193	196	88	113
Převládající národnost	Česká	Česká	Česká	Česká
Průměrný věk	28,5 let	32,4 let	36,3 let	39,6 let

VÝVOJ SKUTEČNÉHO VYUŽITÍ PŮDY

Katastrální území:	DOLNÍ SVĚTLÉ HORY
Obec:	Strážný
Okres:	Prachatice
Rok založení:	1359
Rozloha:	2,85 km ²
Poloha:	48°54'41" 13°39'08"
Nadmořská výška:	920 m n. m.

Geomorfologie: Šumavská soustava – Šumavská hornatina – Šumava – Šumavské pláně – Knížecí pláně

Geologie: granit, rašelina

Pedologie: kryptopodzoly modální, podzoly modální, kambizemě dystrické

Klimatická oblast: CH6

Hydrologie: Řasnice (1-06-01-0240), Častá (1-06-01-0290)

Potenciální vegetace: smrková bučina, podmáčená rohozcová smrčina, místy v komplexu s rašelinnou smrčinou

Výrobní oblast: Pícninářská – P1

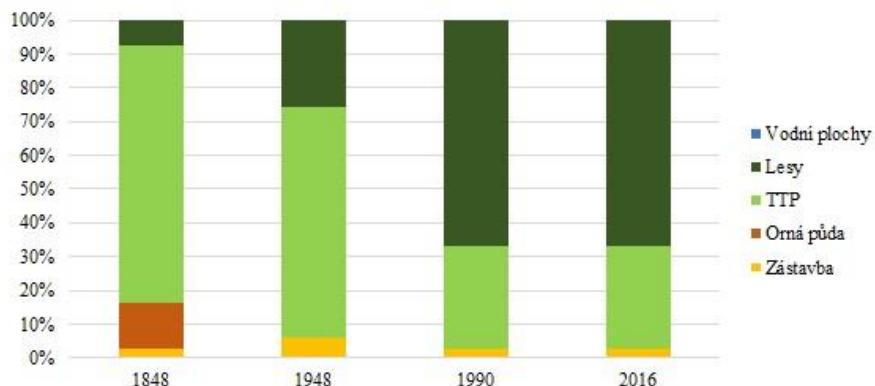
Dotace pro zemědělství: D_PAST, D_KRAJ, D_LFA (H1), D_SAPS, D_AEO

Pozemkové úpravy: ---

Investice do infrastruktury: ---

	1848	1948	1990	2016
Počet obyvatel	223	0	0	0
Převládající národnost	Německá	-	-	-
Průměrný věk	32,5 let	-	-	-

VÝVOJ SKUTEČNÉHO VYUŽITÍ PŮDY

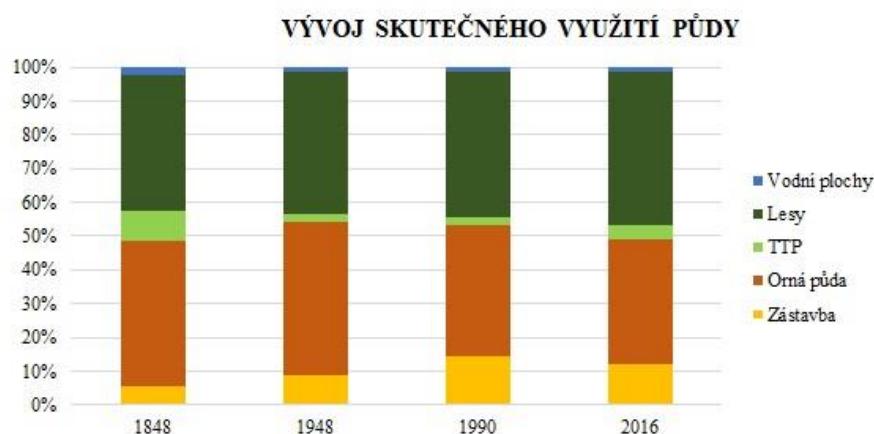

Katastrální území:	DRAŽICE U TÁBORA
Obec:	Dražice
Okres:	Tábor
Rok založení:	1352
Rozloha:	13,23 km ²
Poloha:	49°25'11" 14°35'02"
Nadmořská výška:	465 m n. m.

Geomorfologie:	Česko-moravská soustava – Středočeská pahorkatina – Táboršská pahorkatina – Soběslavská pahorkatina – Malšická pahorkatina
Geologie:	syenit, granit, pararula
Pedologie:	kambizemě modální eubazické až mezobazické, včetně slabě oglejených variet
Klimatická oblast:	MT7, MT9
Hydrologie:	Raštcký potok (1-07-04-0070), Lužnice (1-07-04-0780), Vlásenický potok (1-07-04-0790), Pilský potok (1-07-04-0810)
Potenciální vegetace:	černýšová dubohabřina, biková a/nebo jedlová doubrava
Výrobní oblast:	Obilnářská – O1
Dotace pro zemědělství:	D_KRAJ, D_PLOD, D_SAPS, D_AEO
Pozemkové úpravy:	---
Investice do infrastruktury:	rekonstrukce silnice I/19

	1848	1948	1990	2016
Počet obyvatel	694	561	570	798
Převládající národnost	Česká	Česká	Česká	Česká
Průměrný věk	27 let	30,5 let	34 let	39 let

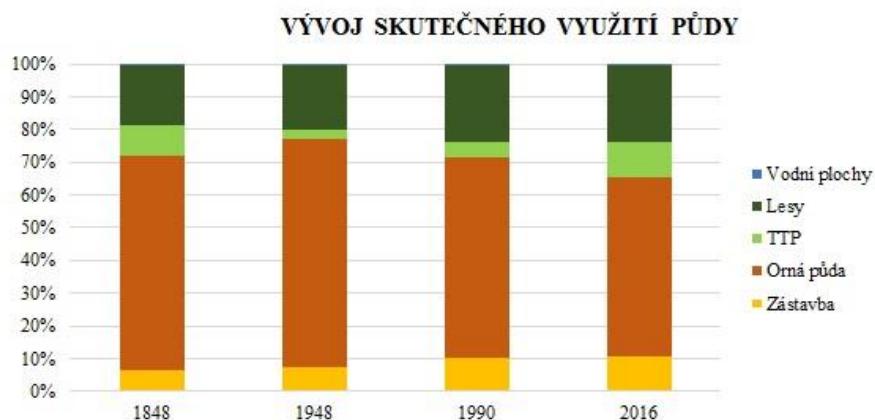

Katastrální území:	DROUŽETICE
Obec:	Droužetice
Okres:	Strakonice
Rok založení:	1227
Rozloha:	3,30 km ²
Poloha:	49°17'10" 13°53'49"
Nadmořská výška:	440 m n. m.

Geomorfologie:	Česko-moravská soustava – Středočeská pahorkatina – Blatenská pahorkatina – Horažďovická pahorkatina – Radomyšlská pahorkatina
Geologie:	granodiorit, ortorula, vápenec, erlan
Pedologie:	rendziny modální, rendziny kambické, kambizemě modální eubazické až mezobazické, kambizemě litické, kambizemě rankerové a rankery modální
Klimatická oblast:	MT11
Hydrologie:	Kolčavka (1-08-01-1380), Otava (1-08-01-1410), Řepický potok (1-08-02-0490)
Potenciální vegetace:	nerozlišené bazofilní teplomilné doubravy, biková a/nebo jedlová doubrava
Výrobní oblast:	Bramborářská – B4
Dotace pro zemědělství:	D_PAST, D_MLEK, D_PLOD, D_SAPS, D_AEO
Pozemkové úpravy:	KoPÚ 2016 – neukončena (žádost obce)
Investice do infrastruktury:	---

	1848	1948	1990	2016
Počet obyvatel	216	144	105	91
Převládající národnost	Česká	Česká	Česká	Česká
Průměrný věk	33,5 let	35,6 let	37,8 let	43,4 let

Katastrální území:	DUBSKÁ LHOTA
Obec:	Dub
Okres:	Prachatice
Rok založení:	1334
Rozloha:	1,60 km ²
Poloha:	49°05'59" 14°02'09"
Nadmořská výška:	468 m n. m.

Geomorfologie: Šumavská soustava – Šumavská hornatina – Šumavské podhůří – Bavorovská vrchovina – Husinecká/Netonická vrchovina

Geologie: migmatit, granit

Pedologie: kambizemě modální eubazické až mezobazické včetně slabě oglejených variet

Klimatická oblast: MT5, MT7

Hydrologie: Dubský potok (1-08-03-0500)

Potenciální vegetace: biková a/nebo jedlová doubrava

Výrobní oblast: Obilnářská – O3

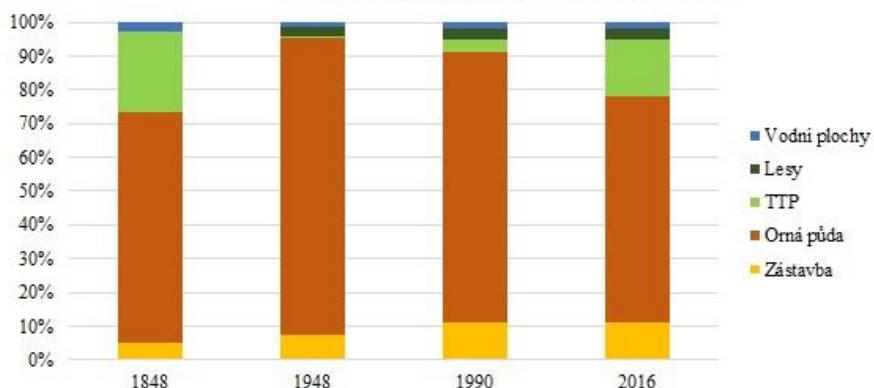
Dotace pro zemědělství: D_PAST, D_KRAJ, D_PLOD, D_LFA (OA), D_SAPS, D_AEO

Pozemkové úpravy: ---

Investice do infrastruktury: ---

	1848	1948	1990	2016
Počet obyvatel	169	90	30	44
Převládající národnost	Česká	Česká	Česká	Česká
Průměrný věk	30 let	32,6 let	35,3 let	34,9 let

VÝVOJ SKUTEČNÉHO VYUŽITÍ PŮDY

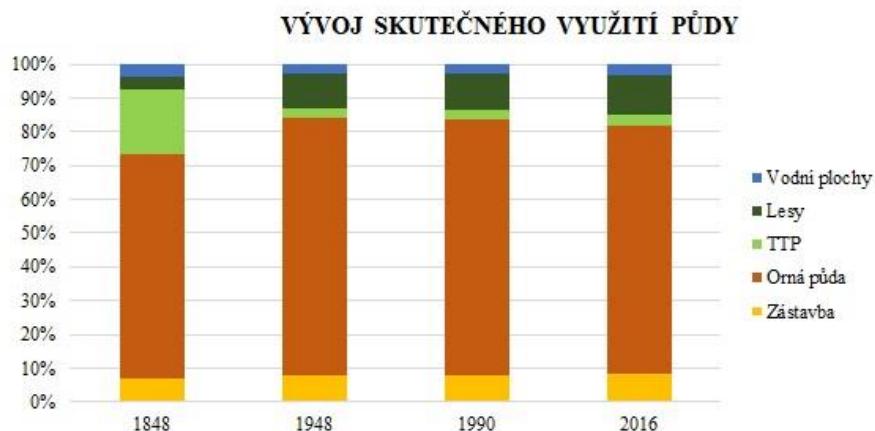

Katastrální území:	HAŠKOVCOVA LHOTA
Obec:	Haškovcova Lhota
Okres:	Tábor
Rok založení:	1511
Rozloha:	3,26 km ²
Poloha:	49°19'49" 14°27'57"
Nadmořská výška:	417 m n. m.

Geomorfologie:	Česko-moravská soustava – Středočeská pahorkatina – Táborská pahorkatina – Písecká pahorkatina – Bechyňská pahorkatina
Geologie:	pararula, pískovec, slepenec, ortorula
Pedologie:	kambizemě modální eubazické až mezobazické včetně slabě oglejených variet
Klimatická oblast:	MT9
Hydrologie:	Lužnice (1-07-04-0880), Smutná (1-07-04-1090), Hemera (1-07-04-1100)
Potenciální vegetace:	biková a/nebo jedlová doubrava
Výrobní oblast:	Obilnářská – O2
Dotace pro zemědělství:	D_PAST, D_MLEK, D_KRAJ, D_PLOD, D_SAPS, D_AEO
Pozemkové úpravy:	---
Investice do infrastruktury:	---

	1848	1948	1990	2016
Počet obyvatel	190	147	88	60
Převládající národnost	Česká	Česká	Česká	Česká
Průměrný věk	30 let	34,4 let	38,8 let	45,2 let

Katastrální území:	HODĚJOV
Obec:	Hoslovice
Okres:	Strakonice
Rok založení:	1352
Rozloha:	3,78 km ²
Poloha:	49°12'08" 13 46'35"
Nadmořská výška:	618 m n. m.

Geomorfologie: Šumavská soustava – Šumavská hornatina – Šumavské podhůří – Vimperká vrchovina – Mladotická vrchovina

Geologie: pararula

Pedologie: kambizemě dystrické, kambizemě modální mezobazické i kryptopodzoly modální na žulách, rulách, svorech a fylitech

Klimatická oblast: MT3

Hydrologie: Novosedlecký potok (1-08-01-1260), Němčický potok (1-08-02-0350)

Potenciální vegetace: biková a/nebo jedlová doubrava

Výrobní oblast: Pastvinářská – P2

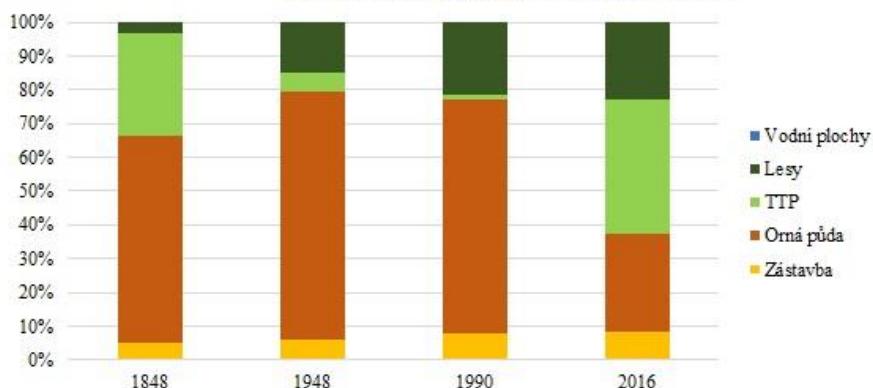
Dotace pro zemědělství: D_PAST, D_MLEK, D_KRAJ, D_LES, D_SAPS, D_AEO, D_LFA (H3, H4, H5)

Pozemkové úpravy: ---

Investice do infrastruktury: ---

	1848	1948	1990	2016
Počet obyvatel	215	154	76	59
Převládající národnost	Česká	Česká	Česká	Česká
Průměrný věk	30 let	37,8 let	45,6 let	43,5 let

VÝVOJ SKUTEČNÉHO VYUŽITÍ PŮDY

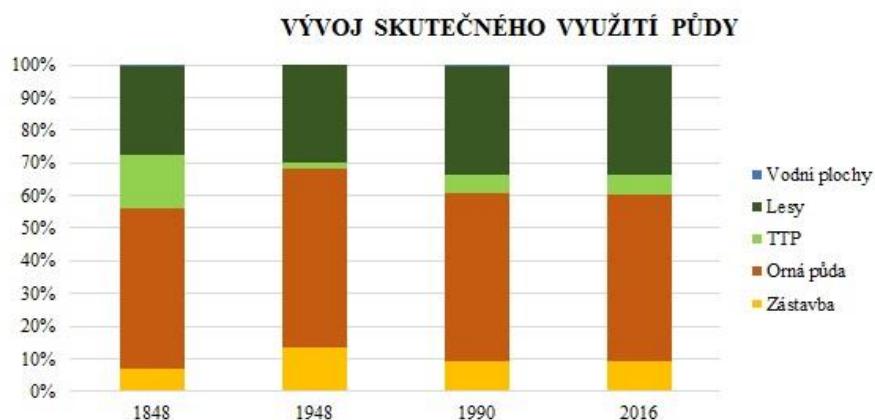

Katastrální území:	HORNÍ SLATINA
Obec:	Horní Slatina
Okres:	Jindřichův Hradec
Rok založení:	1278
Rozloha:	6,06 km ²
Poloha:	49°05'48" 15°33'35"
Nadmořská výška:	708 m n. m.

Geomorfologie:	Česko-moravská soustava – Českomoravská vrchovina – Křižanovská vrchovina / Jevišovická pahorkatina – Brtnická vrchovina / Jemnická kotlina – Starohobzská vrchovina / Jemnická kotlina
Geologie:	pararula, kvarcit
Pedologie:	kambizemě litické, kambizemě modální, kambizemě rankerové a rankery modální, kambizemě oglejené a pseudogleje modální
Klimatická oblast:	MT5
Hydrologie:	Prokopka (4-14-02-0170), Želetavka (4-14-02-0180), Slatinský potok (4-14-02-0190), Strážovský potok (4-14-02-0210), Třebětický potok (4-14-02-0290), Blatnice (4-14-02-0330)
Potenciální vegetace:	biková bučina, bučina s kyčelnicí devítiletou
Výrobní oblast:	Bramborářská – B3
Dotace pro zemědělství:	D_PAST, D_MLEK, D_PLOD, D_KRAJ, D_RYB, D_SAPS, D_AEO, D_LFA (OA, OB)
Pozemkové úpravy:	JPÚ 2009–2014 (přídělové řízení)
Investice do infrastruktury:	---

	1848	1948	1990	2016
Počet obyvatel	305	244	178	152
Převládající národnost	Česká	Česká	Česká	Česká
Průměrný věk	31 let	34,3 let	37,7 let	39,7 let

Katastrální území:	HORNÍ SVĚTLÁ U BRADÁČOVA
Obec:	Bradáčov
Okres:	Tábor
Rok založení:	1393
Rozloha:	1,73 km ²
Poloha:	49°29'04" 14°52'49"
Nadmořská výška:	664 m n. m.

Geomorfologie: Česko-moravská soustava – Českomoravská vrchovina – Křemešnická vrchovina – Pacovská pahorkatina – Dubské vrchy

Geologie: pararula

Pedologie: kambizemě dystrické, kambizemě modální mezobazické i kryptopodzoly modální na žulách, rulách, svorech a fylitech

Klimatická oblast: MT3

Hydrologie: Novomlýnský potok (1-09-02-0370)

Potenciální vegetace: biková bučina

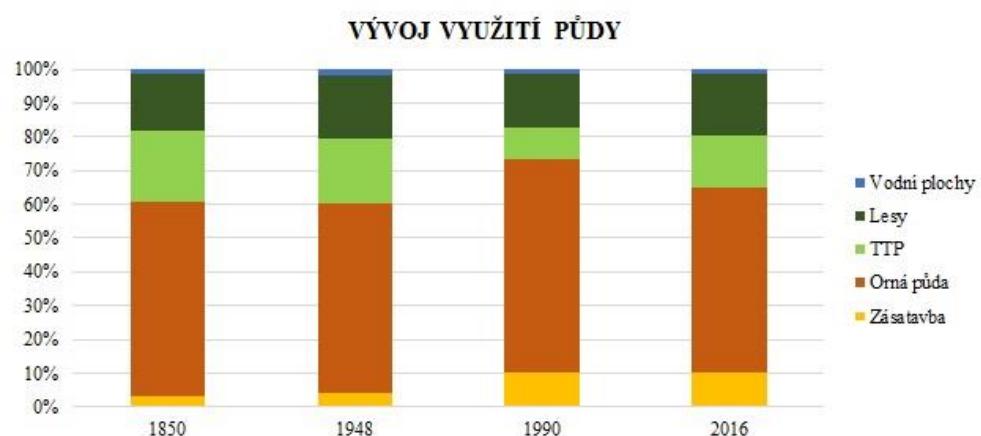
Výrobní oblast: Bramborářská – B4

Dotace pro zemědělství: D_MLEK, D_PLOD, D_SAPS, D_AEO, D_LFA (H3)

Pozemkové úpravy: ---

Investice do infrastruktury: ---

	1848	1948	1990	2016
Počet obyvatel	133	84	38	16
Převládající národnost	Česká	Česká	Česká	Česká
Průměrný věk	25,5 let	35,8 let	46,1 let	55,9 let

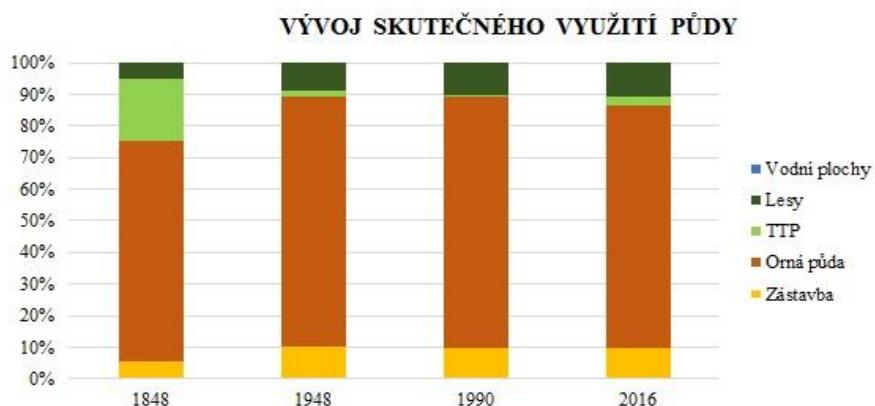

Katastrální území:	JAMNÝ
Obec:	Záhoří
Okres:	Písek
Rok založení:	1575
Rozloha:	4,20 km ²
Poloha:	49°20'42" 14°15'00"
Nadmořská výška:	492 m n. m.

Geomorfologie:	Česko-moravská soustava – Středočeská pahorkatina – Táborská pahorkatina – Písecká pahorkatina – Zvíkovská pahorkatina / Mehelnická vrchovina
Geologie:	metagranit, granodiorit, ortorula, rula, granit
Pedologie:	pseudogleje modální, pseudogleje luvické, kambizemě oglejené, kambizemě oglejené a pseudogleje modální
Klimatická oblast:	MT10, MT11
Hydrologie:	Novosedlecký potok (1-07-05-0121), Vltava (1-07-05-0140), Křenecký potok (1-07-05-0170)
Potenciální vegetace:	biková a/nebo jedlová doubrava
Výrobní oblast:	Obilnářská – O2
Dotace pro zemědělství:	D_PAST, D_MLEK, D_PLOD, D_KRAJ, D_SAPS, D_AEO, D_LFA (OA, OB)
Pozemkové úpravy:	---
Investice do infrastruktury:	---

	1848	1948	1990	2016
Počet obyvatel	356	185	108	106
Převládající národnost	Česká	Česká	Česká	Česká
Průměrný věk	29 let	32,5 let	36,1 let	42,3 let

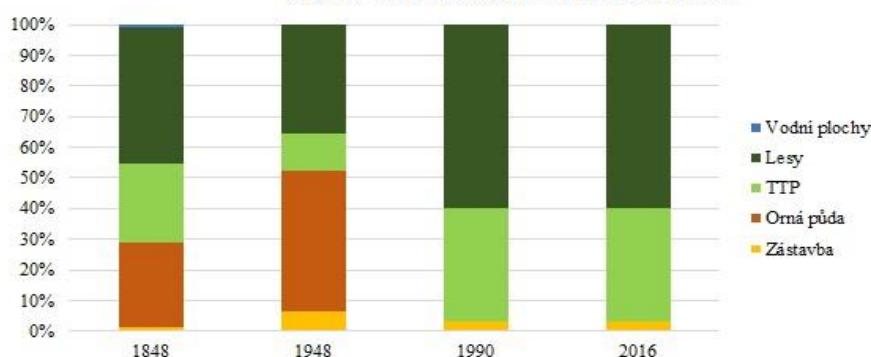
Katastrální území:	JENÍN
Obec:	Dolní Dvořiště
Okres:	Český Krumlov
Rok založení:	1279
Rozloha:	18,66 km ²
Poloha:	48°37'49" 14°24'45"
Nadmořská výška:	618 m n. m.

Geomorfologie:	Šumavská soustava – Šumavská hornatina – Šumavské / Novohradské podhůří – Českokrumlovská vrchovina / Klopanovská vrchovina / Hornodvořišská sníženina / Kaplická brázda – Vyšebrodská vrchovina / Rožmberská vrchovina / Hornodvořišská sníženina / Bujanovská sníženina
Geologie:	pararula, granit, granodiorit, kvarcit
Pedologie:	kambizemě dystrické, kambizemě modální i kryptopodzoly modální, kambizemě litické a rankery modální
Klimatická oblast:	MT3, CH7
Hydrologie:	Větší Vltavice (1-06-01-1360), Vltava (1-06-01-1370), Rybnický potok (1-06-01-1380), Eisenhuter Bach (1-06-02-0060)
Potenciální vegetace:	bučina s kyčelnicí devítilistou, biková a/nebo jedlová doubrava
Výrobní oblast:	Pícninářská – P1
Dotace pro zemědělství:	D_PAST, D_MLEK, D_SAPS, D_AEO, D_LFA (H3, H4)
Pozemkové úpravy:	---
Investice do infrastruktury:	výstavba IV. železničního koridoru

	1848	1948	1990	2016
Počet obyvatel	739	91	12	30
Převládající národnost	Německá	Česká	Česká	Česká
Průměrný věk	33 let	31,6 let	30,3 let	37,9 let

VÝVOJ SKUTEČNÉHO VYUŽITÍ PŮDY

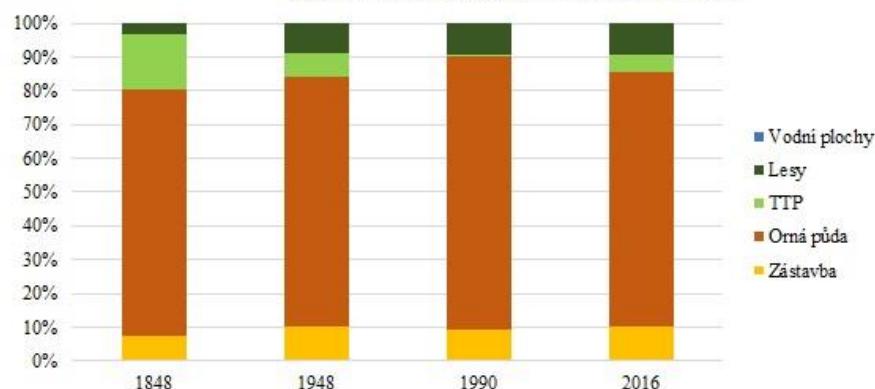
Katastrální území:	JESTŘEBICE
Obec:	Bernartice
Okres:	Písek
Rok založení:	1251
Rozloha:	4,19 km ²
Poloha:	49°23'13" 14°23'15"
Nadmořská výška:	463 m n. m.

Geomorfologie:	Česko-moravská soustava – Středočeská pahorkatina – Táborská pahorkatina – Písecká pahorkatina – Bechyňská pahorkatina
Geologie:	pararula, migmatit
Pedologie:	kambizemě modální eubazické až mezobazické, včetně slabě oglejených variet
Klimatická oblast:	MT9
Hydrologie:	Smutná (1-07-04-1070), Kolišovský potok (1-07-04-1080), Bílinský potok (1-07-04-1170)
Potenciální vegetace:	biková a/nebo jedlová doubrava
Výrobní oblast:	Obilnářská – O2
Dotace pro zemědělství:	D_PAST, D_MLEK, D_KRAJ, D_SAPS, D_AEO, D_PLOD, D_LFA (OA, OB)
Pozemkové úpravy:	---
Investice do infrastruktury:	---

	1848	1948	1990	2016
Počet obyvatel	321	217	102	82
Převládající národnost	Česká	Česká	Česká	Česká
Průměrný věk	27,5 let	34,2 let	41 let	43,5 let

VÝVOJ SKUTEČNÉHO VYUŽITÍ PŮDY

Katastrální území:	KLOKOTY
Obec:	Tábor
Okres:	Tábor
Rok založení:	1268
Rozloha:	8,19 km ²
Poloha:	49°25'26" 14°37'34"
Nadmořská výška:	437 m n. m.

Geomorfologie: Česko-moravská soustava – Středočeská pahorkatina – Táborská pahorkatina – Soběslavská pahorkatina – Malšická pahorkatina

Geologie: syenit

Pedologie: kambizemě modální eubazické až mezobazické, včetně slabě oglejených variet

Klimatická oblast: MT7, MT9

Hydrologie: Radimovický potok (1-7-04-0740), Košínský potok (1-07-04-0750), Lužnice (1-07-04-076), Raštinský potok (1-07-04-077)

Potenciální vegetace: černýšová dubohabřina, biková a/nebo jedlová doubrava

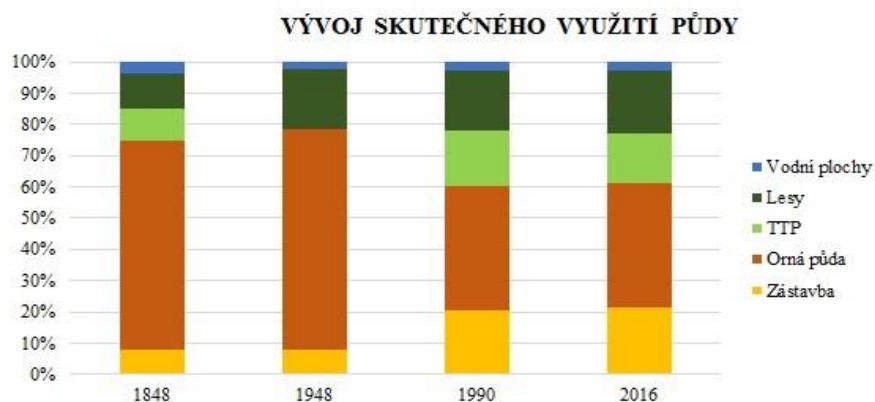
Výrobní oblast: Bramborářská – B1

Dotace pro zemědělství: D_PAST, D_MLEK, D_KRAJ, D_LFA (OA, OB), D_SAPS, D_AEO,

Pozemkové úpravy: ---

Investice do infrastruktury: výstavba silnice I/19

	1848	1948	1990	2016
Počet obyvatel	380	464	2835	2460
Převládající národnost	Česká	Česká	Česká	Česká
Průměrný věk	29 let	32 let	35,1 let	41,7 let

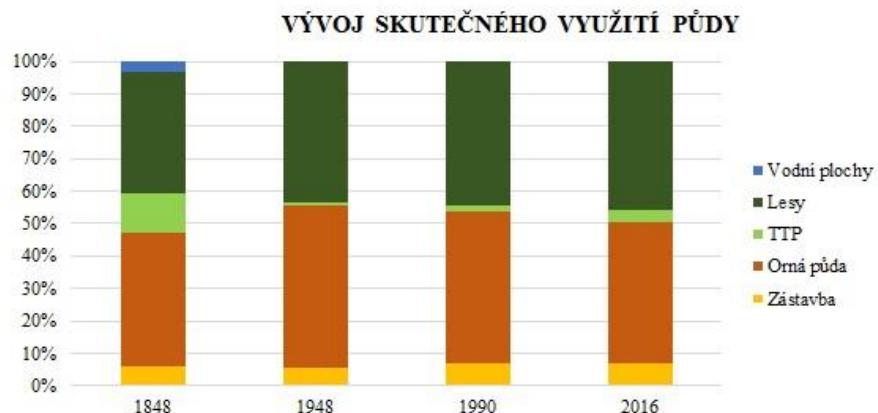

Katastrální území:	KOSTELEC
Obec:	Hluboká nad Vltavou
Okres:	České Budějovice
Rok založení:	1285
Rozloha:	4,63 km ²
Poloha:	49°07'57" 14°28'25"
Nadmořská výška:	394 m n. m.

Geomorfologie:	Česko-moravská soustava – Středočeská pahorkatina – Táborská pahorkatina – Písecká pahorkatina – Týnská pahorkatina
Geologie:	pararula, kvarcit
Pedologie:	kambizemě modální eubazické až mezobazické, včetně slabě oglejených variet
Klimatická oblast:	MT9, MT10
Hydrologie:	Líšnický potok (1-06-03-0680), Kozlovský potok (1-06-03-0690), Vltava (1-06-03-0700)
Potenciální vegetace:	černýšová dubohabřina, lipová bučina s lípou srdčitou, biková a/nebo jedlová doubrava
Výrobní oblast:	Obilnářská – O3
Dotace pro zemědělství:	D_PAST, D_MLEK, D_KRAJ, D_SAPS, D_AEO, D_LFA (OB), D_PLOD
Pozemkové úpravy:	---
Investice do infrastruktury:	---

	1848	1948	1990	2016
Počet obyvatel	210	162	160	163
Převládající národnost	Česká	Česká	Česká	Česká
Průměrný věk	26 let	30,8 let	35,7 let	40,5 let

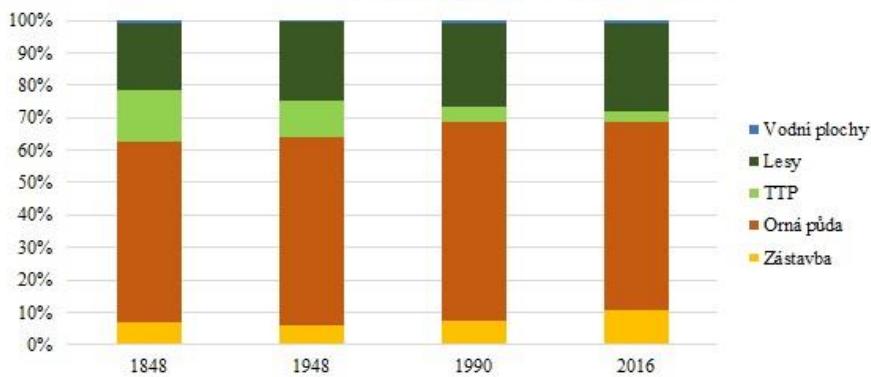
Katastrální území:	KOŠICE U SOBĚSLAVI
Obec:	Košice
Okres:	Tábor
Rok založení:	1404
Rozloha:	10,71 km ²
Poloha:	49°19'31" 14°45'11"
Nadmořská výška:	450 m n. m.

Geomorfologie:	Česko-moravská soustava – Středočeská pahorkatina / Českomoravská vrchovina – Křemešnická vrchovina / Táborská pahorkatina – Soběslavská pahorkatina / Pacovská pahorkatina – Sezimouštěcká pahorkatina / Tučapská pahorkatina
Geologie:	pararula, slepenec, jílovec
Pedologie:	kambizemě modální eubazické až mezobazické
Klimatická oblast:	MT7
Hydrologie:	Kamenitý potok (1-07-04-0360), Černovický potok (1-07-04-0390), Lužnice (1-07-04-0760), Borecký potok (1-07-04-0430)
Potenciální vegetace:	střemchová doubrava a olšina s ostřicí třeslicovitou, místy v komplexu s mokřadními olšinami a společenstvy rákosin a vysokých ostřic, biková a/nebo jedlová doubrava
Výrobní oblast:	Bramborářská – B2
Dotace pro zemědělství:	D_MLEK, D_KRAJ, D_PLOD, D_SAPS, D_AEO
Pozemkové úpravy:	KPÚ 2004–2009 (investiční akce)
Investice do infrastruktury:	výstavba dálnice D3, výstavba IV. železničního koridoru, výstavba vysokotlakého plynovodu

	1848	1948	1990	2016
Počet obyvatel	718	623	631	653
Převládající národnost	Česká	Česká	Česká	Česká
Průměrný věk	29,5 let	33,5 let	37,5 let	41,2 let

VÝVOJ SKUTEČNÉHO VYUŽITÍ PŮDY

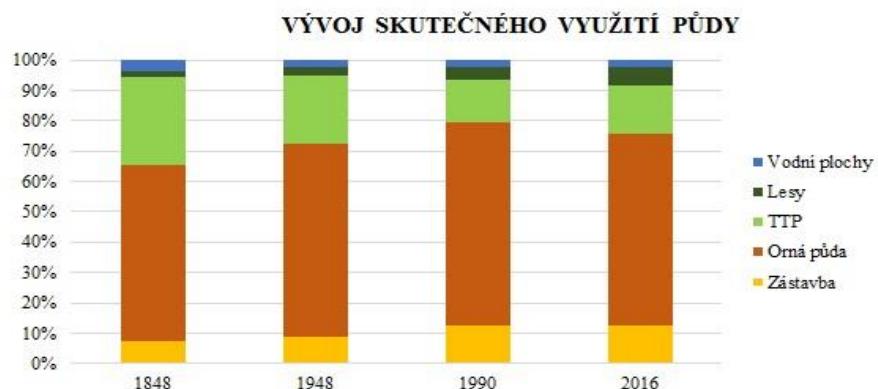

Katastrální území:	KOVÁŘOV
Obec:	Kovářov
Okres:	Písek
Rok založení:	1220
Rozloha:	5,72 km ²
Poloha:	49°30'55" 14°16'50"
Nadmořská výška:	525 m n. m.

Geomorfologie:	Česko-moravská soustava – Středočeská pahorkatina – Vlašimská pahorkatina – Votická vrchovina – Kovářovská pahorkatina
Geologie:	granit
Pedologie:	kambizemě modální eubazické až mezobazické na hrubých zvětralinách, kambizemě litické, kambizemě modální, kambizemě rankerové a rankery modální
Klimatická oblast:	MT7, MT10
Hydrologie:	Hrejkovický potok (1-07-05-0190), Jickovický potok (1-07-05-0230)
Potenciální vegetace:	biková a/nebo jedlová doubrava
Výrobní oblast:	Obilnářská – O3
Dotace pro zemědělství:	D_PAST, D_MLEK, D_KRAJ, D_PLOD, D_LFA (OA), D_SAPS, D_AEO
Pozemkové úpravy:	---
Investice do infrastruktury:	---

	1848	1948	1990	2016
Počet obyvatel	506	406	666	683
Převládající národnost	Česká	Česká	Česká	Česká
Průměrný věk	30,5 let	34,1 let	37,7 let	43,4 let

Katastrální území: KRCHOVA LOMNÁ

Obec: Mladá Vožice

Okres: Tábor

Rok založení: 1273

Rozloha: 2,16 km²

Poloha: 49°30'45" 14°48'47"

Nadmořská výška: 453 m n. m.

Geomorfologie: Česko-moravská soustava – Středočeská pahorkatina – Vlašimská pahorkatina – Mladovožická pahorkatina – Načeradecká pahorkatina

Geologie: pararula

Pedologie: kambizemě modální eubazické až mezobazické, včetně slabě oglejených variet

Klimatická oblast: MT7

Hydrologie: Blanice , (1-09-03-0240)

Potenciální vegetace: biková bučina, biková a/nebo jedlová doubrava

Výrobní oblast: Bramborářská – B4

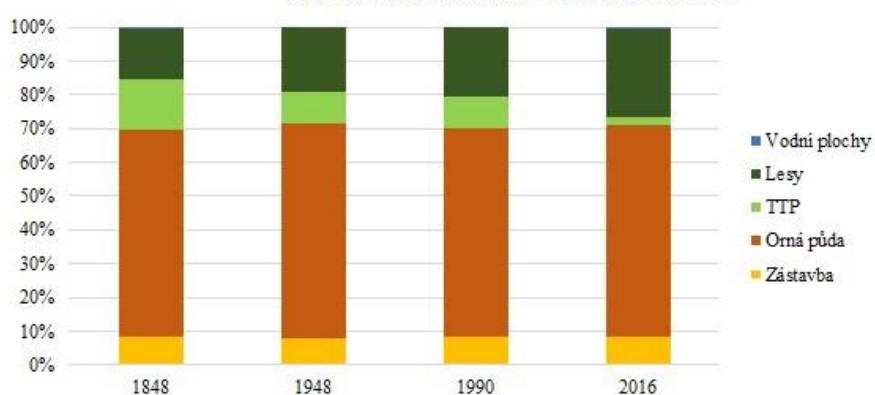
Dotace pro zemědělství: D_MLEK, D_PLOD, D_LFA (OA, H4), D_SAPS, D_AEO

Pozemkové úpravy: ---

Investice do infrastruktury: ---

	1848	1948	1990	2016
Počet obyvatel	136	85	43	28
Převládající národnost	Česká	Česká	Česká	Česká
Průměrný věk	31,5 let	34,3 let	37,2 let	40,8 let

VÝVOJ SKUTEČNÉHO VYUŽITÍ PŮDY

Katastrální území: LETY

Obec: Lety

Okres: Písek

Rok založení: 1336

Rozloha: 8,33 km²

Poloha: 49°30'51" 14°05'37"

Nadmořská výška: 450 m n. m.

Geomorfologie: Česko-moravská soustava – Středočeská pahorkatina – Benešovská pahorkatina – Březnická pahorkatina – Klučenická vrchovina

Geologie: granit, granodiorit, ortorula

Pedologie: kambizemě modální eubazické až mezobazické, včetně slabě oglejených variet

Klimatická oblast: MT7

Hydrologie: Skalice (1-08-04-0580) , Zalužanský potok (1-08-04-0610)

Potenciální vegetace: střemchová doubrava a olšina s ostřicí třeslicovitou, místy v komplexu s mokřadními olšinami a společenstvy rákosin a vysokých ostřic, biková a/nebo jedlová doubrava

Výrobní oblast: Bramborářská – B2

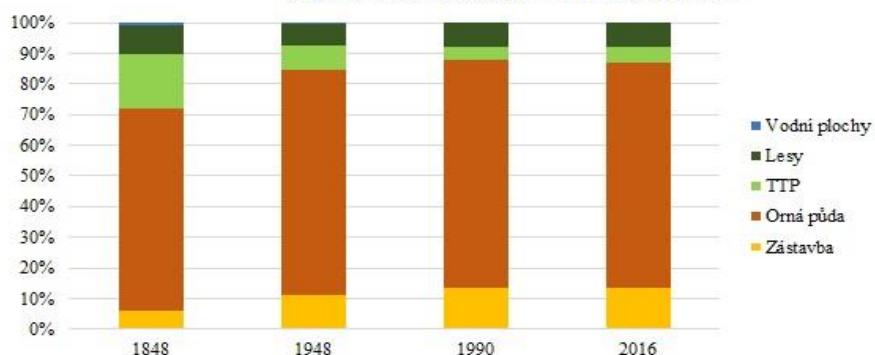
Dotace pro zemědělství: D_PAST, D_MLEK, D_KRAJ, D_PLOD, D_SAPS, D_AEO, D_LFA (OB, S)

Pozemkové úpravy: KoPÚ 2014 – neukončena (žádost obce)

Investice do infrastruktury: výstavba rychlostní silnice R4, rekonstrukce silnice I/19

	1848	1948	1990	2016
Počet obyvatel	626	363	239	205
Převládající národnost	Česká	Česká	Česká	Česká
Průměrný věk	28,5 let	33,5 let	38,5 let	42,9 let

VÝVOJ SKUTEČNÉHO VYUŽITÍ PŮDY

Katastrální území: LIBOTYNĚ

Obec: Radhostice

Okres: Prachatice

Rok založení: 1315

Rozloha: 2,74 km²

Poloha: 49°04'36" 13°53'43"

Nadmořská výška: 750 m n. m.

Geomorfologie: Šumavská soustava – Šumavská hornatina – Šumavské podhůří – Vimperská vrchovina – Bělečská vrchovina

Geologie: migmatity, mineta

Pedologie: kambizemě dystrické, kambizemě modální mezobazické i kryptopodzoly modální na žulách, rulách, svorech a fylitech

Klimatická oblast: MT3, CH7

Hydrologie: Radhostický potok (1-08-02-0280), Libotyňský potok (1-08-03-0360)

Potenciální vegetace: bučina s kyčelnicí devítilistou, biková bučina, podmáčená rohozcová smrčina, místy v komplexu s rašelinou smrčinou

Výrobní oblast: Pícninářská – P2

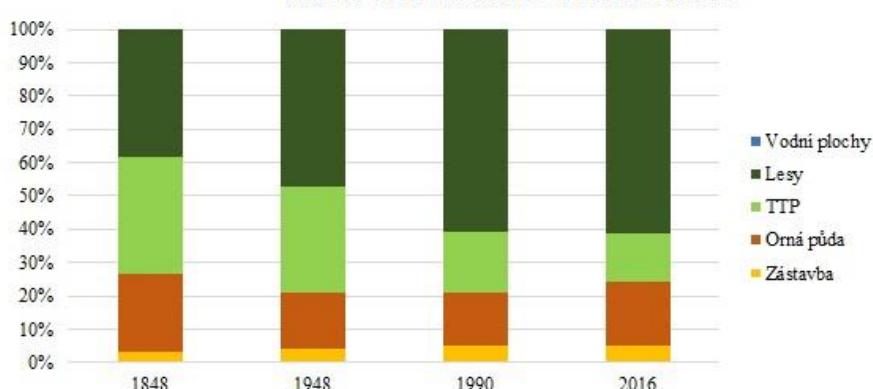
Dotace pro zemědělství: D_PAST, D_MLEK, D_KRAJ

Pozemkové úpravy: ---

Investice do infrastruktury: ---

	1848	1948	1990	2016
Počet obyvatel	231	85	44	32
Převládající národnost	Německá	Česká	Česká	Česká
Průměrný věk	27,5 let	31,4 let	35,3 let	42 let

VÝVOJ SKUTEČNÉHO VYUŽITÍ PŮDY

Katastrální území:**LIPKA U VIMPERKA****Obec:**

Vimperk

Okres:

Prachatice

Rok založení: 1264**Rozloha:** 3,93 km²**Poloha:** 49°01'42" 13°43'56"**Nadmořská výška:** 694 m n. m.**Geomorfologie:**

Šumavská soustava – Šumavská hornatina – Šumava – Šumavské pláně – Knížecí pláně

Geologie:

pararula, ortorula

Pedologie:

ryptopodzoly modální, podzoly modální, kambizemě dystrické

Klimatická oblast:

CH6, CH7

Hydrologie:

Volynka (1-08-02-0010), Arnoštovský potok (1-08-02-0040)

Potenciální vegetace:

bučina s kyčelnicí devítilistou

Výrobní oblast:

Pícninářská – P2

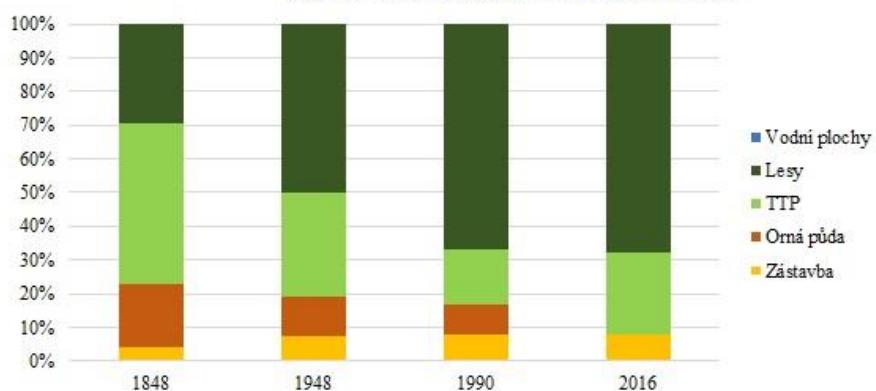
Dotace pro zemědělství:

D_PAST, D_KRAJ, D_LFA (H1)

Pozemkové úpravy:

Investice do infrastruktury:

	1848	1948	1990	2016
Počet obyvatel	169	96	77	80
Převládající národnost	Německá	Česká	Česká	Česká
Průměrný věk	31,5 let	32,1 let	32,8 let	40,2 let

VÝVOJ SKUTEČNÉHO VYUŽITÍ PŮDY

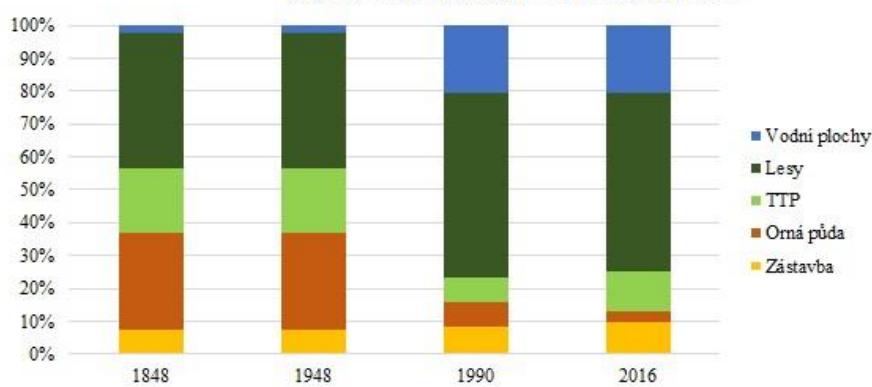
Katastrální území:	LIPNO NAD VLTAVOU
Obec:	Lipno nad Vltavou
Okres:	Český Krumlov
Rok založení:	1530
Rozloha:	19,41 km ²
Poloha:	48°38'45" 14°12'41"
Nadmořská výška:	776 m n. m.

Geomorfologie:	Šumavská soustava – Šumavská hornatina – Šumava – Trojmezenská hornatina – Lučská hornatina
Geologie:	pararula
Pedologie:	kryptopodzoly modální, podzoly modální, kambizemě dystrické
Klimatická oblast:	CH7
Hydrologie:	Náhlovský potok (1-06-01-1080), Vltava (1-06-01-1090), Výtoňský potok (1-06-01-1100), Lipový potok (1-06-01-1120), Slupečný potok (1-06-01-1140), Kyselovský potok (1-06-01-1150)
Potenciální vegetace:	bučina s kyčelnicí devítilistou, smrková bučina
Výrobní oblast:	Pícninářská – P2
Dotace pro zemědělství:	D_PAST, D_MLEK, D_KRAJ, D_LFA (H2), D_SAPS, D_AEO
Pozemkové úpravy:	---
Investice do infrastruktury:	dostavba lyžařského areálu, výstavba Šumavské elektrické dráhy

	1848	1948	1990	2016
Počet obyvatel	156	98	411	584
Převládající národnost	Německá	Česká	Česká	Česká
Průměrný věk	34,5 let	33,9 let	33,4 let	40,8 let

VÝVOJ SKUTEČNÉHO VYUŽITÍ PŮDY

Katastrální území: LOVĚŠICE

Obec: Přídolí

Okres: Český Krumlov

Rok založení: 1220

Rozloha: 5,13 km²

Poloha: 48°44'25" 14°21'47"

Nadmořská výška: 670 m n. m.

Geomorfologie: Šumavská soustava – Šumavská hornatina – Šumavské podhůří – Českokrumlovská vrchovina – Rožmberská vrchovina

Geologie: pararula

Pedologie: kambizemě dystrické, kambizemě modální mezobazické i kryptopodzoly modální na žulách, rulách, svorech a fylitech

Klimatická oblast: MT3, CH7

Hydrologie: Lověšický potok (1-06-01-1470), Zátoňský potok (1-06-01-1490), Práčovský potok (1-06-01-1570)

Potenciální vegetace: bučina s kyčelnicí devítilistou, biková bučina, biková a/nebo jedlová doubrava, ptačincová lipová doubrava

Výrobní oblast: Pícninářská – P1

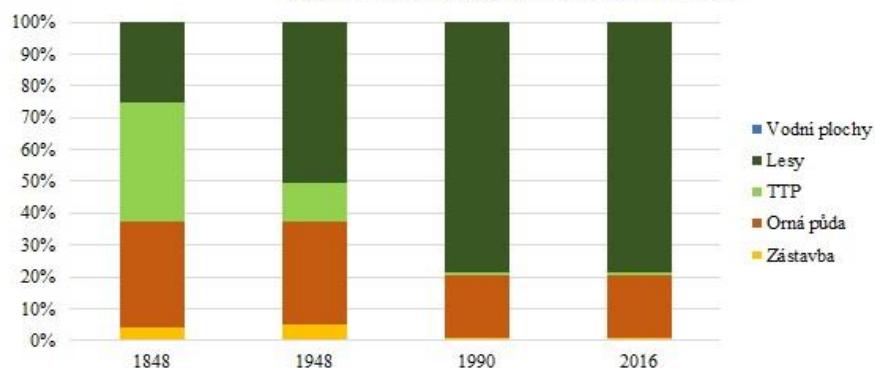
Dotace pro zemědělství: D_PAST, D_MLEK, D_KRAJ, D_LFA (H2, H3), D_SAPS, D_AEO

Pozemkové úpravy: ---

Investice do infrastruktury: ---

	1848	1948	1990	2016
Počet obyvatel	123	2	0	0
Prevládající národnost	Německá	Česká	-	-
Průměrný věk	32 let	35,2 let	-	-

VÝVOJ SKUTEČNÉHO VYUŽITÍ PŮDY

Katastrální území: MAČKOV

Obec: Mačkov

Okres: Strakonice

Rok založení: 1315

Rozloha: 4,88 km²

Poloha: 48°24'08" 13°52'45"

Nadmořská výška: 454 m n. m.

Geomorfologie: Česko-moravská soustava – Středočeská pahorkatina – Blatenská pahorkatina – Horažďovická pahorkatina – Kasejovická pahorkatina

Geologie: granodiorit

Pedologie: kambizemě modální eubazické až mezobazické na hrubých zvětralinách

Klimatická oblast: MT7, MT11

Hydrologie: Mračovský potok (1-08-04-0200)

Potenciální vegetace: střemchová doubrava a olšina s ostřicí třeslicovitou, místy v komplexu s mokřadními olšinami a společenstvy rákosin a vysokých ostřic, biková a/nebo jedlová doubrava

Výrobní oblast: Bramborářská – B2

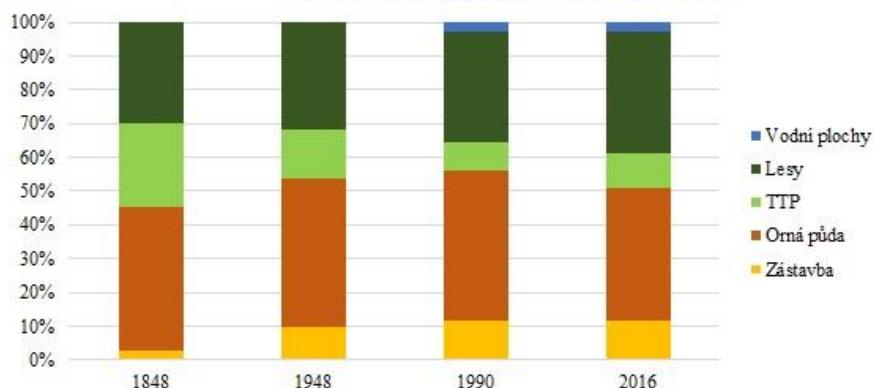
Dotace pro zemědělství: D_MLEK, D_KRAJ, D_LES, D_PLOD, D_LFA (OA), D_SAPS, D_AEO, D_RYB

Pozemkové úpravy: KPÚ 2014 – neukončena (scelovací řízení)

Investice do infrastruktury: výstavba a rekonstrukce silnice I/20

	1848	1948	1990	2016
Počet obyvatel	280	239	186	306
Převládající národnost	Česká	Česká	Česká	Česká
Průměrný věk	33,5 let	36,3 let	39,1 let	38,7 let

VÝVOJ SKUTEČNÉHO VYUŽITÍ PŮDY

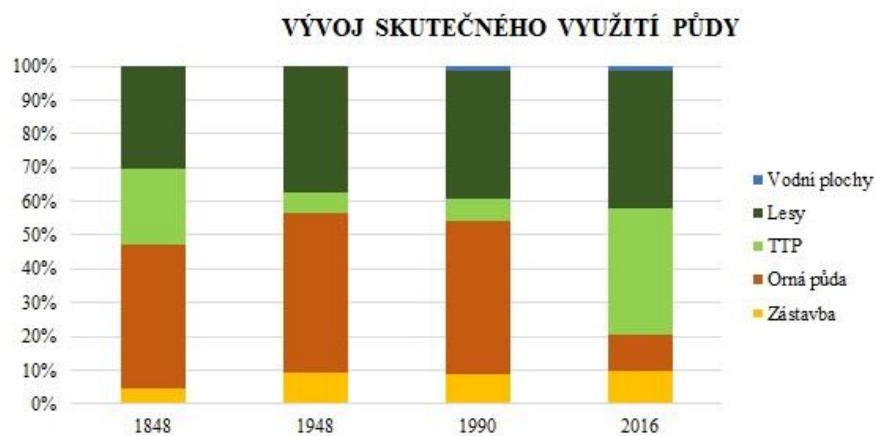

Katastrální území:	MALČE
Obec:	Besednice
Okres:	Český Krumlov
Rok založení:	1395
Rozloha:	2,06 km ²
Poloha:	48°47'16" 14°31'31"
Nadmořská výška:	575 m n. m.

Geomorfologie:	Šumavská soustava – Šumavská hornatina – Novohradské podhůří – Soběnovská vrchovina – Kohoutská vrchovina
Geologie:	granit, pararula
Pedologie:	kambizemě dystické, kambizemě modální mezobazické i kryptopodzoly modální na žulách, rulách, svorech a fylitech
Klimatická oblast:	MT3, MT4
Hydrologie:	Malše (1-06-02-0330), Budský potok (1-06-02-0340)
Potenciální vegetace:	biková a/nebo jedlová doubrava
Výrobní oblast:	Obilnářská – O4
Dotace pro zemědělství:	D_LES, D_LFA (OA, H3), D_SAPS, D_AEO
Pozemkové úpravy:	KPÚ 2007–2011 (žádost vlastníků)
Investice do infrastruktury:	---

	1848	1948	1990	2016
Počet obyvatel	117	62	38	38
Převládající národnost	Česká	Česká	Česká	Česká
Průměrný věk	31,5 let	33,9 let	36,3 let	39,6 let

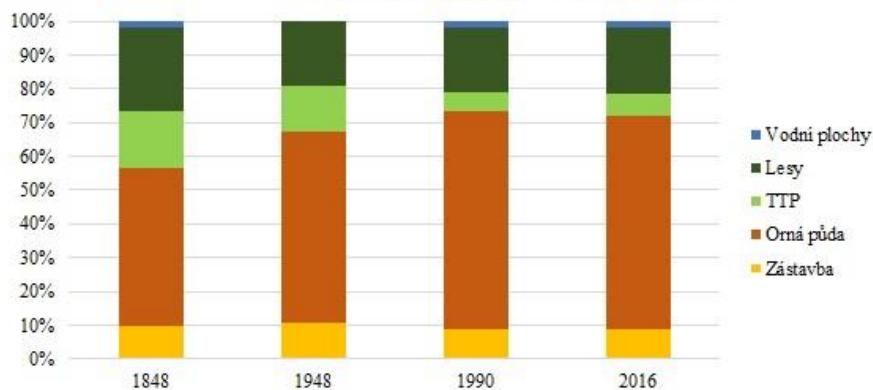
Katastrální území:	MALEŠÍN U VODICE
Obec:	Vodice
Okres:	Tábor
Rok založení:	1432
Rozloha:	2,40 km ²
Poloha:	49°27'11" 14°54'38"
Nadmořská výška:	601 m n. m.

Geomorfologie:	Česko-moravská soustava – Českomoravská vrchovina – Křemešnická vrchovina – Pacovská pahorkatina – Cetorazská pahorkatina
Geologie:	pararula
Pedologie:	kambizemě dystrické, kambizemě modální mezobazické i kryptopodzoly modální na žulách, rulách, svorech a fylitech
Klimatická oblast:	MT3
Hydrologie:	Vodický potok (1-09-02-0360)
Potenciální vegetace:	biková bučina
Výrobní oblast:	Bramborářská – B3
Dotace pro zemědělství:	D_MLEK, D_PLD, D_LFA (H3), D_SAPS, D_AEO
Pozemkové úpravy:	KPÚ 2015 – neukončena (žádost vlastníků)
Investice do infrastruktury:	---

	1848	1948	1990	2016
Počet obyvatel	242	130	61	31
Převládající národnost	Česká	Česká	Česká	Česká
Průměrný věk	33 let	40,8 let	48,6 let	51,3 let

VÝVOJ SKUTEČNÉHO VYUŽITÍ PŮDY

Katastrální území: MARČOVICE

Obec: Předslavice

Okres: Strakonice

Rok založení: 1352

Rozloha: 1,99 km²

Poloha: 49°08'27" 13°56'28"

Nadmořská výška: 528 m n. m.

Geomorfologie: Šumavská soustava – Šumavská hornatina – Šumavské podhůří – Bavorovská vrchovina – Husinecká vrchovina

Geologie: migmatit, rula

Pedologie: kambizemě modální eubazické až mezobazické na hrubých zvětralinách

Klimatická oblast: MT7

Hydrologie: Volyňka (1-08-02-0290), Podhorský potok (1-08-03-0450), Tvrzický potok (1-08-03-0480)

Potenciální vegetace: biková a/nebo jedlová doubrava

Výrobní oblast: Bramborářská – B4

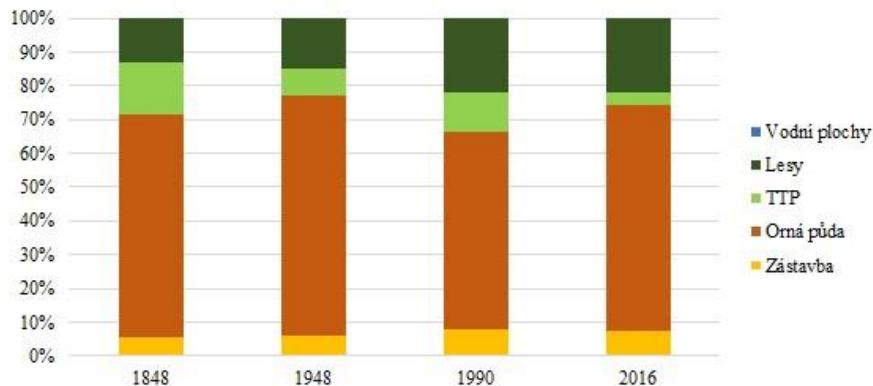
Dotace pro zemědělství: D_MLEK, D_KRAJ, D_PLOD, D_LFA (OA, H4)

Pozemkové úpravy: ---

Investice do infrastruktury: ---

	1848	1948	1990	2016
Počet obyvatel	89	69	17	20
Převládající národnost	Česká	Česká	Česká	Česká
Průměrný věk	32 let	36,6 let	41,2 let	39,8 let

VÝVOJ SKUTEČNÉHO VYUŽITÍ PŮDY

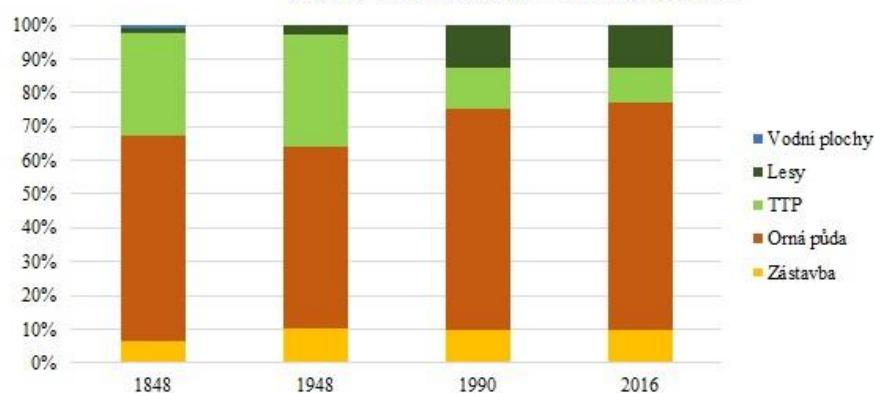
Katastrální území:	MODLEŠOVICE
Obec:	Strakonice
Okres:	Strakonice
Rok založení:	1233
Rozloha:	4,87 km ²
Poloha:	49°15'09" 13°58'22"
Nadmořská výška:	393 m n. m.

Geomorfologie:	Šumavská soustava / Česko-moravská soustava – Šumavská hornatina / Jihočeské pánve – Šumavské podhůří / Českobudějovická pánev – Bavorovská vrchovina / Putimská pánev – Miloňovická pahorkatina / Strakonická kotlina
Geologie:	sedimenty, rula, migmatit, pararula
Pedologie:	kambizemě modální eubazické až mezobazické
Klimatická oblast:	MT7, MT11
Hydrologie:	Otava (1-08-02-0520), Zorkovický potok (1-08-02-0550)
Potenciální vegetace:	biková a/nebo jedlová doubrava, střemchová doubrava a olšina s ostřicí třeslicovitou, místy v komplexu s mokřadními olšinami a společenstvy rákosin a vysokých ostřic
Výrobní oblast:	Obilnářská – O1
Dotace pro zemědělství:	D_PAST, D_KRAJ, D_LFA (OA), D_SAPS, D_AEO
Pozemkové úpravy:	---
Investice do infrastruktury:	---

	1848	1948	1990	2016
Počet obyvatel	318	208	158	166
Převládající národnost	Česká	Česká	Česká	Česká
Průměrný věk	31 let	32,8 let	34,6 let	41,7 let

VÝVOJ SKUTEČNÉHO VYUŽITÍ PŮDY

Katastrální území:	NEVĚZICE
Obec:	Nevězice
Okres:	Písek
Rok založení:	1499
Rozloha:	9,31 km ²
Poloha:	49°28'11" 14°08'36"
Nadmořská výška:	439 m n. m.

Geomorfologie: Česko-moravská soustava – Středočeská pahorkatina – Táborská pahorkatina – Písecká pahorkatina – Zvíkovská pahorkatina

Geologie: granit, granodiorit, ortorula, diorit, gabro

Pedologie: kambizemě modální eubazické až mezobazické na hrubých zvětralinách

Klimatická oblast: MT11

Hydrologie: Skalice (1-08-04-0640), Vltava (1-08-05-0010)

Potenciální vegetace: biková a/nebo jedlová doubrava, černýšová dubohabřina

Výrobní oblast: Bramborářská – B2

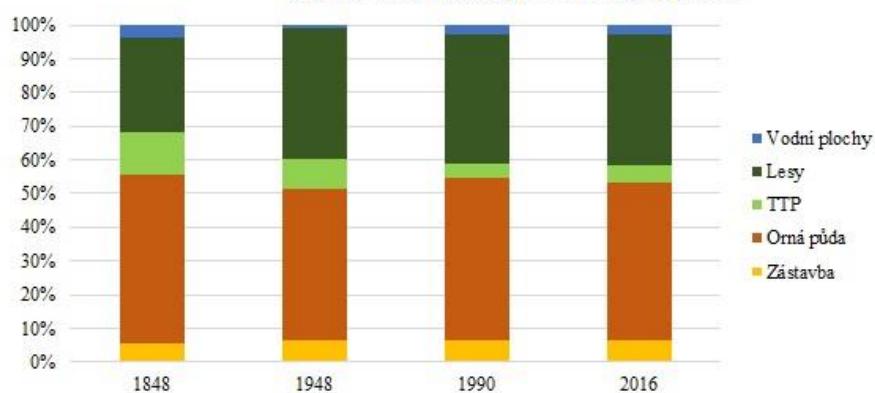
Dotace pro zemědělství: D_PAST, D_MLEK, D_KRAJ, D_PLOD, D_SAPS, D_AEO

Pozemkové úpravy: ---

Investice do infrastruktury: ---

	1848	1948	1990	2016
Počet obyvatel	692	325	160	140
Převládající národnost	Česká	Česká	Česká	Česká
Průměrný věk	31,5 let	36,9 let	42,4 let	45,3 let

VÝVOJ SKUTEČNÉHO VYUŽITÍ PŮDY

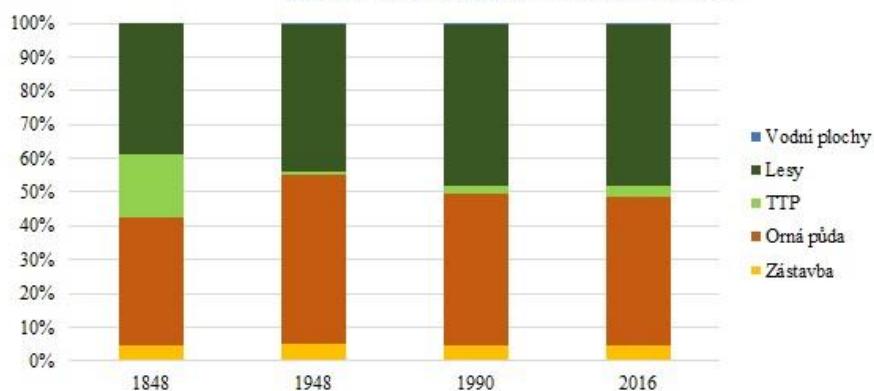
Katastrální území:	NUZICE
Obec:	Týn nad Vltavou
Okres:	České Budějovice
Rok založení:	1229
Rozloha:	7,15 km ²
Poloha:	49°15'59" 14°27'15"
Nadmořská výška:	362 m n. m.

Geomorfologie:	Česko-moravská soustava – Středočeská pahorkatina – Táborská pahorkatina – Písecká pahorkatina – Bechyňská pahorkatina
Geologie:	pararula, ortorula, migmatit, pískovec, slepenec
Pedologie:	kambizemě modální eubazické až mezobazické na hrubých zvětralinách, kambizemě litické, kambizemě modální, kambizemě rankerové a rankery modální
Klimatická oblast:	MT9
Hydrologie:	Židova strouha (1-07-04-1150), Lužnice (1-07-04-1160)
Potenciální vegetace:	biková a/nebo jedlová doubrava, černýšová dubohabřina
Výrobní oblast:	Obilnářská – O1
Dotace pro zemědělství:	D_MLEK, D_KRAJ, D_PLOD, D_SAPS, D_AEO
Pozemkové úpravy:	---
Investice do infrastruktury:	---

	1848	1948	1990	2016
Počet obyvatel	277	169	121	114
Převládající národnost	Česká	Česká	Česká	Česká
Průměrný věk	26 let	29,8 let	33,7 let	38,7 let

VÝVOJ SKUTEČNÉHO VYUŽITÍ PŮDY

Katastrální území:**OBORA U HRACHOLUSK****Obec:**

Hracholusky

Okres:

Prachatice

Rok založení: 1334**Rozloha:** 5,93 km²**Poloha:** 49°03'28" 14°07'54"**Nadmořská výška:** 496 m n. m.**Geomorfologie:**

Šumavská soustava – Šumavská hornatina – Šumavské podhůří – Bavorovská vrchovina – Netonická vrchovina

Geologie:

migmatit, slepenec

Pedologie:

kambizemě modální eubazické až mezobazické na hrubých zvětralinách, kambizemě modální eubazické až mezobazické na hrubých zvětralinách

Klimatická oblast:

MT5

Hydrologie:

Třebánka (1-06-03-0260), Židova strouha (1-06-03-0270), Zlatý potok (1-08-03-0580)

Potenciální vegetace:

metlicová jedlina, biková bučina, biková a/nebo jedlová doubrava

Výrobní oblast:

Obilnářská – O3

Dotace pro zemědělství:

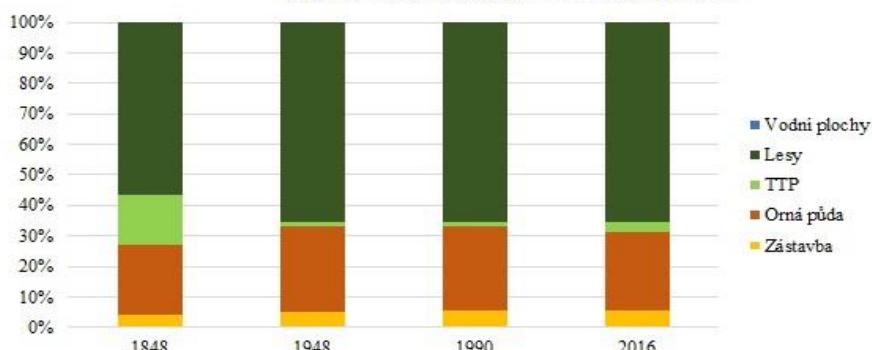
D_PAST, D_MLEK, D_KRAJ, D_PLOD, D_LFA (OA), D_SAPS, D_AEO

Pozemkové úpravy:

JPÚ 1998–1998 (žádost Pozemkového fondu ČR); JPÚ 2006–2007 (žádost Pozemkového fondu ČR); KPÚ 2003–2007 (žádost vlastníků a obce)

Investice do infrastruktury:

	1848	1948	1990	2016
Počet obyvatel	316	158	56	47
Převládající národnost	Německá	Česká	Česká	Česká
Průměrný věk	29 let	32,3 let	35,6 let	40,2 let

VÝVOJ SKUTEČNÉHO VYUŽITÍ PŮDY

Katastrální území: OKROUHLÁ RADOUŇ**Obec:** Okrouhlá Radouň**Okres:** Jindřichův Hradec**Rok založení:** 1389**Rozloha:** 9,31 km²**Poloha:** 49°14'28" 15°01'14"**Nadmořská výška:** 625 m n. m.

Geomorfologie: Česko-moravská soustava – Českomoravská vrchovina – Křemešnická vrchovina – Jindřichohradecká pahorkatina / Pacovská pahorkatina – Jindřichohradecká kotlina / Božejovská pahorkatina

Geologie: metagranit, granit, pararula

Pedologie: kambizemě modální eubazické až mezobazické, včetně slabě oglejených variet

Klimatická oblast: MT7

Hydrologie: Rosička (1-07-03-0160), Kamenice (1-07-03-0170), Radouňský potok (1-07-03-0260)

Potenciální vegetace: biková a/nebo jedlová doubrava, biková bučina

Výrobní oblast: Bramborářská – B2

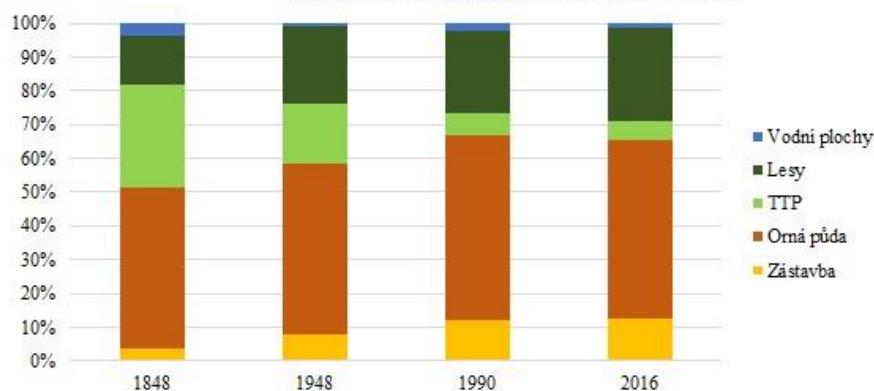
Dotace pro zemědělství: D_PAST, D_MLEK, D_KRAJ, D_PLOD, D_SAPS, D_AEO, D_LFA (OA, OB, H5)

Pozemkové úpravy: ---

Investice do infrastruktury: ---

	1848	1948	1990	2016
Počet obyvatel	492	332	185	190
Převládající národnost	Česká	Česká	Česká	Česká
Průměrný věk	26 let	34 let	42 let	41,4 let

VÝVOJ SKUTEČNÉHO VYUŽITÍ PŮDY

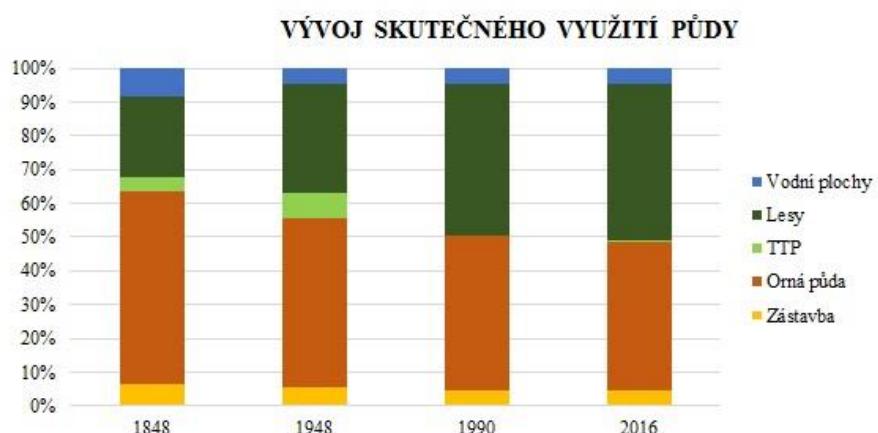

Katastrální území:	PAŠOVICE
Obec:	Chrášťany
Okres:	České Budějovice
Rok založení:	1352
Rozloha:	5,75 km ²
Poloha:	49°14'51" 14°21'55"
Nadmořská výška:	451 m n. m.

Geomorfologie:	Česko-moravská soustava – Středočeská pahorkatina – Táborská pahorkatina – Písecká pahorkatina – Zvíkovská pahorkatina / Bechyňská pahorkatina
Geologie:	metagranit, migmatit, pararula
Pedologie:	kambizemě modální eubazické až mezobazické, včetně slabě oglejených variet
Klimatická oblast:	MT9, MT10
Hydrologie:	Lužnice (1-07-04-1180), Vltava (1-07-05-0010)
Potenciální vegetace:	biková a/nebo jedlová doubrava, černýšová dubohabřina
Výrobní oblast:	Obilnářská – O2
Dotace pro zemědělství:	D_PLOD, D_SAPS
Pozemkové úpravy:	KPÚ 2013 – neukončena (žádost vlastníků)
Investice do infrastruktury:	---

	1848	1948	1990	2016
Počet obyvatel	260	103	33	24
Prevládající národnost	Česká	Česká	Česká	Česká
Průměrný věk	32,5 let	35,3 let	38,2 let	42,7 let

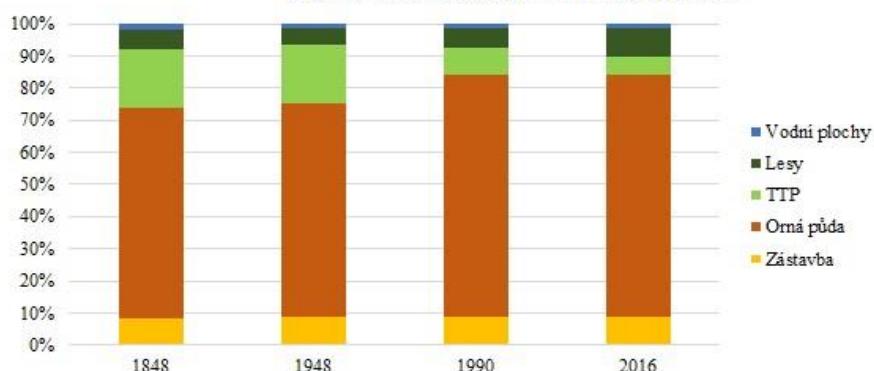
Katastrální území:	PŘEDBOŘICE U ZAHOŘAN
Obec:	Kovářov
Okres:	Písek
Rok založení:	1220
Rozloha:	3,81 km ²
Poloha:	49°33'06" 14°16'22"
Nadmořská výška:	525 m n. m.

Geomorfologie:	Česko-moravská soustava – Středočeská pahorkatina – Benešovská pahorkatina / Vlašimská pahorkatina – Březnická pahorkatina / Votická vrchovina – Krásnohorská vrchovina / Kovářovská pahorkatina
Geologie:	granit, kvarcit, ortorula, rohovec
Pedologie:	kambizemě modální eubazické až mezobazické, včetně slabě oglejených variet, kambizemě litické, kambizemě modální, kambizemě rankerové a rankery modální
Klimatická oblast:	MT7
Hydrologie:	Jickovický potok (1-07-05-0230), Žebrákovský potok (1-08-05-0020), Předbořický potok (1-08-05-0290)
Potenciální vegetace:	biková bučina, biková a/nebo jedlová doubrava
Výrobní oblast:	Bramborářská – B3
Dotace pro zemědělství:	D_PAST, D_MLEK, D_KRAJ, D_PLOD, D_LFA (OA), D_SAPS, D_AEO
Pozemkové úpravy:	KPÚ 2009 – neukončena (žádost vlastníků a obce)
Investice do infrastruktury:	---

	1848	1948	1990	2016
Počet obyvatel	421	270	164	126
Převládající národnost	Česká	Česká	Česká	Česká
Průměrný věk	26,5 let	32,1 let	37,7 let	43,4 let

VÝVOJ SKUTEČNÉHO VYUŽITÍ PŮDY

Katastrální území:**PŘEHOŘOV U SOBĚSLAVI****Obec:**

Přehořov

Okres:

Tábor

Rok založení: 1372**Rozloha:** 3,78 km²**Poloha:** 49°14'21" 14°45'20"**Nadmořská výška:** 415 m n. m.**Geomorfologie:**

Česko-moravská soustava – Jihočeské pánve – Třeboňská pánev – Karadšořečická pahorkatina – Veselská pahorkatina

Geologie:

pararula, ortorula

Pedologie:

kambizemě modální eubazické až mezobazické, včetně slabě oglejených variet

Klimatická oblast:

MT7, MT9

Hydrologie:

Doňovský potok (1-07-04-0090), Mlýnský potok (1-07-04-0240), Dírenský potok (1-07-04-0250)

Potenciální vegetace:

biková a/nebo jedlová doubrava

Výrobní oblast:

Bramborářská – B3

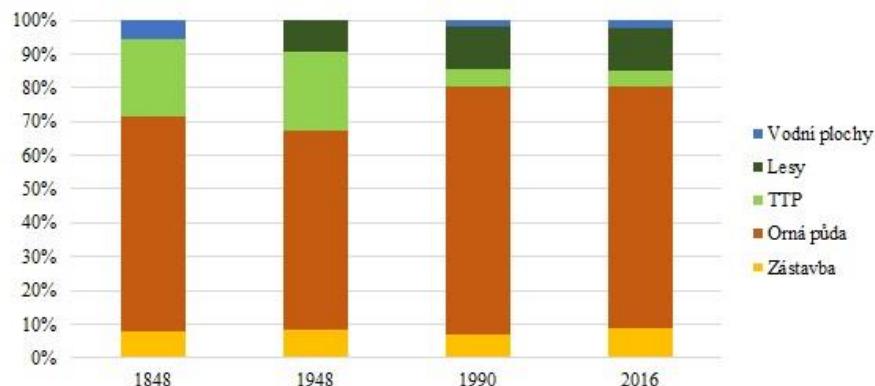
Dotace pro zemědělství:

D_MLEK, D_PLOD, D_LFA (OA, OB), D_SAPS, D_AEO

Pozemkové úpravy:

Investice do infrastruktury: výstavba vysokotlakého plynovodu

	1848	1948	1990	2016
Počet obyvatel	410	208	188	176
Prevládající národnost	Česká	Česká	Česká	Česká
Průměrný věk	30 let	33,4 let	36,9 let	38,3 let

VÝVOJ SKUTEČNÉHO VYUŽITÍ PŮDY

Katastrální území:	RAČOV
Obec:	Zdíkov
Okres:	Prachatice
Rok založení:	1318
Rozloha:	1,89 km ²
Poloha:	49°05'34" 13°43'42"
Nadmořská výška:	732 m n. m.

Geomorfologie: Šumavská soustava – Šumavská hornatina – Šumavské podhůří – Vimperká vrchovina – Vacovská vrchovina pararula

Geologie:

Pedologie: kryptopodzoly modální, podzoly modální, kambizemě dystrické, kambizemě litické, kambizemě modální, kambizemě rankerové a rankery modální

Klimatická oblast: CH7

Hydrologie: Spůlka (1-08-02-0140), Košínský potok (1-08-02-0190)

Potenciální vegetace: bučina s kyčelnicí devítilistou, biková bučina

Výrobní oblast: Pícninářská – P3

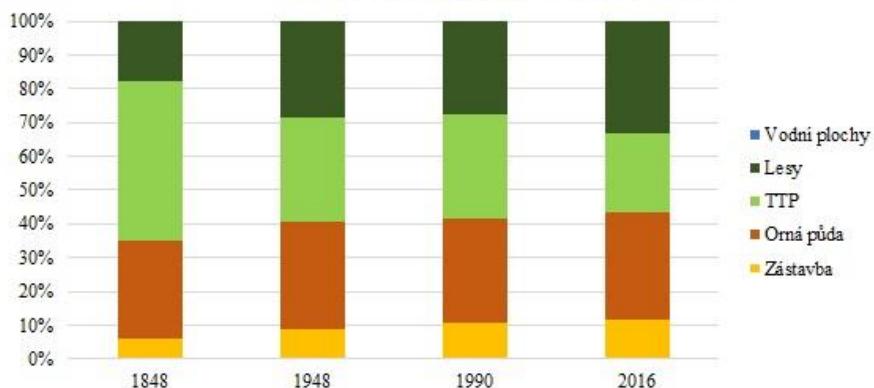
Dotace pro zemědělství: D_PAST, D_MLEK, D_KRAJ, D_LES, D_LFA (H1, H2), D_SAPS, D_AEO

Pozemkové úpravy: ---

Investice do infrastruktury: ---

	1848	1948	1990	2016
Počet obyvatel	279	117	63	66
Převládající národnost	Německá	Česká	Česká	Česká
Průměrný věk	27,5 let	32,5 let	37,6 let	42,4 let

VÝVOJ SKUTEČNÉHO VYUŽITÍ PŮDY

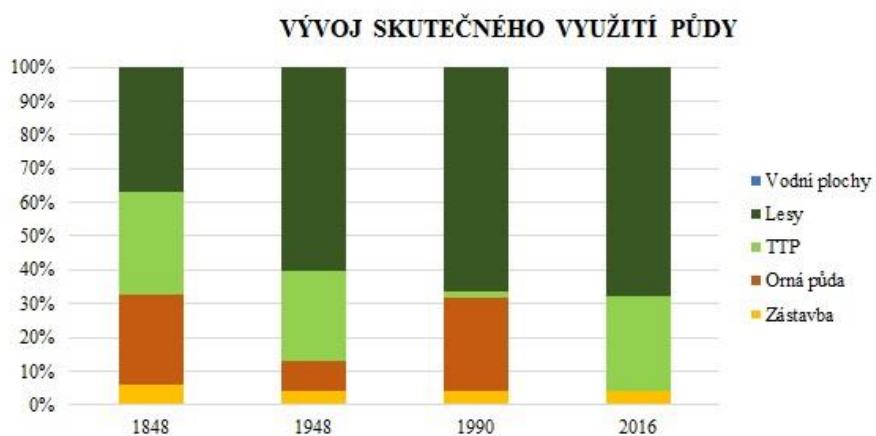

Katastrální území:	RADČICE U MALONT
Obec:	Malonty
Okres:	Český Krumlov
Rok založení:	1360
Rozloha:	4,87 km ²
Poloha:	48°40'37" 14°36'42"
Nadmořská výška:	681 m n. m.

Geomorfologie:	Šumavská soustava – Šumavská hornatina – Novohradské podhůří / Novohradské hory – Soběnovská vrchovina / Pohořská hornatina – Leopoldovská vrchovina / Malontská vrchovina
Geologie:	pararula, migmatit
Pedologie:	kryptopodzoly modální, podzoly modální, kambizemě dystrické
Klimatická oblast:	MT3, CH7
Hydrologie:	Kamenice (1-06-02-0140), Pohořský potok (1-06-02-0290)
Potenciální vegetace:	bučina s kyčelnicí devítilistou, biková a/nebo jedlová doubrava
Výrobní oblast:	Pícninářská – P2
Dotace pro zemědělství:	D_PAST, D_MLEK, D_KRAJ, D_LFA (H2), D_SAPS, D_AEO
Pozemkové úpravy:	---
Investice do infrastruktury:	---

	1848	1948	1990	2016
Počet obyvatel	214	11	10	6
Převládající národnost	Německá	Česká	Česká	Česká
Průměrný věk	35 let	32,8 let	30,7 let	35 let

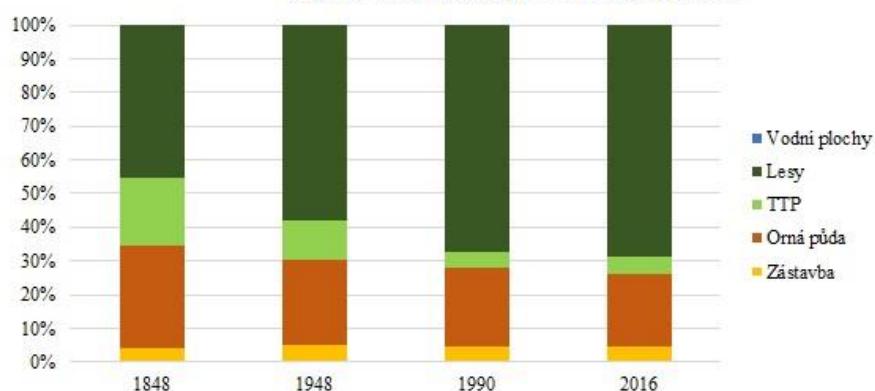
Katastrální území:	RADLICE U VOLFIŘOVA
Obec:	Volfiřov
Okres:	Jindřichův Hradec
Rok založení:	1349
Rozloha:	7,67 km ²
Poloha:	49°07'16" 15°19'24"
Nadmořská výška:	498 m n. m.

Geomorfologie:	Česko-moravská soustava – Českomoravská vrchovina – Javořická vrchovina – Jihlavské vrchy – Rudolecký hřbet / Lipolecká vrchovina
Geologie:	granit
Pedologie:	kambizemě dystrické, kambizemě modální mezobazické i kryptopodzoly modální na žulách, rulách, svorech a fylitech
Klimatická oblast:	MT3, MT5
Hydrologie:	Volfiřovský potok (4-14-01-0350), Lipolecký potok (4-14-01-0380), Bolíkovský potok (4-14-01-0450)
Potenciální vegetace:	bučina s kyčelnicí devítilistou, biková bučina
Výrobní oblast:	Bramborářská – B4
Dotace pro zemědělství:	D_PAST, D_MLEK, D_KRAJ, D_PLOD, D_LFA (OA), D_SAPS, D_AEO
Pozemkové úpravy:	---
Investice do infrastruktury:	---

	1848	1948	1990	2016
Počet obyvatel	315	173	52	37
Převládající národnost	Německá	Česká	Česká	Česká
Průměrný věk	30,5 let	34,9 let	39,4 let	39,3 let

VÝVOJ SKUTEČNÉHO VYUŽITÍ PŮDY

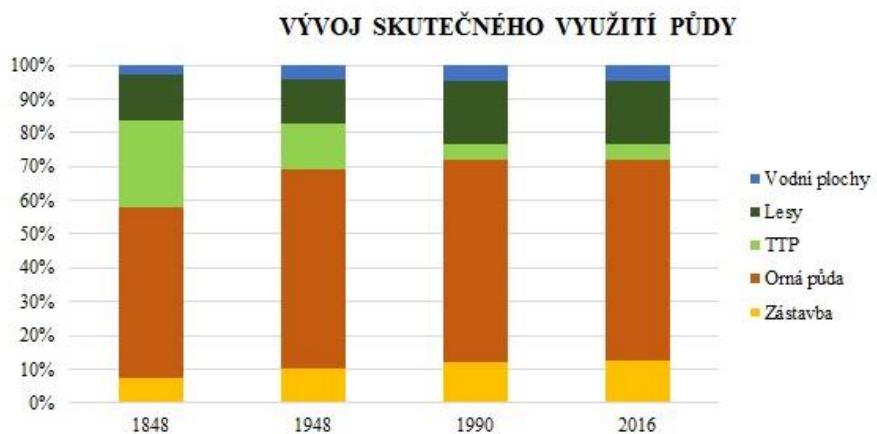

Katastrální území:	RÁJOV
Obec:	Zlatá Koruna
Okres:	Český Krumlov
Rok založení:	1263
Rozloha:	3,05 km ²
Poloha:	48°50'48" 14°22'28"
Nadmořská výška:	473 m n. m.

Geomorfologie:	Šumavská soustava – Šumavská hornatina – Novohradské podhůří – Kaplická brázda – Velešínská pahorkatina
Geologie:	pararula, ortorula, migmatit
Pedologie:	kambizemě modální eubazické až mezobazické na hrubých zvětralinách
Klimatická oblast:	MT5
Hydrologie:	Vltava (1-06-01-1920)
Potenciální vegetace:	biková a/nebo jedlová doubrava
Výrobní oblast:	Obilnářská – O3
Dotace pro zemědělství:	D_MLEK, D_KRAJ, D_PLOD, D_LFA (H5, OA), D_SAPS, D_AEO
Pozemkové úpravy:	KPÚ 2008–2011 (žádost vlastníků)
Investice do infrastruktury:	rekonstrukce silnice I/39, výstavba IV. železničního koridoru

	1848	1948	1990	2016
Počet obyvatel	292	198	154	172
Převládající národnost	Česká	Česká	Česká	Česká
Průměrný věk	33,5 let	36,1 let	38,7 let	41,5 let

Katastrální území:	RODVÍNOV
Obec:	Rodvínov
Okres:	Jindřichův Hradec
Rok založení:	1319
Rozloha:	7,33 km ²
Poloha:	49°10'20" 15°03'19"
Nadmořská výška:	474 m n. m.

Geomorfologie: Česko-moravská soustava – Českomoravská vrchovina – Křemešnická vrchovina – Jindřichohradecká pahorkatina – Jindřichohradecká kotlina

Geologie: ortorula, pararula, granit

Pedologie: kambizemě modální eubazické až mezobazické, včetně slabě oglejených variet

Klimatická oblast: MT9

Hydrologie: Kamenice (1-07-03-0170), Nežárka (1-07-03-0250), Radouňský potok (1-07-03-0260)

Potenciální vegetace: biková a/nebo jedlová doubrava

Výrobní oblast: Bramborářská – B2

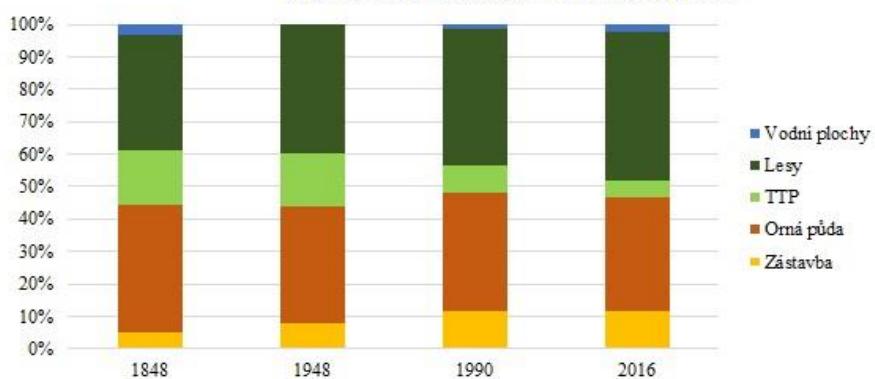
Dotace pro zemědělství: D_PAST, D_MLEK, D_KRAJ, D_PLOD, D_LFA (OA), D_SAPS, D_AEO

Pozemkové úpravy: ---

Investice do infrastruktury: rekonstrukce silnice I/23

	1848	1948	1990	2016
Počet obyvatel	216	230	262	282
Převládající národnost	Česká	Česká	Česká	Česká
Průměrný věk	29,5 let	32,9 let	36,3 let	38,8 let

VÝVOJ SKUTEČNÉHO VYUŽITÍ PŮDY

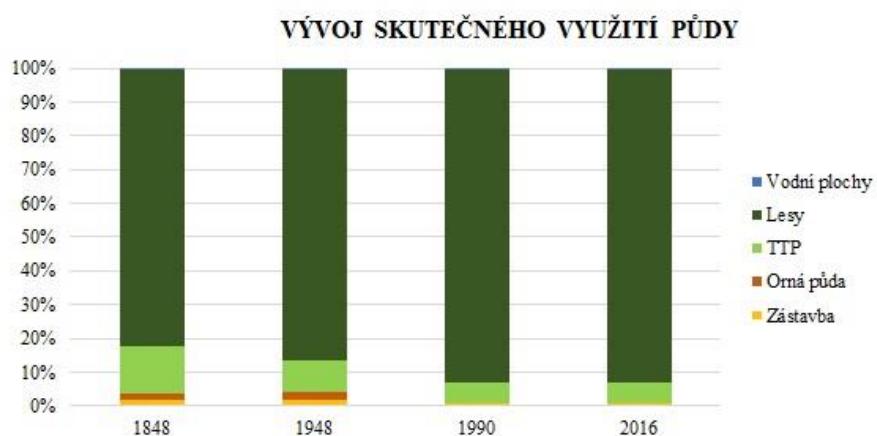

Katastrální území:	STARÉ HUTĚ U HORNÍ STROPNICE
Obec:	Horní Stropnice
Okres:	České Budějovice
Rok založení:	1259
Rozloha:	18,41 km ²
Poloha:	48°42'23" 14°43'20"
Nadmořská výška:	543 m n. m.

Geomorfologie:	Šumavská soustava – Šumavská hornatina – Novohradské hory – Pohořská hornatina – Žofínská hornatina
Geologie:	granit, pararula, migmatit
Pedologie:	kryptopodzoly modální, podzoly modální, kambizemě dystrické
Klimatická oblast:	CH7
Hydrologie:	Černá (1-06-02-0240), Lužní potok (1-06-02-0270), Stropnice (1-06-02-0400), Bedřichovský potok (1-06-02-0410), Svinenský potok (1-06-02-0590)
Potenciální vegetace:	bučina s kyčelnicí devítilistou, podmáčená rohozcová smrčina, místy v komplexu s rašelinou smrčinou
Výrobní oblast:	Pícninářská – P1
Dotace pro zemědělství:	D_PAST, D_KRAJ, D_LFA (H1), D_SAPS, D_AEO
Pozemkové úpravy:	KPÚ 2013 – neukončena (žádost Katastrálního úřadu)
Investice do infrastruktury:	---

	1848	1948	1990	2016
Počet obyvatel	138	51	12	11
Převládající národnost	Německá	Česká	Česká	Česká
Průměrný věk	34 let	34,3 let	34,7 let	40,5 let

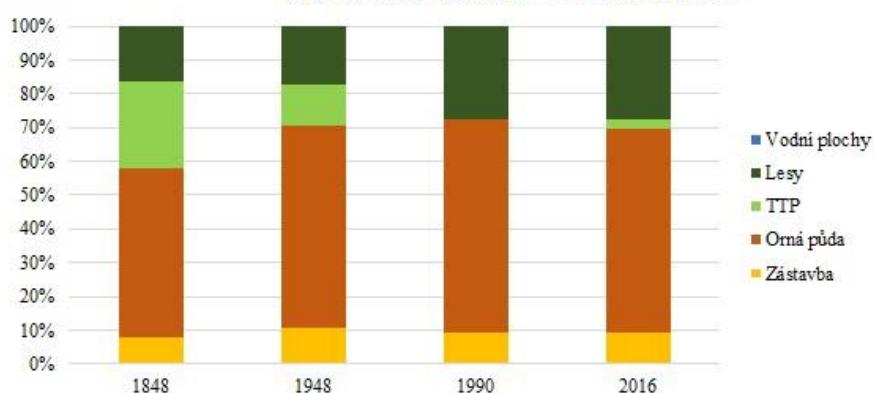
Katastrální území:	STRADOV U KAPLICE
Obec:	Omlenice
Okres:	Český Krumlov
Rok založení:	1358
Rozloha:	7,19 km ²
Poloha:	48°44'07" 14°27'45"
Nadmořská výška:	675 m n. m.

Geomorfologie:	Šumavská soustava – Šumavská hornatina – Šumavské podhůří / Novohradské podhůří – Českokrumlovská vrchovina / Kaplická brázda – Bujanovská sníženina / Rožmberská vrchovina
Geologie:	pararula, kvarcit
Pedologie:	kambizemě dystrické, kambizemě modální mezobazické i kryptopodzoly modální na žulách, rulách, svorech a fylitech
Klimatická oblast:	MT3
Hydrologie:	Strádovský potok (1-06-02-0180), Malše (1-06-02-0190), Rožnovský potok (1-06-02-0200)
Potenciální vegetace:	biková bučina, biková a/nebo jedlová doubrava
Výrobní oblast:	Obilnářská – O4
Dotace pro zemědělství:	D_PAST, D_MLEK, D_KRAJ, D_PLOD, D_SAPS, D_AEO, D_LFA (OA, H2, H3)
Pozemkové úpravy:	KPÚ 2007–2010 (investiční akce R3, zpřístupnění pozemků)
Investice do infrastruktury:	výstavba rychlostní komunikace R3, výstavba IV. železničního koridoru, rekonstrukce vedení velmi vysokého napětí

	1848	1948	1990	2016
Počet obyvatel	141	77	67	90
Převládající národnost	Česká	Česká	Česká	Česká
Průměrný věk	33 let	33,7 let	34,5 let	37,9 let

VÝVOJ SKUTEČNÉHO VYUŽITÍ PŮDY

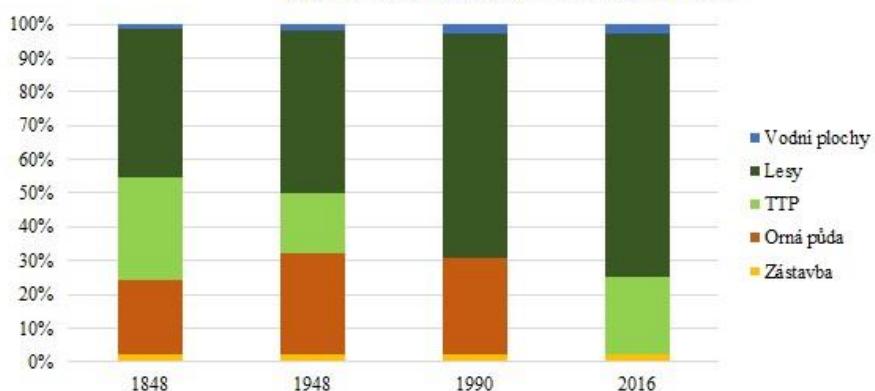
Katastrální území:	STŘEMILY
Obec:	Chvalšiny
Okres:	Český Krumlov
Rok založení:	1281
Rozloha:	1,99 km ²
Poloha:	48°53'12" 14°10'57"
Nadmořská výška:	570 m n. m.

Geomorfologie:	Šumavská soustava – Šumavská hornatina – Šumavské podhůří – Prachatická hornatina – Blanský les
Geologie:	granulit, amfibolit, peridot, serpentinit
Pedologie:	kambizemě dystrické, kambizemě modální mezobazické i kryptopodzoly modální na žulách, rulách, svorech a fylitech
Klimatická oblast:	MT3, CH7
Hydrologie:	Třebovický potok (1-06-01-1740), Střemilský potok (1-06-01-1750)
Potenciální vegetace:	bučina s kyčelnicí devítilistou, biková a/nebo jedlová doubrava
Výrobní oblast:	Pícninářská – P1
Dotace pro zemědělství:	D_PAST, D_MLEK, D_LFA (H2, H3), D_SAPS, D_AEO
Pozemkové úpravy:	---
Investice do infrastruktury:	---

	1848	1948	1990	2016
Počet obyvatel	-	-	-	60
Převládající národnost	-	-	-	Česká
Průměrný věk	-	-	-	38,4 let

VÝVOJ SKUTEČNÉHO VYUŽITÍ PŮDY

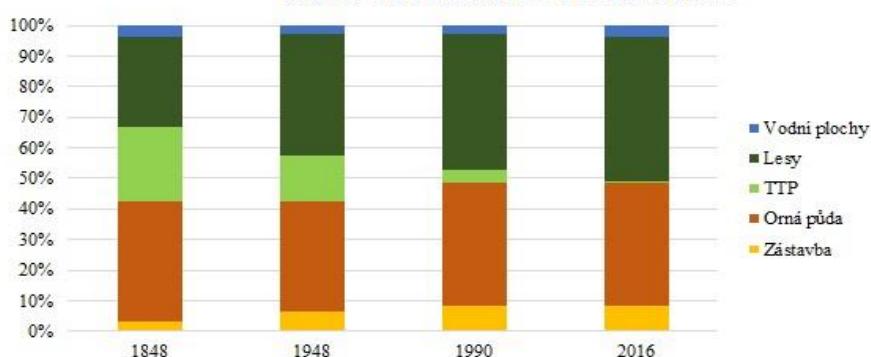
Katastrální území:	STŘÍŽOVICE U KUNŽAKU
Obec:	Střížovice
Okres:	Jindřichův Hradec
Rok založení:	1381
Rozloha:	6,42 km ²
Poloha:	49°08'02" 15°08'41"
Nadmořská výška:	532 m n. m.

Geomorfologie:	Česko-moravská soustava – Českomoravská vrchovina – Javořická vrchovina / Křemešnická vrchovina – Novobystřická vrchovina / Jindřichohradecká pahorkatina – Člunecká pahorkatina / Žirovnická pahorkatina
Geologie:	granit, pararula, migmatit, rašelina
Pedologie:	kambizemě modální eubazické až mezobazické, včetně slabě oglejených variet
Klimatická oblast:	MT7
Hydrologie:	Hamerský potok (1-07-03-0420), Lomský potok (1-07-03-0430)
Potenciální vegetace:	střemchová doubrava a olšina s ostřicí třeslicovitou, místy v komplexu s mokřadními olšinami a společenstvy rákosin a vysokých ostřic, biková bučina, biková a/nebo jedlová doubrava, komplex submontánních borových rašeliníšť
Výrobní oblast:	Bramborářská – B3
Dotace pro zemědělství:	D_PAST, D_MLEK, D_PLOD, D_LFA (OA, H3), D_SAPS, D_AEO
Pozemkové úpravy:	---
Investice do infrastruktury:	---

	1848	1948	1990	2016
Počet obyvatel	405	262	153	132
Převládající národnost	Česká	Česká	Česká	Česká
Průměrný věk	29,5 let	30 let	30,6 let	40,4 let

VÝVOJ SKUTEČNÉHO VYUŽITÍ PŮDY

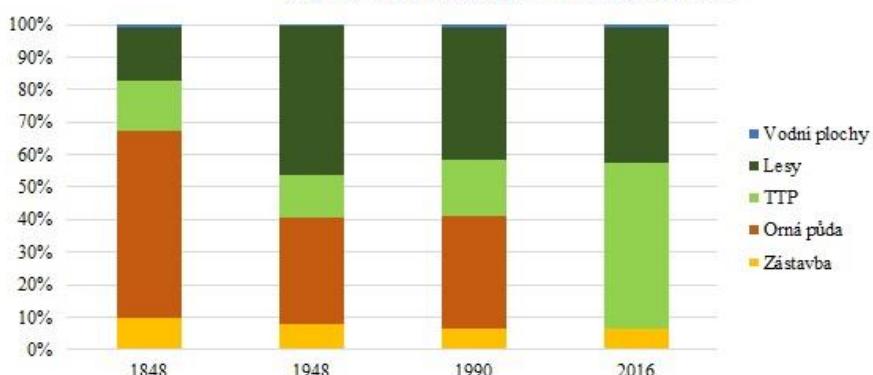
Katastrální území:	SUCHDOL U KUNŽAKU
Obec:	Kunžak
Okres:	Jindřichův Hradec
Rok založení:	1365
Rozloha:	2,67 km ²
Poloha:	49°07'36" 15°14'30"
Nadmořská výška:	575 m n. m.

Geomorfologie:	Česko-moravská soustava – Českomoravská vrchovina – Javořická vrchovina – Novobystřická vrchovina – Vysokokamenská vrchovina
Geologie:	granit, rašelina
Pedologie:	kambizemě dystrické, kambizemě modální mezobazické i kryptopodzoly modální na žulách, rulách, svorech a fylitech, kambizemě litické, kambizemě modální, kambizemě rankerové a rankery modální
Klimatická oblast:	MT3
Hydrologie:	Lánský potok (1-07-03-0390), Chlum (1-07-03-0410), Pstruhový potok (4-14-01-0460)
Potenciální vegetace:	biková bučina
Výrobní oblast:	Pícninářská – P3
Dotace pro zemědělství:	D_PAST, D_MLEK, D_KRAJ, D_LES, D_LFA (H3), D_SAPS, D_AEO
Pozemkové úpravy:	---
Investice do infrastruktury:	---

	1848	1948	1990	2016
Počet obyvatel	141	77	20	20
Převládající národnost	Česká	Česká	Česká	Česká
Průměrný věk	30 let	33,6 let	37,2 let	41,2 let

VÝVOJ SKUTEČNÉHO VYUŽITÍ PŮDY

Katastrální území:	SVINNÁ LADA
Obec:	Borová Lada
Okres:	Prachatice
Rok založení:	1790
Rozloha:	3,68 km ²
Poloha:	49°00'06" 13°38'58"
Nadmořská výška:	895 m n. m.

Geomorfologie: Šumavská soustava – Šumavská hornatina – Šumava – Šumavské pláně – Knížecí pláně / Kvildské pláně

Geologie: pararula, rašelina

Pedologie: kryptopodzoly modální, podzoly modální, kambizemě dystrické

Klimatická oblast: CH6

Hydrologie: Teplá Vltava (1-06-01-0070), Vydrí potok (1-06-01-0100)

Potenciální vegetace: bučina s kyčelnici, smrková bučina, podmáčená rohozcová smrčina, místy v komplexu s rašelinou smrčinou, komplex horských vrchovišť, zčásti s borovicemi a/nebo rašelinou smrčinou

Výrobní oblast: Pícninářská – P2

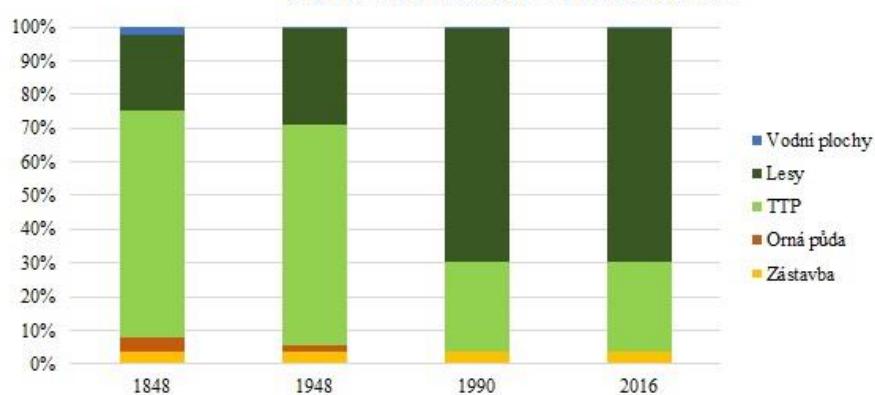
Dotace pro zemědělství: D_LFA (H3), D_SAPS, D_AEO

Pozemkové úpravy: ---

Investice do infrastruktury: ---

	1848	1948	1990	2016
Počet obyvatel	141	77	20	20
Převládající národnost	Česká	Česká	Česká	Česká
Průměrný věk	29,5 let	29,7 let	29,9 let	39,4 let

VÝVOJ SKUTEČNÉHO VYUŽITÍ PŮDY

Katastrální území:	ŠUMAVSKÉ HOŠTICE
Obec:	Šumavské Hoštice
Okres:	Prachatice
Rok založení:	1352
Rozloha:	5,09 km ²
Poloha:	49°02'21" 13°52'04"
Nadmořská výška:	763 m n. m.

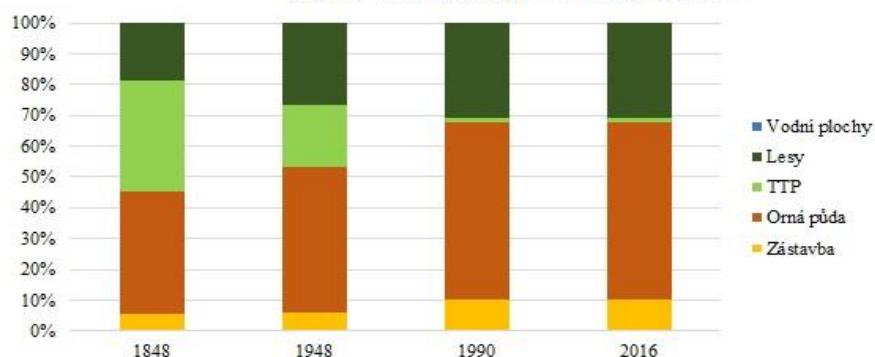

Geomorfologie:	Šumavská soustava – Šumavská hornatina – Šumavské podhůří – Vimperká vrchovina – Bělečská vrchovina
Geologie:	pararula, migmatit, mineta
Pedologie:	kryptopodzoly modální, podzoly modální, kambizemě dystrické
Klimatická oblast:	CH7
Hydrologie:	Bořanovický potok (1-08-02-0220), Cikánský potok (1-08-03-0180)
Potenciální vegetace:	bučina s kyčelnicí, biková bučina
Výrobní oblast:	Pícninářská – P2
Dotace pro zemědělství:	D_PAST, D_MLEK, D_KRAJ, D_LFA (H1, H2), D_SAPS, D_AEO
Pozemkové úpravy:	JPÚ 1993–1998 (zpřístupnění pozemků), JPÚ 2005–2006 (žádost obce), JPÚ 2011–2013 (potřeby ochrany přírody), KPÚ 2010 – neukončena (žádost vlastníků, zpřístupnění pozemků)

Investice do infrastruktury: ---

	1848	1948	1990	2016
Počet obyvatel	333	320	287	312
Převládající národnost	Česká	Česká	Česká	Česká
Průměrný věk	31 let	34,2 let	37,5 let	40,1 let

VÝVOJ SKUTEČNÉHO VYUŽITÍ PŮDY

Katastrální území:	TEMELÍNEC
Obec:	Temelín
Okres:	České Budějovice
Rok založení:	1381
Rozloha:	4,04 km ²
Poloha:	49°10'37" 14°21'21"
Nadmořská výška:	443 m n. m.

Geomorfologie: Česko-moravská soustava – Středočeská pahorkatina – Táborská pahorkatina – Písecká pahorkatina – Týnská pahorkatina

Geologie: pararula

Pedologie: kambizemě litické, kambizemě modální, kambizemě rankerové a rankery modální

Klimatická oblast: MT10

Hydrologie: Palečkův potok (1-06-03-0770), Temelínecký potok (1-08-03-0792), Malešický potok (1-08-03-0793)

Potenciální vegetace: biková a/nebo jedlová doubrava

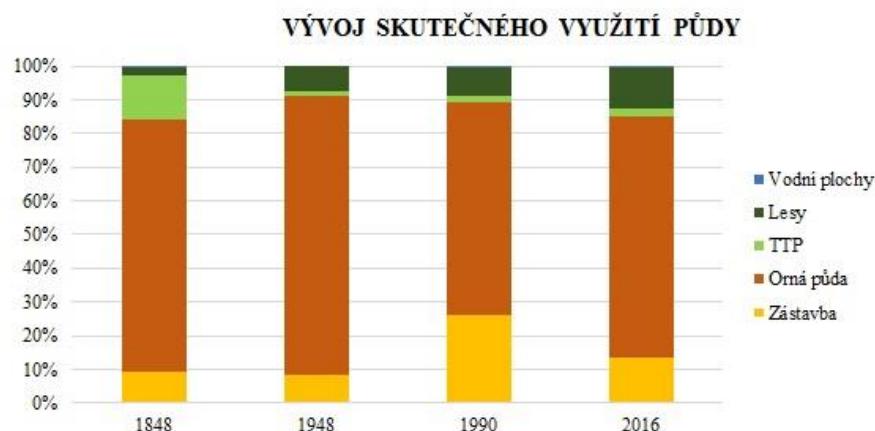
Výrobní oblast: Obilnářská – O3

Dotace pro zemědělství: D_PAST, D_MLEK, D_KRAJ, D_PLOD, D_SAPS, D_AEO

Pozemkové úpravy: ---

Investice do infrastruktury: dostavba Jaderné elektrárny Temelín, výstavba a rekonstrukce vedení velmi vysokého napětí

	1848	1948	1990	2016
Počet obyvatel	143	92	1	-
Převládající národnost	Česká	Česká	Česká	-
Průměrný věk	31,5 let	31,4 let	68 let	-

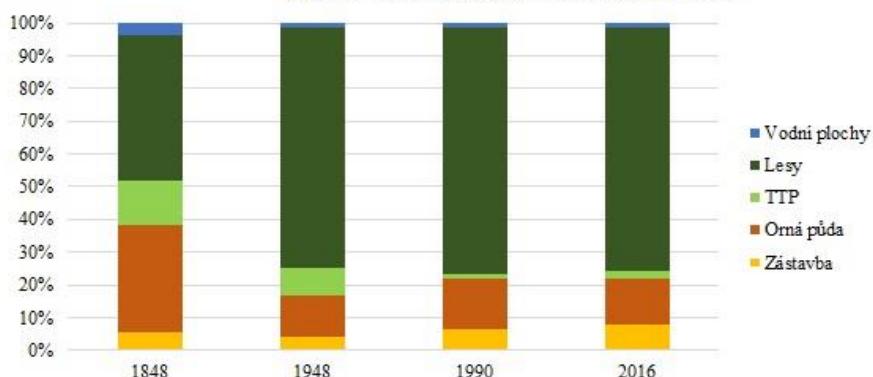
Katastrální území:	ÚSTRAŠICE
Obec:	Ústrašice
Okres:	Tábor
Rok založení:	1405
Rozloha:	7,19 km ²
Poloha:	49°20'17" 14°40'58"
Nadmořská výška:	405 m n. m.

Geomorfologie:	Česko-moravská soustava – Středočeská pahorkatina – Táborská pahorkatina – Soběslavská pahorkatina – Sezimoústecká pahorkatina / Malšická pahorkatina
Geologie:	pararula, rula, pyroxenit, sedimenty
Pedologie:	hnědozemě luvické oglejené, luvizemě oglejené, pseudogleje modální, pseudogleje luvické, kambizemě oglejené
Klimatická oblast:	MT7
Hydrologie:	Lužnice (1-07-04-0420), Borecký potok (1-07-04-0430), Oborský potok (1-07-04-0480), Maršovský potok (1-07-04-0490)
Potenciální vegetace:	střemchová doubrava a olšina s ostřicí třeslicovitou, místy v komplexu s mokradními olšinami a společenstvy rákosin a vysokých ostřic, biková a/nebo jedlová doubrava
Výrobní oblast:	Bramborářská – B3
Dotace pro zemědělství:	D_PAST, D_MLEK, D_KRAJ, D_LFA (OA. OB), D_SAPS, D_AEO
Pozemkové úpravy:	---
Investice do infrastruktury:	---

	1848	1948	1990	2016
Počet obyvatel	297	196	206	333
Převládající národnost	Česká	Česká	Česká	Česká
Průměrný věk	30 let	35 let	40,1 let	36,8 let

VÝVOJ SKUTEČNÉHO VYUŽITÍ PŮDY

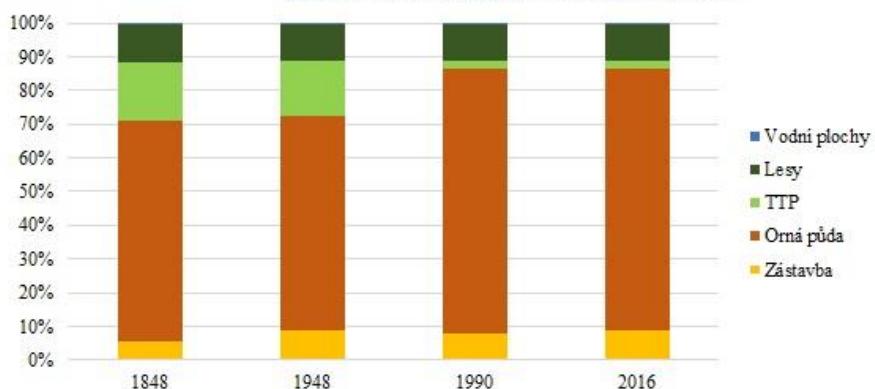
Katastrální území:	VESCE U DAČIC
Obec:	Budíškovice
Okres:	Jindřichův Hradec
Rok založení:	1353
Rozloha:	4,95 km ²
Poloha:	49°04'58" 15°33'11"
Nadmořská výška:	512 m n. m.

Geomorfologie:	Česko-moravská soustava – Českomoravská vrchovina – Křížanovská vrchovina / Jevišovická pahorkatina – Brtnická vrchovina / Jemnická kotlina – Starohobzská vrchovina / Jemnická kotlina
Geologie:	kvarcit, pararula, erlan, granit
Pedologie:	kambizemě modální eubazické až mezobazické včetně slabě oglejených variet
Klimatická oblast:	MT5
Hydrologie:	Vá povka (4-14-01-0330), Slatinský potok (4-14-02-0190), Želetavka (4-14-02-0200), Strážovský potok (4-14-02-0210), Budíškovický potok (4-14-02-0230)
Potenciální vegetace:	bučina s kyčelnicí devítilistou
Výrobní oblast:	Bramborářská – B2
Dotace pro zemědělství:	D_MLEK, D_PLOD, D_SAPS, D_AEO
Pozemkové úpravy:	KoPÚ 2016 – neukončena (přídělové řízení)
Investice do infrastruktury:	---

	1848	1948	1990	2016
Počet obyvatel	182	173	96	92
Převládající národnost	Česká	Česká	Česká	Česká
Průměrný věk	31 let	35,3 let	39,7 let	43,2 let

VÝVOJ SKUTEČNÉHO VYUŽITÍ PŮDY

Katastrální území: VĚŽOVATÁ PLÁNĚ**Obec:** Věžovatá Pláně**Okres:** Český Krumlov**Rok založení:** 1366**Rozloha:** 3,84 km²**Poloha:** 48°46'21" 14°25'03"**Nadmořská výška:** 695 m n. m.

Geomorfologie: Šumavská soustava – Šumavská hornatina – Šumavské podhůří / Novohradské podhůří – Českokrumlovská vrchovina / Kaplická brázda – Rožmberská vrchovina / Bujanovská sníženina

Geologie: kvarcit, pararula

Pedologie: kambizemě dystrické, kambizemě modální mezobazické i kryptopodzoly modální na žulách, rulách, svorech a fylitech

Klimatická oblast: MT3, CH7

Hydrologie: Malčický potok (1-06-01-1870), Zubčický potok (1-06-01-1900), Rožnovský potok (1-06-02-0200), Žďářský potok (1-06-02-0220)

Potenciální vegetace: bučina s kyčelnicí devítilistou

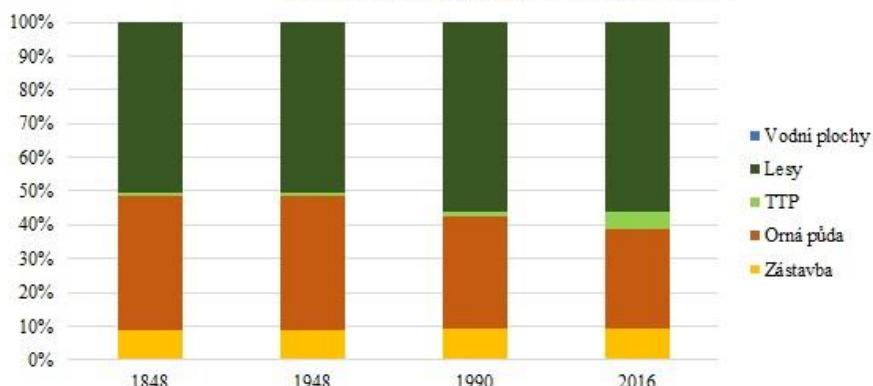
Výrobní oblast: Pícninářská – P1

Dotace pro zemědělství: D_MLEK, D_KRAJ, D_LFA (H2, H5), D_SAPS, D_AEO

Pozemkové úpravy: KPÚ 2002–2005 (žádost vlastníků, žádost obce)

Investice do infrastruktury: ---

	1848	1948	1990	2016
Počet obyvatel	111	53	33	55
Převládající národnost	Česká	Česká	Česká	Česká
Průměrný věk	33 let	36,6 let	40,2 let	40,2 let

VÝVOJ SKUTEČNÉHO VYUŽITÍ PŮDY

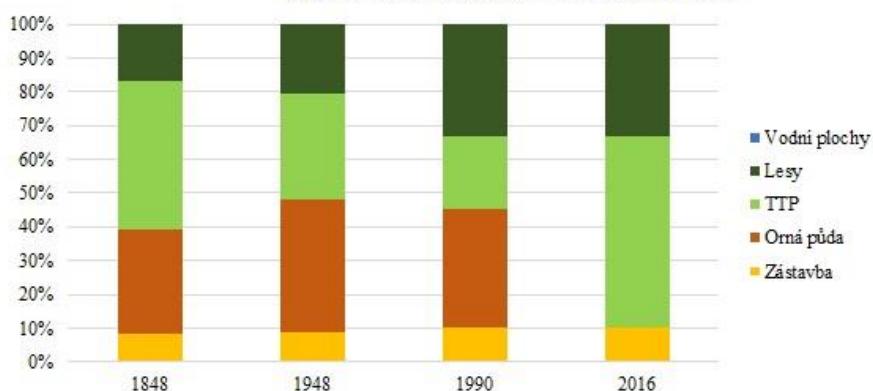
Katastrální území:	ZÁBLATÍ U PRACHATIC
Obec:	Záblatí
Okres:	Prachatice
Rok založení:	1359
Rozloha:	2,53 km ²
Poloha:	48°59'25" 13°56'05"
Nadmořská výška:	593 m n. m.

Geomorfologie:	Šumavská soustava – Šumavská hornatina – Šumavské podhůří – Prachatická hornatina – Libínská hornatina
Geologie:	pararula, migmatit, anatexit
Pedologie:	kambizemě dystrické, kambizemě modální mezobazické i kryptopodzoly modální na žulách, rulách, svorech a fylitech, půdy se skloností vyšší než 12°, kambizemě, rendziny, pararendziny, rankery, regozemě, černozemě, hnědozemě a další
Klimatická oblast:	MT3, CH7
Hydrologie:	Blanice (1-08-03-0150), Farský potok (1-08-03-0160)
Potenciální vegetace:	bucina s kyčelnicí devítilistou, biková a/nebo jedlová doubrava
Výrobní oblast:	Pícninářská – P1
Dotace pro zemědělství:	---
Pozemkové úpravy:	JPÚ 2007–2008 (žádost obce), KPÚ 2007–2013 (žádost vlastníků, žádost obce, protipovodňová ochrana)
Investice do infrastruktury:	rekonstrukce a výstavba vedení velmi vysokého napětí

	1848	1948	1990	2016
Počet obyvatel	750	221	236	197
Prevládající národnost	Německá	Česká	Česká	Česká
Průměrný věk	35 let	35,4 let	35,8 let	40,7 let

VÝVOJ SKUTEČNÉHO VYUŽITÍ PŮDY

Katastrální území: ZÁBOŘÍ U PROTIVÍNA

Obec: Protivín

Okres: Písek

Rok založení: 1282

Rozloha: 6,82 km²

Poloha: 49°10'27" 14°15'33"

Nadmořská výška: 383 m n. m.

Geomorfologie: Česko-moravská soustava – Jihočeské pánve – Českobudějovická pánev – Blatská pánev – Chvalešovická pahorkatina

Geologie: pararula, migmatit, jílovitý sediment

Pedologie: kambizemě modální eubazické až mezobazické na hrubých zvětralinách, kambizemě litické, kambizemě modální, kambizemě rankerové a rankery modální

Klimatická oblast: MT11

Hydrologie: Bílý potok (1-08-03-0795), Zábořský potok (1-08-03-0860)

Potenciální vegetace: biková a/nebo jedlová doubrava

Výrobní oblast: Obilnářská – O2

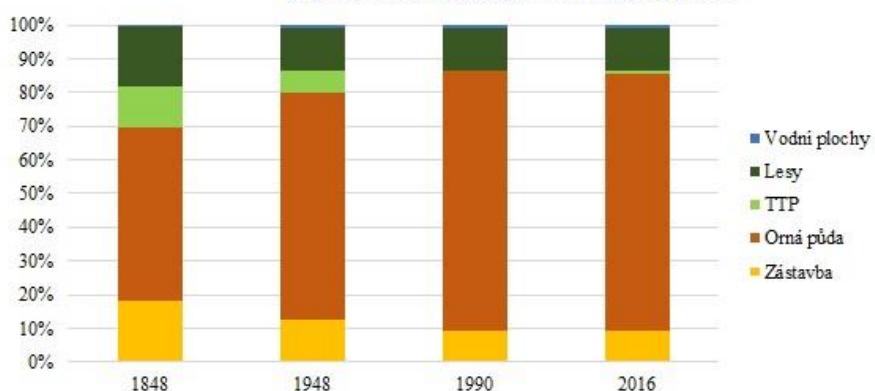
Dotace pro zemědělství: D_PAST, D_MLEK, D_KRAJ, D_PLOD, D_LFA (OA), D_SAPS, D_AEO

Pozemkové úpravy: KPÚ 1994–2006 (žádost Státního pozemkového úřadu)

Investice do infrastruktury: rekonstrukce a výstavba plynovodu

	1848	1948	1990	2016
Počet obyvatel	424	323	171	130
Převládající národnost	Česká	Česká	Česká	Česká
Průměrný věk	29,5 let	33,2 let	36,9 let	41,6 let

VÝVOJ SKUTEČNÉHO VYUŽITÍ PŮDY

Katastrální území:	ZÁHOŘÍ U BECHYNĚ
Obec:	Záhoří
Okres:	Tábor
Rok založení:	1379
Rozloha:	3,85 km ²
Poloha:	49°14'19" 14°31'12"
Nadmořská výška:	438 m n. m.

Geomorfologie: Česko-moravská soustava – Středočeská pahorkatin – Táborská pahorkatina – Písecká pahorkatina – Bechyňská pahorkatina / Týnská pahorkatina

Geologie: pararula, migmatit

Pedologie: kambizemě modální eubazické až mezobazické včetně slabě oglejených variet

Klimatická oblast: MT9

Hydrologie: Židova strouha (1-07-04-1130), Blatecký potok (1-07-04-1140)

Potenciální vegetace: biková a/nebo jedlová doubrava

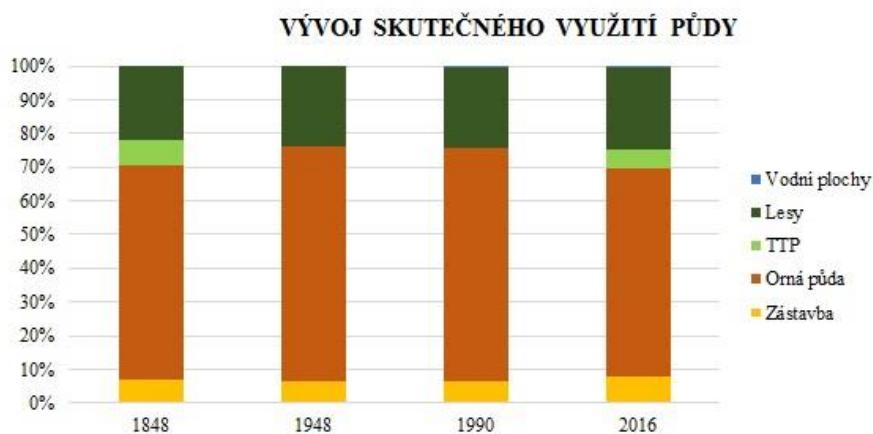
Výrobní oblast: Obilnářská – O2

Dotace pro zemědělství: D_MLEK, D_KRAJ, D_LFA (OB), D_SAPS, D_AEO

Pozemkové úpravy: KPÚ 1997–2006 (žádost vlastníků)

Investice do infrastruktury: ---

	1848	1948	1990	2016
Počet obyvatel	174	139	77	52
Převládající národnost	Česká	Česká	Česká	Česká
Průměrný věk	33,5 let	36,3 let	39,1 let	51 let

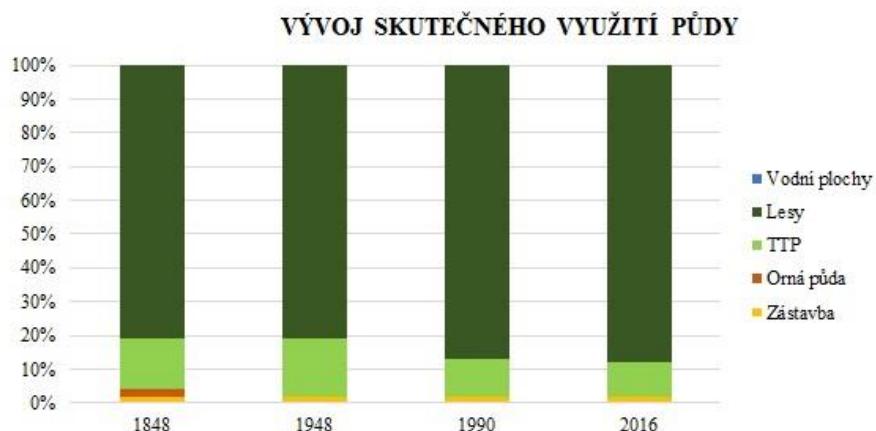

Katastrální území:	ZAHRÁDKY U BOROVÝCH LAD
Obec:	Borová Lada
Okres:	Prachatice
Rok založení:	1790
Rozloha:	11,96 km ²
Poloha:	48°57'52" 13°40'26"
Nadmořská výška:	895 m n. m.

Geomorfologie:	Šumavská soustava – Šumavská hornatina – Šumava – Šumavské pláně – Knížecí pláně
Geologie:	porfyr, migmatit, rula, granit
Pedologie:	kryptopodzoly modální, podzoly modální, kambizemě dystrické
Klimatická oblast:	CH6
Hydrologie:	Vltavský potok (1-06-01-0120), Zelenohorský potok (1-06-01-0140), Teplá Vltava (1-06-01-0150), Polecký potok (1-06-01-0160)
Potenciální vegetace:	bučina s kyčelnicí devítilistou, smrková bučina, podmáčená rohozcová smrčina, místy v komplexu s rašelinnou smrčinou
Výrobní oblast:	Pícninářská – P2
Dotace pro zemědělství:	D_PAST, D_KRAJ, D_LFA (H1), D_SAPS, D_AEO
Pozemkové úpravy:	---
Investice do infrastruktury:	---

	1848	1948	1990	2016
Počet obyvatel	140	2	-	-
Převládající národnost	Německá	Česká	-	-
Průměrný věk	35 let	34,6 let	-	-

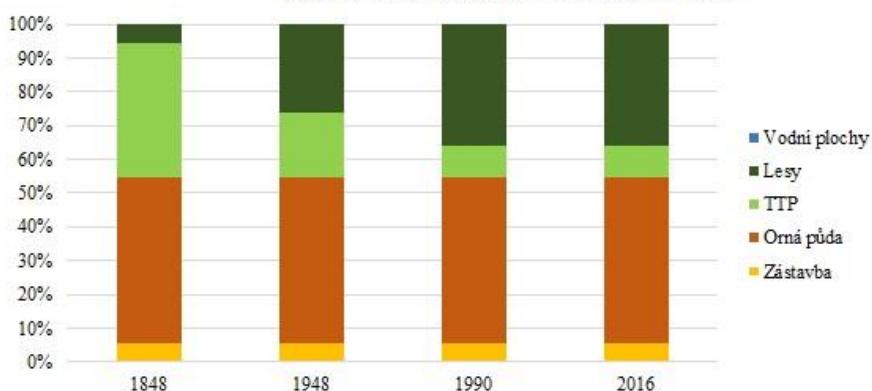
Katastrální území:	ZVOTOKY
Obec:	Zvotoky
Okres:	Strakonice
Rok založení:	1045
Rozloha:	4,23 km ²
Poloha:	49°12'43" 13°45'29"
Nadmořská výška:	513 m n. m.

Geomorfologie:	Šumavská soustava – Šumavská hornatina – Šumavské podhůří – Vimperská vrchovina / Bavorovská vrchovina – Mladotická / Volyňská vrchovina
Geologie:	pararula
Pedologie:	kambizemě dystické, kambizemě modální mezobazické i kryptopodzoly modální na žulách, rulách, svorech a fylitech, půdy se sklonitostí vyšší než 12°, kambizemě, rendziny, pararendziny, rankery, regozemě, černozemě, hnědozemě a další
Klimatická oblast:	MT3
Hydrologie:	Novosedlecký potok (1-08-01-1260)
Potenciální vegetace:	biková a/nebo jedlová doubrava
Výrobní oblast:	Pícninářská – P2
Dotace pro zemědělství:	D_PAST, D_MLEK, D_KRAJ, D_LES, D_SAPS, D_AEO, D_LFA (H3, H4, H5)
Pozemkové úpravy:	---
Investice do infrastruktury:	---

	1848	1948	1990	2016
Počet obyvatel	274	161	82	62
Převládající národnost	Česká	Česká	Česká	Česká
Průměrný věk	29 let	35,8 let	42,7 let	45,4 let

VÝVOJ SKUTEČNÉHO VYUŽITÍ PŮDY

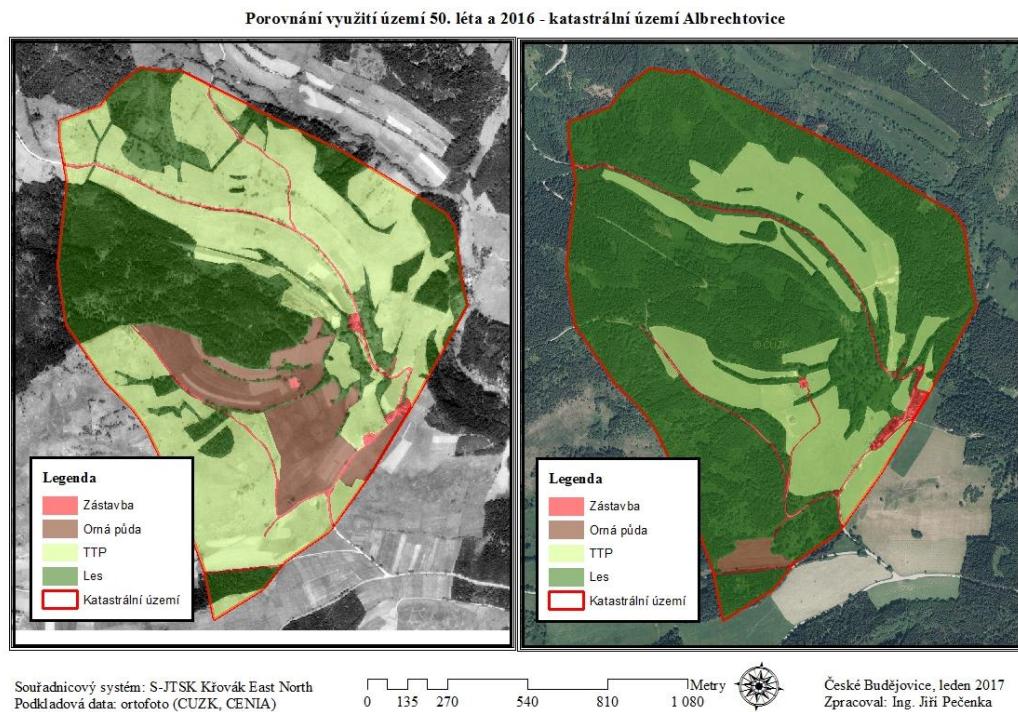

9.3 Roky pořízení jednotlivých podkladových dat (historických map, leteckých snímků, Corine Land Cover a katastrálních evidencí)

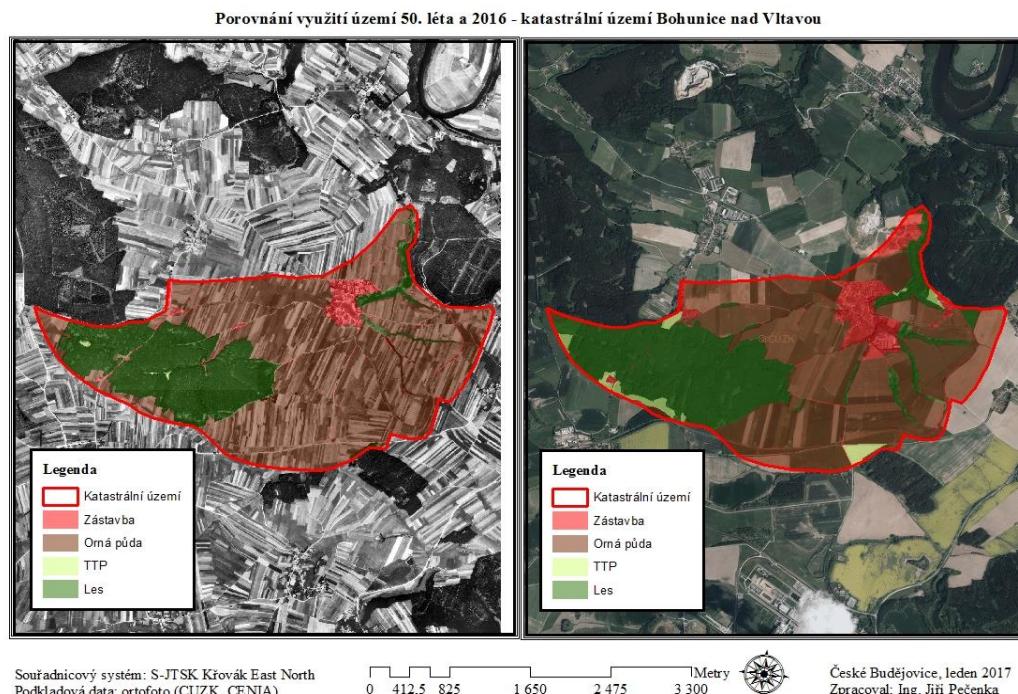
	Reálný obraz				Katastrální evidence		
	Stabilní katastr	Letecké snímky 50. léta	Letecké snímky novodobé	Corine Land Cover	Stabilní katastr	Pozemkový katastr	Katastr nemovitostí
Albrechtovice	1837	1952					
Bohunice nad Vltavou	1828	1952					
Bzí u Dolního Bukovska	1828	1952					
Čakov u Českých Budějovic	1827	1952					
Dědice u Nemyšle	1830	1953					
Dobrkovská Lhotka	1827	1952					
Dolní Světlé Hory	1837	1949					
Dražice u Tábora	1830	1952					
Droužetice	1837	1951					
Dubská Lhota	1837	1951					
Haškovcová Lhota	1828	1952					
Hodějov	1837	1951					
Horní Slatina	1824	1953					
Horní Světlá u Bradáčova	1829	1953					
Jamný	1830	1951					
Jenín	1826	1952					
Jestřebice	1828	1952					
Klokoty	1830	1952, 1953					
Kostelec	1827	1952					
Košice u Soběslavi	1828	1953					
Kovářov	1830	1953					
Krchova Lomná	1830	1953					
Lety	1830	1952					
Libotyně	1837	1951					
Lipka u Vimperka	1837	1951					
Lipno nad Vltavou	1826	1949, 1952					
Lověšice	1826	1952					
Mačkov	1837	1951					

	Reálný obraz			Katastrální evidence			
	Stabilní katastr	Letecké snímky 50. léta	Letecké snímky novodobé	Corine Land Cover	Stabilní katastr	Pozemkový katastr	Katastr nemovitostí
Malče	1827	1952					
Malešín u Vodice	1829	1953					
Marčovice	1837	1951					
Modlešovice	1837	1951					
Nevězice	1830	1951					
Nuzice	1828	1952					
Obora u Hracholusk	1837	1951					
Okrouhlá Radouň	1828	1953					
Pašovice	1828	1952					
Předbořice u Zahořan	1830	1953					
Přehořov u Soběslavi	1828	1953					
Račov	1837	1951					
Radčice u Malont	1826	1952					
Radlice u Volfířova	1830	1953					
Rájov	1827	1952					
Rodvínov	1828	1953					
Staré Hutě u Horní Stropnice	1826	1952					
Stradov u Kaplice	1826	1952					
Střemily	1827	1952					
Střížovice u Kunžaku	1828	1953					
Suchdol u Kunžaku	1828	1953					
Svinná Lada	1837	1949, 1951					
Šumavské Hoštice	1837	1951					
Temelínec	1827	1952					
Ústrašice	1828	1953					
Vesce u Dačic	1824	1953					
Vězovatá Pláně	1826	1952					
Záblatí u Prachatic	1837	1951, 1952					
Záboří u Protivína	1837	1952					
Záhoří u Bechyně	1828	1952					
Zahrádky u Borových Lad	1837	1949					
Zvotoky	1837	1951					

9.4 Změny ve využívání jednotlivých katastrálních území mezi roky 1948 a 2016

Obr. 3. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Albrechtovice

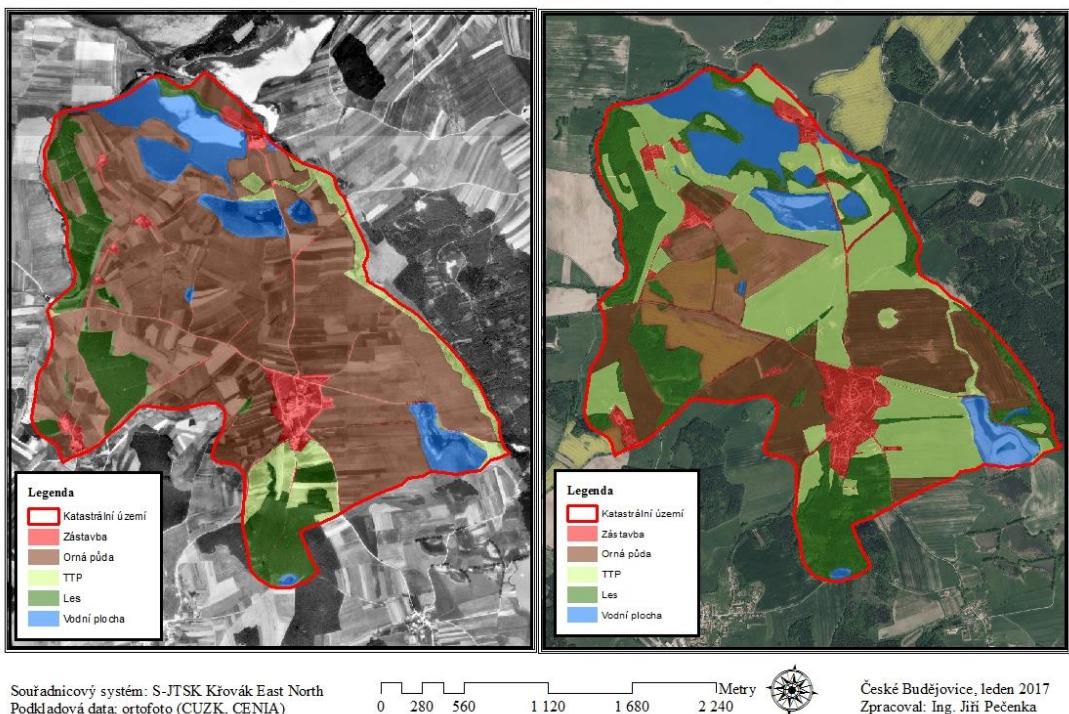
Obr. 4. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Bohunice nad Vltavou

Porovnání využití území 50. léta a 2016 - katastrální území Bzí u Dolního Bukovska

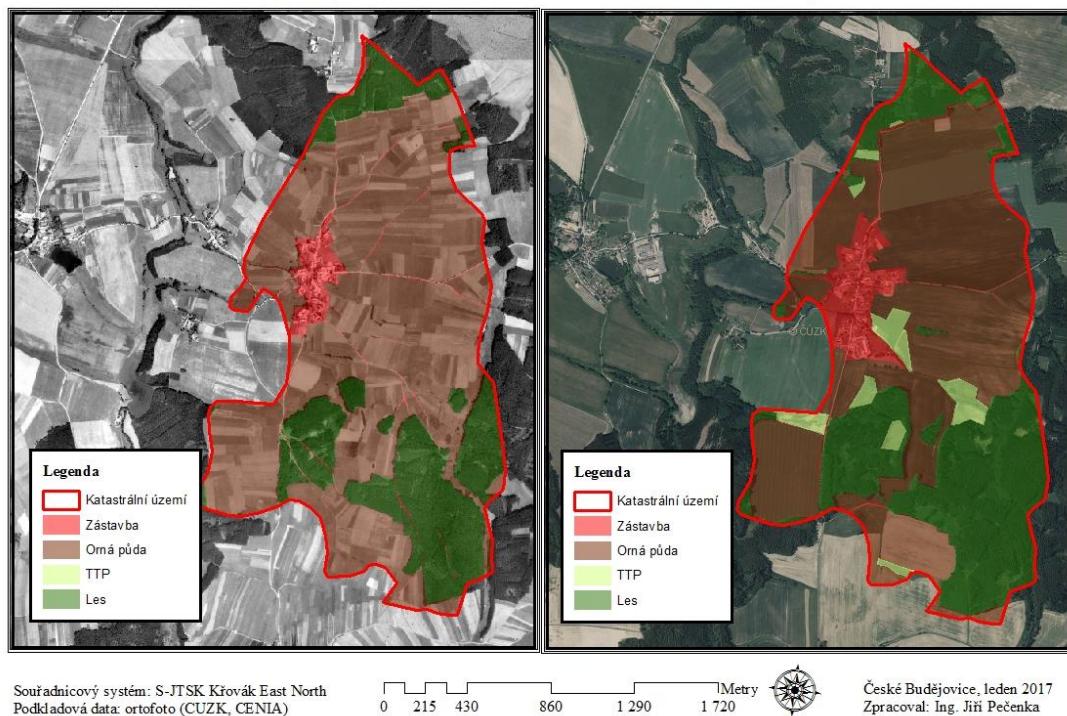
Obr. 5. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Bzí u Dolního Bukovska

Porovnání využití území 50. léta a 2016 - katastrální území Čakov u Českých Budějovic

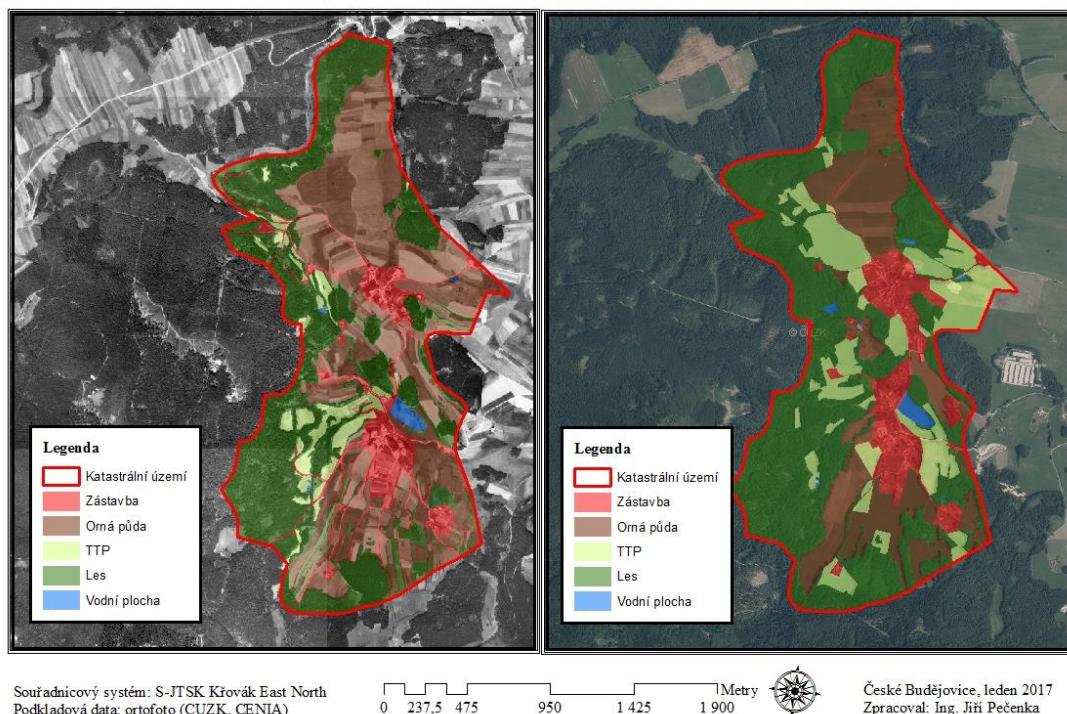
Obr. 6. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Čakov u Českých Budějovic

Porovnání využití území 50. léta a 2016 - katastrální území Dědice u Nemyše

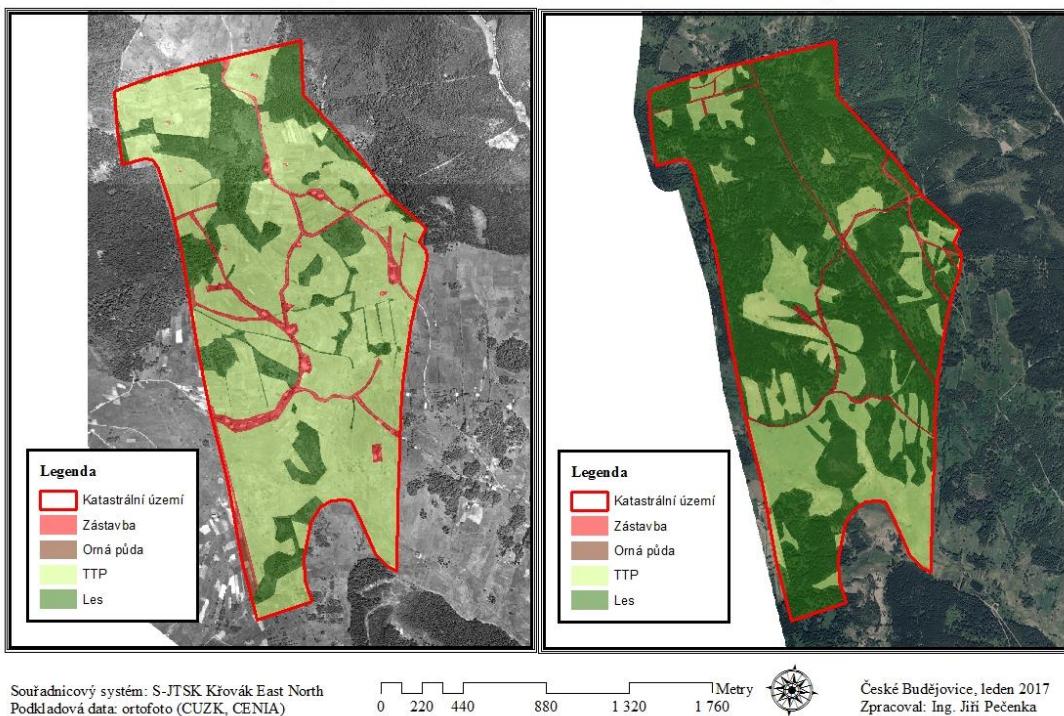
Obr. 7. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Dědice u Nemyše

Porovnání využití území 50. léta a 2016 - katastrální území Dobrkovská Lhotka

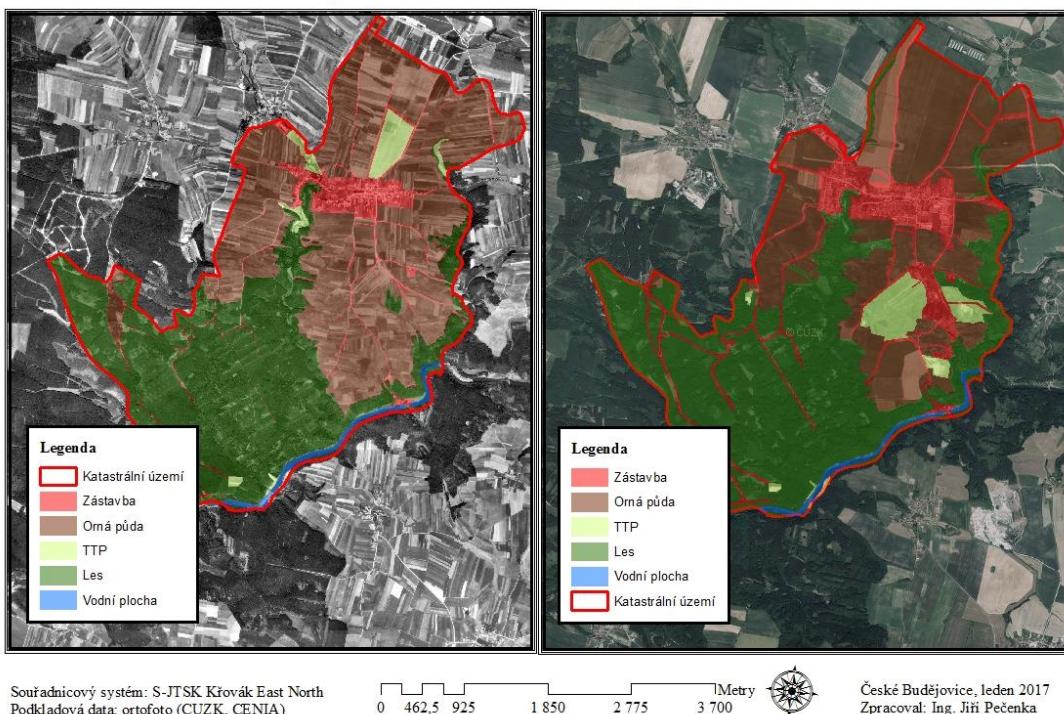
Obr. 8. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Dobrkovská Lhotka

Porovnání využití území 50. léta a 2016 - katastrální území Dolní Světlé Hory

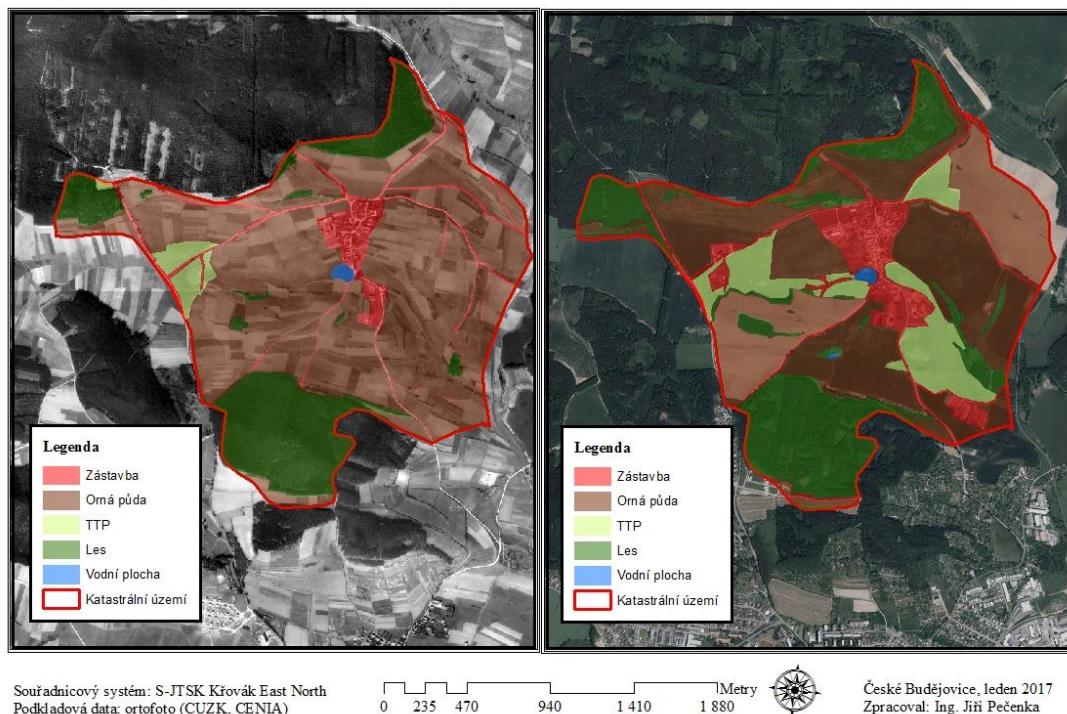
Obr. 9. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Dolní Světlé Hory

Porovnání využití území 50. léta a 2016 - katastrální území Dražice u Tábora

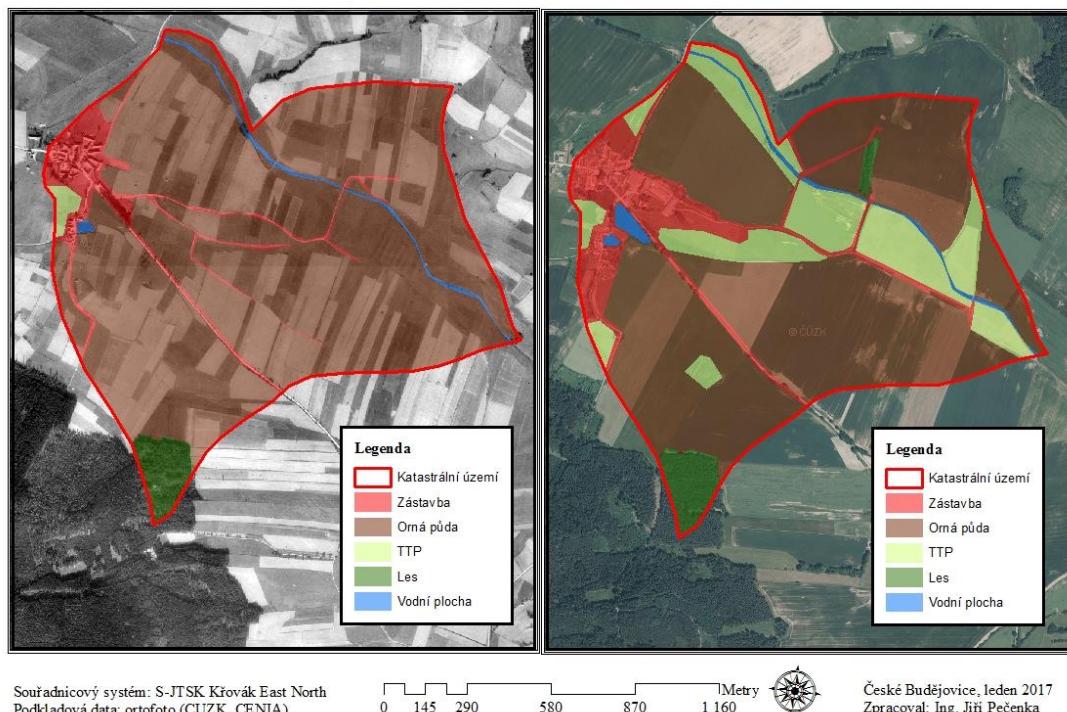
Obr. 10. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Dražice u Tábora

Porovnání využití území 50. léta a 2016 - katastrální území Droužetice

Obr. 11. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Droužetice

Porovnání využití území 50. léta a 2016 - katastrální území Dubská Lhota

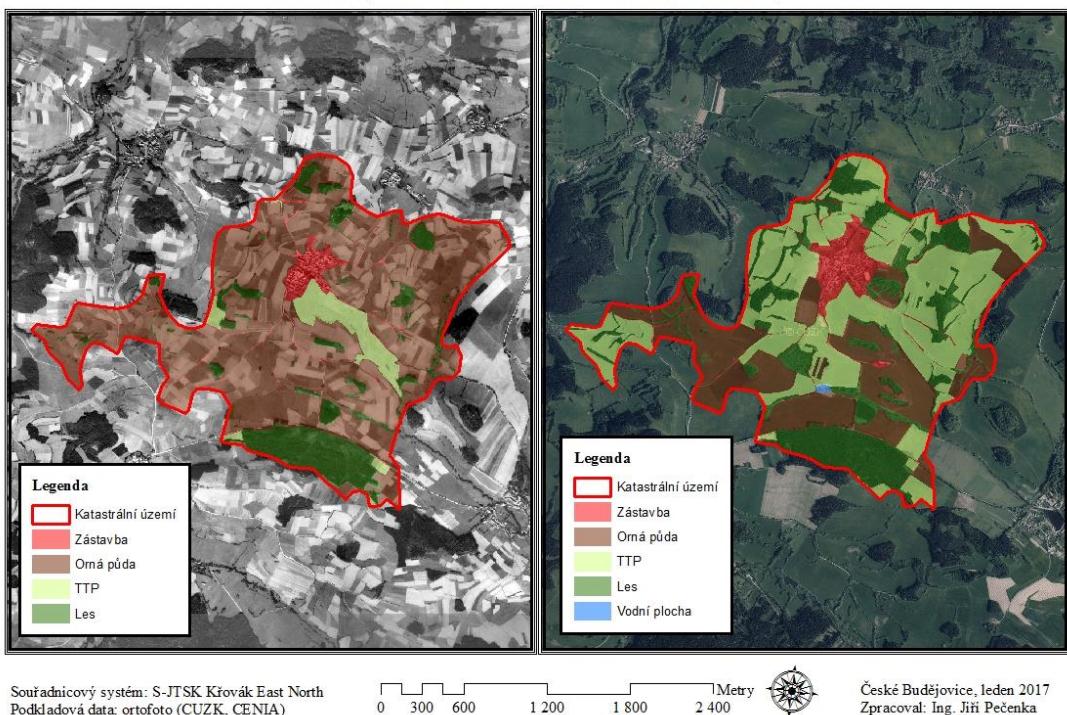
Obr. 12. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Dubská Lhota

Porovnání využití území 50. léta a 2016 - katastrální území Haškovcova Lhota

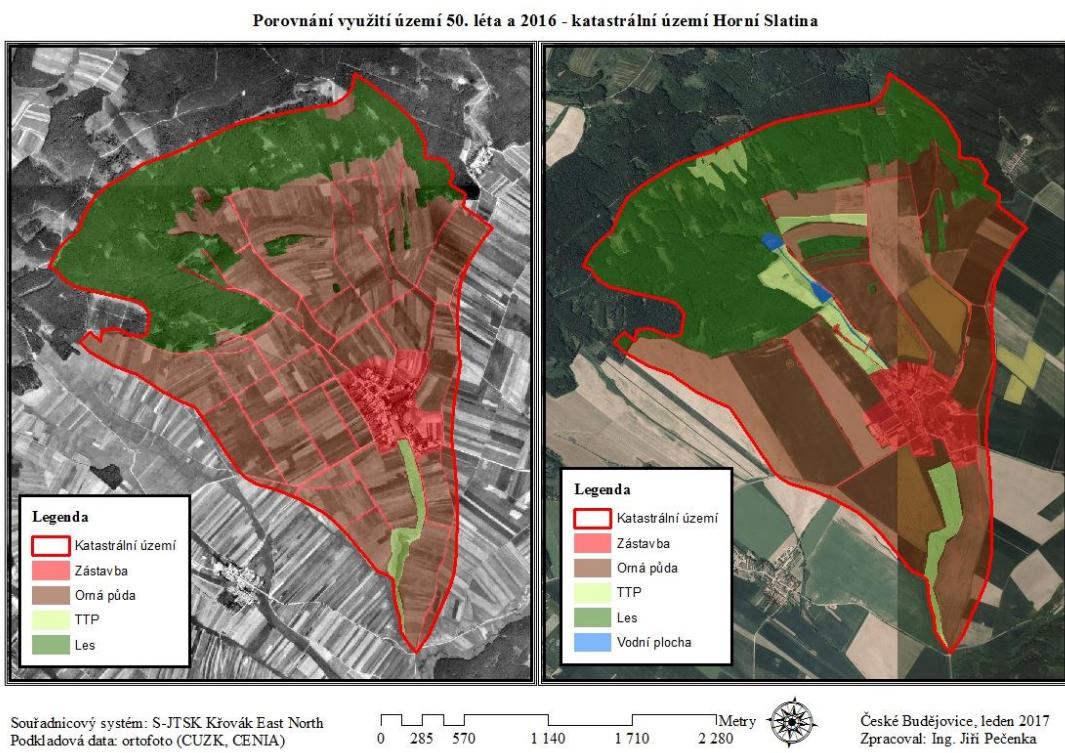

Obr. 13. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Haškovcova Lhota

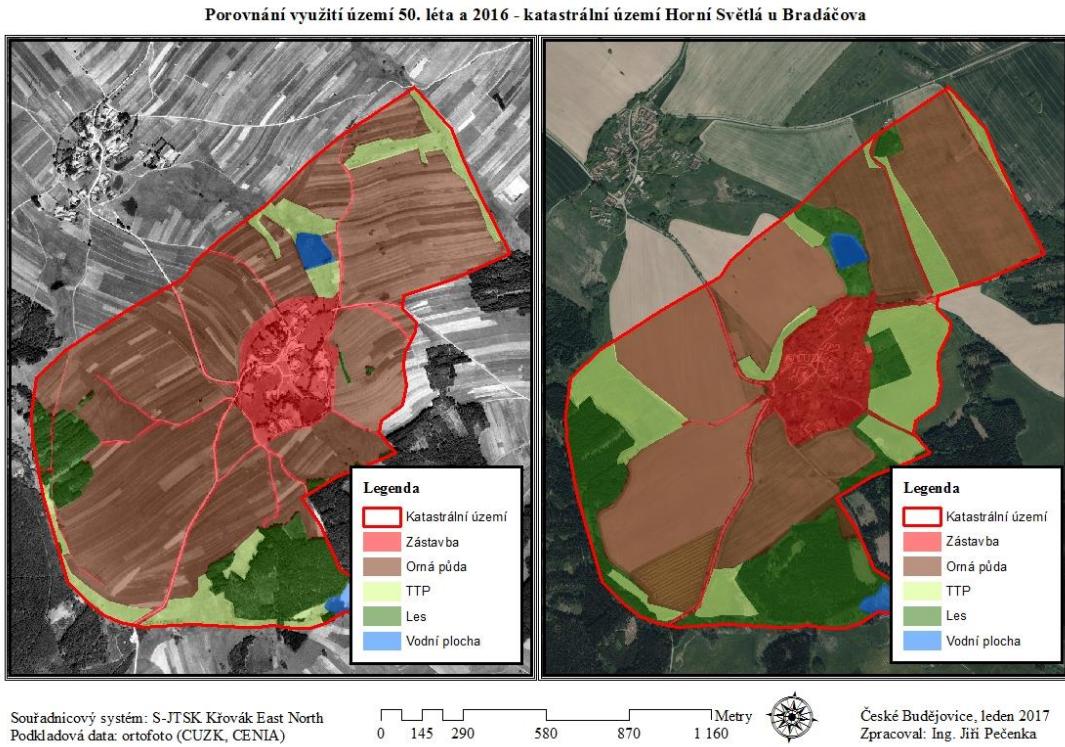
Porovnání využití území 50. léta a 2016 - katastrální území Hodějov

Obr. 14. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Hodějov

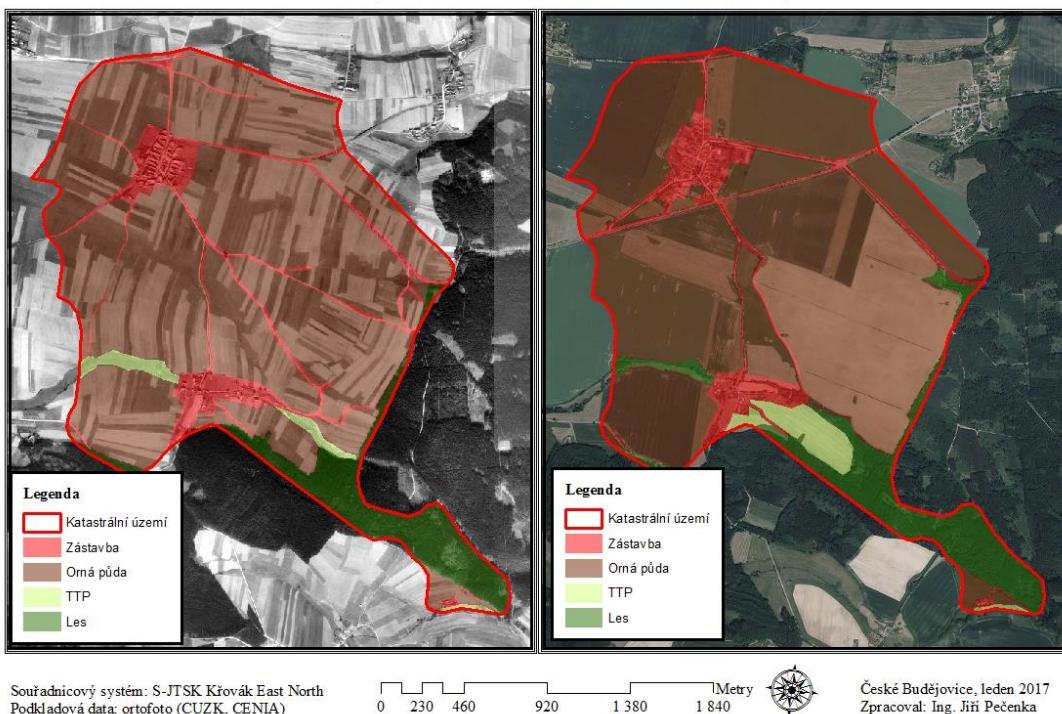

Obr. 15. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Horní Slatina

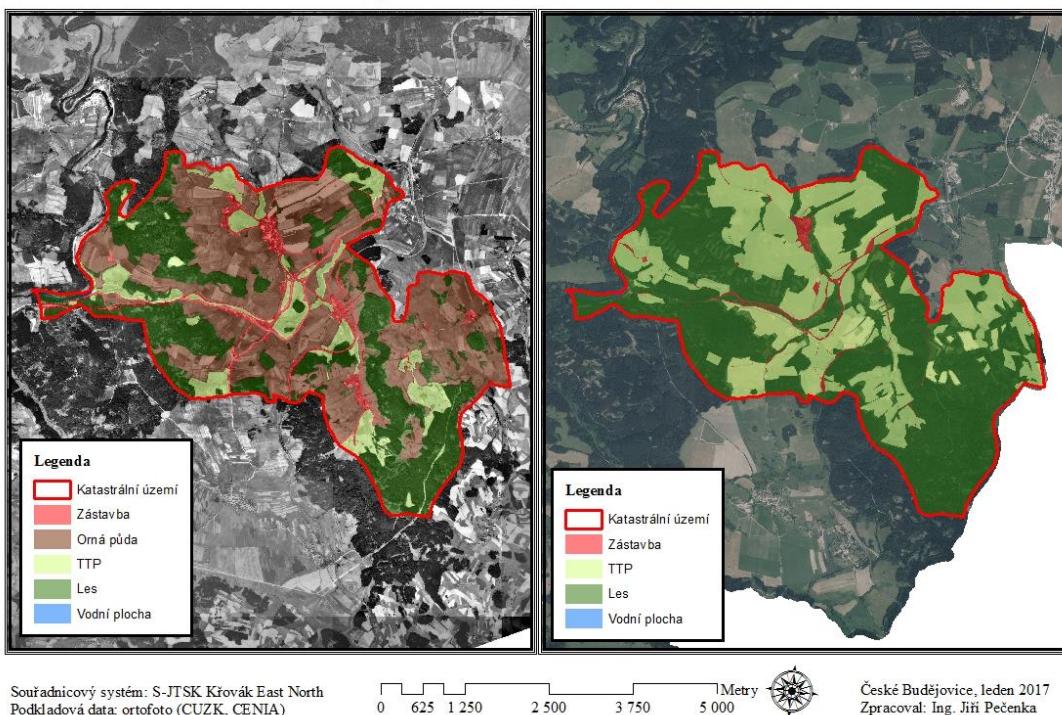
Obr. 16. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Horní Světlá u Bradáčova

Porovnání využití území 50. léta a 2016 - katastrální území Jamní

Obr. 17. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Jamní

Porovnání využití území 50. léta a 2016 - katastrální území Jenín

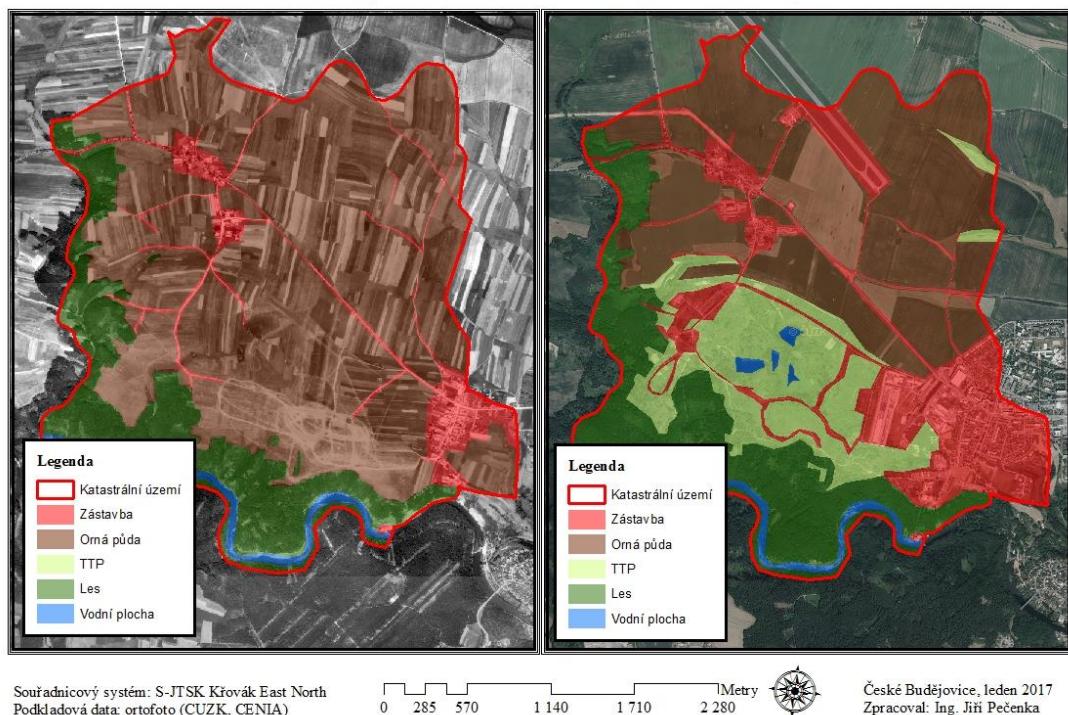
Obr. 18. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Jenín

Porovnání využití území 50. léta a 2016 - katastrální území Jestřebice

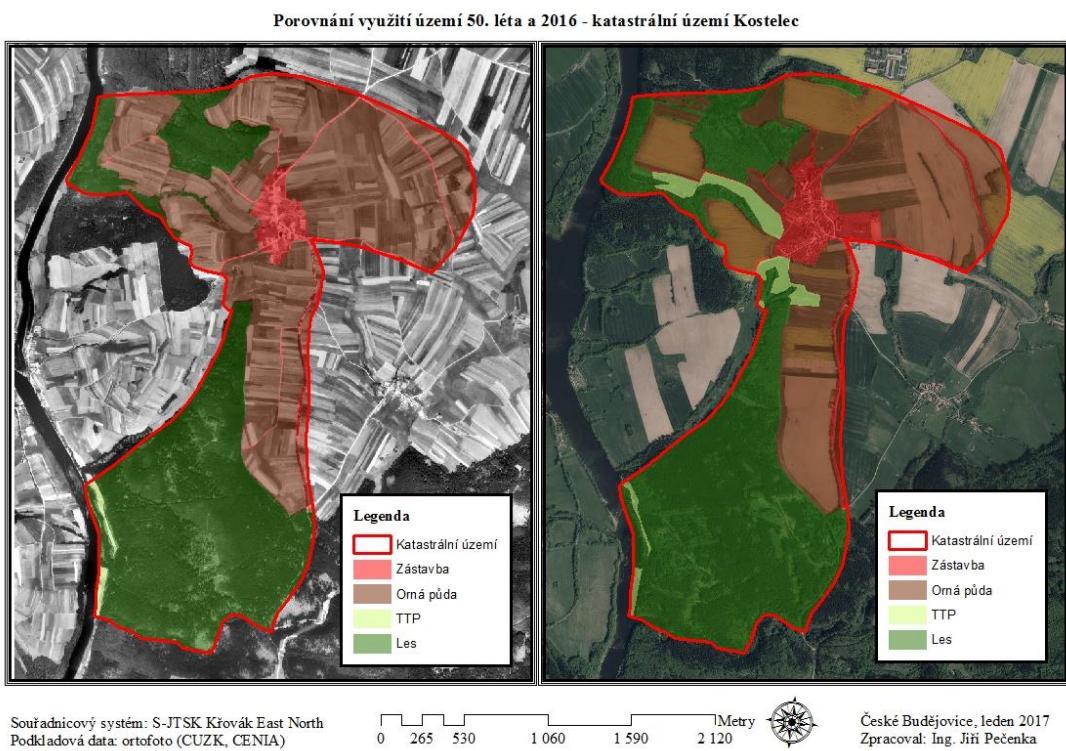

Obr. 19. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Jestřebice

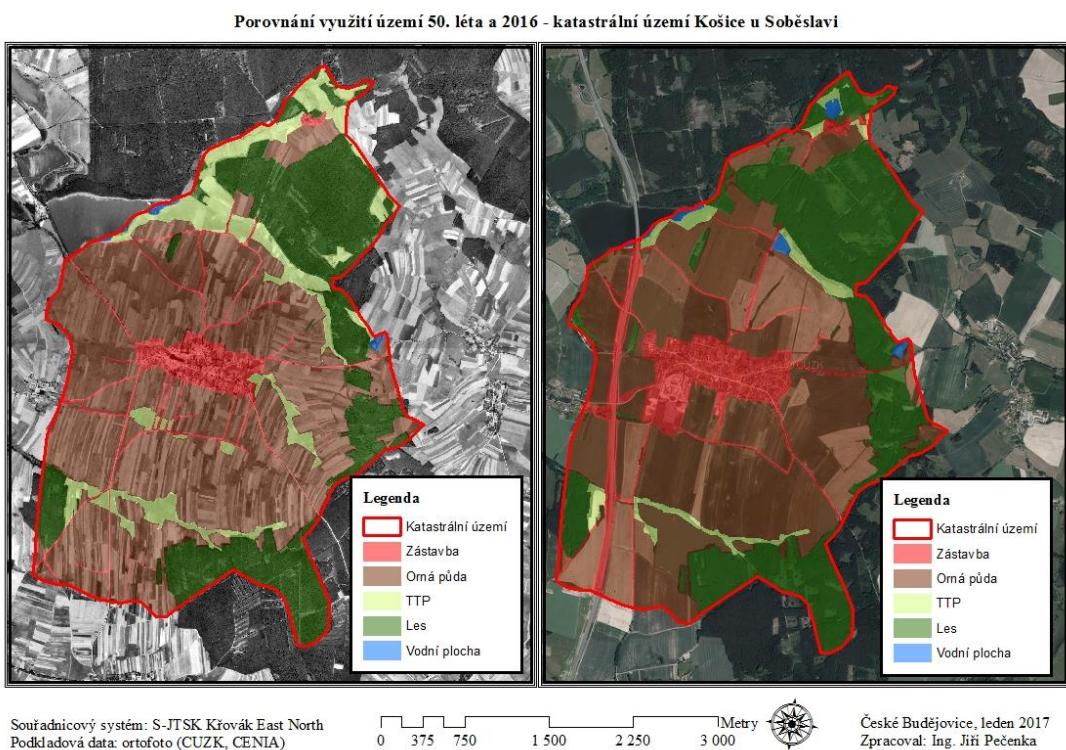
Porovnání využití území 50. léta a 2016 - katastrální území Klokoč

Obr. 20. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Klokoč

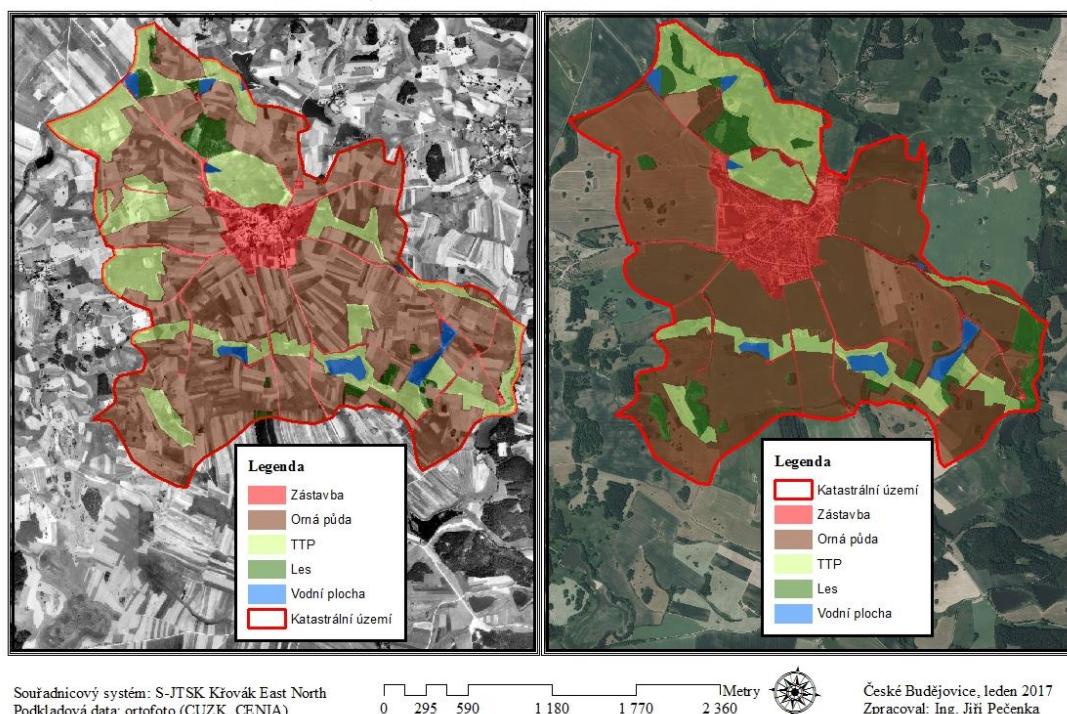

Obr. 21. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Kostelec

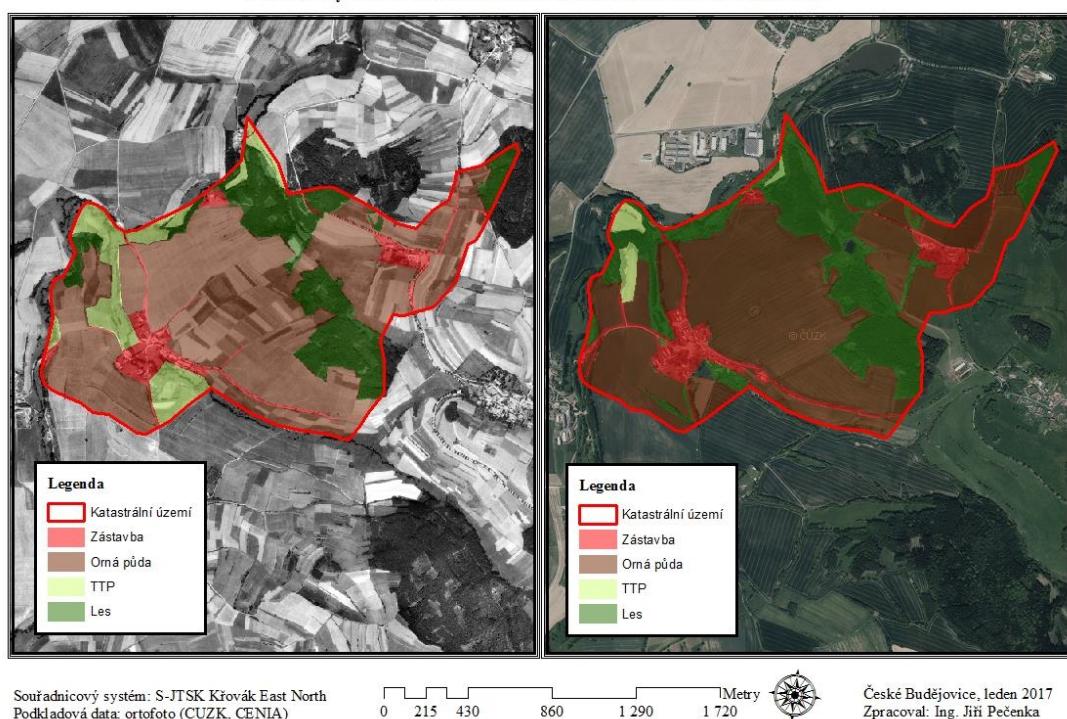
Obr. 22. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Košice u Soběslavi

Porovnání využití území 50. léta a 2016 - katastrální území Kovářov

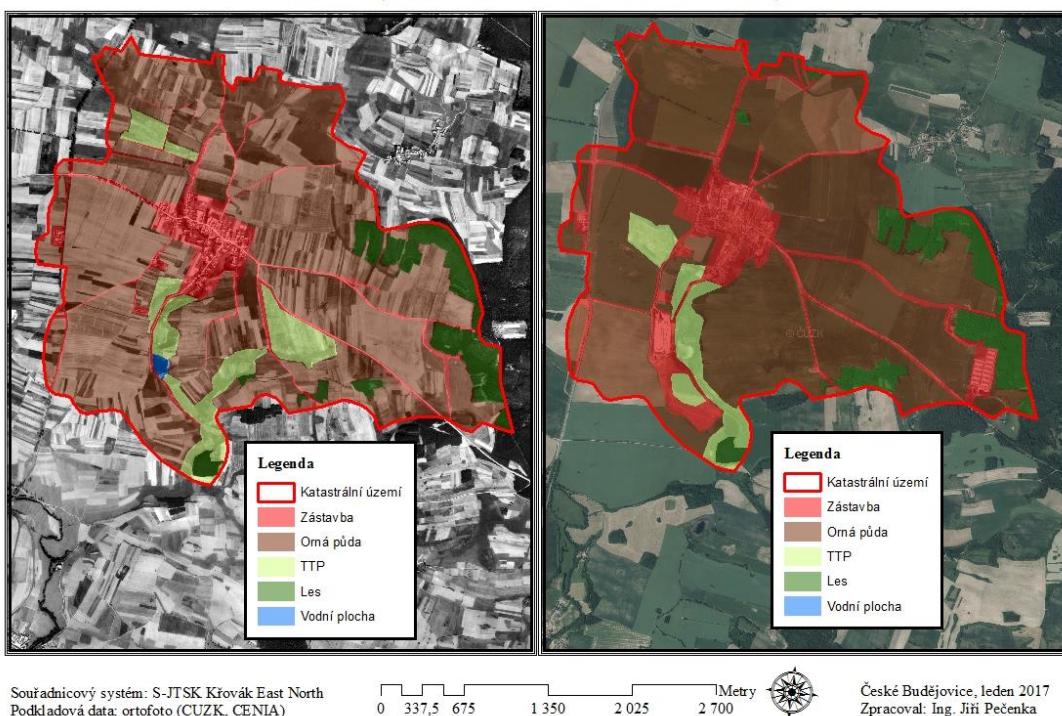
Obr. 23. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Kovářov

Porovnání využití území 50. léta a 2016 - katastrální území Krchova Lomná

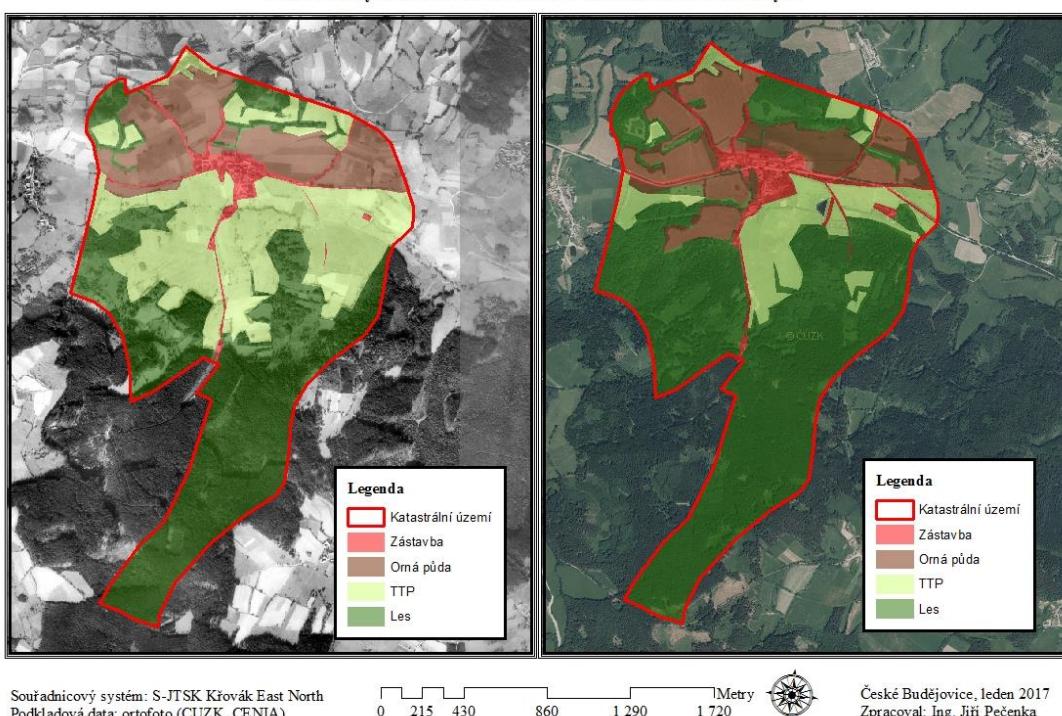
Obr. 24. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Krchova Lomná

Porovnání využití území 50. léta a 2016 - katastrální území Lety

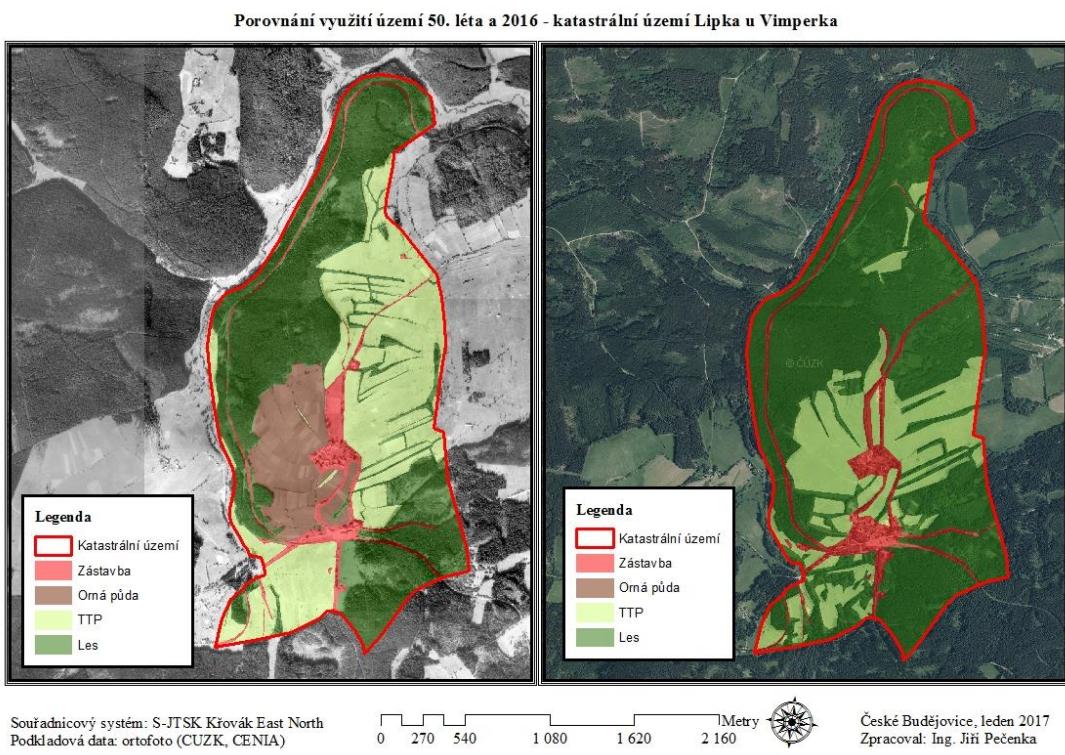

Obr. 25. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Lety

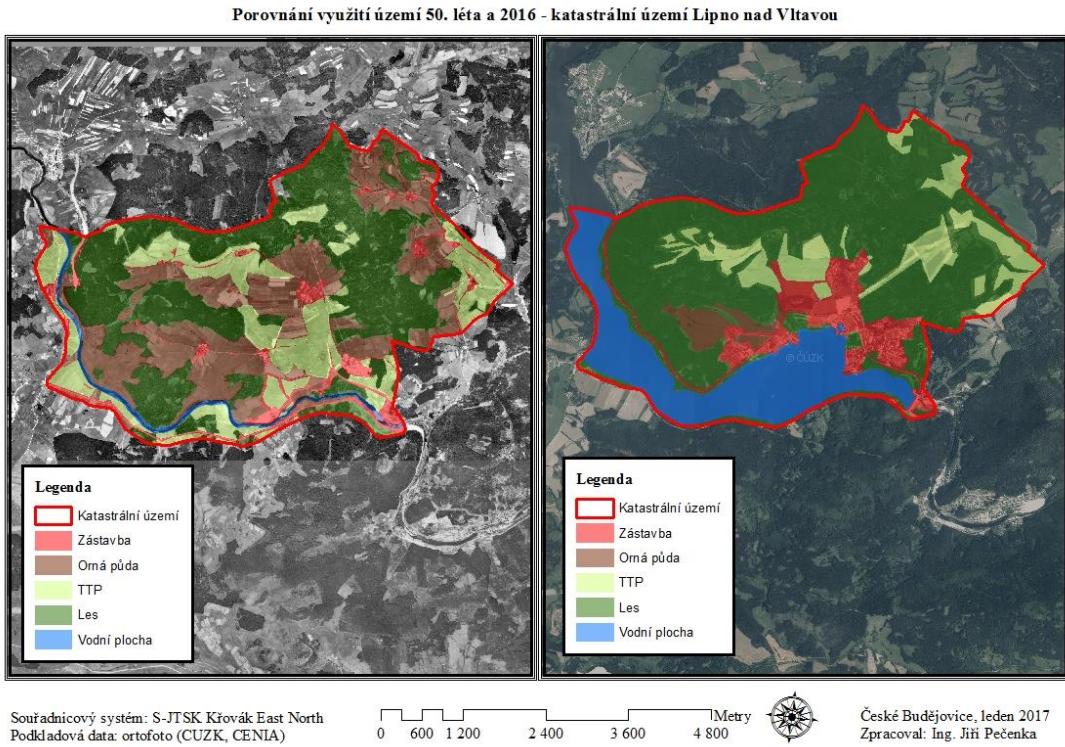
Porovnání využití území 50. léta a 2016 - katastrální území Libotyně

Obr. 26. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Libotyně

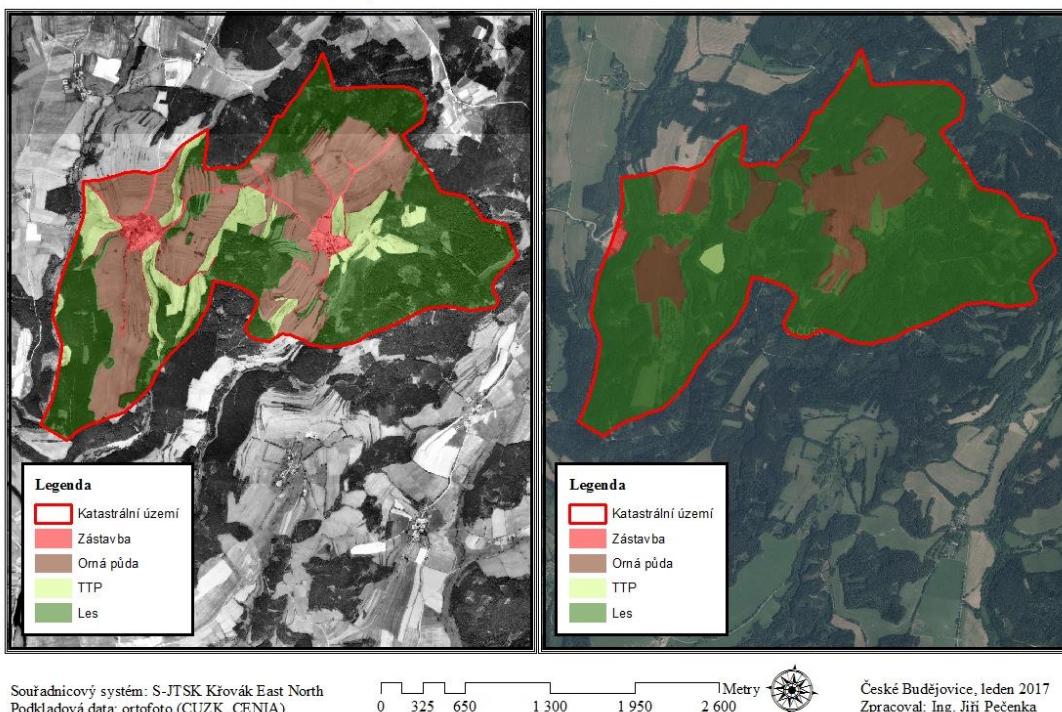

Obr. 27. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Lipka u Vimperka

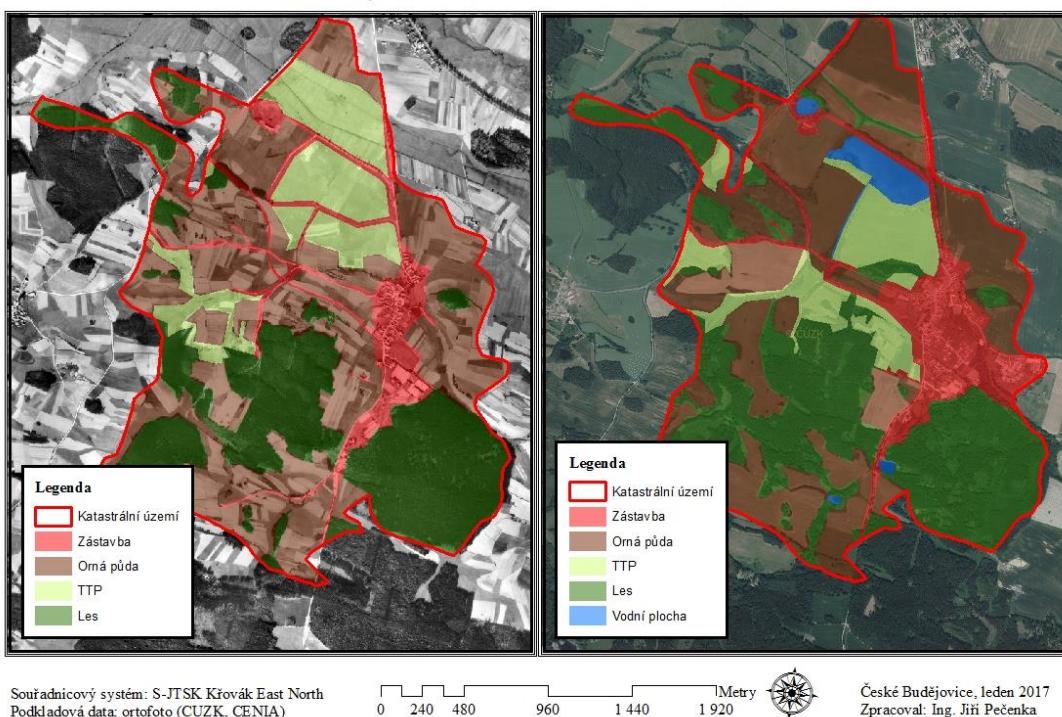
Obr. 28. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Lipno nad Vltavou

Porovnání využití území 50. léta a 2016 - katastrální území Lověšice

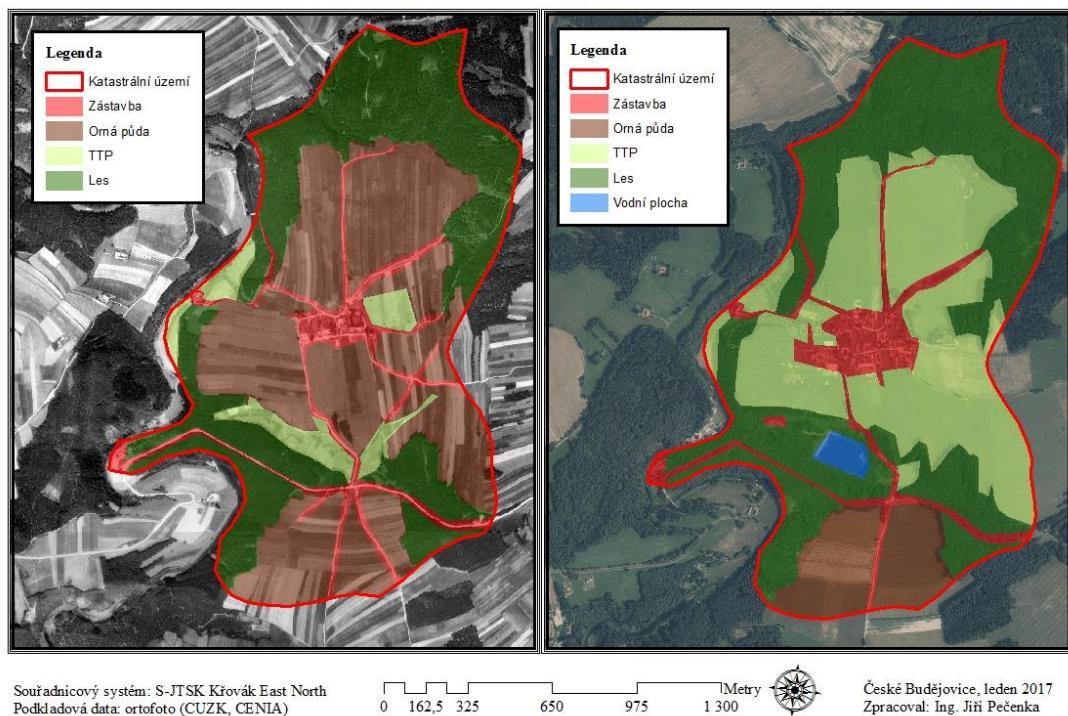
Obr. 29. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Lověšice

Porovnání využití území 50. léta a 2016 - katastrální území Mačkov

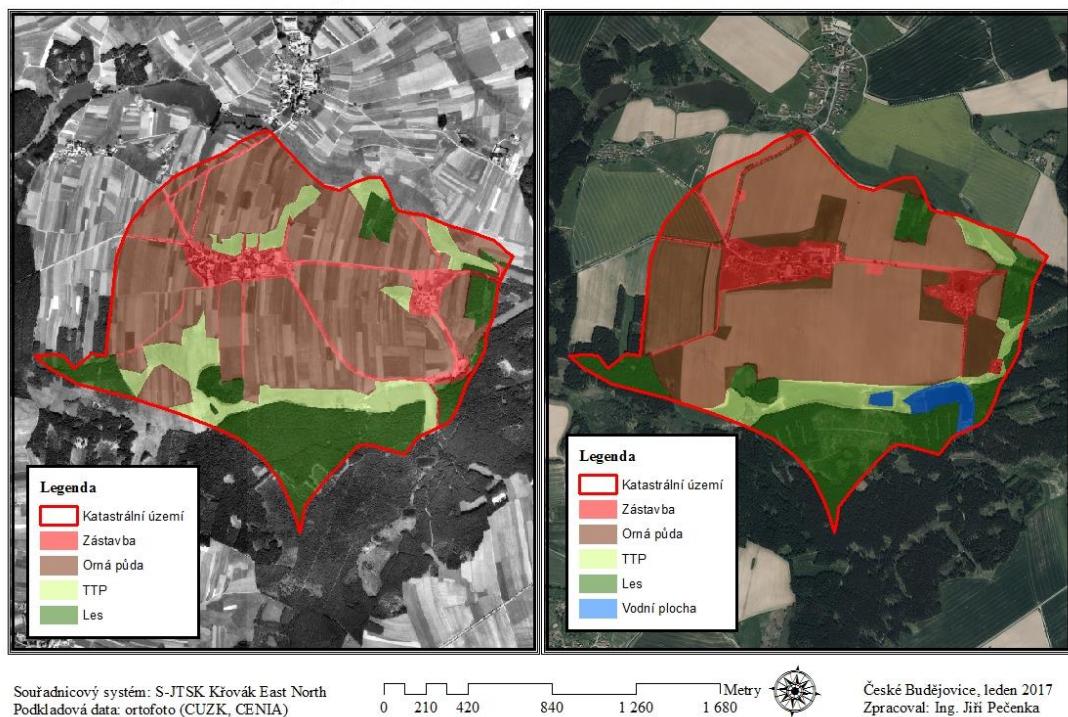
Obr. 30. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Mačkov

Porovnání využití území 50. léta a 2016 - katastrální území Malče

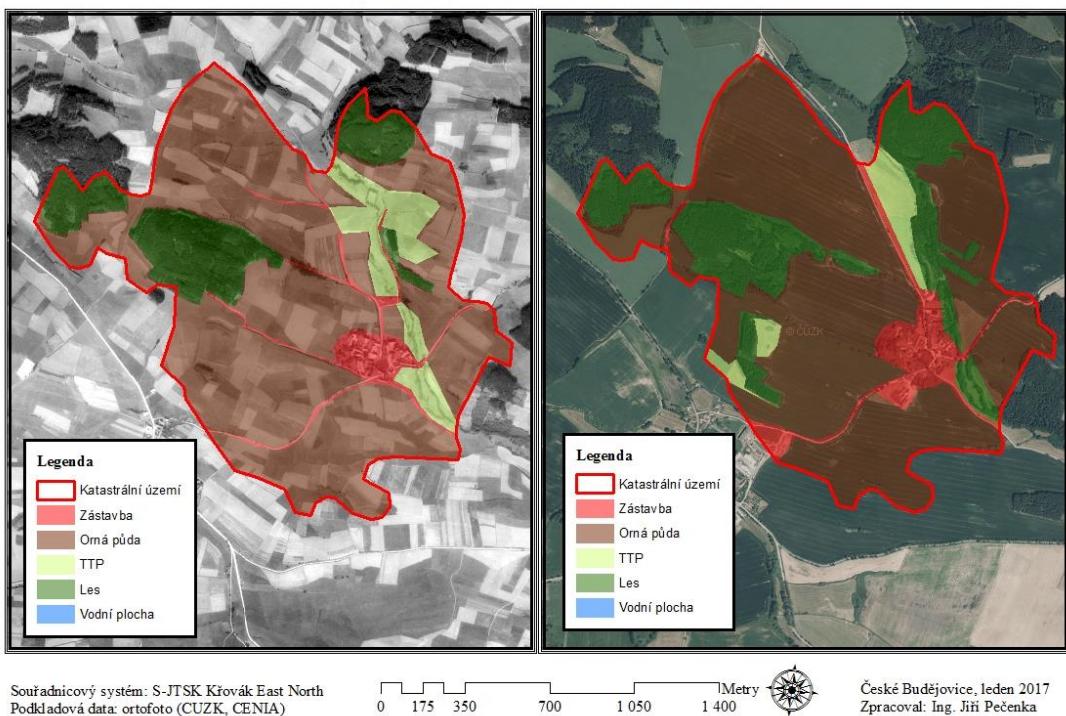
Obr. 31. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Malče

Porovnání využití území 50. léta a 2016 - katastrální území Malešín u Vodice

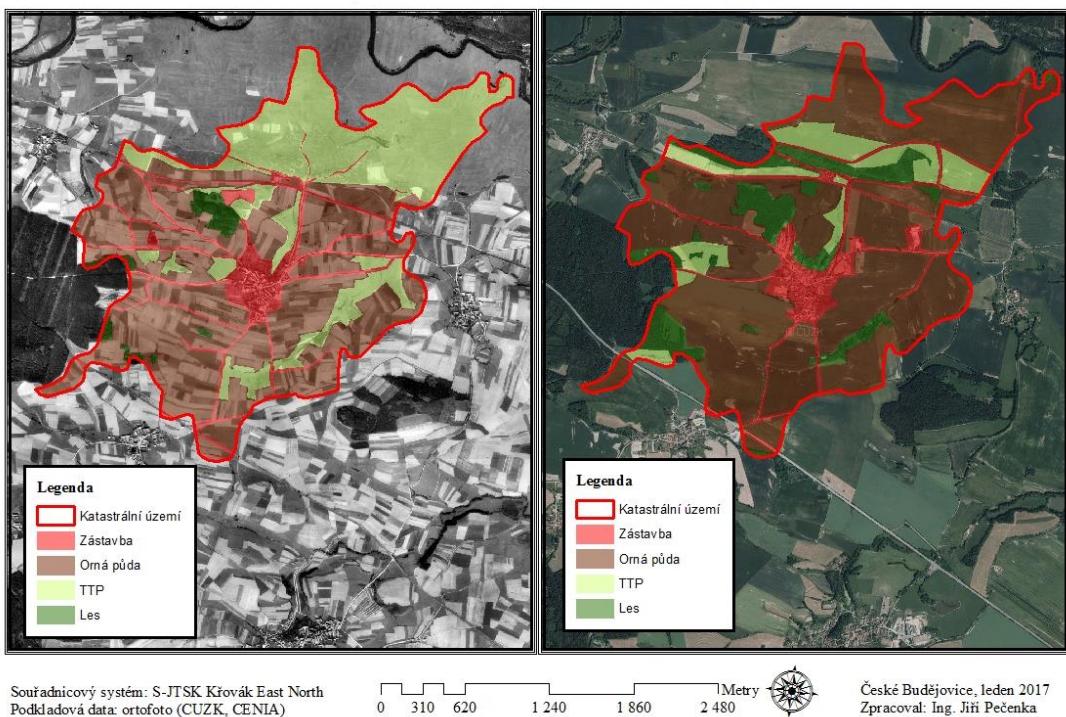
Obr. 32. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Malešín u Vodice

Porovnání využití území 50. léta a 2016 - katastrální území Marčovice

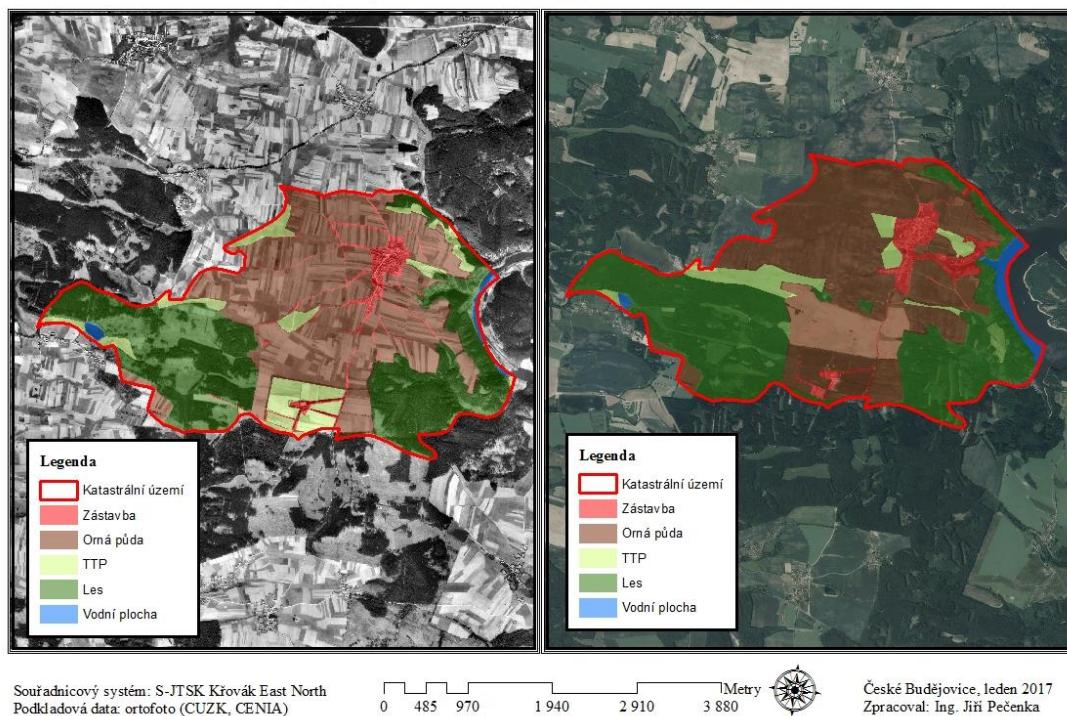
Obr. 33. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Marčovice

Porovnání využití území 50. léta a 2016 - katastrální území Modlešovice

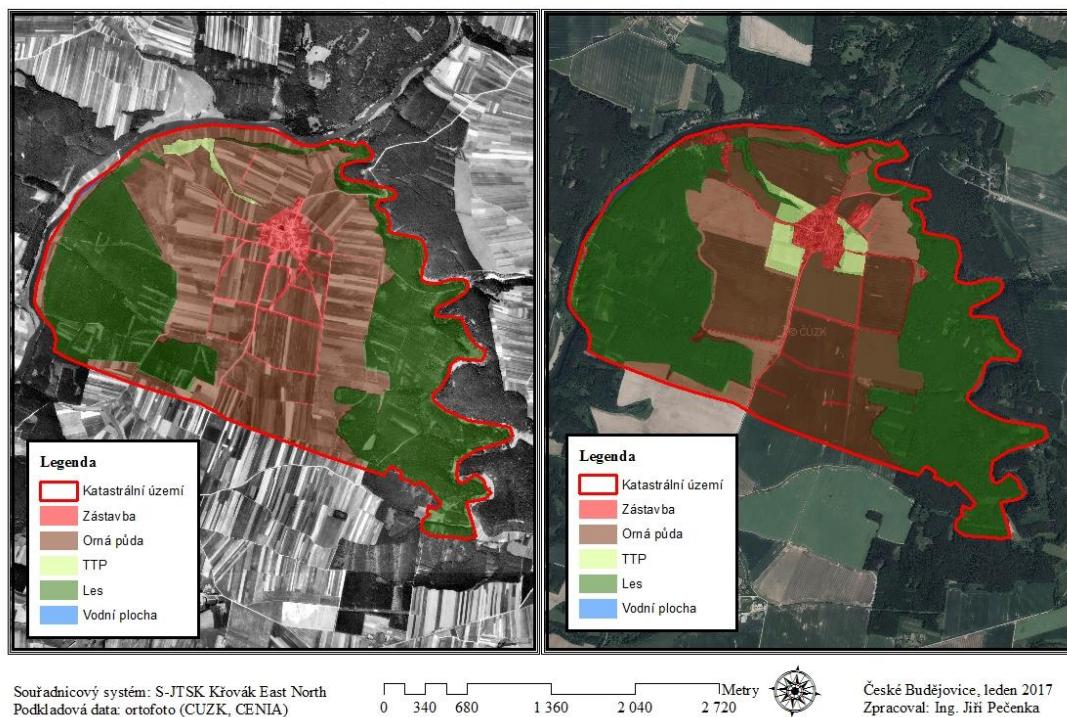
Obr. 34. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Modlešovice

Porovnání využití území 50. léta a 2016 - katastrální území Nevězice

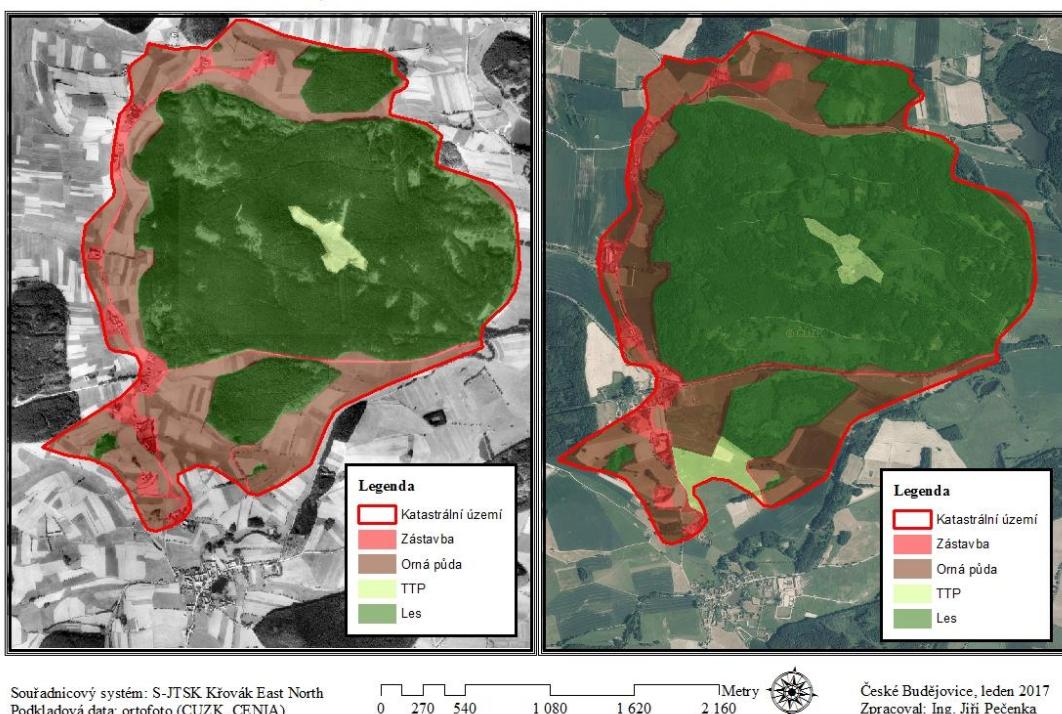
Obr. 35. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Nevězice

Porovnání využití území 50. léta a 2016 - katastrální území Nuzice

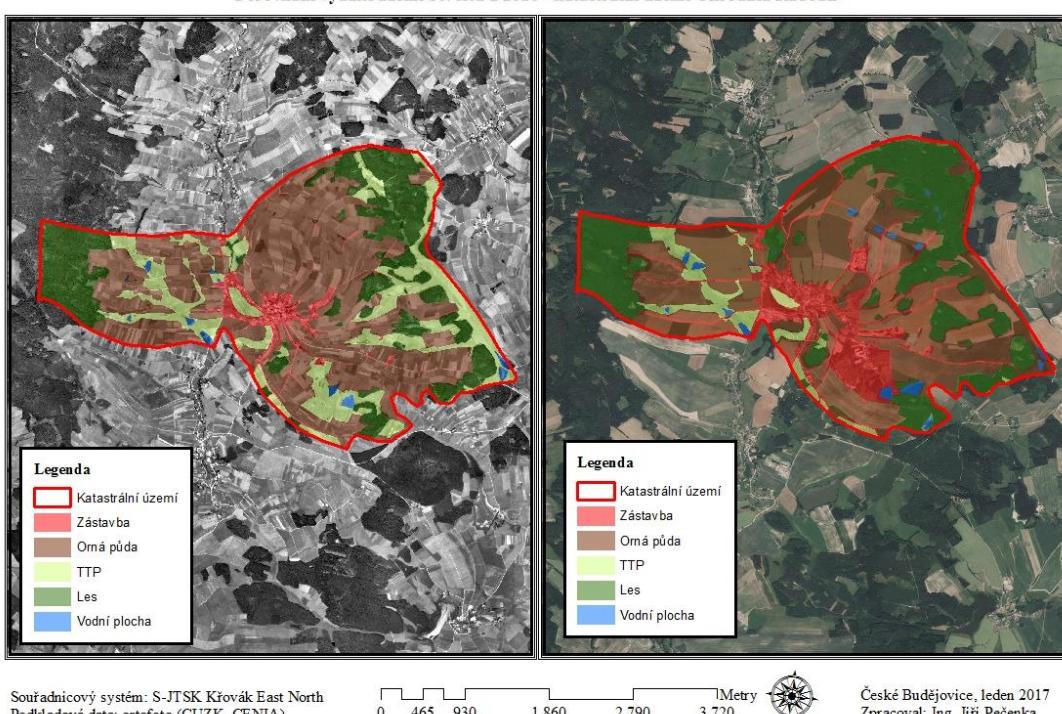
Obr. 36. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Nuzice

Porovnání využití území 50. léta a 2016 - katastrální území Obora u Hracholusk

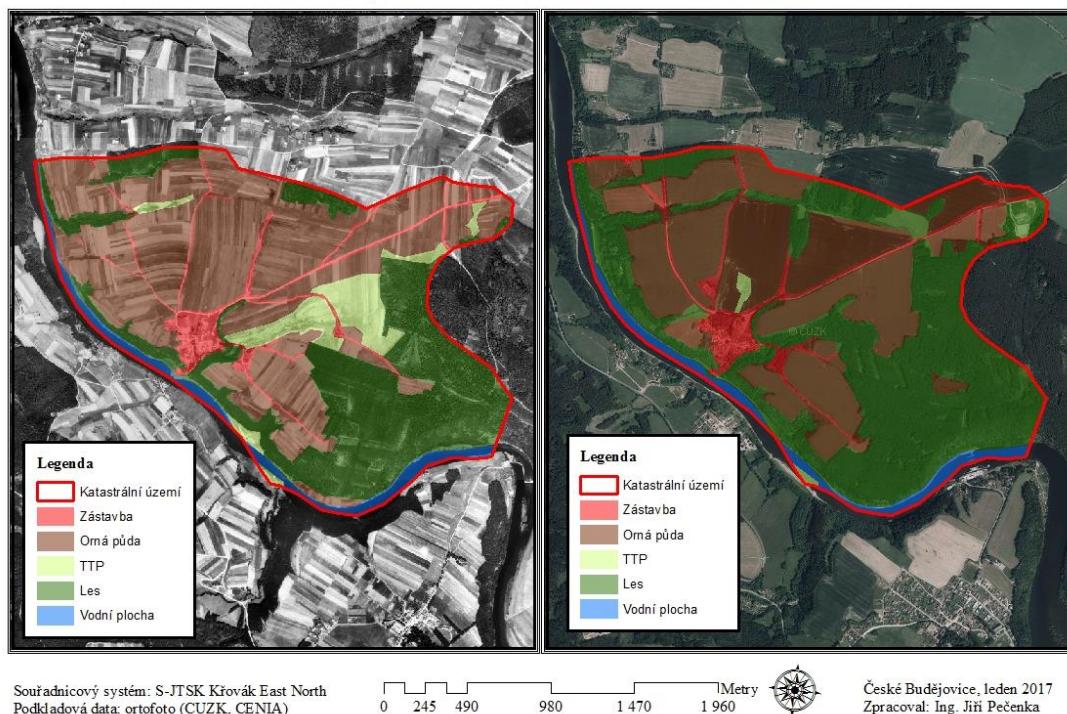
Obr. 37. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Obora u Hracholusk

Porovnání využití území 50. léta a 2016 - katastrální území Okrouhlá Radouň

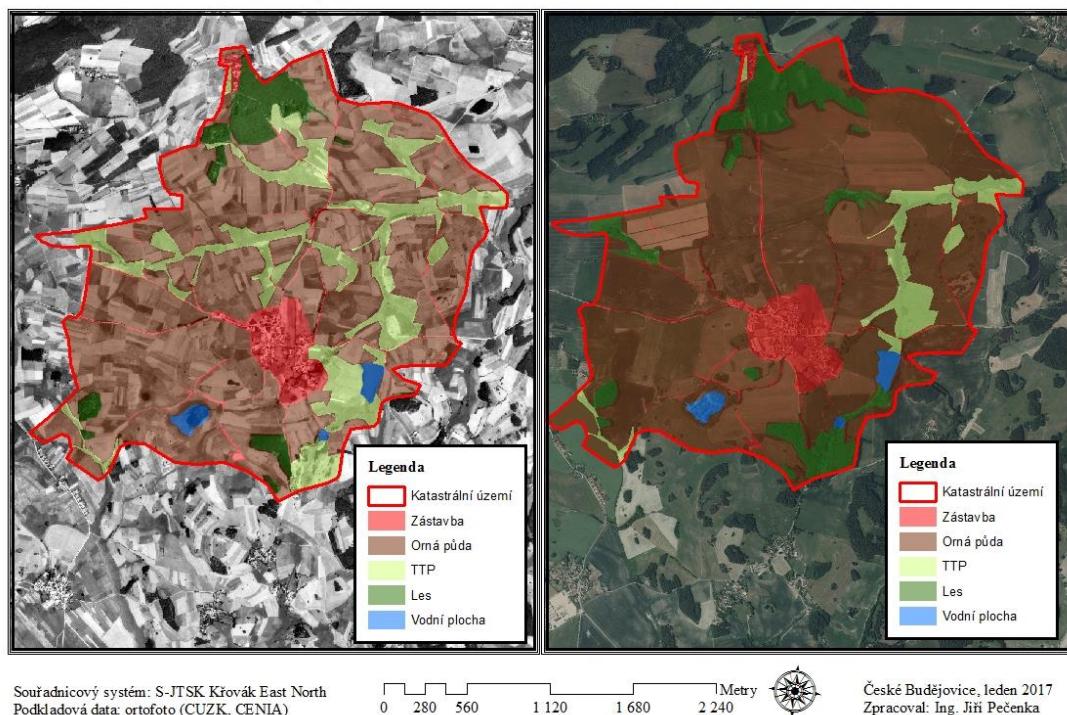
Obr. 38. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Okrouhlá Radouň

Porovnání využití území 50. léta a 2016 - katastrální území Pašovice

Obr. 39. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Pašovice

Porovnání využití území 50. léta a 2016 - katastrální území Předbořice u Zahořan

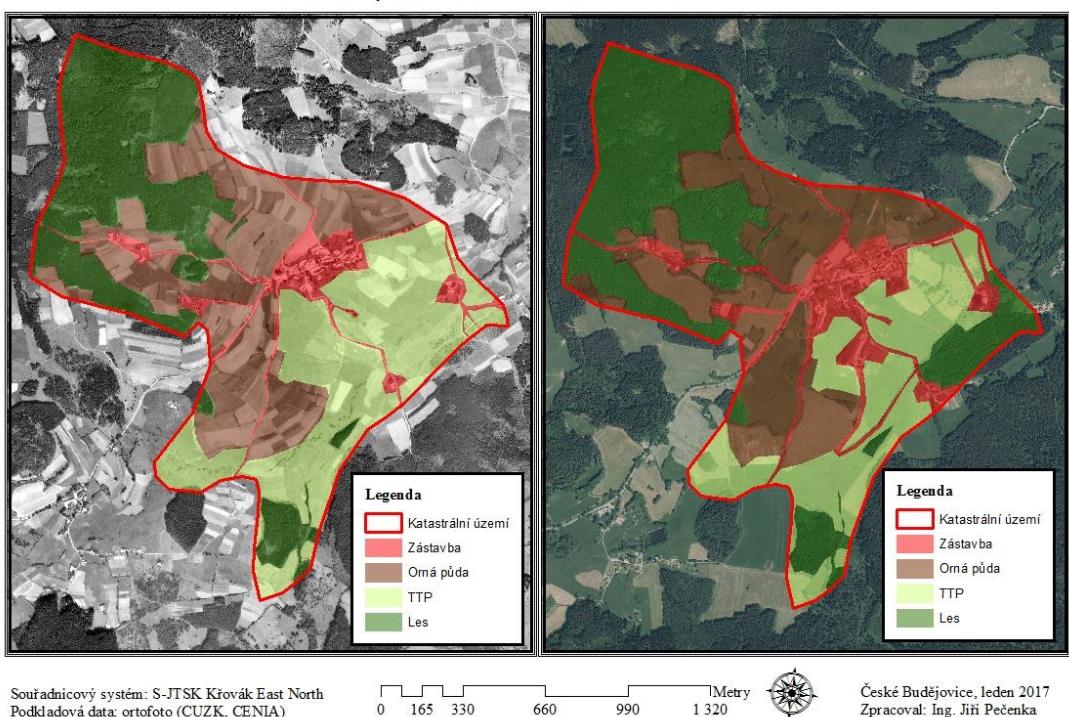
Obr. 40. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Předbořice u Zahořan

Porovnání využití území 50. léta a 2016 - katastrální území Přehořov u Soběslavi

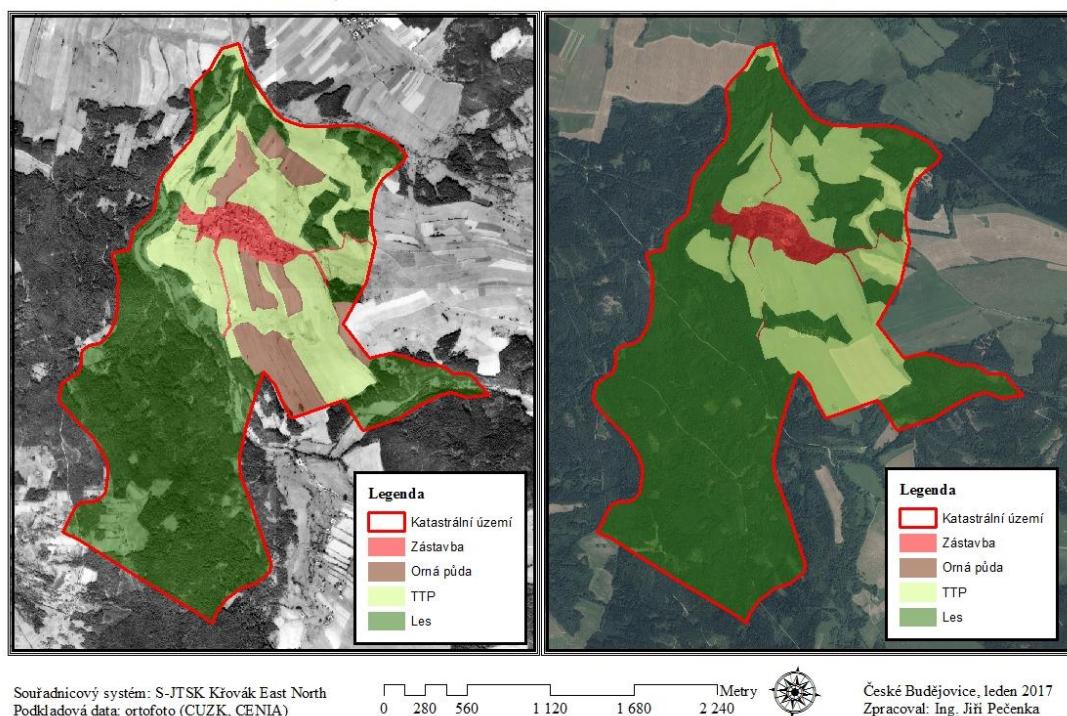
Obr. 41. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Přehořov u Soběslavi

Porovnání využití území 50. léta a 2016 - katastrální území Račov

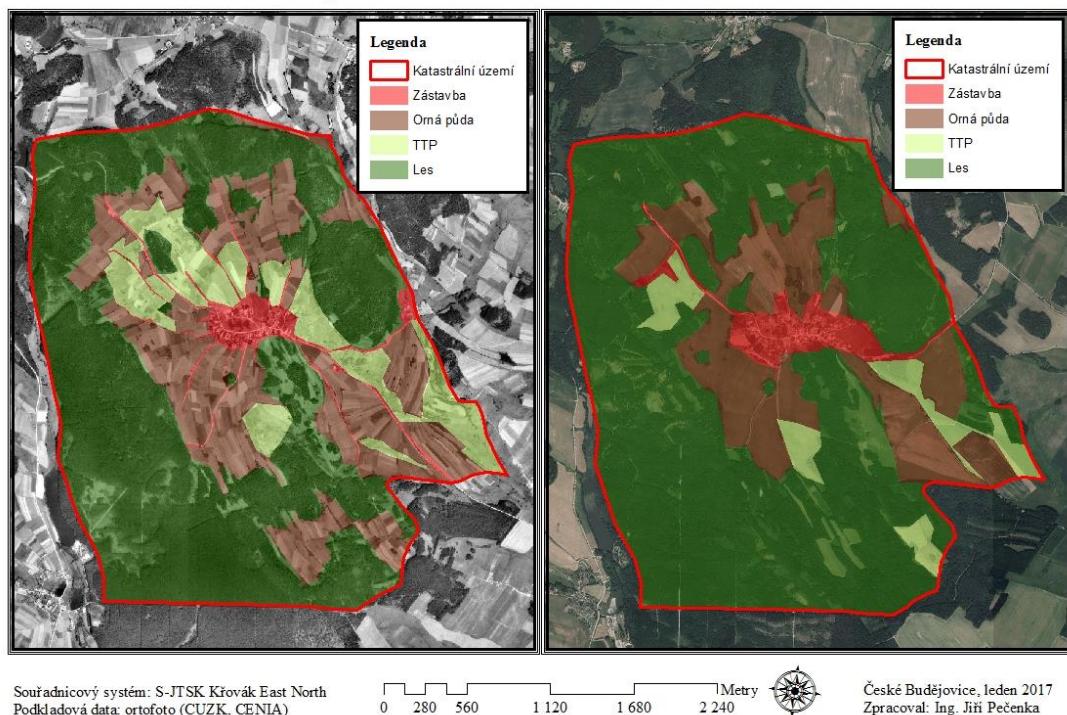
Obr. 42. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Račov

Porovnání využití území 50. léta a 2016 - katastrální území Radčice u Malont

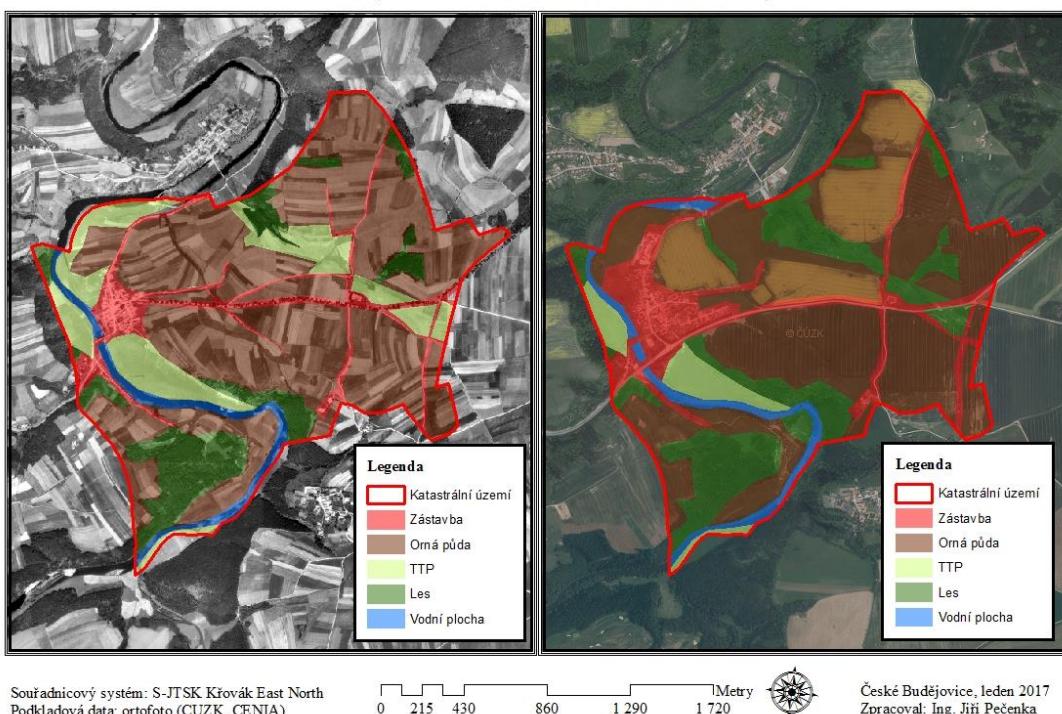
Obr. 43. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Radčice u Malont

Porovnání využití území 50. léta a 2016 - katastrální území Radlice u Volfiřova

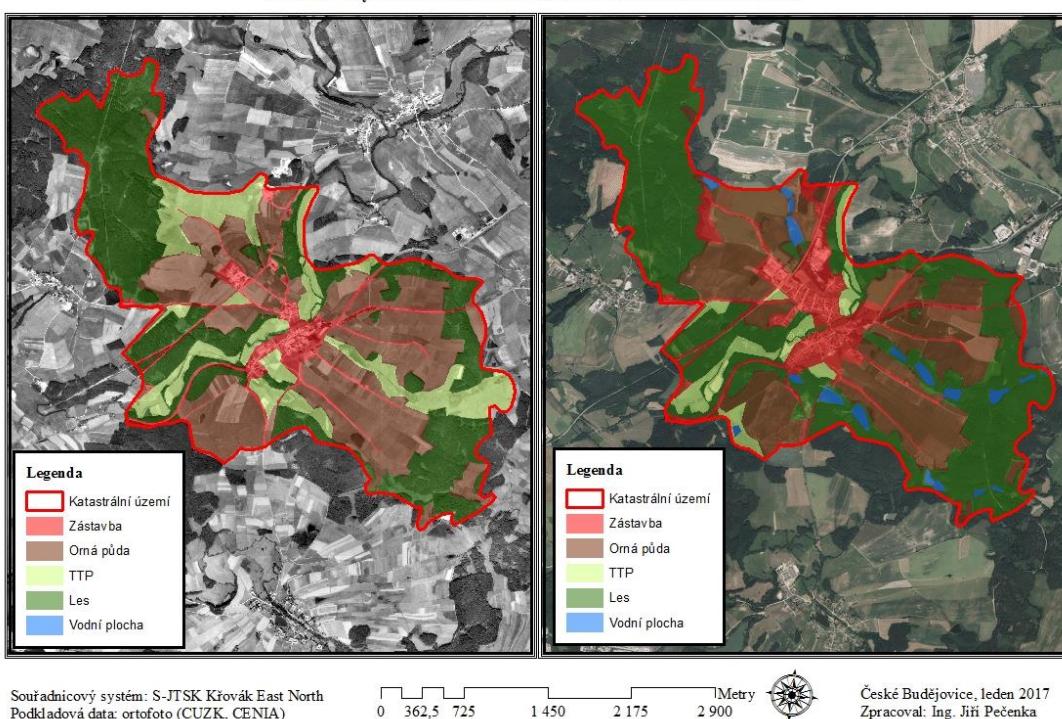
Obr. 44. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Radlice u Volfiřova

Porovnání využití území 50. léta a 2016 - katastrální území Rájov

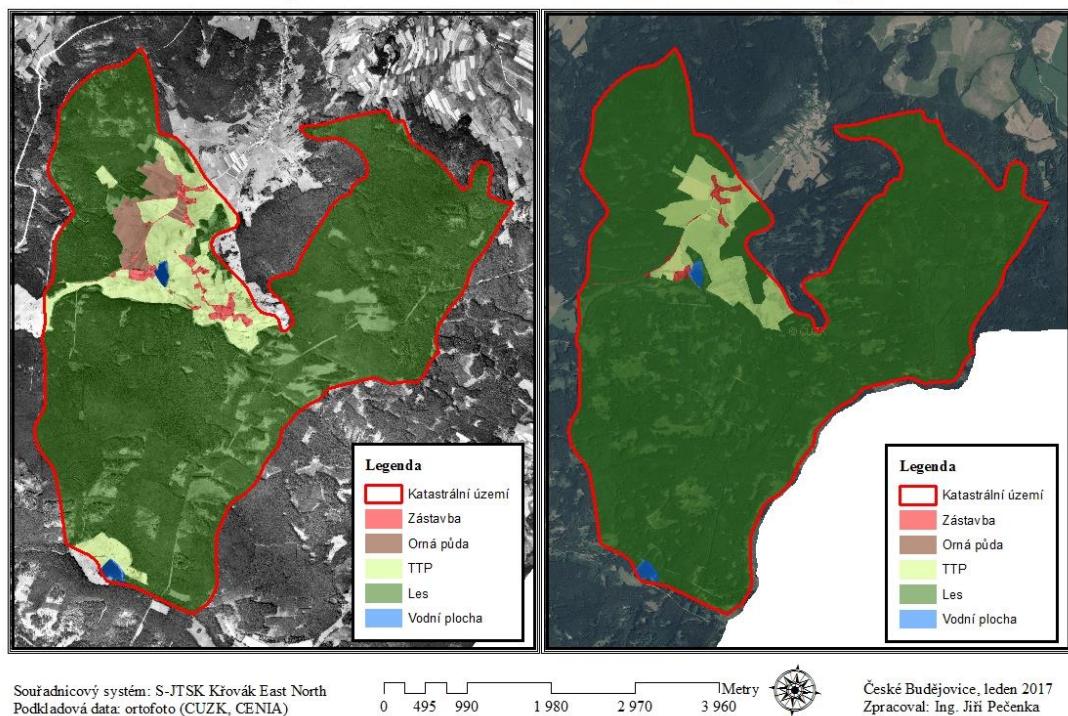
Obr. 45. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Rájov

Porovnání využití území 50. léta a 2016 - katastrální území Rodvínov

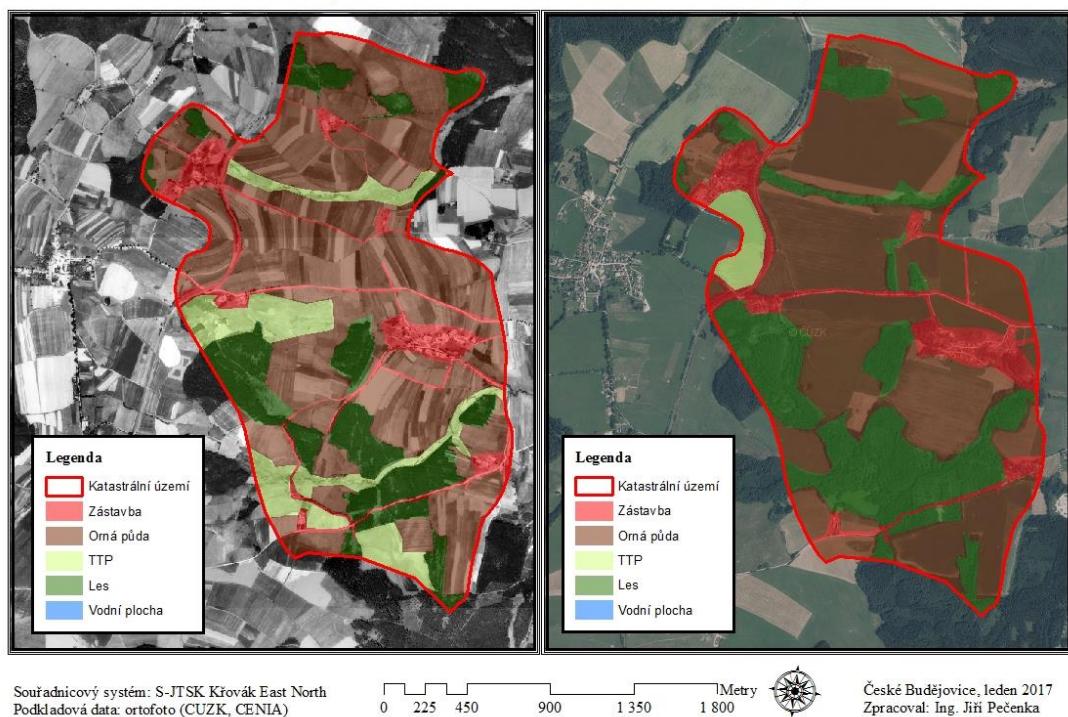
Obr. 46. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Rodvínov

Porovnání využití území 50. léta a 2016 - katastrální území Staré Hutě u Horní Stropnice

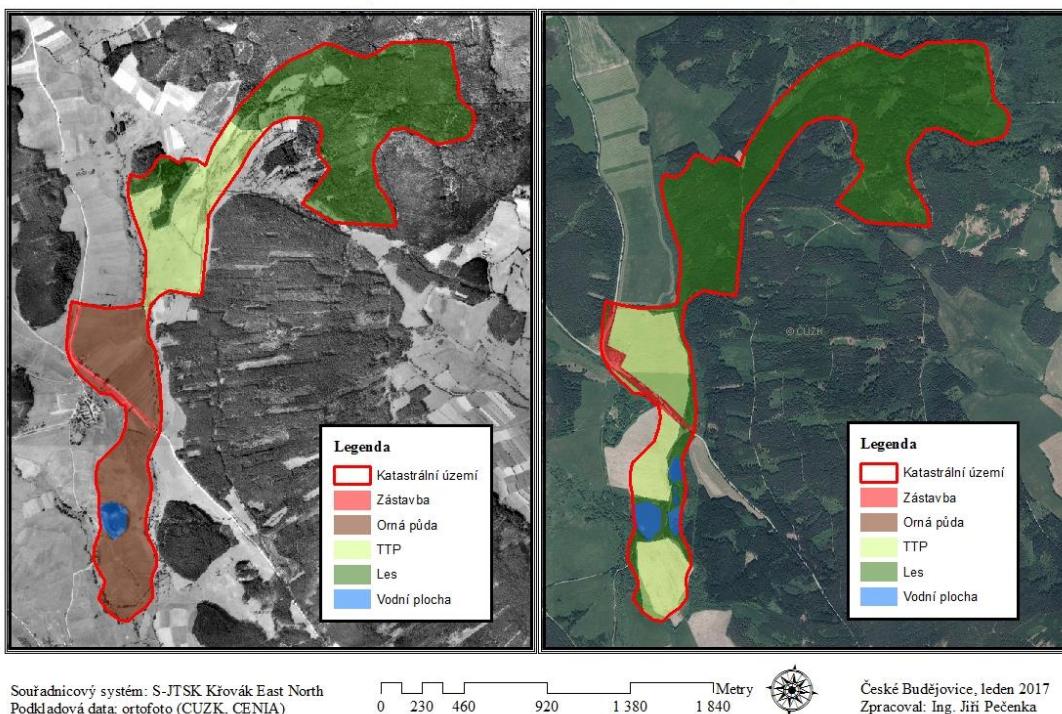
Obr. 47. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Staré Hutě u Horní Stropnice

Porovnání využití území 50. léta a 2016 - katastrální území Stradov u Kaplice

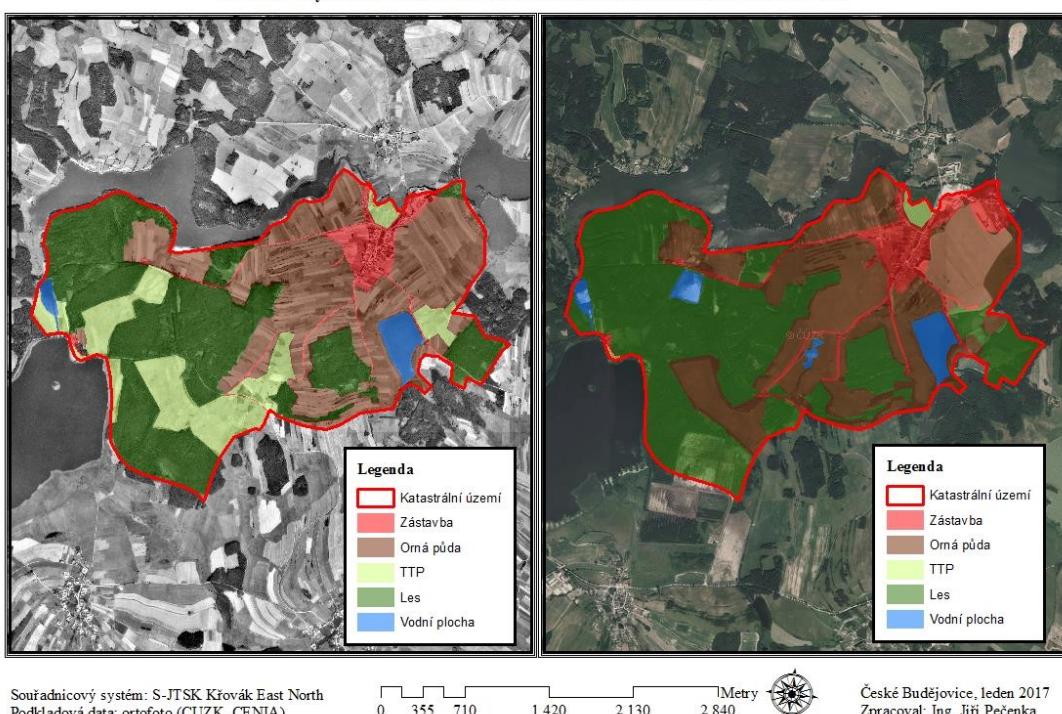
Obr. 48. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Stradov u Kaplice

Porovnání využití území 50. léta a 2016 - katastrální území Střemily

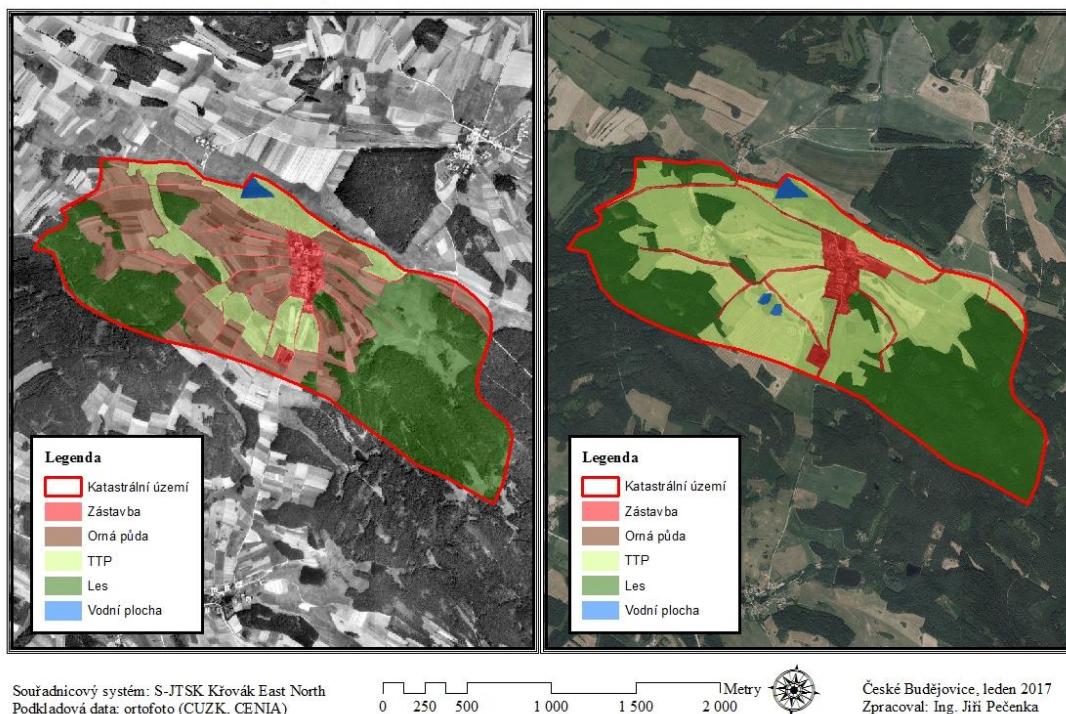
Obr. 49. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Střemily

Porovnání využití území 50. léta a 2016 - katastrální území Střížovice u Kunžaku

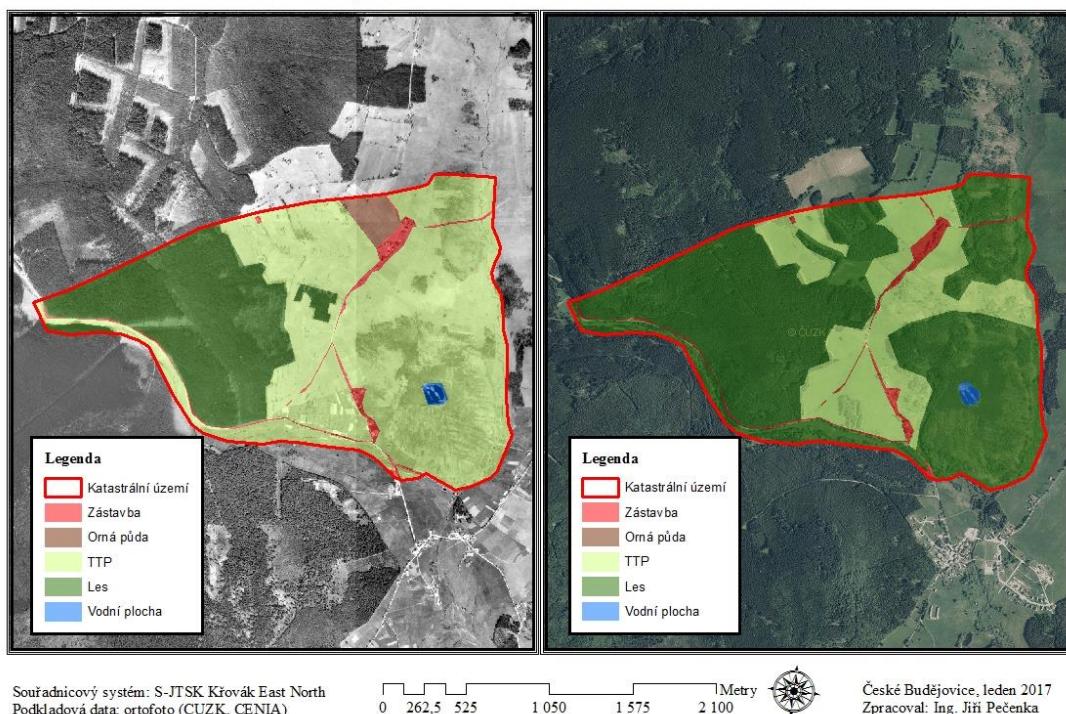
Obr. 50. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Střížovice u Kunžaku

Porovnání využití území 50. léta a 2016 - katastrální území Suchdol u Kunžaku

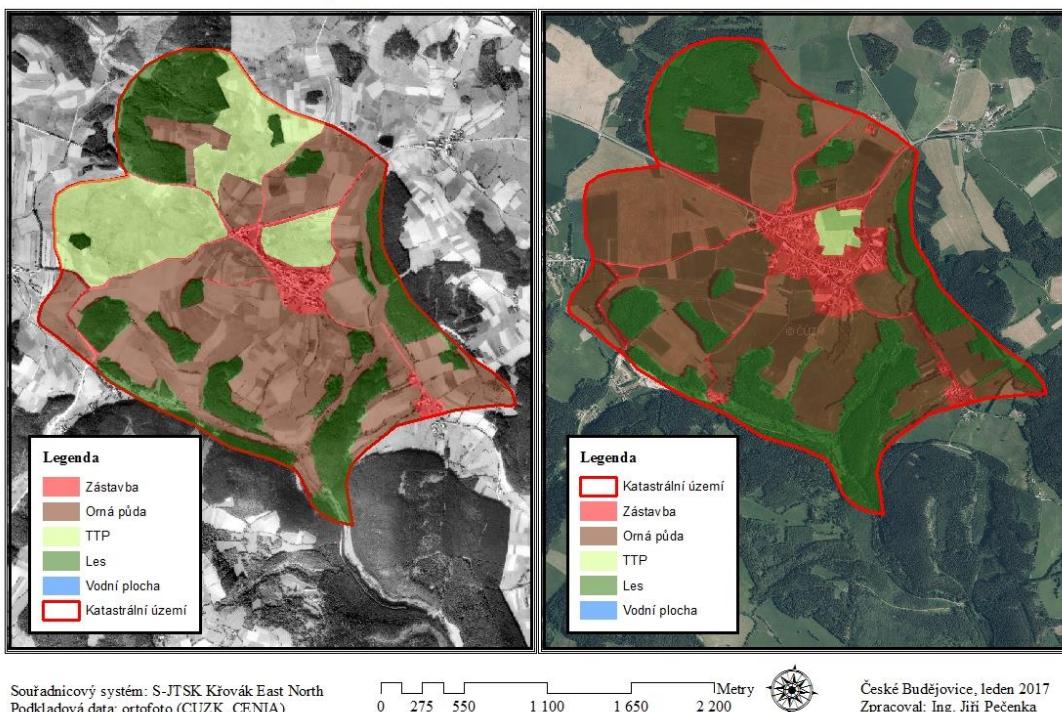
Obr. 51. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Suchdol u Kunžaku

Porovnání využití území 50. léta a 2016 - katastrální území Svinná Lada

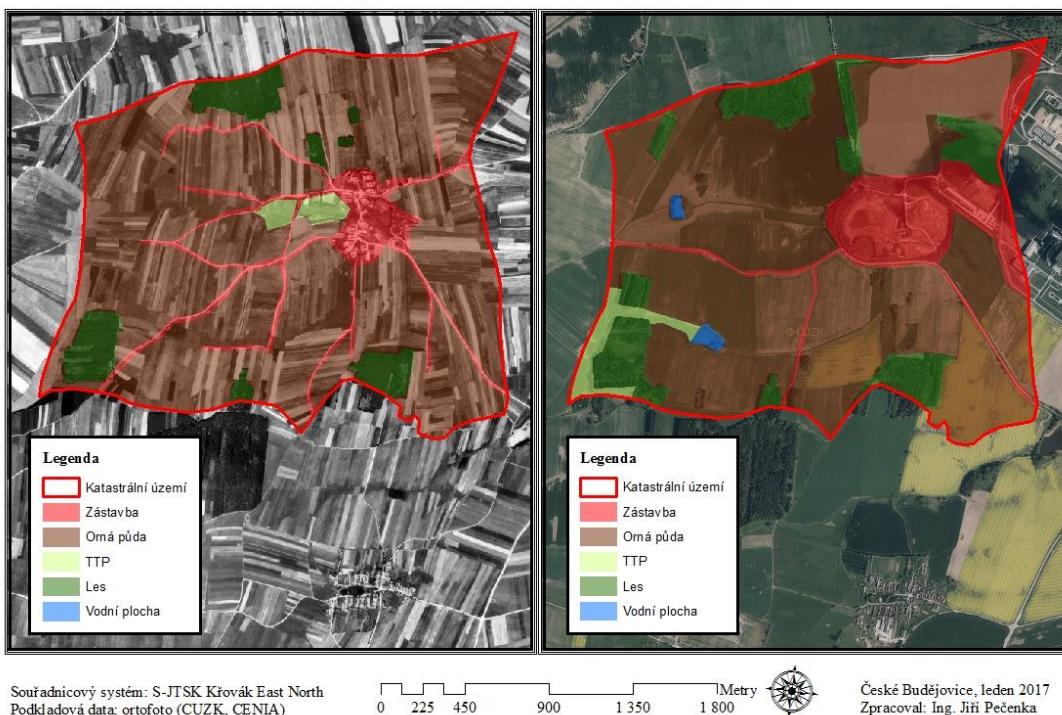
Obr. 52. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Svinná Lada

Porovnání využití území 50. léta a 2016 - katastrální území Šumavské Hoštice

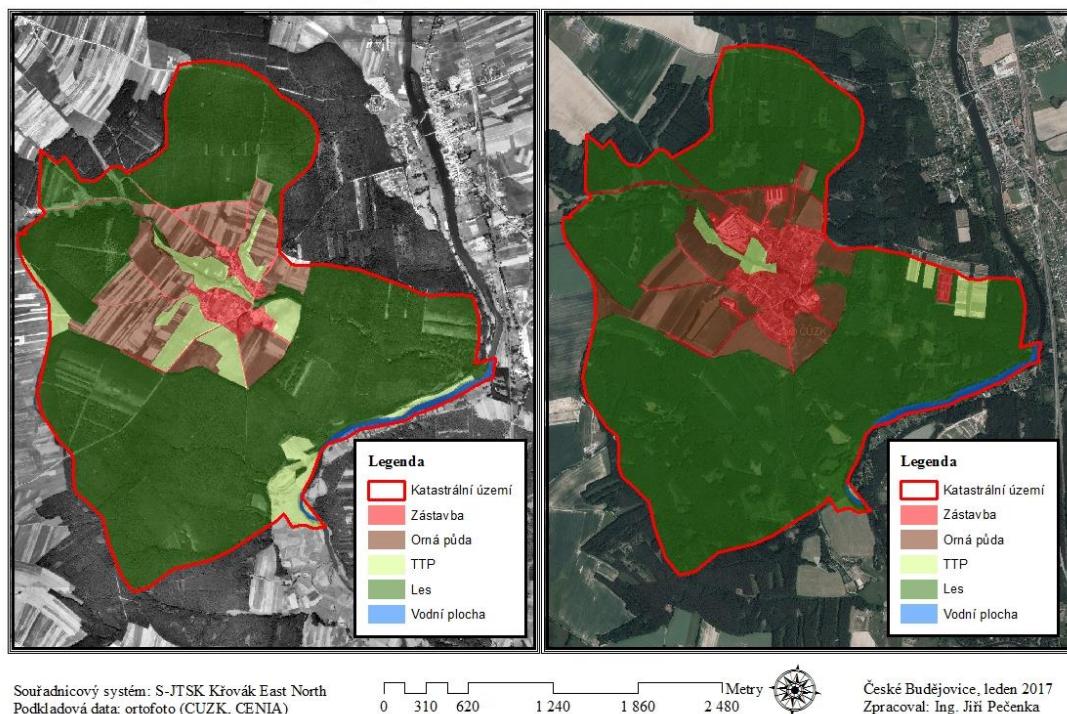
Obr. 53. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Šumavské Hoštice

Porovnání využití území 50. léta a 2016 - katastrální území Temelínec

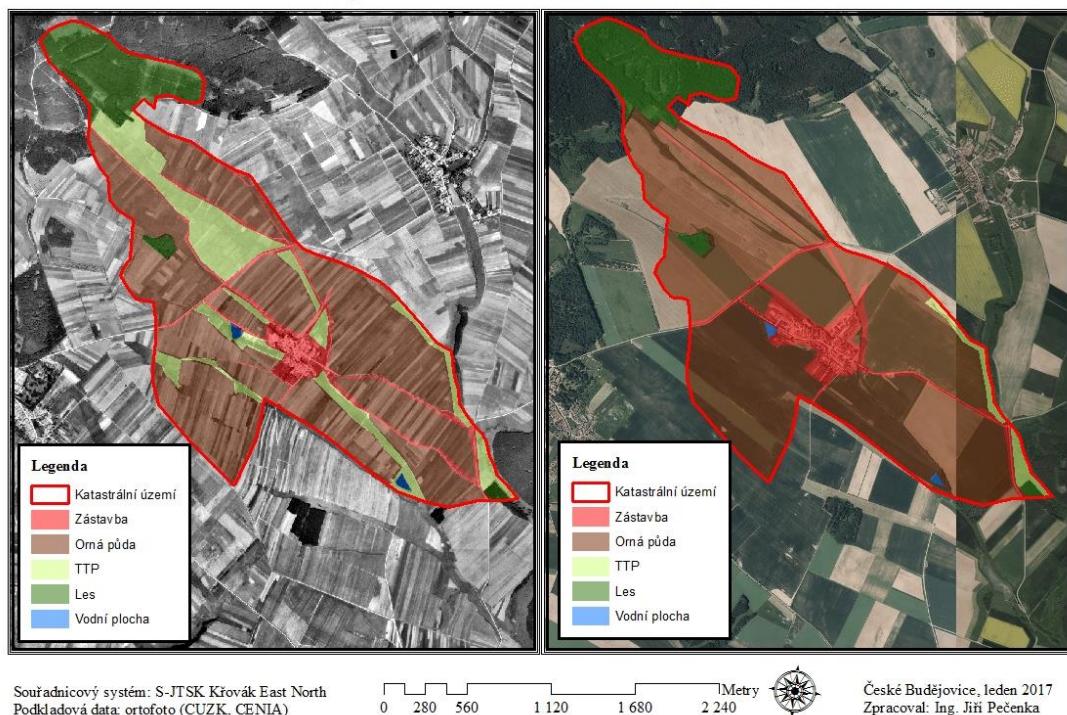
Obr. 54. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Temelínec

Porovnání využití území 50. léta a 2016 - katastrální území Ústrašice

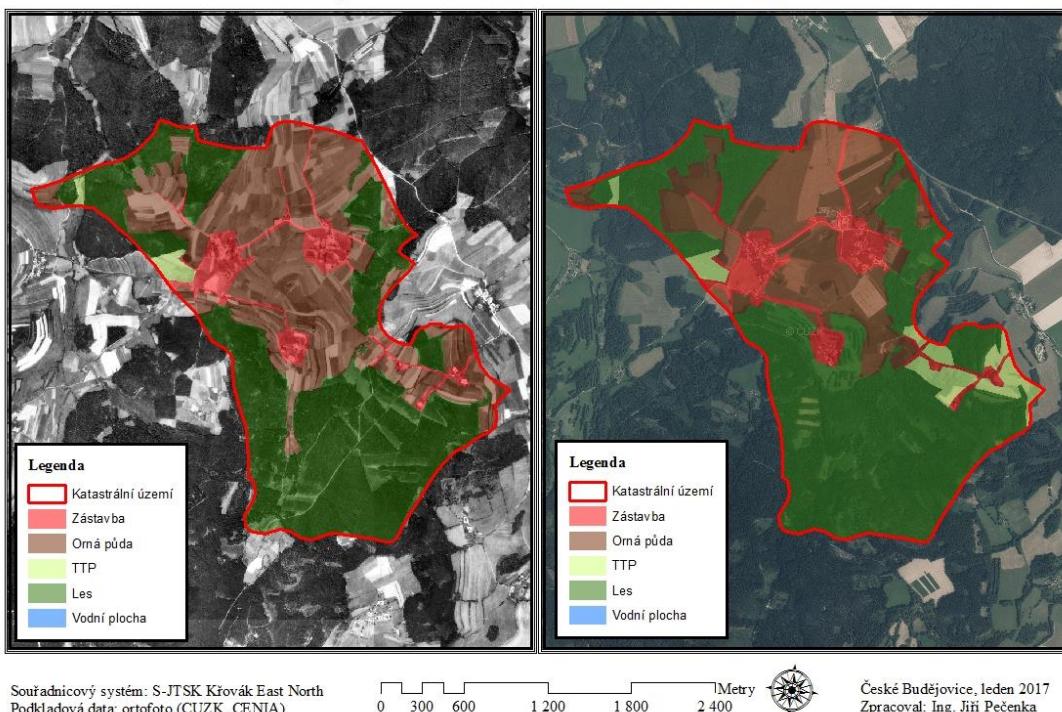
Obr. 55. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Ústrašice

Porovnání využití území 50. léta a 2016 - katastrální území Vesce u Dačic

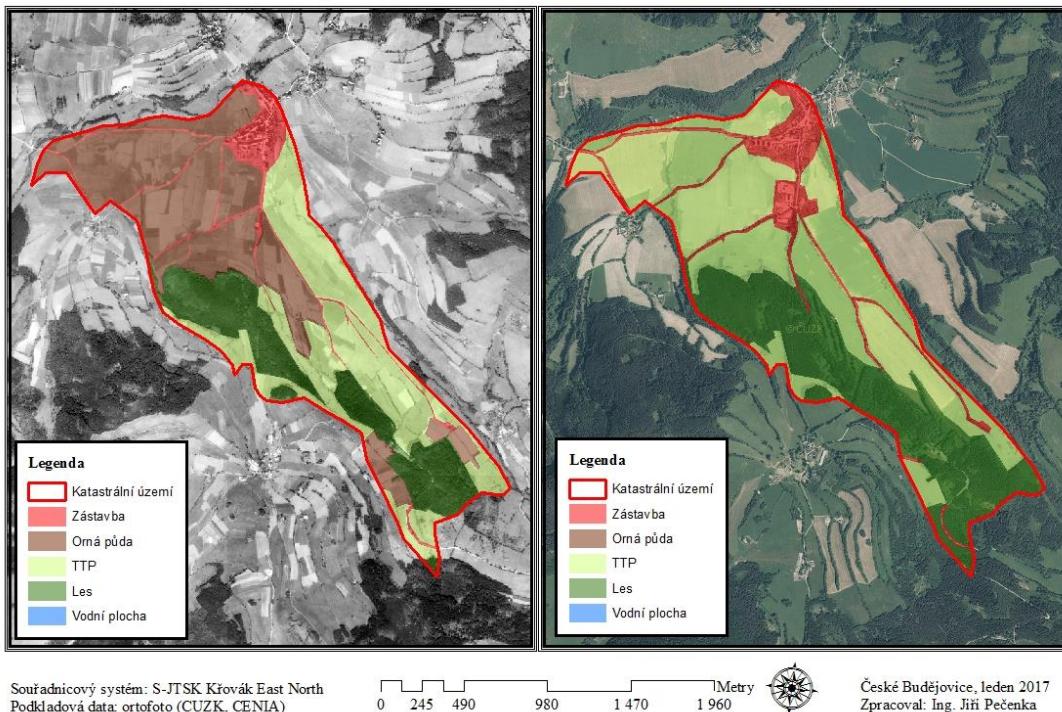
Obr. 56. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Vesce u Dačic

Porovnání využití území 50. léta a 2016 - katastrální území Věžovatá Pláně

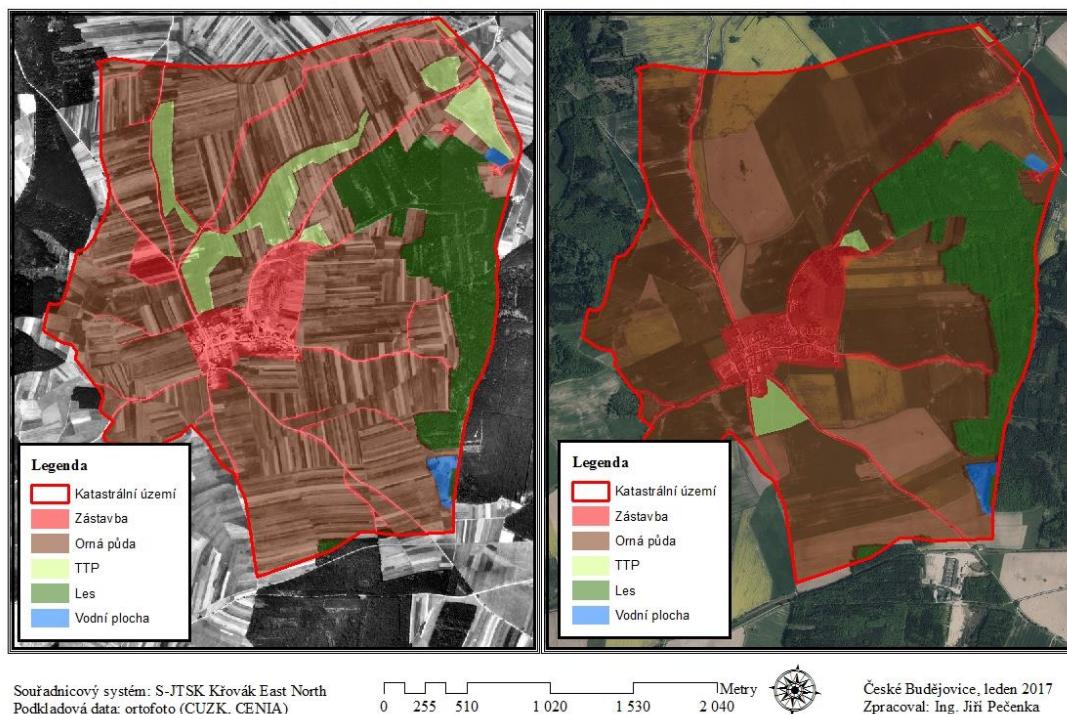
Obr. 57. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Věžovatá Pláně

Porovnání využití území 50. léta a 2016 - katastrální území Záblatí u Prachatic

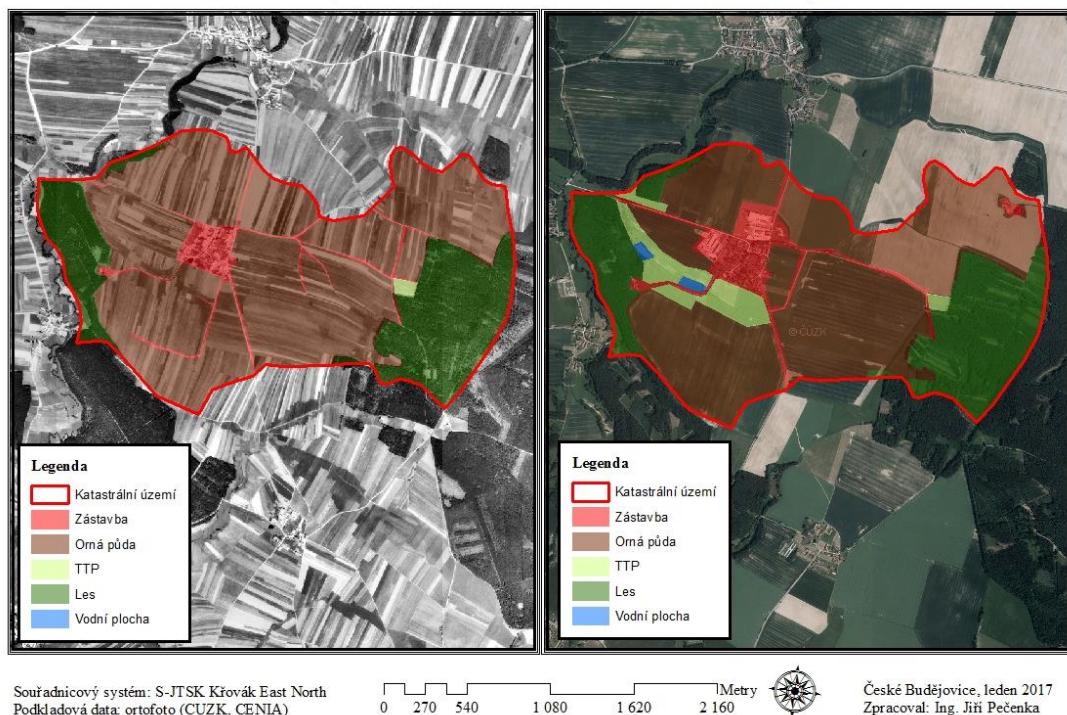
Obr. 58. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Záblatí u Prachatic

Porovnání využití území 50. léta a 2016 - katastrální území Záboří u Protivína

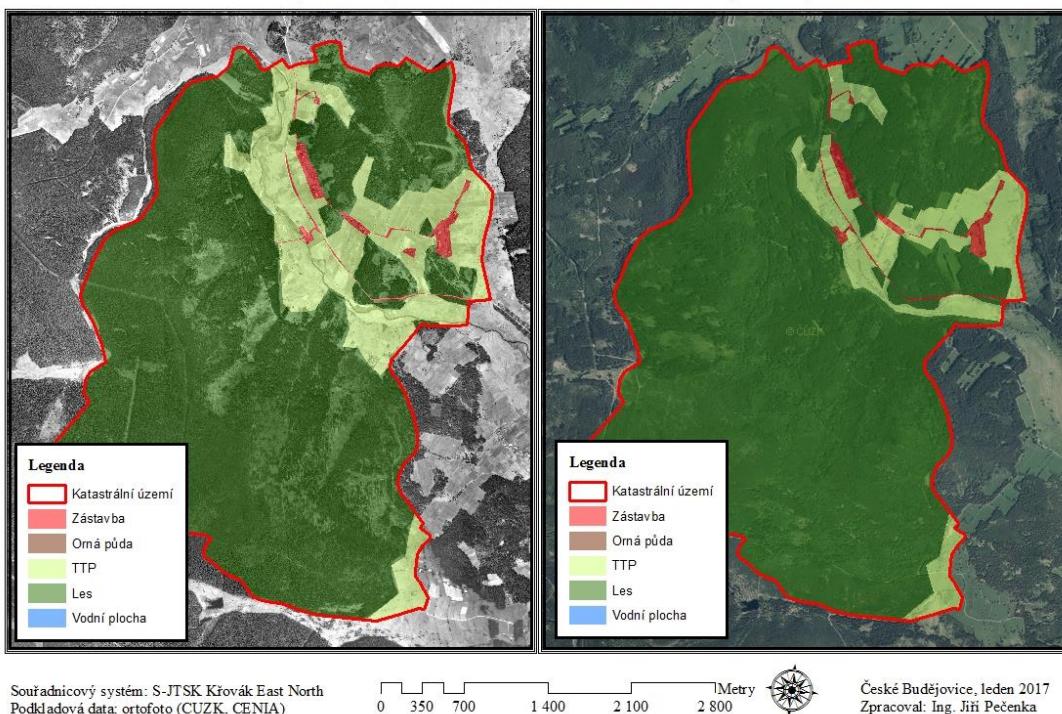
Obr. 59. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Záboří u Protivína

Porovnání využití území 50. léta a 2016 - katastrální území Záhoří u Bechyně

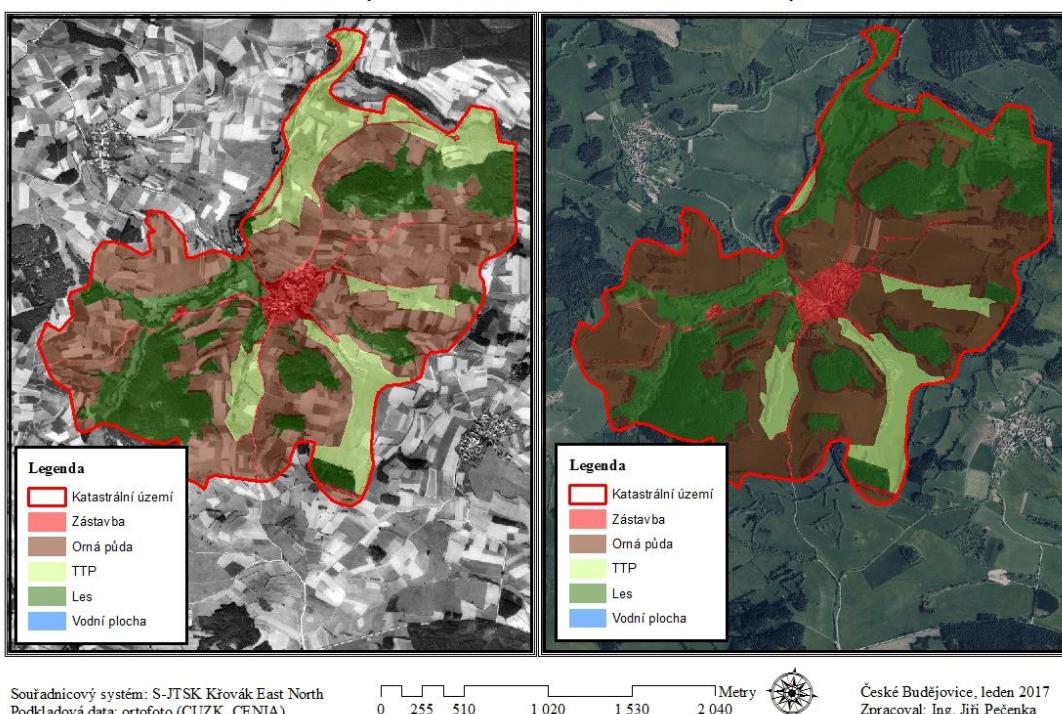
Obr. 60. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Záhoří u Bechyně

Porovnání využití území 50. léta a 2016 - katastrální území Zahrádky u Borových Lad

Obr. 61. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Zahrádky u Borových Lad

Porovnání využití území 50. léta a 2016 - katastrální území Zvotoky

Obr. 62. Porovnání využití území mezi roky 1948 a 2016 pro k. ú. Zvotoky

9.5 Seznam povolání v roce 1848 (tučně vyznačená povolání ke dni
sčítání lidu 2011)

1	Bednář	43	Kostelník
2	Brusič	44	Košíkář
3	Brusič skla	45	Kovář
4	Cestář	46	Kovolitec
5	Cihlář	47	Kovotepec
6	Cukrář	48	Krejčí
7	Dělník na dráze	49	Kuchař
8	Dělník na pile	50	Květinář
9	Dělník v lomu	51	Lesník
10	Dělník v továrně	52	Listonoš
11	Doktor	53	Malíř
12	Domovník	54	Malíř na sklo
13	Dráteník	55	Mlékař
14	Dřevař	56	Mlynář
15	Farář	57	Mlynářský pomocník
16	Finanční stráž	58	Modista
17	Finanční úřad	59	Nádeník v lese
18	Flašinetář	60	Nádeník v zemědělství
19	Gymnaziální profesor	61	Neschopný práce
20	Hajný	62	Nožíř
21	Hasič	63	Obchodní příručí
22	Hedvábnictví	64	Obchodník
23	Hlídač	65	Obsluha pily
24	Hlídač na železnici	66	Obuvník
25	Holič	67	Obyvatel chudobince
26	Horník	68	Ošetřovatel
27	Hostinský	69	Ovčák
28	Hrnčíř	70	Pastevec
29	Hrobař	71	Pekař
30	Hudebník	72	Perletářství
31	Chemik	73	Pivovarník
32	Chůva	74	Podkovář
33	Invalida	75	Podomní obchodník
34	Jirchář	76	Pokrývač
35	Kameník	77	Policista
36	Kamnář	78	Pomocník v pivovaře
37	Kartáčník	79	Pomocný učitel
38	Klempíř	80	Ponocný
39	Klerik	81	Porodní bába
40	Kolář	82	Posel
41	Komediant	83	Poštímistr
42	Kominík	84	Poštovní úředník

85	Povozník	99	Sedlář
86	Pradlena	100	Skladník
87	Právník	101	Sklář
88	Přadlena	102	Sklenář
89	Punčochář	103	Sklenkář
90	Rybář	104	Sladovník
91	Rybničník	105	Slouha
92	Rytec skla	106	Služka
93	Řemenář	107	Sochař
94	Řezbář	108	Soudní úředník
95	Řezník	109	Soukromník
96	Sametář	110	Soustružník
97	Sazeč	111	Státní správa
98	Sběrač hadrů	112	Státní železniční služba

10. ABSTRAKT

Cílem této disertační práce bylo analyzovat hnací síly změn ve využívání území se zohledněním jednotlivých výrobních oblastí podle Němec (2001) na území Jihočeského kraje. Za zájmovou lokalitu bylo zvoleno 60 katastrálních území rozprostřených rovnoměrně po celém území Jihočeského kraje tak, aby každá ze tří zastoupených výrobních oblastí (bramborářská, obilnářská a pícninářská) byla zastoupena stejným počtem 20 katastrálních území. Všechna katastrální území byla analyzována na základě tří odlišných podkladů – katastrálních evidencí, historických map a leteckých snímků a databáze Corine Land Cover. Analýza byla provedena pro časové období 1848–2016 a následně pro jednotlivá časová období vymezená roky 1948, 1990 a 2004. Všechna katastrální území byla popsána z pohledu vývoje využití území, socioekonomických a demografických podmínek, urbanizace, politických podmínek a dotačních titulů. Tato data byla následně analyzována v programu CANOCO prostřednictvím RDA analýzy, aby byla určena jejich vzájemná propojení. Z analýzy jednotlivých podkladů bylo zjištěno, že hlavním trendem ve vývoji využití území je, pro celé sledované období 1848–2016, neustálý pokles v zastoupení orné půdy. Tento pokles je doprovázen nárůstem trvalých travních porostů, zejména v období po roce 1990, a to vlivem nastavení dotačních titulů na podporu pastevního chovu přežvýkavců nebo na podporu mimoprodukčních funkcí krajiny. Z pohledu vývoje osídlení a socioekonomických a demografických faktorů jsou všechna katastrální území typická průběžným snižováním počtu obyvatel a nárůstem jejich průměrného věku v průběhu celého zkoumaného období. Analýzou se rovněž prokázal významný odklon obyvatelstva od tradiční zemědělské výroby v rámci ekonomických aktivit. Analýzou hlavních příčin změn využití území bylo zjištěno, že se výsledné hnací síly liší podle toho, jaký zdroj dat je využit pro analýzu území.

11. SUMMARY

The aim of this thesis was to analyse the driving forces of changes in land use, considering individual production areas according to Němec (2001) of the South Bohemian region. As the study site 60 cadastral areas spread evenly throughout the South Bohemian region were chosen, so that each of the three represented production areas (potato, cereal and forage) was represented by the same number of 20 cadastral areas. All cadastral areas were analysed based on three different sources – cadastral records, maps and aerial photographs and database Corine Land Cover. The analysis was conducted for the period 1848 – 2016 and then for each period defined by the years 1948, 1990 and 2004. All cadastral area has been described in terms of the development of land use, socio-economic and demographic conditions, urbanization, policy and subsidies. These data were subsequently analysed by CANOCO by RDA analysis, to detect their mutual interconnection. By the analysis of individual data sets, it was found that the main trend in the development of land use for the entire period 1848 – 2016 is the constant decline of arable land. This decrease is accompanied by an increase of permanent grasslands, especially in the period after 1990, due to adjustment of subsidies to support pasture grazed ruminants and to support non-production functions of the landscape. From the perspective of population and socio-economic and demographic factors all cadastral areas are typical by continuous reduction in the number of inhabitants and increasing in their average age throughout the whole period. There is also showed a significant departure of inhabitants from the traditional agricultural production in the context of economic activities. As the result of analysis of the main causes of changes in land use, it was found that the driving forces vary depending on the data source that is used for the analysis of land use.

12. SEZNAM PUBLIKOVANÝCH PRACÍ

Publikace v periodiku s IF

- Moravcová, J., Koupilová, M., Pavlíček, T., Zemek, F., Kvítek, T., Pečenka, J. 2017. Analysis of land consolidation projects and their impact on land use change, landscape structure, and agricultural land resource protection: case studies of Pilsen-South and Pilsen-North (Czech Republic). *Landscape and Ecological Engineering*, 13(1), 1-13. DOI 10.1007/s11355-015-0286-y. **IF 0,597**

Kapitola v odborné knize

- Moravcová, J., Bystřický, V., Pečenka, J., Polenský, J., Pavlíček, T., Nováková, N., Ondr, P. 2016. *River Basin Management in the Past and at Present and its Impact on Extreme Hydrological Events*. In: Bucur, D. (Ed.) River Basin Management. In Tech. 312 s. ISBN 978-953-51-2604-1.

Recenzovaná publikace v databázi SCOPUS

- Bystřický, V., Moravcová, J., Polenský, J., Pečenka, J. 2017. Land use changes in the last half century and their impact on water retention in the Sumava mountains and foothills (Czech Republic). *European Countryside*. **In Press**.
- Ondr, P., Pečenka, J., Polenský, J., Ciml, J. 2016. Effect of land use changes on water run-off from a small catchment in the Czech Republic. *Ekológia (Bratislava)*, 35(1), 78-89.
- Ciml, J., Pečenka, J., Moravcová, J., Lechner, P., Kalíšek, J. 2015. Effect of land use on total phosphorus loss in selected locations. *Acta Scientiarum Polonorum. Formatio Circumiectus*, 14(1), 3-14.

Publikace na konferenci evidované na Web of Science

- Pečenka, J., Moravcová, J., Polenský, J., Nováková, N. 2016. The Landscape Memory as a Basis for Planning and Sustainable Development of the Territory.

11th Conference on Sustainable Development of Energy, Water and Environment Systems. SDEWES2016.0424.

- Pečenka, J., Moravcová, J., Nováková, N., Polenský, J., Ondr, P. 2016. The driving forces of land use changes in different agricultural production areas in the Czech Republic. *16th International Multidisciplinary Scientific GeoConference Surveying Geology and Mining Ecology Management SGEM Conference 2016.* Conference Proceedings Volume 3. 627-636.
- Moravcová, J., Pavláček, T., Ondr, P., Pečenka, J. 2014. Development of land use and land tenure in relation to the historic socio-political changes in the central Europe – case study Czech-Austrian borders. *14th Geo Conference on Water resources, Forest, Marine and Ocean Ecosystems SGEM Conference 2014.* Conference Proceedings Volume 1. 103-110.
- Pečenka, J., Ondr, P., Moravcová, J. 2014. Analysis of the causes of land use changes in the Czech Republic in different production conditions. *Proceedings of the 9th Conference on Sustainable Development of Energy, Water and Environment Systems,* SDEWES2014.0054.

Publikace na ostatních konferencích

- Moravcová, J., Pečenka, J., Bystřický, V., Ondr, P. 2015. Development of the size and shape of the plots under the influence of various historical land consolidation and their impact on water runoff from the territory. *Enviro 2015, 18. – 20. listopadu, Račkova Dolina.* 142-148.
- Pečenka, J., Moravcová, J., Ciml, J., Polenský, J., Bystřický, V., Ondr, P. 2015. Paměť krajiny jako podklad pro plánování a udržitelný rozvoj území. Konference Věda mladých 2015, 18. – 20. listopadu, Račkova Dolina. 105-115.
- Polenský, J., Pečenka, J., Moravcová, J., Ciml, J., Bystřický, V., Ondr, P. 2015. Zemědělství v Chráněné krajinné oblasti Šumava. Konference Věda mladých 2015, 18. – 20. listopadu, Račkova Dolina. 115-125.

- Ciml, J., Pečenka, J., Moravcová, J., Lechner, P., Kalíšek, J. 2014. Effect of land use on total phosphorus loss in selected locations. Veda mladých 2014, 21. – 24. května 2014, Krakow.
- Ondr, P., Koupilová, M. Moravcová, J., Pavlíček, T. Pečenka, J., Váchal, J. 2012. The development of the size of land blocks affected by the process of land consolidation over a longer time horizon. Geophysical Research Abstracts, Vol. 14, EGU2012-9109, EGU General Assembly 2012, 22. – 27. dubna, Vídeň.